

**Міністерство освіти і науки України
Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України
Департамент розвитку сільського господарства та зрошення
Херсонської обласної державної адміністрації
Українська Асоціація з розвитку менеджменту та бізнес освіти
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Університет Григорія Сковороди у Переяславі
Херсонський національний технічний університет
Бердянський університет менеджменту і бізнесу
Полтавська державна аграрна академія
Каховський державний агротехнічний коледж**

ДВНЗ «ХДАУ»

Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України

Кафедра обліку і оподаткування

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет - конференції

**РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ
І КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

22-23 жовтня 2020 рік

м. Херсон

УДК [657:336.221]:334.012.8-045.45(043)

Р64

Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція. 22-23 жовтня 2020 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с.

Матеріали конференції спрямовані на науковий пошук, узагальнення та розроблення рекомендацій щодо можливих шляхів вирішення основних проблем розвитку обліку, аудиту та оподаткування підприємств аграрної сфери.

Рекомендовано до друку Вченою радою економічного факультету ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» (протокол №3 від 03.11.20 р.)

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Кирилов Юрій Євгенович, ректор ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., професор;

Аверчев Олександр Володимирович, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «Херсонський ДАУ» д.с-г. н., професор;

Грановська Вікторія Григорівна, перший проректор, проректор з НПР ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., доцент;

Мармуль Лариса Олександрівна, професор кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Херсонський ДАУ», д.е.н., професор;

Жосан Ганна Володимирівна, помічник з наукової роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент;

Ігнатенко Микола Миколайович, завідувач кафедри економіки Університету Григорія Сковороди у Переяславі, д.е.н., професор;

Сарапіна Ольга Андріївна, завідувач кафедри обліку, аудиту і оподаткування Херсонського національного технічного університету, д.е.н., професор;

Плаксієнко Валерій Якович, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавської державної аграрної академії, д.е.н., професор;

Скрипник Світлана Валентинівна, в. о. зав. кафедрою обліку і оподаткування, ДВНЗ «Херсонський ДАУ», к.е.н., доцент;

Рунчева Наталія Вікторівна, проректор з наукової роботи Бердянського університету менеджменту і бізнесу, д.е.н., доцент кафедри економіки і фінансів;

Шевчук Анжела Василівна, викладач-методист, голова циклової комісії обліково-економічних дисциплін Каховського державного агротехнічного коледжу.

Тексти матеріалів тез подані в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність і зміст поданих матеріалів несуть автори.

*@ Херсонський державний
аграрний університет, 2020*

ЗМІСТ

1. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Довбня С.Б., Разгоняєва Т.М. Комплексна діагностика фінансової стійкості підприємства.....	9
Єршова Н.Ю. Аналітичне забезпечення управління маркетинговою діяльністю підприємства.....	11
Мохненко А.С. Методика розрахунку заробітної плати на підприємствах бюджетної сфери.....	13
Августова О.О. Облікове забезпечення оцінки вартості бізнесу.....	16
Беліченко Ю.М., Кулина Г.М. Аналіз формування і використання фінансових ресурсів міжнародної громадської організації AIESEC.....	18
Бузник М. В., Кузуб М. В. Шляхи вдосконалення управління обліку витрат на підприємствах в Україні.....	21
Верезга Н. О., Романченко Ю. О. Облік торговельних операцій інтернет – магазину.....	24
Гольонко О. В., Августова О. О. Особливості калькулювання собівартості продукції з використанням «директ - костингу».....	27
Горбатюк А. О., Кузуб М. В. Сучасний стан безготівкових розрахунків в Україні.....	30
Житнюк І.В., Круковська О.В. Економічний зміст дебіторської заборгованості	33
Коваленко А.Д., Мошковська О.А. Переваги і недоліки бухгалтерського аутсорсингу для вітчизняних суб'єктів господарювання	35
Коваль С.В. Причини виникнення дебіторської заборгованості та її відображення у бухгалтерському обліку.....	37
Короткевич А.А., Протасова Н.Я. Характеристика и особенности применения матрицы Абея в анализе.....	40
Кузуб М. В. Розвиток «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку	43
Куткова Е.Д., Єршова Н.Ю. Управління прибутком підприємства: аналітичний супровід.....	46
Куценко А. В., Мошковська О. А. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського балансу.....	48
Міхєєва М. В., Чеверда Р. В., Дорогань-Писаренко Л. О. Нерозподілений прибуток фермерського господарства: напрями його використання...	53
Медведенко А. Г., Кузуб М. В. Облік довгострокових зобов'язань...	55
Осадченко В.М., Круковська О.В. Основні завдання організації обліку розрахунків за податками і платежами.....	57
Палаженко Д. М., Кузуб М. В. Принципи бухгалтерського обліку....	60
Панич Т.І., Скрипник С.В. Економічна сутність капіталу підприємства.....	62
Постернак І.М., Постернак С.О. Аналітичне забезпечення управління комплексу містобудівної енергореконструкції.....	64
Серватинська І.М. Економічний аналіз основних показників проекту державного бюджету України на 2021 р.....	67

Слободенюк А.С., Мошковська О.А. Вплив облікової політики на фінансові результати діяльності підприємства.....	70
Ткач Д. М., Кузуб М. В. Інтеграція бухгалтерського обліку.....	73
Ходзицька В.В. Глобальні принципи управлінського обліку: стратегія формування бізнес-моделі корпорацій.....	76
Шепель І.В. Організація бухгалтерського обліку в комерційних банках	78
Шипович Р. В., Свірський В. С. Аналіз сучасного стану забезпечення боргової безпеки банківського сектору України.....	81
2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ	
Ксьонжик І. В., Петров П. П. Бухгалтерський аутсорсинг як фактор розвитку суб'єктів господарювання в Україні.....	83
Мармуль Л.О. Удосконалення організації обліку продукції аграрних підприємств.....	85
Мазур Н.А., Ніколашин А.О. Митна декларація суб'єкта ЗЕД: роль та особливості оформлення.....	87
Пилипенко К.А. Визнання та формування первісної вартості необоротних активів для цілей обліку.....	90
Сук П.Л. Застосування методів зменшення залишкової вартості для розподілу витрат майбутніх періодів.....	94
Бегмат С. О., Пилипенко К. А. Організація обліку обігу пального...	96
Богут Ю. В., Мошковська О.А. Вплив інтеграційних змін МСФЗ на розвиток системи обліку в Україні.....	98
Боровска К. В., Непран А. В. Особливості нарахування амортизації при реконструкції та модернізації основних засобів.....	101
Галдіна В.В., Шепель І.В. Оцінка і калькуляція в системі бухгалтерського обліку.....	103
Губарик О.М. Відкриття банківських рахунків та здійснення операцій за ними	106
Довгаль Л.В. Історичний ракурс розвитку бухгалтерського обліку: від первісного суспільства до середньовіччя.....	108
Дядечко Д.В., Мошковська О.А. Історичний ракурс виникнення плану рахунків бухгалтерського обліку.....	114
Зотова І.В., Скрипник С.В. Сутність і нормативне забезпечення розрахунків за виплатами працівникам.....	118
Ільмієв Е.А., Круковська О.В. Проблеми впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності.....	120
Кагарницька А.В., Скрипник С.В. Сутність основних засобів як складової основного капіталу і об'єкту обліку.....	123
Канасв Ю. О., Непран А. В. Особливості оподаткування договорів добровільного медичного страхування, сплачених за рахунок підприємств	125
Карасевич В.В., Шепель І.В. Організація процесу бюджетування витрат	127
Кириченко Ю. О. Визнання дебіторської заборгованості, її оцінка та класифікація.....	130

Кисіль К. О., Ксьонжик І. В. Організація обліку основних засобів в установах державного сектору України.....	133
Кисленко О. О., Мошковська О.А. Критичний аналіз сучасного стану і нормативне регулювання бухгалтерського обліку у Франції...	136
Комарова М. А., Мошковська О. А. Критичний аналіз актуальних проблем у системах бухгалтерського обліку України та Великобританії	140
Лебедєва А. В., Панков Д. А. Особливості нефінансової звітності в організаціях венчурної галузі.....	144
Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Класифікація податкових правопорушень.....	146
Малкіна Є. В., Скоробогатова Н. Є. Вплив податкового навантаження на рівень добробуту населення країни.....	149
Пашинний А., Круковська О.В. Фінансовий облік процесу документування операцій на поточних рахунках у банку.....	152
Пономаренко Н.В. Бухгалтерський облік – реалії сьогодення та перспективи розвитку.....	155
Романашенко І.О., Маренич Т.Г. Особливості застосування МСФЗ в українських реаліях.....	158
Савчук А.С., Скрипник С.В. Нормативне регулювання обліку і оподаткування орендних операцій.....	161
Сакун А.Ж., Білозерова О. Є. Доходи і витрати як об'єкти бухгалтерського обліку.....	163
Свинаренко І.В., Уманська В.Г. Облік і оподаткування оплати праці.	165
Семенова С.М., Савич А.В. Аспекти розкриття облікової політики за МСФЗ	168
Соловійова Н.Ю., Шепель І.В. Удосконалення класифікації витрат для сільськогосподарських підприємств.....	171
Соценко К.О., Мошковська О.А. Порівняльна характеристика систем бухгалтерського обліку Німеччини та України.....	174
Стеценко І.І., Мармуль Л.О. Зарубіжний досвід обліку матеріальних оборотних активів.....	177
Супрун Я.С., Пристемський О.С. Вітчизняні та міжнародні стандарти з обліку запасів.....	180
Тесленко Т. М., Сирцева С. В. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток бухгалтерського обліку.....	182
Тютюнник С.В. Особливості оформлення та обліку закордонного відрядження.....	185
Хамаза Є.С., Мошковська О. А. Особливості британо - американської моделі бухгалтерського обліку.....	188
Храпунова Т.Є., Круковська О.В. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції.....	191
Чипинюк В.В., Августова О.О. Облік нематеріальних активів: вітчизняний та міжнародний досвід.....	193
Яковенко С.Л. Облік основних засобів за національними та міжнародними стандартами.....	196

3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АУДИТУ І КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
Векшина А.А., Шепель І.В. Методи нарахування амортизації: переваги та недоліки.....	199
Волков М.Ю., Шепель І.В. Напрями удосконалення аналізу і контролю руху грошових коштів.....	202
Гембарська Н.Є., Данилків Х.П. Податковий аудит як важлива складова управління податковою системою.....	205
Грабова І. Д., Комірна О. В. Планування аудиту запасів.....	208
Данилкова С.А. Переваги і недоліки підходів у встановленні об'єктів внутрішнього аудиту.....	210
Єрлик А.О., Пенез О.В. Фінансовий аудит як значущий елемент ефективної роботи підприємства.....	212
Ендрес В. С., Ксьонжик І. В. Міжнародні стандарти професійної етики аудиторів.....	215
Захарченко Т., Шепель І.В. Проблеми документування порядку проведення інвентаризаційного процесу.....	218
Сақун А.Ж., Паланиця О.О. Оптимізація процедур внутрішнього контролю основних елементів збутової діяльності.....	221
Сақун А.Ж., Деркач В.А. Організація внутрішнього контролю в системі управління підприємством.....	223
Сақун А.Ж., Лисенко В.М. Специфіка проведення аудиту консолідованої фінансової звітності.....	225
4. ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	
Мошковська О.А., Маначинська Ю.А. Актуарна звітність в системі ефективного менеджменту.....	228
Безверхий К.В. Концепції збереження фізичного та фінансового капіталу фінансової звітності.....	231
Конкін Д. С., Тютюнник С.В. Відображення в звітності інформації про необоротні активи.....	234
Лега Н. А., Лега О. В. Баланс (звіт про фінансовий стан): ретроспективний огляд.....	237
Устич В.А., Рекова Н.Ю. Роль інтегрованої звітності для менеджменту підприємства.....	240
5. ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ	
Tulai O., Alekseyenko L. Mobilization of financial capital as a factor of business process development.....	242
Стецько М. В., Стецько І. І. Особливості емісії цінних паперів корпоративними підприємствами в умовах глобальних викликів.....	244
Боліла С.Ю. Аспекти зміцнення конкурентних позицій переробних підприємств сільськогосподарської продукції.....	248
Галат Л.М. Проблеми формування інфраструктури плодоовочевого бізнесу.....	251

Горустович Т. Г. Роль економічного аналізу в управлінні виробництвом	254
Горустович Т. Г. Ресурсний потенціал організації та його складові...	257
Долик П. С., Свірський В. С. Проблеми запровадження добровільного медичного страхування.....	260
Закревська Л.М. Фактори гальмування розвитку підприємств спиртової галузі України.....	262
Ковальов Д. В. Проблеми ведення сільськогосподарського бізнесу у Причорноморському регіоні.....	264
Королевич Н.Г., Оганезов И. А. Резерви технологій виробництва льону-довгунця в республіці Білорусь.....	267
Крупка І. М. Доларизація фінансового ринку України та її наслідки для бізнесу.....	270
Лапко А.В., Вагонова О.Г. Інноваційна діяльність у сфері управління оптимізацією процесів гірничого виробництва.....	274
Мацьків В.В. Забезпечення фінансової стабільності аграрної сфери України.....	277
Терлецька В.О. Значення венчурних структур для малого і середнього бізнесу	280
6. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ	
Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С. Аналіз впровадження технологій індустрії 4.0 в галузі машинобудування України.....	283
Кічурчак М.В. Структурні зрушення у виробництві суспільних благ в контексті формування електронного урядування в Україні.....	286
Шипуліна Ю.С., Смоляр Ю.Ю. Характеристика програмно-апаратного комплексу ЕТС для електронної торгівлі необробленою деревиною...	289
Бражник Л.В., Жадан А.В. Автоматизація ведення бухгалтерського обліку	291
Васелюк Д.О., Мошковська О.А. Напрями автоматизації бухгалтерського обліку для забезпечення ефективної діяльності підприємства в сучасних умовах.....	293
Герасименко Є. В. Кузуб М. В. Креативний облік: природа та техніки запобігання.....	296
Жукович К.С., Коваль С.В. Облік виробництва з використанням інформаційних ресурсів.....	298
Кавун Г.М. Удосконалення управління діяльності підприємства на основі економіко – математичного моделювання.....	301
Келлер Ю. А., Скрипник С. В. Особливості застосування інформаційних систем і технологій в обліку в умовах інтеграційних процесів.....	304
Корват О. В. Перспективи використання Microsoft Power BI у статистичному аналізі даних.....	307
Лобода О.М. Використання економічного прогнозування при оптимальному управлінні фермерських господарств.....	309
Луценко В.І., Шепель І.В. Процеси автоматизації обліку витрат на виробництво та виходу продукції.....	312

Малофей О. О., Кузуб М. В. Програмне забезпечення «М.Е.Дос».....	315
Мещерякова М. В., Кузуб М. В. Вплив науково-технічного прогресу на ведення бухгалтерського обліку.....	318
Решетник К. Р., Кузуб М. В. ERP-система як елемент збереження конкурентоспроможності підприємства.....	320
Романашенко М.О., Поливана Л.А. Інформаційна безпека сільськогосподарських підприємств.....	323
Скрипник С.В. Актуальні питання обліку і оподаткування комп'ютерних програм.....	327
Ткаченко О.С. Облік валютних операцій в комп'ютерній системі «1С: Бухгалтерія 8.0».....	330
Тращенко О.Л., Верезубова Т. О. Страхування кіберрисків в умовах сучасних викликів.....	333
7. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Алексеєнко М. Д. Безготівкові розрахунки: практика та перспективи розвитку.....	335
Аверчева Н.О. Сучасні аспекти формування та підвищення рентабельності виробництва молока в аграрних підприємствах.....	337
Білоус О.В., Морозов Р.В. Особливості застосування стимулюючого тарифоутворення у сфері централізованого водопостачання та водовідведення.....	340
Діденко О.Л., Вдовенко Л.О. Проблеми ринку депозитних послуг в Україні.....	344
Дзюба Ю.М., Вдовенко Л.О. Роль споживчого кредиту у забезпеченні соціальних потреб населення.....	346
Довганюк Н. Є., Свірський В. С. Управління фармацевтичним забезпеченням населення.....	348
Макухіна С. В. Ділова англійська мова як запорука успіху в бізнес-середовищі та кар'єрному зростанні особистості.....	350
Минич Ю.В., Яковенко С.Л., Лабінцева О.П. Стратегія розвитку підприємства – запорука успішного бізнесу.....	353
Омельченко В.І., Вдовенко Л.О. Роль та місце страхування на фінансовому ринку.....	355
Подолян В.В., Сидоренко Н.А., Вдовенко Л.О. Проблемні питання управління капіталом підприємств.....	358
Ситник І.В. Активізація інноваційної діяльності в управлінні персоналом підприємства.....	360
Смоленська О.М., Варна夫ська І.В. Особливості використання кейс-методів при викладанні економічних дисциплін.....	363
Смоленюк Р. П. Агробізнес: інвестування та інноваційні підходи.....	365
Тимошук Д.О., Климчук О.В., Вдовенко Л.О. Кредитно-інвестиційний потенціал як основа управління ресурсами банківських установ.....	367
Хірса І.М. Теоретичні основи управління збутової діяльності сільськогосподарських підприємств.....	369

1. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Довбня С.Б., д.е.н, професор,
Разгоняєва Т.М.
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро

КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Висококонкурентні та нестабільні умови функціонування вітчизняних підприємств вимагають безперервного моніторингу та підтримки їх фінансової стійкості. В більшості випадків фінансова стійкість підприємства оцінюється показниками, які характеризують його фінансовий стан [1,2], що дозволяє констатувати тільки її поточний рівень. Для забезпечення комплексної оцінки необхідно додатково оцінювати: а) рівень конкурентоспроможності підприємства, оскільки саме ринкова позиція та ринкові можливості визначають стійкість його фінансового стану і в теперішній час, і в майбутньому; б) вплив факторів зовнішнього середовища на підприємство, які виступають головним джерелом загроз та ризиків його діяльності.

З метою отримання об'єктивної оцінки фінансової стійкості підприємства, яка буде характеризувати не тільки поточний стан, а й дозволити прогнозувати перспективний її рівень запропоновано методичний підхід, який передбачає оцінку трьох складових: 1) фінансового стану підприємства; 2) конкурентної позиції (конкурентоспроможності) підприємства; 3) стану та перспектив розвитку галузі.

Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям і передбачає, на наш погляд, оцінку наступних складових [3,5]: платоспроможність підприємства; фінансова незалежність підприємства; результативність (ефективність) діяльності.

Платоспроможність підприємства є характеристикою його здатності в повному обсязі своєчасно розраховуватися по своїх фінансових зобов'язаннях і найчастіше оцінюється такими показниками: коефіцієнт покриття, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності. З огляду на те, що всі розглянуті вище коефіцієнти характеризують виключно поточну платоспроможність для врахування перспективної платоспроможності нами запропоновано використання коефіцієнта Бівера [3,5]. Враховуючи те, що безпосереднім джерелом виконання фінансових зобов'язань є грошовий потік доцільно, на наш погляд, включити до складу показників платоспроможності коефіцієнт ліквідності грошового потоку [4].

Для оцінки фінансової незалежності пропонується використання наступних показників: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування за рахунок стабільних джерел; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів

власним капіталом; коефіцієнт маневреності власного капіталу; частка несвоєчасно виконаних фінансових зобов'язань.

При оцінці результативності діяльності підприємства, в першу чергу, необхідно оцінювати ефективність використання економічних ресурсів підприємства (активів) та власного капіталу, які визначаються, відповідно, показниками рентабельності активів та рентабельності власного капіталу. При ефективній роботі темпи зростання результатів повинні перевищувати темпи зростання ресурсів, тому ми вважаємо доречним включити так званий коефіцієнт результативності [3,5]. Для оцінки ефективності управління грошовими потоками запропоновано використовувати коефіцієнт ефективності грошового потоку [4].

Щодо оцінки конкурентоспроможності підприємства, то вона, на наш погляд, повинна оцінюватись показниками, що дозволяють визначити конкурентні переваги підприємства, зокрема показники: рентабельність продукції, конкурентоспроможність продукції, частка підприємства на ринку та її динаміка, витрати на 1 грн. товарної продукції.

З факторів зовнішнього середовища найбільший вплив на фінансову стійкість підприємства має стан та перспективи розвитку галузі, яка характеризується наступними індикаторами: середня рентабельність продукції галузі, стадія життєвого циклу, попиту на продукцію, техніко-технологічний рівень виробництва, гострота конкуренції в галузі, надійність зв'язків з постачальниками сировинних ресурсів, їх якість та стабільність цін.

По кожному з обґрунтованих напрямків визначається узагальнююча оцінка, для чого можуть використовуватись середньоарифметична, середньо геометрична, середньоарифметична зважена та інші методи згортки локальних показників. Інтегральна оцінка фінансової стійкості підприємства визначається як середньозважена величина узагальнюючих оцінок по напрямкам з урахуванням їх значущості для оцінки фінансової стійкості.

Запропонований комплексний методичний підхід дозволяє всебічно оцінити не тільки поточну, а й перспективну фінансову стійкість підприємства, враховуючи вплив факторів зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Борецька Н.П., Міценко К.В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. Вип. 20. 2016. С. 63 – 66.
2. Пігуль Н.Г., Клименко А.А., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Приазовський економічний Вісник*. 2019. Вип. 1. С. 186-190.
3. Довбня С.Б., Чабанець Т.М. Механізм стратегічної оцінки конкурентної позиції підприємства. *БізнесІнформ*. Вип. 9. 2019. С. 313 – 320.
4. Бланк И.А. Управление денежными потоками. Киев : Ника-Центр, Эльга, 2002. 736 с.
5. Довбня С.Б., Разгоняева Т.М. Методичні основи оцінки фінансової стійкості підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища. *Бізнес-Навігатор*. Вип. 3 (59). 2020. С. 89 – 94.

Єршова Н.Ю., д. е. н., доцент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В ринкових умовах господарювання ринкову політику підприємства принципово визначає маркетингова діяльність. Сучасні запити споживачів швидко зростають, стають надзвичайно індивідуалізованими, а ринки – характеризуються структурним різноманіттям. Тому, для управління маркетинговою діяльністю підприємства все більшої актуальності набувають питання, пов'язані із його аналітичним забезпеченням. Значний внесок у дослідження проблеми аналітичного забезпечення процесу управління маркетинговою діяльністю суб'єктів господарювання внесли зарубіжні та вітчизняні вчені, серед яких Дж.Р. Еванс, К. Гронроос, С. Дибб, Б. Берман, М. Бітнер, О. Волкова, Н. Єршова, Н. Кофорова [1-5]. Вчені зазначають, що аналітичне забезпечення маркетингової діяльності є трудомістким та складним процесом, оскільки має враховувати не тільки специфіку підприємства, особливості певного виду ринку, але методи обробки інформації, рівень кваліфікації фахівців, інформаційні системи, організаційну структуру та інформаційну культуру суб'єкта господарювання.

Управління маркетинговою діяльністю суб'єкта господарювання — це неперервний процес отримання інформації про ринки, конкурентів, обсяги продажів та ін. для розробки конкретних програм, метою яких є зміцнення позицій підприємства на ринку, збільшення продажів і отримання прибутку. Основою аналітичного забезпечення є інформація – сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, що використовується в процесі розробки та прийняття управлінських рішень. Відповідно до цього, аналітичне забезпечення має відповідати таким вимогам:

- достовірно відображати стан зовнішнього і внутрішнього середовищ підприємства через якісні та кількісні показники суб'єктам управління маркетинговою діяльністю;
- виявляти, ідентифікувати та відстежувати розвиток внутрішніх та зовнішніх викликів, ризиків та загроз;
- формувати інформаційну базу для прийняття рішень.

Аналітичне забезпечення управління маркетинговою діяльністю суб'єкта господарювання має формуватися на основі системи показників. Для цього вчені пропонують використовувати збалансовану систему показників (ЗСП) [3, 5]. У ЗСП маркетингова (ринкова) складова передбачає оцінку за ключовими показниками: ринки, споживачі, конкуренти, продукти/товари, які формують джерело доходів. Для оцінки ринків збуту використовують відносні (рентабельність продажів, в тому числі за видами продуктів, споживачам, сегментам) та абсолютні показники (витрати для доступу на ринок, частка

сегментів ринку, частка споживача, обсяги продажів; частка прибутку за сегментами ринку). Для оцінки споживачів використовують відносні (прибутковість споживачів; рентабельність споживачів, споживчих сегментів) та абсолютні показники (чисельність споживачів, загальний обсяг продажів споживачам). Для оцінки конкурентів використовують відносні (загальна рентабельність конкурентів; рентабельність продажів конкурентів) та абсолютні показники (частки ринку конкурентів; ціни продаж конкурентів). Для оцінки продуктів/товарів використовують відносні (норма маржинального запасу міцності, норма загального маржинального доходу, коефіцієнт загального і питомого маржинального доходу, операційний важіль, сила операційного важеля) та абсолютні показники (беззбитковий обсяг виробництва/продажів, критична виручка від продажів, критична ціна продажів, критичний рівень питомих змінних і загальних постійних витрат; маржинальний дохід, маржинальний запас міцності).

Дефіцит аналітичної інформації для забезпечення управління маркетинговою діяльністю суб'єкта господарювання - це потенційний ризик для маркетингу. Так, відсутність або недостатність аналітичної інформації про контрагентів (покупців або постачальників), особливо про їх діловий імідж і фінансовий стан, загрожує підприємству ризиком. Небезпека настання ризику вимірюється економічними втратами від випадку його настання.

На сучасному етапі посилення інтеграції облікових і аналітичних систем особливої актуальності набувають методики обліку і аналізу витрат на нову продукцію. Інформація про витрати на освоєння нової продукції з урахуванням її якості розкриває діяльність суб'єкта господарювання по освоєнню нової продукції шляхом формування переліку показників у фінансовій та управлінській звітності. Це дозволяє вирішувати облікові проблеми (бюджетування, ціноутворення і калькулювання собівартості нової продукції) і в кінцевому підсумку стимулює інноваційні процеси на підприємстві, дозволяє підвищувати конкурентоспроможність нової продукції.

Список використаних джерел

1. Єршова Н. Ю. Інформаційно-комунікаційне забезпечення прийняття управлінських рішень економічними суб'єктами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2013. №39 (1). С. 96–101.
2. Кофорова Н. М., Нестерова Т. А. Возможности использования метода факторного анализа отклонений в контроллинге. *Экономический анализ: теория и практика*. 2011. № 33. С. 47–52.
3. Kaplan R. S., Norton D. P. The Balanced Scorecard — measures that drive performance. *Harvard Business Review*, January-February, 1993, PP. 71–79.
4. Дибб С., Симкин Л., Брэдли Дж. Практическое руководство по маркетинговому планированию. СПб: Питер, 2001. 256 с.
5. Єршова Н. Ю. Формування та оцінка ресурсних можливостей підприємств машинобудування в рамках антикризового управління. Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Економіка підприємства: теорія і практика. Київ: КНЕУ. 2008. Ч.І. С. 202–209.

Мохненко А.С., д.е.н., професор
Херсонський державний університет,
м. Херсон

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ

В умовах ринкової економіки питання пов'язані з аналізом розрахунків заробітної плати на бюджетних підприємствах мають важливе практичне значення.

На сьогоднішній день, напевно чи можливо уявити сучасне суспільство без бюджетних установ і організацій, як би стрімко не розвивались ринкові відносини з їх приватною власністю і комерційними інтересами. Облік нарахування заробітної плати ведеться в обов'язковому порядку у кожній бюджетній установі, та є однією з найважливіших і складних ділянок роботи, оскільки потребує точних та оперативних даних. Оплата праці на бюджетних підприємствах ґрунтується на тарифній системі, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і професійні стандарти (кваліфікаційні характеристики). Згідно до цієї системи щороку розмір окладу працівників визначається на рівні законодавства у вигляді встановленого розміру мінімальної заробітної плати відповідно до тарифного розряду [1, с. 100].

Комунальний заклад «Обласна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «Динамо» Херсонської обласної ради (далі - Школа) є позашкільним навчальним закладом спортивного профілю – закладом фізичної культури. Засновником Школи є територіальна громада в особі Херсонської обласної ради, за галузевою спрямованістю підвідомча Департаменту реалізації гуманітарної політики Херсонської обласної державної адміністрації. Тобто надходження та видатки на заробітну плату, нарахування на заробітну плату, оплату послуг, закупівлю товарів, проведення спортивних заходів, тощо, вона отримує з міського бюджету підставі доведених бюджетних асигнувань на відповідний бюджетний період, згідно із якими затверджується кошторис та план асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального/спеціального фонду бюджету.

Нарахування виплати заробітної плати визначають відповідно до затвердженого штатного розпису Школи та тарифікаційного списку. Преміювання, матеріальна допомога, у тому числі на оздоровлення, індексації заробітної плати та інших виплати та нарахування здійснюються у межах наявних коштів на оплату праці. При нарахуванні заробітної плати тренерам-викладачам Школи розмір посадового окладу (тарифної ставки) перераховується згідно до педагогічного навантаження кожного тренера, встановлених доплат та надбавок.

Розрахунки по оплаті за фактичні години НТР та усіх надбавок працівників Школи представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Методика розрахунку тарифікаційного списку тренерів-викладачів

Посада	Розрахунки						
	Ставка	Спеціалізація	Надбавка за спортивне звання	Надбавка за вислугу років	Ставка зарплати з урахуванням підвищень, доплат і надбавок	Ставка заробітної плати у відношенні до кількості годин на тиждень	доплата до 5000,00
тренер-викладач з кіюкушин карате №1	5051	2 x 15% = 757,65	-	-	2+3+4+5 = 5808,65	(6 : 24) x 24 = 5808,65	-
	5051	-	-	-	2+3+4+5 = 5051,00	(6 : 24) x 18 = 3788,25	-
тренер-викладач з кіюкушин карате №2	4456	-	-	-	2+3+4+5 = 4456,00	(6 : 24) x 12 = 2228,25	7 + 272,00 = 2500,00
тренер-викладач з боксу № 1	5385	-	(2+3) x 10% = 538,50	(2+3) x 30% = 1615,50	2+3+4+5 = 7539,00	(6 : 24) x 42 = 13193,25	-
тренер-викладач з боксу № 2	4383	-	-	(2+3) x 10% = 438,30	2+3+4+5 = 4821,30	(6 : 24) x 28 = 5624,85	-
тренер-викладач зі стрільби кульової	5051	2 x 15 % = 757,65	(2+3) x 10% = 580,87	(2+3) x 30% = 1742,60	2+3+4+5 = 8132,11	(6 : 24) x 20 = 6776,76	-
	5051	-	(2+3) x 10% = 505,10	(2+3) x 30% = 1515,30	2+3+4+5 = 7071,40	(6 : 24) x 16 = 4714,27	-
тренер-викладач з легкої атлетики №1	4717	-	-	(2+3) x 10% = 471,70	2+3+4+5 = 51,88,70	(6 : 24) x 12 = 2594,35	-
тренер-викладач з легкої атлетики №2	4717	-	-	(2+3) x 10% = 471,70	2+3+4+5 = 51,88,70	(6 : 24) x 30 = 6485,88	-
тренер-викладач з тайландського боксу	4717	2 x 15 % = 707,55	-	-	2+3+4+5 = 5424,55	(6 : 24) x 26 = 5846,60	-
	4717	-	-	-	2+3+4+5 = 4717,00	(6 : 24) x 8 = 1572,33	-
тренер-викладач з веслування на байдарках і каное № 1	4383	-	(2+3) x 10% = 438,30	(2+3) x 20% = 876,60	2+3+4+5 = 5697,90	(6 : 24) x 36 = 8546,85	-
тренер-викладач з веслування на байдарках і каное № 2	4383	-	-	(2+3) x 30% = 1314,90	2+3+4+5 = 5697,90	(6 : 24) x 12 = 2848,95	-

У Школі на початок нового навчального року, з метою складання тарифікаційного списку, штатного розпису та нарахування заробітної плати наказом директора затверджуються: посада, тижневе навантаження, категорія тренера-викладача, тарифний розряд, вислуга років та надбавка за вислугу років; а також окремими пунктами: підвищення посадових окладів (ставки заробітної плати) за спеціалізацію в роботі з групами спеціалізованої підготовки (що виноситься окремим рядком у тарифікації), за спортивні та почесні звання, та інші надбавки.

Місячна ставка заробітної плати (посадовий оклад) тренера-викладача встановлюється за 24 академічні години безпосередньо навчально-тренувальної роботи (далі - НТР) на тиждень. Визначається шляхом множення ставки заробітної плати з урахуванням підвищень, доплат і надбавок на їх фактичне (оплачуване) навантаження на тиждень і ділення цього добутку на встановлену норму годин на тиждень.

Отже облік нарахування заробітної плати на комунальних підприємствах є багатоскладовим та складним процесом, який потребує оперативних та точних даних, знання законодавства України, бюджетних програм, вміння працювати у програмному забезпеченні від Державної казначейської служби України, тощо.

Список використаних джерел

1. Васильєва В.Г. Сучасний стан та напрями вдосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці в бюджетній установі. *Економічний простір*, 2019. №146. С. 100 - 112.
2. Mokhnenko A. Integration of the supply chain management and development of the marketing system. *International Journal of Supply Chain Management*. 2020. № 9. Issue 3. P. 496-507.
3. Мохненко А.С. Виникнення, еволюція та сутність фермерських господарств. *Таврійський науковий вісник*, 2009. № 62. С. 299-306.

Августова О.О., к.е.н., доцент
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ

Важливе місце в розвитку підприємства, як складної динамічної системи, займає вартість підприємства. Особливо важливого значення набуває забезпечення максимально можливої достовірності результатів облікової оцінки вартості, оскільки вона є основою для встановлення вихідних параметрів діяльності, прийняття окремих глобальних рішень, здійснення стратегічного планування, визначення ціни підприємства у тому випадку, якщо воно виступає об'єктом купівлі-продажу, тощо.

Базовим джерелом інформації для оцінки вартості є система бухгалтерського обліку, що в подальшому знаходить свої відображення в фінансовій звітності підприємства [0].

Дослідження проблем оцінки в системі бухгалтерського обліку щодо вартості бізнесу, знайшли відповідне відображення в наукових працях відомих учених: Корягіна М.В [0], Н.В. Овчарової [0], Тимощенко Ю.М. [0], О.В. Фоміної [0].

Аналізуючи сучасні дослідження та публікації щодо змістовності загального поняття «забезпечення» в обліковій системі, необхідно зазначити, що науковці здебільшого не розмежовують поняття облікового та аналітичного забезпечення. У вітчизняній та зарубіжній літературі розкриваються такі терміни: «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «обліково-аналітичний механізм», що за сутністю мають одні й ті ж ключові завдання у системі управління, проте різні тлумачення, структуру та структуруючі складники.

Вбачаємо під обліковим забезпеченням саме оцінки вартості бізнесу - інтегровану систему обліку, яка генерує й систематизує інформацію за різними ознаками для формування низки показників із метою використання їх під час аналізу вартості бізнесу.

Для забезпечення оцінки вартості підприємства облікові дані повинні доповнюватися іншими інформаційними джерелами для всебічного дослідження та визначення впливу різних факторів [0].

У процесі оцінки вартості підприємство повинно обирати найбільш доцільний метод для кожного виду активів та зобов'язань (відповідно до чинного законодавства) для максимального доведення їх вартості до справедливої. Співвідношення одержаних вартостей активів та зобов'язань виступає основою для визначення чистих активів підприємства, які, з урахуванням впливу позабалансових факторів, і формують ринкову вартість підприємства на певну дату [0] та в залежності від етапів життєвого циклу підприємства [0].

Розглянемо детальніше взаємозв'язок методів оцінки вартості бізнесу та етапів життєвого циклу підприємства (табл. 1)

Таблиця 1

Взаємозв'язок методів оцінки вартості бізнесу та етапів
життєвого циклу підприємства [0]

Етапи життєвого циклу підприємства	Методи оцінки вартості активів
Створення	Справедлива вартість, яка в подальшому буде класифікуватись як історична (фактична) собівартість
Розвиток, зрілість	Застосовуються методи облікової оцінки вартості активів, визначені у результаті професійного судження: історична собівартість, справедлива вартість
Занепад, реорганізація	Застосовуються методи облікової оцінки вартості активів, визначені у результаті професійного судження, здебільшого справедлива вартість
Ліквідація	Застосовується ліквідаційна вартість, яка є ринковою з урахуванням знижувальних коефіцієнтів для стимулювання попиту

В умовах конкурентного середовища серед користувачів облікової інформації в постійні зміни знаходяться запити стосовно оціночної методології, яка використовується в системі обліку. За таких умов особливої уваги потребує здійснення наукових досліджень, пов'язаних з аналізом зацікавленості різних груп користувачів щодо застосування ними різних методів оцінки для окремих видів об'єктів бухгалтерського обліку [0], зокрема, щодо тих користувачів, які зацікавлені в одержанні інформації про вартість підприємства.

Список використаних джерел

1. Корягін, М. В. Методичні засади облікового відображення показників вартості підприємства. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. Тернопіль: *Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка»*, 2013. Том 14. № 2. С. 206-213. ISSN 1993-0259.

2. Овчарова, Н.В. Бухгалтерське забезпечення системи управління вартістю підприємства. Соціально-економічні та правові основи сучасної держави в контексті глобалізації: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 лютого 2015 р.). К.: АЦ «Нова економіка», 2015. С. 66-68.

3. Тимощенко Ю.М. Облікова оцінка вартості активів у системі управління підприємством. Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к.е.н.: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит(за видами економічної діяльності)»; *Одеський національний економічний університет*. Одеса, 2019. 24 с.

4. Фоміна, О.В., Гончаренко О.М. Оцінка ризиків підприємства в системі бухгалтерського обліку. *Економічний часопис - XXI*. № 3-4(2). 2015. С. 67-70.

Беліченко Ю.М.,
Науковий керівник – *Кулина Г.М., к.е.н., доцент*
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІЖНАРОДНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ AIESEC

Сучасні умови диктують нові правила, вимагають швидких рішень і гнучкості, при яких держава та підприємства не завжди здатні надати якісні послуги населенню. Як зазначила І.Ткачук, для комерційних установ вони (послуги населенню) не є привабливими через низьку прибутковість. Держава ж не в змозі надавати послуги через труднощі виявлення реальних потреб населення того чи іншого регіону [2, с. 4]. У цьому контексті важливості набуває участь громадських організацій в зазначених процесах. Адже такі структури діють на умовах неприбутковості та максимально наближені до безпосередніх бенефіціарів їхніх послуг, більше розуміючи потреби своєї цільової аудиторії.

Проте, для ефективнішого вирішення проблем і кращого задоволення інтересів стейкхолдерів, важливим аспектом діяльності громадських організацій є наявність значних фондів грошових коштів, адже процес фінансування та подальший його розподіл прямопропорційно впливає на результативність їхньої діяльності [1, с. 172]. Розуміння зазначеної проблеми обумовило дослідження практичних аспектів управління формуванням та використанням фінансових ресурсів на прикладі існуючої міжнародної громадської організації AIESEC.

Ефективність діяльності досліджуваної організації обумовлюється фінансовими аспектами її функціонування, тобто обсягами акумульованих фінансових ресурсів та напрямками їх використання. Зупинимось детальніше на аналізі джерел фінансових ресурсів AIESEC за допомогою методу фінансових співвідношень [7] із використанням фінансових звітів за 2016-2018 рр. Варто відзначити, що в структурі фінансових ресурсів превалюють членські внески (див. рис. 1).

Так, за 2018 р. їхня частка склала більше, ніж 60% усіх фінансових ресурсів організації. Другим джерелом надходжень організації являються спонсорська допомога, пожертви та гранти – 36-46%. Варто зазначити, що за 2018 р. частка даного джерела скоротилася на 10% у порівнянні з 2017 р. Насамкінець інші доходи організації є незначними та за аналізований період становлять не більше 1% від загальної суми фінансових ресурсів, тоді як у 2018 р. даний вид джерела надходжень відсутній взагалі. В загальному як фінансові ресурси, так і доходи громадської організації AIESEC у 2018 р. зросли на 33% у порівнянні з 2016 р.

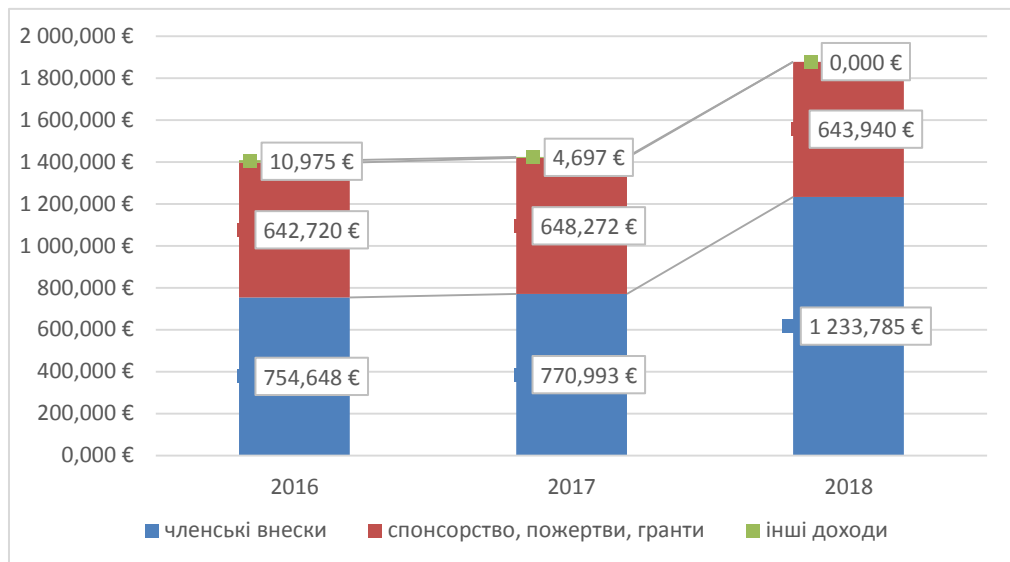

Рис. 1. Динаміка та структура фінансових ресурсів ГО AIESEC за 2016-2018 рр.*
* Розроблено автором на основі [3, с. 20-21, 4, с. 32-33, 5, с. 40-41].

Щодо напрямків використання фінансових ресурсів досліджуваної організації, то аналізуючи їх динаміку, перш за все варто зазначити, що усі вони є операційними, тобто інвестиційні та фінансові витрати відсутні. Більше того, присутня динаміка зростання обсягів витрачання фінансових ресурсів (зростання у 2018 р. порівняно з 2016 р. складає 33% з 1367482 до 1803026 євро). З іншого боку, динаміка фінансового результату в кінці року показує дещо іншу картину – у 2018 р. прибуток організації збільшився на 59% у порівнянні з 2016 р., в той час як у 2017 р. він збільшився вдвічі порівняно з величиною 2016 року (див. рис. 2). Стає зрозумілим, що приріст дохідної та витратної частини за 2018 рік у порівнянні з 2016 роком склав близько 33%, в той час як прибуток зріс на 59%.

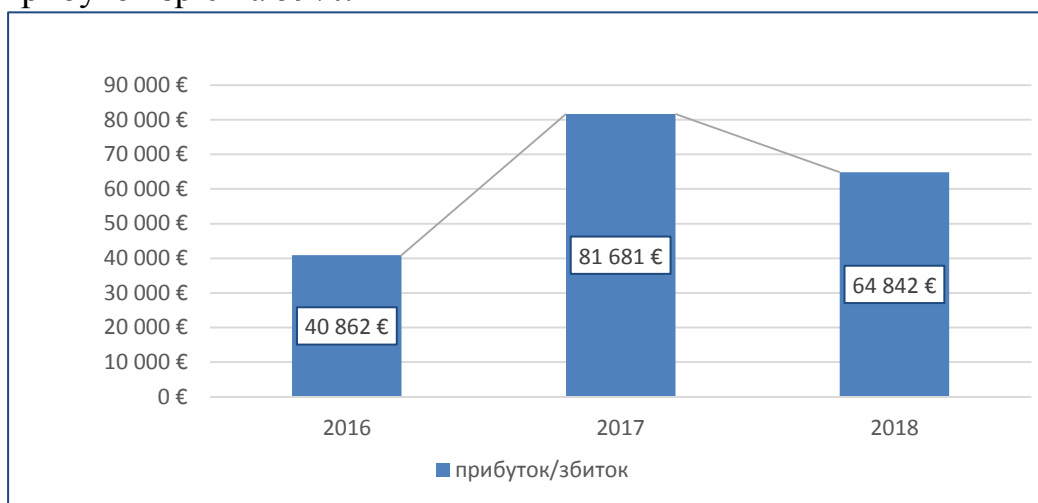

Рис. 2. Динаміка прибутку/збитку громадської організації AIESEC за 2016-2018 рр.*
* Розроблено автором на основі [3, с. 20-21, 4, с. 32-33, 5, с.40-41].

Таким чином, проведений аналіз формування і використання фінансових ресурсів громадської організації AIESEC дозволяє зробити висновок, що організація не тільки фінансово незалежна від грантів та пожертв, адже 60% її доходів складають членські внески, а й ефективно управляє своїми фінансовими ресурсами, про що свідчать нормативні фінансові показники незалежності, ліквідності та прибутковості. Отже, досліджувана організація має можливість у повній мірі виконувати свої статутні цілі та провадити основну діяльність.

Список використаних джерел

1. Соколова М. М. Аналіз стану ринку громадського сектору України: фінансовий аспект. *Менеджер*. 2014. №1 (67) . С. 172-177.
2. Ткачук І. Я. Регіональні особливості фінансового забезпечення діяльності громадських організацій України. *Регіональна економіка*. 2015. № 2. С. 124-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2015_2_16.
3. AIESEC's Global Annual Report for the year 2015–2016. С. 25. URL: <https://issuu.com/aiesecinternational/docs/ar-edited>.
4. AIESEC's Global Annual Report for the year 2016–2017. С. 44. URL: https://issuu.com/aiesecinternational/docs/annual_report_-_2016-2017.
5. AIESEC's Global Annual Report for the year 2017–2018. С. 52. URL: https://issuu.com/aiesecinternational/docs/aiesec_global_annual_report_17.18.c.
6. Gregoriou, G., & Finch, N. (Eds.). (2011). *Best practices in management accounting*. ProQuest Ebook Central. URL: <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.nord.no>.
7. Prentice Christopher R. “Why so many measures of nonprofit financial performance? Analyzing and improving the use of financial measures in nonprofit research”. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 2016. №. 4. С. 715-740. URL: <https://doi.org/10.1177%2F0899764015595722>.

Бузник М. В.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ

У сучасних ринкових умовах наша країна потребує більш ефективну та результативну систему управління витратами, а її облік потребує особливої уваги, адже витрати від діяльності підприємства напряму впливають на продуктивність виробничої діяльності, конкурентоспроможність та доцільність продукції. Оскільки рентабельність підприємства безпосередньо залежить від обсягу витрат, доцільно буде зазначити, що оптимізація обліку витрат на виробництво продукції відіграє надзвичайно важливу роль як на мікро так і на макрорівні. Тому постійне регулювання, своєчасний контроль, оперативне планування та детальний аналіз обліку витрат обов'язково призведе до збільшення продуктивності праці, підвищення конкурентоздатності продукції дозволить покращити рівень фінансових результатів та максимізувати виробничу собівартість.

Для прийняття дієвих рішень щодо витрат підприємства, суб'єктів господарювання треба забезпечити достовірною інформацією про його звичайну діяльність та надати правдиву відомість в бухгалтерському балансі. Це комплексний механізм, дію якого мають забезпечувати висококваліфіковані спеціалісти. Тому що в нашій країні спостерігається підтасовка та перекручування фактів, недостовірність та фальсифікація даних у фінансовій звітності. [1]. Реорганізація та удосконалення ведення системи бухгалтерського обліку витрат підприємства, відповідності в обліково-контрольній системі управління дозволить вітчизняній економіці досягти довгострокового економічного зростання.

Варто також відзначити високий рівень тіньової економіки в країні. За офіційними даними четверта частина ВВП України, або 846 млрд гривень, становлять тіньові операції [2].

Процвітає корупція, велика частина матеріальних та нематеріальних цінностей підприємства розкрадається чи йде на виробництво тіньової продукції, яка не оподатковується. На даному етапі створення та введення законодавчих норм слугують запорукою до правильної організації, порядку та дисципліни на підприємствах. Таким чином підприємства потребують термінового запровадження удосконалених інструментів для ведення бухгалтерського обліку витратами, адже нормативна база вітчизняної економіки безнадійно застаріла, про що й свідчать низькі показники матеріаломісткості продукції в порівнянні з європейськими країнами [3].

Вагомою проблемою обліку витрат підприємства є його матеріально-технічне й організаційне забезпечення. Шляхом постійного підвищення кваліфікації робітників та покращення роботи відділів постачальницької і

збутової логістики, шляхом вивчення причин браку у виробництві продукції та впровадження новітніх технологій, в кінцевому результаті призведе до зниження собівартості продукції за рахунок мінімізації витрат. Наша держава беззаперечно потребує впровадження новітніх технологій, з метою досягнення науково-технічного прогресу в фінансовій сфері. Оскільки рівень економіки в країні напряму впливає на добробут та якість життя населення.

Варто також відзначити про значимість чітких та обґрунтованих рішень керівництва в сфері міждисциплінарного управління витратами, що спрямовані на об'єднання різних команд: кожен відділ має своє розуміння витрат і цілей певної діяльності задля підвищення ефективності роботи підприємства. Це означає, що кожен відділ формує власні пріоритети щодо розрахунку витрат. Адже неправильне тлумачення або помилкові розрахунки можуть виникнути, якщо управління витратами здійснюється за різними методами, по-різному трактується або присвоюються різні пріоритети. І в результаті призводять до хибних результатів, створюють неточне уявлення про фінансовий стан компанії чи призводять до рішень, які негативно впливають на репутацію компанії.

Для прийняття ефективних рішень необхідно проаналізувати облік витрат, що практикується за кордоном. Слід звернути особливу увагу на калькуляцію продукції, що зарекомендувала себе як комплексний підхід до управління витратами [4]. Метою є прозоре представлення витрат на різних етапах виробництва товару, щоб виявити та усунути драйвери розходів. Здійснюється порівняльна характеристика розрахунків доходів, які дотримуються загальної логіки. Витрати на окремі проекти активно контролюються протягом усього життєвого циклу, тобто розраховуються, моделюються, аналізуються та в кінцевому підсумку оптимізуються. Тож у процесі аналізу нам потрібно оцінити переваги та недоліки зарубіжного досвіду, а також розрахувати економічний ефект від його втілення на вітчизняних підприємствах. Крім того, в подальшому удосконаленні та дослідженні розгляду вимагають такі питання як планування й обліку витрат за центрами виникнення і відповідальності, сегментами діяльності, формуванням витрат у комплексному виробництві в розрізі статей калькуляції за об'єктами обліку, локалізацією витрат щодо виробничих процесів і технологічних циклів обробки сировини [5].

Отже, аналізуючи наведену інформацію можна відзначити, що одним із найважливіших показників діяльності кожного підприємства це витрати. На відміну від фінансового обліку, який надає інформацію зовнішнім користувачам фінансової звітності, облік витрат не повинен дотримуватися встановлених стандартів і може бути гнучким для задоволення потреб управління. Для успішної та прибуткової діяльності підприємства його працівники мають приділяти більше уваги налагодженню системи управління витратами, а також впроваджувати нові заходи й напрямки оптимізації витрат. З часу проголошення незалежності, коли Україна обрала стратегічним вектором руху перехід до ринкової економіки бухгалтерський облік витрат постав одним із найбільш важливих комплексних процесів, тому що гарно розроблена єдина загальнодержавна база норм і нормативів для обліку та контролю витрат

підприємства виступає інструментом контролю економічного та ефективного використання всіх ресурсів підприємства для головної мети— отримання прибутку.

Список використаних джерел

1. Зоряна Ю. Мельник, стаття «Фальсифікація та викривлення звітних даних: відповідальність причетних осіб» URL: file:///D:/Downloads/ape_2015_7_51.pdf
2. Дослідження тіньової економіки в Україні URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuyaye-v-tini>
3. Масліченко О.М., КНЕУ імені Вадима Гетьмана, стаття «Ресурси як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14714362.pdf>
4. Active cost management with enterprise product costing. URL: <https://www.facton.com/enterprise-product-costing>
5. Гаврилишин Н.М., Підгірна А.Л., Буковинська державна фінансова академія, стаття «Проблеми обліку витрат в Україні та напрямки його удосконалення» URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/7_88482.doc.htm

Верезга Н. О.,
Романченко Ю. О., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

ОБЛІК ТОРГІВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ

За останнє десятиріччя значно зросла кількість користувачів Інтернет не лише у світі, але й в Україні. Разом із її зростанням розширилася сфера використання мережі у соціально-економічному житті суспільства, а саме: побутове використання, у навчанні та економічній діяльності. Кількість Інтернет-користувачів в Україні невпинно збільшується, в свою чергу зростає інфраструктура Інтернет-торгівлі та її обсяги.

За даними дослідницької компанії GfK Ukraine («дочки» німецької компанії ринкових досліджень GfK Group), в Україні вже понад 20 млн постійних інтернет-користувачів, з яких 36 % регулярно купують товари через інтернет. Отримуємо близько 7 млн осіб, в основному - жителів великих міст. Отже, частка товарів, куплених у мережі, неухильно зростає. Стрімко розширюється й аудиторія клієнтів, які здійснювали придбання товарів онлайн.

Інтернет-магазин – засіб для представлення або реалізації товару, роботи чи послуги шляхом вчинення електронного правочину.

В свою чергу, електронний правочин - дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав й обов'язків, здійснена з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Важливим аспектом ведення торгівлі, в тому числі торгівлі через Інтернет, є патентування торговельної діяльності. Отже, торговельному підприємству, яке здійснює торгівлю через інтернет-магазин, потрібно придбавати торговий патент в таких випадках:

- покупці оплачують товари готівкою чи з допомогою банківських платіжних карток у приміщенні підприємства. У цьому разі торговий патент придбається за місцезнаходженням пункту продажу товарів (приміщення підприємства) та розміщується на фронтальній вітрині магазину (офісу інтернет-магазину), а у разі її відсутності – біля касового апарата;

- покупці оплачують товари готівкою кур'єру. В цьому разі торговий патент придбається за місцем реєстрації підприємства. Він дійсний на всій території України та повинен розміщатися на табличці в транспортному засобі, що перевозить товар та кур'єра, або знаходитися безпосередньо у кур'єра;

- якщо товари оплачують готівкою як у приміщенні підприємства, так і кур'єру, підприємству слід придбавати два патенти – один для приміщення магазину, а другий для пересувної торговельної мережі.

Торгівля через Інтернет-магазин включає роздрібну торгівлю за допомогою компаній поштового замовлення або мережі Інтернет, тобто діяльність із роздрібною торгівлю, де покупець здійснює свій вибір, ґрунтуючись на рекламних оголошеннях, каталогах, інформації веб-сайтів чи будь-якій іншій

рекламній продукції, та здійснює замовлення поштою, телефоном або через мережу Інтернет (зазвичай за допомогою спеціальних засобів, розміщених на веб-сайті).

Особливості в оподаткуванні інтернет-торгівлі полягають в наступному:

1. Відповідно до Податкового кодексу України [4], спрощена система оподаткування не поширюється на суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів (послуг) через Інтернет, а мають знаходитись на загальній системі оподаткування.

2. Особа, яка поставляє товари (послуги) на митній території України з використанням глобальної або локальних комп'ютерних мереж, підлягає обов'язковій реєстрації як платник податку на додану вартість, незалежно від суми річного доходу. При цьому особа-нерезидент може здійснювати таку діяльність тільки через своє постійне представництво, зареєстроване на території України.

Отже, для ведення інтернет-торгівлі фізична або юридична особа має знаходитись на загальній системі оподаткування та бути платником ПДВ.

Бухгалтерський та податковий облік операцій в електронній торгівлі має дві основні складові: облік витрат на створення та функціонування інтернет-магазину та облік розрахунків з покупцями. Розглянемо детально облік витрат на створення та функціонування інтернет-магазину.

У розпорядженні «Про веб-ресурси Верховної Ради України» від 19.05.2015 р. №699, веб-сайт - сукупність інформаційних ресурсів (електронних документів), програмних та апаратних засобів, що забезпечують доступ юридичних і фізичних осіб до інформаційних ресурсів та інформаційних послуг певного суб'єкта за унікальною адресою у мережі Інтернет [5].

Досліджуючи облік витрат на розробку веб-сайту, виходимо з того, що його можна розглядати як самостійний об'єкт авторського права.

Переважно йдеться про виключно майнові авторські права на: дизайн сайту; комп'ютерні програми, за допомогою яких він розробляється; створений контент. Одразу після завершення розробки веб-сторінки розпочинається операційний етап.

Таким чином, власну веб-сторінку підприємства, що є результатом розробки та призначена для внутрішнього та зовнішнього користування, визначають внутрішньо генерованим нематеріальним активом, на який поширюються вимоги МСБО 38 «Нематеріальні активи» [1].

Сума витрат підприємства, понесених на створення веб-сайту, обліковується на субрахунку 154 «Придбання (створення) НМА», а при введенні сайту в експлуатацію списується на субрахунок 125 «Авторське право і суміжні з ним права». Введення веб-сайту в експлуатацію здійснюється на підставі «Акту введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності в складі нематеріальних активів» [2].

Згідно з пп. 145.1 нарахування амортизації нематеріальних активів у цілях оподаткування здійснюється підприємством за методом, визначеним наказом про облікову політику з метою складання фінансової звітності, та може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод

від його використання. Амортизаційні відрахування здійснюються до досягнення залишкової вартості нематеріального активу, що дорівнює нульовому значенню [3].

Витрати на оплату послуг хостингу (оренда дискового простору), коллокейшину (оренда сервера у провайдера), плата за домен (доменне ім'я не продається, а передається в тимчасове використання) включається до складу витрат як витрати, пов'язані з підготовкою й організацією виробництва, а також продажем продукції, робіт і послуг відповідно, тобто витрати на утримання веб-сайту відображаються на рахунку 93 «Витрати на збут». Кореспонденцію рахунків з обліку витрат, пов'язаних зі створенням та функціонуванням інтернет-магазину наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку витрат інтернет-магазину

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Витрати на розробку сайту	154	631
2. Податковий кредит з ПДВ	641	631
3. Витрати на реєстрацію доменного імені, хостинг	154	631
4. Податковий кредит з ПДВ	641	631
5. Введено сайт в експлуатацію	125	154
6. Нараховано амортизацію	93	133

Отже, результати проведеного дослідження показали, що, незважаючи на стрімкий розвиток інтернет-торгівлі, ця сфера досі лишається недостатньо врегульованою на законодавчому рівні. Суб'єктам господарювання, які ведуть торгівлю через Інтернет, рекомендовано знаходитись на загальній системі оподаткування та бути зареєстрованими як платник податку на додану вартість, незалежно від суми річного доходу. Веб-сайт визнається нематеріальним активом, а витрати на оплату послуг хостингу, коллокейшину, плата за домен доцільно включати до складу загальновиробничих витрат або витрат на збут.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38) «Нематеріальні активи» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050
2. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів : Наказ Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 732 . URL:<http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». URL: <http://www.minfin.gov.ua>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
5. Розпорядження «Про веб-ресурси Верховної Ради України» від 19.05.2015 р. № 699. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Гольонко О. В.

Науковий керівник – *Августова О. О.*, к. е. н., доцент
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ «ДИРЕКТ-КОСТИНГУ»

Постійне вдосконалення виробничого процесу вимагає правильності розрахунку собівартості продукції, що забезпечить конкурентоспроможну діяльність вітчизняних виробників на широкому ринку послуг.

В управлінському обліку основним критерієм визначення методу калькулювання собівартості продукції є розподілом витрат: за повним та неповним. У першому випадку передбачено, що прямі витрати відносяться на певний вид продукції, відповідно другий метод визначає маржинальні витрати за видами продукції, тобто суму прямих витрат і змінної частини непрямих витрат, та має назву «директ-костинг», яка була запроваджена Джонатаном Харрісом в 1936 р.

Даний метод досліджувався та удосконалювався багатьма вітчизняними та іноземними науковцями такими, як І. А. Белоусов, О.В. Гудима, С.Ф. Голов, К. Друрі, І.Є. Давидович, В.М. Жук, Н.В. Кальєніна, Ч.М.Кноппель, В.Г. Лінник, Л.В. Нападовська, В.М. Панасюк, В. Раутенштраух, Н.В. Тарасенко, Дж.Х.Уільямс М.Г. Чумаченко та інші. Наприклад, В.Раутенштраух, Дж.Х.Уільямс та Ч.М.Кноппель розробили графіки проміжного бюджету та критичного обсягу виробництва, які чітко відображають зв'язок між показниками обсягу виробництва, собівартості та прибутку[5], а С. Ф. Голов та Л. В. Нападовська розглядали різні підходи до калькулювання витрат при складанні зовнішньої та внутрішньої звітностей.

Виділяють два підходи до методу «директ-костинг»: простий (використання лише змінних виробничих затрат) та розвинутий «директ-костинг» (використання всіх змінних затрат, тобто виробничих, адміністративних, збутових)[1].

Особливістю даного методу є те, що постійні витрати, тобто адміністративні та витрати на збут за видами продукції не розподіляються, а списуються на собівартість реалізованої продукції[3]. За допомогою даної системи можна вивчити тісний взаємозв'язок між обсягом виробництва, витратами і прибутком. Інформація дає змогу знаходити найбільш вигідні комбінації ціни та обсягу, придбавати чи виробляти комплектуючі вироби, що дозволяє оптимізувати виробництво[2]. Система «директ-костингу» також показує межу доцільності використання у боротьбі демпінгу, іншими словами, продажу товарів за найнижчими цінами[1]. Аналіз наданої даним методом інформації та прийняття можливих рішень в умовах конкурентного ринку товарів та послуг дозволяє вибрати найбільш ефективно з них у максимально короткі проміжки часу, що забезпечує гнучкість та оперативність діяльності підприємства на ринку товарів та послуг.

Для повного аналізу функціонування даної системи, розглянемо основні її переваги та недоліків (табл.1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки методу «директ-костингу» у порівнянні з калькулюванням за повним розподілом витрат[2]

Переваги	Недоліки
1. Застосування для оперативного прогнозування, дані для якого можна отримати з регулярної звітності; 2. Спрощення і точність обчислення собівартості продукції, бо відсутні розрахунки при розподілі постійних витрат; 3. Можна визначити поріг рентабельності, запасу міцності підприємства та нижньої межі ціни продукції; 4. Дозволяє використовувати графічно – математичну модель точки беззбитковості для вирішення низки управлінських завдань; 5. Звіти, складені на основі калькулювання змінних витрат, більшою мірою відповідають інтересам керівників підприємства, оскільки приймати поточні рішення і здійснювати оцінку окремих сегментів діяльності; 6. Величина операційного перебуває у прямій залежності від обсягу реалізації .	1. Ведення обліку у розрізі лише виробничої собівартості; 2. Директ-костинг створює тенденцію для того, щоб ігнорувати необхідність відтворення постійних витрат через ціну виробу; 3. Для довгострокового планування необхідно окремо робити розподіл постійних витрат, які не завжди забезпечують точний результат; 4. У деяких виробництвах вона є непридатною, бо особливості виробничо-технологічного процесу не дозволяють отримати інформацію про повну фактичну собівартість кожного виду продукції, і не можна порівняти її з відпускною ціною.

Якщо проаналізувати переваги та недоліки даної системи не можна прийти до конкретного висновку щодо доцільності використання даного методу, оскільки це залежить від обсягів, специфіки діяльності, а також політики підприємства. Впровадження на українських підприємствах методу «директ-костинг» є досі актуальним з точки зору чинного законодавства, оскільки розрахунок виробничої собівартості визначено П(С)БО 16 «Витрати»[2]. Окрім того при використанні даного методу можливий регулярний контролю за собівартістю витрат та розміром прибутку, внаслідок того, що відбувається інтеграція управлінського та фінансового обліку.

Отже, за допомогою даного методу розширюються аналітичні можливості керівного складу. Інформація, отримана в цій системі, дозволяє підвищувати ефективність управління та контролю на підприємстві, що є важливим елементом у створенні унікальної маркетингової діяльності на ринку товар та послуг.

Список використаних джерел

1. Управлінський облік : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. За ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава: *ПП «Астрія»* 2018. 250с.
2. Голов, С. Ф. Управлінський облік. Підручник. Київ : *Центр учбової літератури*, 2018. 534 с.
3. Сльозко Т. Методи обліку витрат чи методи управління витратами: проблеми дефініцій. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 4. С. 16-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2013_4_4
4. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. *К.: Книга*, 2004. 544 с.
5. Соколов Я.В. Бухгалтерський учет: от истоков до наших дней: Учеб. пособие для вузов. М.: *Аудит, ЮНИТИ*, 1996, с.206-207
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

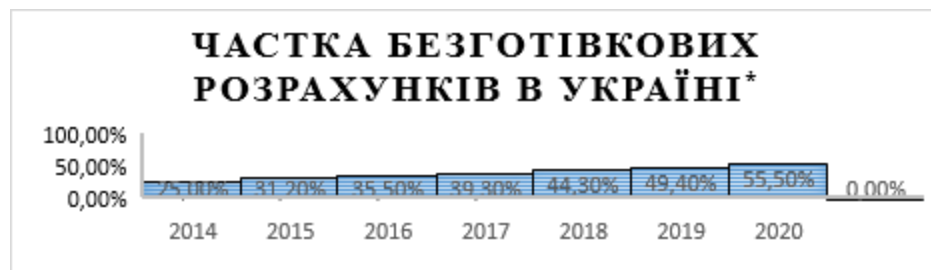
Горбатюк А. О.,
Кузуб М. В., старший викладач
 Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

СУЧАСНИЙ СТАН БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Безготівкові розрахунки вже давно стали невід'ємною частиною нас. Вони мають великий вплив на розвиток національної економіки та сучасних електронних технологій та є головними засобами розрахунків між організаціями, підприємствами по всьому світу, і в Україні у тому числі.

Завдяки безготівковому платіжному обігу максимально пришвидшується оплата придбаних товарів чи послуг і погашення боргів, що в сукупності по країні поліпшує ділові стосунки між усіма суб'єктами господарювання. Основна задача безготівкових розрахунків полягає в протидії розвитку тіньового сектору економіки та покращенні економічного стану суб'єктів господарювання[1, с.464].

Державі простіше контролювати рух безготівкових грошей, ніж використання готівки. Стане зрозуміло, як та куди рухаються гроші, куди й навіщо йде валюта. Безготівкові розрахунки проводяться значно швидше, а випуск та зберігання грошей обходиться дешевше. Тільки на зберігання готівкової валюти щорічно держава витрачає майже 1 мільярд гривень[2].

*Дані таблиці наводяться за такими джерелами відповідно до року: 2014-2018 [3], 2019 [4], 2020 [5]

Збільшенню безготівкових рахунків сприяла популяризація таких інноваційних сервісів як Apple Pay і Google Pay, які почали свою роботу в Україні. На цей момент 79,4% торгових POS-терміналів в Україні забезпечують можливість здійснення безконтактної оплати (на 1 січня 2018 року - 70,2%). Крім того, більшої популярності набувають в Україні сервіси безконтактної оплати з використанням смартфонів та інших пристроїв, що підтримують технологію NFC. Сервіси токенизації дозволяють використовувати реквізити платіжних карток (у тому числі винятково з магнітною смугою) для безконтактних розрахунків за цією технологією[6].

Стратегія НБУ також направлена на зменшення готівки серед населення.

Національний банк встановлює правила для здійснення безготівкових розрахунків та сприяє їх безпеці та надійності. Мета: безготівкова економіка;

розвинута платіжна інфраструктура; прозорі, безпечні та надійні розрахунки; використання інноваційних платіжних інструментів[7].

Збільшенню безготівкових розрахунків у 2020 році посприяла також епідеміологічна ситуація з COVID-19. Через ризик зараження вірусом через гроші населення здійснювало більшість платежів безготівковими розрахунками. "Під час карантину безготівкові платежі довели свою безпеку та зручність. Тож вибір українців на користь кешлес є очевидним", - йдеться у повідомленні [5].

У сучасних умовах ринкової економіки існують такі основні проблеми щодо розвитку та організації системи безготівкових грошових коштів на підприємствах України:

- оптимізація та систематизація форм безготівкових грошових коштів, а також їх організація;
- пошук нових механізмів організації безготівкових грошових коштів, які в подальшому можуть сприяти подоланню кризових явищ;
- використання безготівкових розрахунків за умов здійснення безготівкових грошових коштів у господарському обігу та їх досконалої організації;
- прискорення та інтенсифікація грошових коштів.

Загалом існують різні форми безготівкових розрахунків, проте найчастіше застосовуються такі основні форми:

- платіжне доручення;
- акредитив;
- платіжна вимога;
- платіжна вимога-доручення;
- розрахунковий чек;
- вексель.

Між суб'єктами народногосподарської діяльності найпоширенішими є розрахунки платіжними дорученнями. Перспективною формою розрахунків між підприємством та його постачальниками чи покупцями є вексель. Поширеною формою розрахунків у сучасній ринковій економіці в Україні є акредитивна форма розрахунків. Це найбільш безпечна та надійна форма розрахунків, за якої частина відповідності лягає на банки. Така форма розрахунків вигідніша постачальнику, ніж покупцю, бо останній несе видатки з відкриття акредитиву, а сума, на яку відкритий акредитив, вилучається з обігу до виплати по ньому, що для підприємства є негативним[1, с.464-465].

Господарські суб'єкти самостійно вибирають форми розрахунків, зазначаючи їх під час укладення договорів. Установи банків здійснюють контроль за додержанням правил розрахунків, а також за станом розрахунків підприємств. Підприємства (платники та одержувачі коштів) зі свого боку також мають контролювати проведення безготівкових розрахунків. Розроблення правильної та найбільш раціональної розрахункової політики має проводитись на кожному підприємстві. Це один з етапів шляху щодо покращення їх фінансування[1, с. 465].

Правильність вибору форми безготівкових грошових коштів впливатиме на точність та достовірність оцінювання фінансової діяльності підприємства,

своєчасне отримання коштів, виконання плану та правильність створення відповідних фондів[1, с.465].

НБУ активно проводить політику вилучення готівки з обігу, як і інші розвинені країни, спостерігається чітка тенденція до зросту безготівкових рахунків. Хоча чимало людей не довіряють даному виду оплати та намагаються використовувати готівку. Зараз в Україні розвивається платіжна інфраструктура, а особливо безготівкові розрахунки: створюються нові та спрощуються старі засоби безконтактної оплати, розрахунки проводяться все швидше та безпечніше для користувачів, так як кожен переказ відстежується. До того ж епідеміологічна ситуація в світі також сприяє розвитку цьому виду оплати. Держава також має власну вигоду в цьому питанні, тож їй потрібно якомога швидше знаходити вирішення деяких проблем, що стримують розвиток безготівкових розрахунків. Так як розвиток цієї сфери призведе до успішної економічної діяльності, адже уряду не потрібно витратити кошти на зберігання готівки та зменшується тіньовий сектор економіки, а також це покращить платоспроможність підприємств, а на фінансову діяльність підприємства, особливо на його звітність має великий вплив облік грошових коштів.

Список використаних джерел

1. Чуприна Л. В. Проблеми та перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні. 2019. URL: 1. http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/71.pdf.<https://financer.com/ua/bez-gotivky/>
2. Ареф'єва І. Перехід на безготівкові розрахунки в 2019 році. URL: <https://financer.com/ua/bez-gotivky/>
3. В Україні рекордно збільшилась частка безготівкових розрахунків. URL: <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/v-ukrayini-rekordno-zbilshylas-chastka-bezgotivkovykh-rozrahunkiv/>
4. Третина безготівкових розрахунків платіжними картками у розтерміналах відбувається безконтактно. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/tretina-bezgotivkovykh-rozrahunkiv-platijnimi-kartkami-u-pos-terminalah-vidbuvayetsya-bezkontaktно>
5. Частка безготівкових розрахунків в Україні продовжує впевнено рости — НБУ. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/07/10/662839/>
6. Безготівкові розрахунки в Україні наближаються до 50% від усіх платежів. URL: https://lb.ua/economics/2019/02/22/420384_beznalichnie_rasscheti_ukraine.html
7. Безготівкові розрахунки
URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash>.

Житнюк І. В.,
Науковий керівник - **Круковська О.В.,** к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи. За даними бухгалтерського обліку можна визначити суму заборгованості на будь-яку дату, але звичайно така сума визначається на дату балансу. Оскільки відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку підприємства подають також проміжну (квартальну) звітність, то суму дебіторської заборгованості підприємства слід визначати щоквартально.

Порядок бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності регулюються П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Дія П(С)БО 10 не поширюється тільки на бюджетні установи, всі інші юридичні особи зобов'язані керуватися його вимогами [45].

Дебіторська заборгованість відображається у формі № 1 «Баланс» у складі активів. Активи підприємства - це ресурси, що контролюються підприємством, від використання яких очікується отримання економічних вигод у майбутньому. Звичайно економічна вигода від дебіторської заборгованості виражається в тому, що підприємство в результаті її погашення розраховує рано чи пізно отримати грошові кошти або їх еквіваленти. Відповідно дебіторську заборгованість можна визнати активом тільки тоді, коли існує ймовірність її погашення боржником. Якщо такої ймовірності немає, суму дебіторської заборгованості слід списати.

Якщо заборгованість неможливо достовірно оцінити, тобто визначити її суму, вона не може бути визнана активом і не повинна відображатися в балансі. Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову і короткострокову. Довгостроковою дебіторською заборгованістю визнається заборгованість, яка не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

У П(С)БО 2 «Баланс» дається визначення операційного циклу - це проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності й отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг. Визначення нормального операційного циклу у стандартах немає, однак, використовуючи наведене вище визначення операційного циклу, можна зробити висновок, що це операційний цикл у звичайних умовах діяльності. Звичайно операційний цикл не перевищує 12 місяців, але за деякими видами діяльності він може продовжуватися більше одного року. Незважаючи на це, заборгованість, що виникла в ході такого операційного циклу, все одно визнається не довгостроковою, а поточною.

Під довгостроковою заборгованістю розуміють в основному

заборгованість, яка не пов'язана з операційною діяльністю, а під поточною дебіторською заборгованістю (короткострокова) слід розуміти заборгованість, що виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Таким чином, якщо заборгованість, що виникла, не пов'язана з операційним циклом (наприклад, заборгованість орендарів за операціями фінансової оренди, працівників за наданими їм позиками), але передбачається, що вона буде погашена в термін менше 12 місяців, то така заборгованість визнається поточною. Датою балансу звичайно є останній день звітного періоду.

З наведених вище визначень довгострокової і поточної дебіторської заборгованості слід зробити висновок: оскільки віднесення заборгованості до поточної або довгострокової прив'язане до дати балансу, на вказану дату слід переглядати довгострокову заборгованість за окремими дебіторами за термінами її погашення. Якщо виявиться, що до терміну погашення заборгованості залишилося менше 12 місяців, колишню довгострокову заборгованість слід відобразити на дату балансу як поточну.

Список використаних джерел

1. Белов М. Г. Організація первинного обліку в сільсько-господарських підприємствах // Белов М. Г., Орлов В. А. – М. : Статистика, 1973. – 274 с.
2. Білоусько В. С. Теорія бухгалтерського обліку : [навч. посібн.] / В. С. Білоусько, М. І. Беленкова ; за редакцією В. С. Білоуська ; 2-ге вид. – К. : Мета, 2002. – 240 с. : іл.
3. Боярко Н. Облікова політика підприємства / Н. Боярко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – № 18. – С. 19 - 21.

Коваленко А.Д.,
 Науковий керівник – *Мошковська О.А., професор кафедри*
 Київський Національний Торговельно-Економічний Університет,
м.Київ

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Якісні бухгалтерські послуги значно полегшують функціонування будь-якій компанії від індивідуальних підприємців до великого бізнесу. Бухгалтерський аутсорсинг – є ефективним рішенням, оскільки скорочуються витрати на забезпечення штатних працівників, а також на спеціалізоване програмне забезпечення. Також це дозволяє звести до мінімуму податкові та юридичні ризики. Термін аутсорсинг походить від англійського outsourcing (out – зовні, поза межами; source – джерело). За своєю сутністю аутсорсинг – це передача певних функцій суб'єкта на виконання стороннім особам та організаціям. Таким чином, бухгалтерський аутсорсинг – це ведення бухгалтерського обліку компанії спеціалізованими фірмами та організаціями без зарахування бухгалтерів у штат компанії. Згідно законодавства України[1] суб'єкти підприємницької діяльності не зобов'язані мати в штатному розписі головного бухгалтера, надавати звіти про результати своєї діяльності може директор або будь-яка довірена ним особа.

З урахуванням зарубіжного досвіду доцільно виокремити чотири різновиди бухгалтерського аутсорсингу:

1. Бухгалтерське консультування - найпростіший з них, зазвичай застосовується в тому випадку, коли виникає необхідність контролю діяльності штатних бухгалтерів.
2. Вибірковий аутсорсинг. Під ним розуміють передачу на аутсорсинг окремих функцій бухгалтерії: розрахунок заробітної плати, підготовка статистичної звітності, подання податкових декларацій. При цьому ряд взаємозв'язаних функцій виконується компанією самостійно. Причиною передачі бухгалтерії на частковий аутсорсинг є бажання керівника або власника зберегти контроль за бухгалтерськими процесами.
3. Повний аутсорсинг - це повне бухгалтерське обслуговування компанії сторонньою організацією.
4. Ведення обліку від імені головного бухгалтера з наданням права підпису в документах бухгалтерського та податкового обліку. При необхідності компанія-замовник може повністю перекласти право підпису на представника компанії - аутсорсера, позбавивши себе від необхідності витрачати час на роботу з документами[2].

Залежно від специфіки бізнесу клієнта, для індивідуальних підприємців та компаній, аутсорсингові компанії пропонують вигідні послуги, такі як:

- ведення обліку «під ключ» - включено все, що стосується бухгалтерського та податкового обліку від організації та ведення бухгалтерського обліку в порядку, передбаченому законодавчою базою та вимогам щодо ведення бухгалтерського обліку, а також Податковим кодексом, до зберігання

документів щодо розрахунків заробітної плати та повного представництва замовників в податкових органах;

- ведення бухгалтерського обліку тільки з функціями головного бухгалтера. Передбачена взаємодія з податковими органами і подання звітності в строк, а також консультування по будь-яким питанням, що стосуються бухгалтерського і податкового обліку;
- контроль ведення всіх розрахунків;
- супровід бухгалтерського обліку – в цьому випадку, спеціалісти відповідають безпосередньо на будь-які питання клієнта.

Отже, найбільш очевидними перевагами бухгалтерського аутсорсингу є:

- економія зусиль та часу топ-менеджерів (директора, начальника відділу, персоналу тощо), необхідних для пошуку ідеального головного бухгалтера – у деяких випадках, з компанією може працювати ціла команда бухгалтерів – професіоналів, з яких потім для зручності комунікації обирається один провідний;
- зниження витрат на утримання бухгалтерської служби. Для роботи навіть одного штатного бухгалтера потрібно обладнане робоче місце, що припускає наявність комп'ютера, телефону та іншої оргтехніки, придбання і установку бухгалтерських програм. При аутсорсингу у фахівця вже є все необхідне, включаючи програмне забезпечення, тобто додаткових витрат не передбачається.

Ще одним напрямком зниження витрат є можливість вписати послуги організації-аутсорсера до витрат, ПДВ в цьому випадку включається до складу податкового кредиту. Т.ч. витрати знижуються в середньому на 20-25%.

- високий рівень і 100% гарантія якості ведення бухгалтерії. Відповідальність за помилки повністю лежать на плечах бухгалтера - аутсорсера.
- конфіденційність, оскільки аутсорсер і його клієнт є бізнес-партнерами, чий інтереси повинні збігатися, то між ними укладається угода про зберігання у таємниці будь-якої інформації, отриманої в зв'язку з виконанням договору, з метою уникнення витрат і нанесення шкоди інтересам клієнта. З метою забезпечення конфіденційності можуть використовуватися різні варіанти взаємодії, що виключають витік інформації.

Вищезазначені переваги є досить суттєвими, проте не завжди можуть стати вирішальними, хоч і суттєво впливають на цінність і цілісність послуги. І хоча з часом практично усі власники та директори підприємств починають чітко усвідомлювати наведені тут переваги, в більшості випадків позитивне рішення щодо початку використання бухгалтерського аутсорсингу спричинене в основному фінансовою вигодою компанії від співпраці такого типу.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999р. №996 XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Аутсорсинг бухгалтерских услуг: плюсы и минусы подхода. URL: <https://www.kp.ru/guide/outsorsing-bukhgalterskikh-uslug.html>
3. Безручук С.Л., Лайчук С.М. Аутсорсинг, лізинг персоналу або послуги з бухгалтерського обліку: критична оцінка термінів. Міжнародний збірник наукових праць. Житомирський державний технологічний університет. Житомир, 2008. Т. 12., С. 41-60.

Коваль С.В. к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Сьогодні дебіторська заборгованість залишається найбільш вузьким місцем у фінансовій роботі багатьох підприємств. Утворюється вона в значній мірі тому, що бухгалтери не завжди здійснюють необхідний контроль за своєчасним стягненням сум з дебіторів, не приймають в цьому напрямку достатніх діючих заходів. У багатьох випадках на підприємствах не встановлена і відповідальність конкретних осіб за дотриманням розрахункової дисципліни [1, с. 56]. Дебіторська заборгованість в умовах інфляції представляє для покупців (замовників) джерело кредитування їх діяльності на дуже вигідній основі, так як представляє собою безвідсотковий кредит. Наявність дебіторської заборгованості свідчить про вилучення коштів підприємства з обігу. Подібний стан не тільки обумовлює нераціональне використання коштів, але, безумовно, призводить до виникнення фінансових труднощів у підприємств. Підприємства повинні вести рішучу боротьбу за максимальне скорочення і повну ліквідацію дебіторської заборгованості [2, с. 54].

Виникнення дебіторської заборгованості обумовлено діючою системою розрахунків за продукцію, товари і послуги. Оскільки продукція, товари, роботи, послуги, як правило, оплачується за безготівковим розрахунком, то на практиці нерідко виникає тимчасовий розрив між відвантаженням товарів покупцю та їх оплатою, а також при взаємовідносинах підприємства зі своїми працівниками, бюджетом, іншими підприємствами. Процес цього обороту показаний на рис. 1.

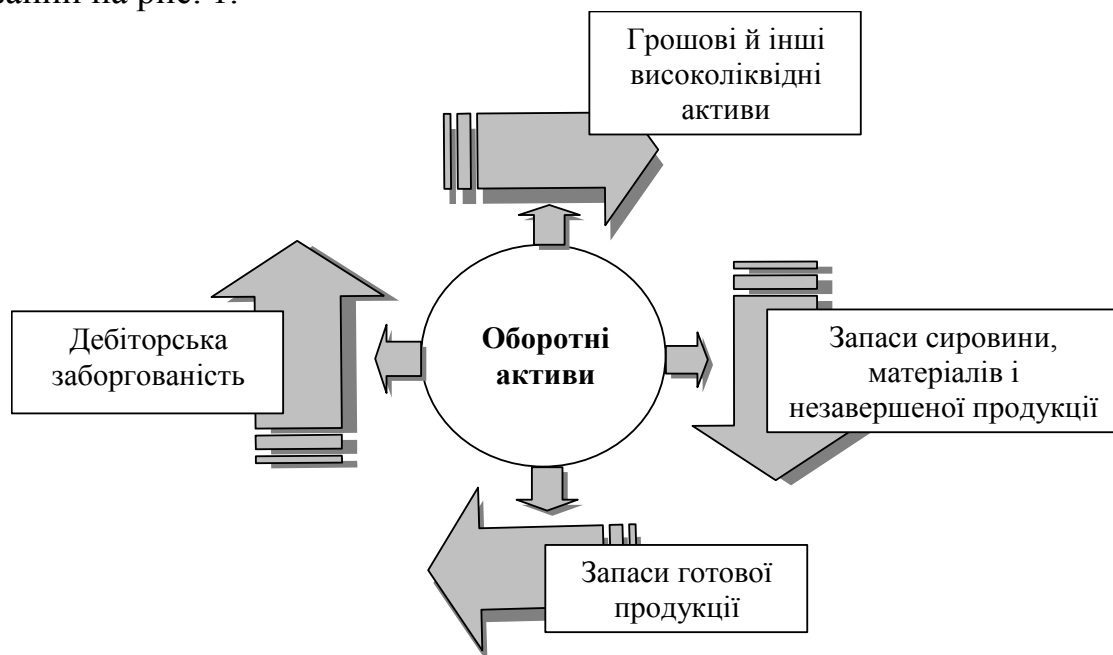

Рис. 1. Рух оборотних активів в процесі операційного циклу

Дебіторська заборгованість виникає на певній стадії операційного циклу підприємства, тобто у період повного обороту інвестованих в оборотні активи грошових коштів. Як видно з рис. 1., рух оборотних активів підприємства в процесі операційного (виробничо-комерційного) циклу проходить чотири основні стадії, послідовно змінюючи свої форми.

На першій стадії грошові активи (включаючи їх субститути у формі короткострокових фінансових вкладень) використовуються для придбання сировини і матеріалів, тобто запасів матеріальних оборотних активів.

На другій стадії запаси матеріальних оборотних активів інвестуються у виробництво [3, с. 28-29].

На третій стадії запаси готової продукції реалізуються споживачам і до моменту надходження їх оплати перетворюються на дебіторську заборгованість.

На четвертій стадії інкасова (тобто оплачена) дебіторська заборгованість знову перетворюється на грошові активи (частина яких до їх виробничого використання може зберігатися у формі високоліквідних короткострокових фінансових вкладень).

Низька платоспроможність підприємств викликає створення великих обсягів дебіторської заборгованості на балансі виробників. На нашу думку, до виникнення дебіторської заборгованості призводять не тільки економічні передумови, але й неналежна організація бухгалтерського обліку на підприємстві. Ці причини ми виділили на рис. 2.

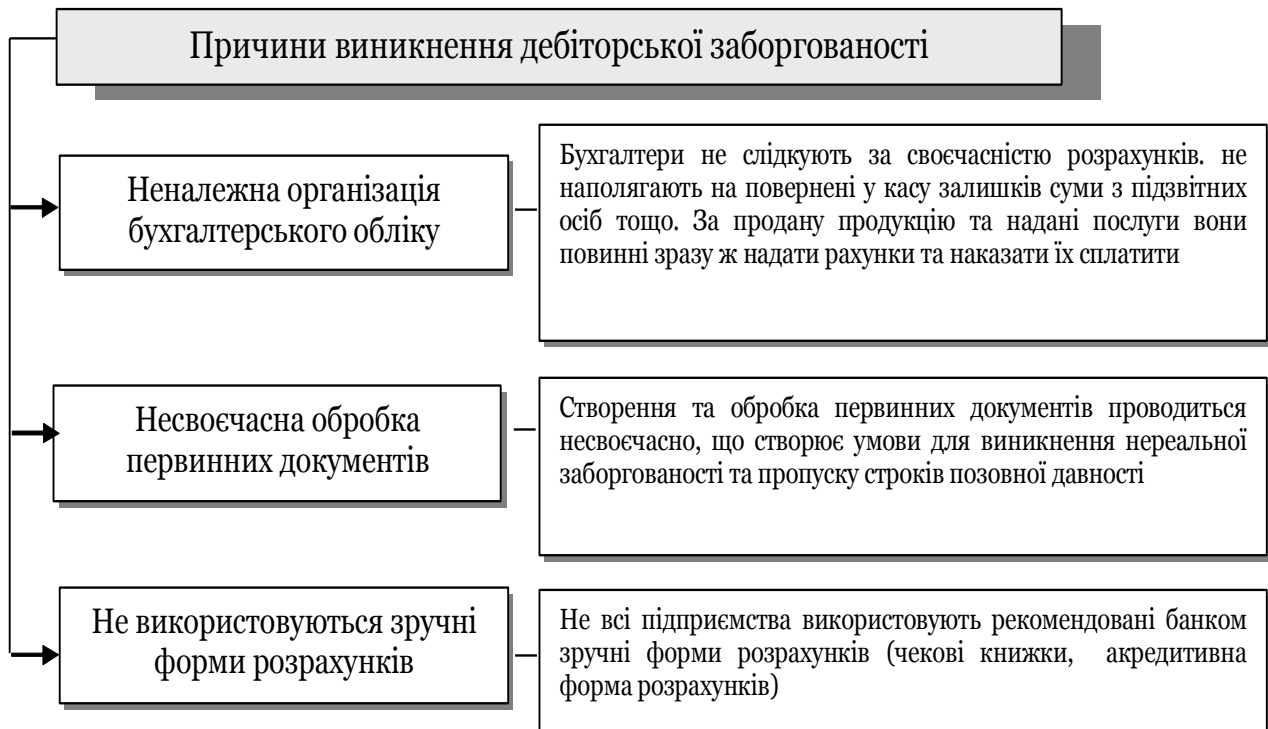

Рис. 2. Причини виникнення дебіторської заборгованості

Важливою характеристикою операційного (виробничо-комерційного) циклу, що суттєво впливає на обсяг, структуру та ефективність використання оборотних активів, є його тривалість. Вона включає період часу від моменту витрачання підприємством грошових коштів на придбання запасів матеріальних оборотних активів до надходження коштів від дебіторів за реалізовану продукцію.

Сучасна статистика недостатньо чітко показує перерозподіл коштів не тільки внаслідок природних відмінностей дебіторської і кредиторської заборгованості. В основному, статистично в дебіторській заборгованості відображено показники розрахункових відносин господарюючих суб'єктів, а до кредиторської заборгованості, крім цих показників, включена заборгованість по платежах до бюджету і по оплаті праці працівників підприємства. Крім того, в статистиці не відображена адресність перерозподілених ресурсів.

Однією з необхідних умов дотримання зобов'язань по договорах і одним з об'єктів взаємного контролю підприємств є своєчасність розрахунків. Договірні відносини між двома підприємствами передбачають не тільки своєчасність розрахунків, але і передусім відповідні зобов'язання відносно номенклатури та якості продукції, що постачається, цін, строків поставки тощо [4, с. 52].

В деяких випадках суб'єкти господарювання, маючи дебіторську заборгованість по розрахунках з покупцями, і одночасно кредиторську заборгованість за одержані від них товарно-матеріальні цінності, не здійснюють необхідного в таких випадках взаємозаліку або проводять його у більш пізні звітні періоди. Особливо це характерно для великих і середніх підприємств з розгалуженою структурою бухгалтерської служби.

Як результат, при використанні методу визнання прибутку на момент оплати занижується реалізація, викривляються фінансові результати, що призводить до недоплат до бюджету відповідних податків і неподаткових платежів. Такі дії можуть розглядатися контрольними органами як свідоме ухилення від оподаткування з усіма відповідними наслідками. Аналогічним чином, з причини неузгодженості дій служб постачання, збуту і бухгалтерії, не забезпечується своєчасний зв'язок розрахунків з покупцями і постачальниками з відображенням виручки на рахунках обліку реалізації при здійсненні розрахунків через третіх осіб.

Список використаних джерел

1. Гильде Э. К вопросу о дебиторской задолженности. *Бухгалтерский учет*. 1940. №11-12.
2. Дембинский Н.В. Теория бухгалтерского учета: Учеб. пособие. Минск: издательств., 1997. 312 с.
3. Свободина М.В. Дебиторская задолженность, ее анализ. *Финансы и кредит*. № 4. 96 с.
4. Рудницький В.С. Внутрішній аудит: методологія, організація. Тернопіль.: Економічна думка, 2000. 104 с.

Короткевич А.А.,
Научный руководитель – *Протасова Н.Я., старший преподаватель*
Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации,
г. Гомель

ХАРАКТЕРИСТИКА И ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МАТРИЦЫ АБЕЛЯ В АНАЛИЗЕ

Широко известным инструментом анализа, используемым для выбора стратегии организации, является матрица Ансоффа. Эта методика впервые была опубликована в *Harvard Business Review* (1957 г.) в статье под названием «Стратегии диверсификации». За прошедшие десятилетия методика была многократно проверена и подтвердила свою эффективность при выборе маркетинговых стратегий развития. Суть матрицы Ансоффа заключается в выборе одной из четырёх базовых стратегий достижения целей развития компании на рынке. Она основывается на предпосылке, что наилучшая стратегия для интенсивного роста объёма продаж может быть определена решением продавать существующие или новые продукты на существующем или на новом рынках. По одной оси в матрице рассматривается вид товара – старый или новый, по другой оси – вид рынка, также старый или новый. Достоинствами этой методики являются наглядность и простота применения. Недостатки использования планирования по матрице И. Ансоффа – односторонняя ориентация на рост ограничения в разрезе двух характеристик (продукт – рынок). Матрица Д. Абеля фактически исправила недостатки модели, предложенной И. Ансоффом. Д. Абель развил подход И. Ансоффа, предложив определять область бизнеса в трех измерениях:

- потребности покупателей;
- используемая при разработке и производстве продукции технология;
- обслуживаемые группы потребителей.

1. Потребности клиентов.

Первоначально необходимо идентифицировать и перечислить все потребности ваших клиентов. Эти потребности рекомендуют определять на основе своих продуктов или услуг, в результате чего вы сможете вывести преимущества для клиентов.

2. Технологии.

Термин «технологии» следует толковать в широком смысле. В дополнение к технологиям, которые используются для создания продукта, существуют технологии для позиционирования и продвижения продукта на рынке. Джей Абрахам говорит: «Вы должны развивать свой бизнес отталкиваясь от того, какие преимущества вы можете предложить своему покупателю, какие инновации в бизнесе будут иметь максимальную ценность для потребителя» [1].

Например, помимо использования новейших технологий в своих программных продуктах, разработчик предоставляет клиентам дополнительные

консультации и поддержку по телефону, чату или e-mail. А круглосуточная служба поддержки гарантирует наилучшее качество предоставленной информации.

3. Группы клиентов.

Маркетинг – это о покупателях. Без покупателей нет рынка. Питер Друкер говорил об этом же, когда говорил, что бизнес в первую очередь строится на привлечении покупателей, а это осуществляется благодаря хорошо продуманной маркетинговой стратегии и инновациям. Благодаря глубокому пониманию нужд различных целевых групп, компания может делать направленные (персонализированные) предложения продукта или услуги.

Дерек Абель разложил эти три вопроса по трем осям, показывая возможности диверсификации бизнеса при конкретных условиях: горизонтальную ось, на которой он расположил группы клиентов, вертикальную ось с потребностями и наклонную ось с применяемыми технологиями [2].

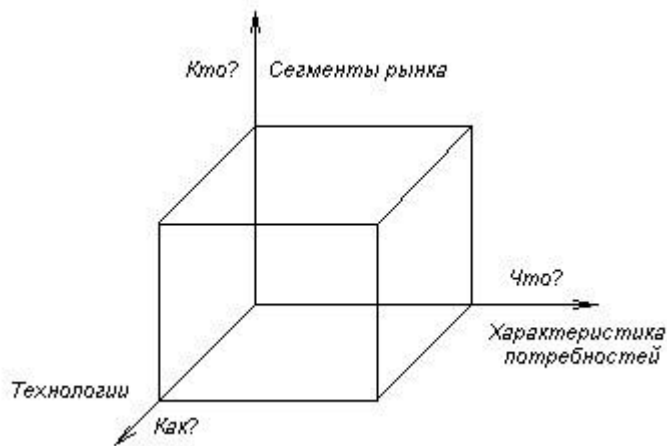

Рисунок 14. Поле возможных стратегий (по Д. Абелю)

Вначале на схеме устанавливается положение исходного бизнеса. Затем, двигаясь от исходного положения по трем осям, организация может найти другие сегменты рынка, иное применение продукции для удовлетворения выявленных потребительских нужд или определить возможности сокращения издержек производства за счет изменения технологии производства и сбыта продукции. Использование трехмерного подхода можно рассмотреть на примере организации, производящей оборудование для изготовления смесей в целлюлозно-бумажной промышленности. Существование новых областей деятельности для данной компании можно рассматривать, двигаясь по трем осям. Новые потребительские группы: химическая промышленность, очистка нефти, пищевая промышленность. В этих отраслях также может быть использовано производимое компанией оборудование для изготовления смесей. Расширение характеристик потребностей предполагает, что покупателям могут потребоваться дополнительные операции: вентиляция жидкости и ее откачка, фильтрация, перемалывание и др. сочетаний новых потребительских групп с дополнительными требованиями покупателей дает набор возможных направлений развития бизнеса. Например, компания может развивать функцию

перемалывания для пищевой и химической промышленности, функцию специального откачивания для очистки нефти в химической промышленности и т. д. Каждая из этих возможностей представляет новую область для компании. Вместе с тем компания может двигаться и по третьему направлению, совершенствуя технологии выполнения рассмотренных операций. Она может использовать принципы магнитной гидродинамики для перемещения жидкостей, применять процессы биоокисления и другие технологии. Таким образом, набор возможных стратегических направлений развития бизнеса существенно расширяется. При этом возникает задача определения критериев выбора наилучшей области. Первым и важнейшим критерием является соответствие рассматриваемой области общему направлению деятельности фирмы, с тем чтобы использовать синергический эффект в технологии и маркетинге. В рассматриваемом примере все области удовлетворяют этому критерию. Другими критериями выбора являются привлекательность области и «сила» бизнеса. Привлекательность области, в свою очередь, оценивается по двум факторам: привлекательность рынка и технологическая сложность. «Сила» бизнеса определяется рыночными преимуществами продукта и синергическим эффектом компании в области технологии и маркетинга. Считается, что проведенная по диагонали матрицы пунктирная линия отсекает непривлекательные стратегические области.

Главная идея: организация должна рассматривать и формировать стратегии с учетом технологии, при этом она может и должна использовать следующие возможности:

- с помощью существующей технологии и на основе использования того же оборудования удовлетворять другие потребности потребителей;
- с помощью другой технологии и на основе использования того же оборудования удовлетворять другие потребности потребителей;
- с помощью существующей технологии и на основе использования нового оборудования удовлетворять другие потребности потребителей;
- используя другую технологию и другое оснащение удовлетворять другие потребности потребителей;
- с помощью другой технологии, используя то же оборудование, вырабатывать другую продукцию;
- искать новые потребительские группы, потребности которых можно удовлетворять, используя то же оснащение.

Список использованных источников

1. Ансофф Р. Новая корпоративная стратегия. Учебное пособие. 1999. 416 с.
2. Попов В. Н. Системный анализ в менеджменте. Учебное пособие. 2007. 297 с.
3. Левченко Е. А. Стратегический менеджмент. Курс лекций. 2007. 166 с.
4. Муленко О. В. Современный стратегический анализ. Учебное издание. 2017. 135 с.

Кузуб М. В., ст. викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

РОЗВИТОК «ХМАРНИХ» ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Сфера ІТ-технологій розвивається з такою швидкістю, що ми іноді не встигаємо розібратися, що до чого і як цим користуватися, як уже з'являється щось новіше і сучасніше. Сьогодні одним з найбільш значимих і цікавих напрямів в ІТ-сфері є «хмарні» технології [1].

Використання сучасних інформаційних технологій – необхідна умова успішного функціонування бізнесу, тому програмне забезпечення бухгалтерського обліку використовується на підприємствах будь-яких розмірів та організаційно-правових форм господарювання. Важливо, що сучасні інформаційні технології змінюють традиційну теорію обліку, а не лише техніку реєстрації обробки й передачі інформації в системі бухгалтерського обліку, призводять до перегляду основних принципів організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Ефективність прийнятих рішень керівними особами на будь-якому підприємстві знаходиться у прямій залежності від якості організованого документообороту. Саме тому для отримання своєчасної інформації необхідно організувати таку систему збору, обробки та передачі документів, яка б забезпечила прискорення документообігу [2]. Хмара – ідеальне місце для таких цілей.

Суть концепції хмарних обчислень полягає в наданні кінцевим користувачам віддаленого динамічного доступу до послуг, обчислювальних ресурсів і додатків (включаючи операційні системи й інфраструктуру) через Інтернет.

Хмарні технології (англ. Cloud Computing) - комплекс взаємопов'язаних технологій обробки даних, в якій комп'ютерні ресурси і потужності надаються користувачеві як Інтернет-сервіс. Інформація в рамках «хмарної» обробки даних постійно зберігається на серверах в Інтернет і тимчасово кешується на клієнтській стороні, зокрема, на персональних комп'ютерах, ноутбуках, смартфонах тощо.

Технології «хмарних» обчислень націлені на забезпечення можливості роботи з файлами на кількох пристроях: їх редагування без перенесення з одного пристрою на інший, без необхідності піклуватися про сумісність програмного забезпечення; забезпечення можливості групової роботи з файлами; вирішення проблеми обмеженого об'єму жорсткого диска комп'ютера або флешкарти та технічних обмежень пристроїв для здійснення відповідних обчислень. Тобто, «хмарні» технології уособлюють концепцію надання ІТ-ресурсів у вигляді послуг.

«Хмарні» обчислення поділяють на декілька основних категорій за типами надаваних послуг [3 ст. 42]:

- IaaS (Infrastructure as a Service) – надання комп'ютерної інфраструктури у формі віртуалізації як послуги.
- PaaS (Platform as a Service) – надання інтегрованої платформи для розробки, тестування, розгортання й підтримки веб-додатків як послуги. Архітектура розроблена в Microsoft і складається з кількох компонентів.
- SaaS (Software as a service) – бізнес-модель продажу програмного забезпечення, при якій постачальник розробляє веб-додаток і самостійно управляє їм, надаючи замовникам доступ до програмного забезпечення через Інтернет.

На ринку бухгалтерського програмного забезпечення концепція SaaS реалізується як шляхом адаптації традиційних бухгалтерських прикладних програмних продуктів до «хмарних» рішень, так і через створення нових сервісів, що передбачають надання сервісу лише на основі «хмарних» технологій. За останні роки саме ця модель є основним трендом у розробці бухгалтерського програмного забезпечення.

Слід зазначити, що значне збільшення пропозиції «хмарних» сервісів, які пропонують комплексну або часткову автоматизацію облікових задач в Україні компаніями, які мають технічну інфраструктуру й не є розробниками бухгалтерського програмного забезпечення шляхом адаптації конфігурацій для України системи «1С: Підприємство» для роботи через веб-інтерфейс (1С у хмарі).

Основними перешкодами для поширення використання «хмарних» технологій у вирішенні облікових задач в Україні є ще досить низька довіра до «хмарних» сервісів щодо безпеки інформації і класична інерційність, тобто несприйняття нових технологій.

Якщо говорити про переваги використання хмарних технологій в бухгалтерському обліку, то сюди слід віднести: скорочення витрат на обладнання і його обслуговування; збільшення ефективності ІТ інфраструктури за рахунок використання необхідної кількості обчислювальних ресурсів в «хмарі» у будь-який момент часу; збільшення доступних обчислювальних потужностей з великою кількістю необхідної пам'яті для зберігання даних, що гнучко і автоматично налаштовуються під потреби користувача; простота спільної роботи групи користувачів: будь-які зміни, внесені одним користувачем, миттєво відображаються в іншого; стійкість даних до втрати обладнання: копії документів автоматично розподіляються по декількох серверах, які отримуються з будь-якого іншого комп'ютера.

Також, поряд з перевагами використання хмарних технологій існують і певні недоліки, які потребують вирішення:

- потреба постійного з'єднання з мережею Інтернет, що може бути вирішено шляхом кешування даних або переходом в режим зв'язку для проведення обміну тільки критично важливими даними;
- уповільнення роботи програм для передачі значної кількості інформації не тільки з-за обмежень швидкості доступу в Інтернет, але і через завантаженість віддалених серверів і проблем на шляху між користувачем і «хмарою».

Отже, підсумовуючи вищесказане можна стверджувати, що попит на різні моделі «хмарних» сервісів нестримно зростає, оскільки вони дозволяють користуватися різними програмами, додатками, дисковим простором і т. ін. без їх придбання. Розвиток хмарних технологій здатен значно вплинути на розвиток програмного забезпечення для вирішення облікових задач, що у свою чергу, може призвести до зміни підходів до організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Альошкіна Н. Послуги "хмарного" сервісу / Н. Альошкіна. // ПОДАТКИ & БУХОБЛІК. – серпень 2017. – № 66. –

URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/august/issue-66/article-29778.html>

2. Кузуб М. В., Радченко Д. В. Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку/– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – с. 218-221.

URL:<https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1964/1864>

3. Любимов М.О. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку / М.О. Любимов, В.А. Кулик // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2019. – № 2 (93). – С. 40 - 46.

4. Проблеми регулювання бухгалтерського обліку в сучасних економічних умовах. Кузуб, МВ и Синюк, АВ VIII Міжнародна науковопрактична інтернет – конференція " Обліково-аналітичне забезпечення системи фінансово-економічної безпеки: інформаційнокомунікаційні технології та антикорупційний менеджмент ". 2019. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/54905/1/%D0%9E-%D0%90%D0%97%D0%A1%D0%A4-%D0%95%D0%91%D0%86-%D0%9A%D0%A2%D0%90%D0%9C202019-112-114.pdf>

Куткова Е.Д.,
Науковий керівник – *Єршова Н.Ю., д. е. н., професор*
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА: АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД

Розвиток економічної науки пов'язаний з розробкою практичних методик, методологічним обґрунтуванням спеціальних сфер знань в окремі наукові напрями. Цим, зокрема, пояснюється зростання інтересу до науково-практичних проблем аналізу як функції управління діяльністю підприємства. Прибутковість це головна умова ділової активності підприємства; результат ефективного здійснення функцій щодо забезпечення споживачів продукцією відповідно до наявного попиту.

Дослідження, присвячені удосконаленню методики та організації аналітичного забезпечення управління прибутком проводять вітчизняні та зарубіжні вчені. З-поміж вчених Л. Горецька, Н. Єршова, Л. Кіндрацька, О. Кривицька, Д. Ларсон, Г. Нашкерська, Б. Сидяга, З. Сун, Н. Ткаченко, С. Шарманська, А. Шеремет, О. Ширягіна, тощо [1-3]. Важливість аналітичного супроводження управління прибутком вітчизняних підприємств, особливо в останні роки підтверджує аналіз формування чистого прибутку (збитку) за видами економічної діяльності. Загальна величина чистого прибутку за 2016-2019 рр. зменшилась на 197484 млн. грн. Дане зниження було спричинене загальним зниженням отриманого прибутку та збільшенням збитків майже у всіх галузях промисловості. Чистий прибуток підприємств добувної промисловості зменшився на 39451,9 млн. грн., переробної промисловості на 124829 млн. грн., машинобудування – на 20004,7 млн. грн. Прибуток отриманий підприємствами від постачання електроенергії та газу, зменшився на 32506,7 млн. грн., від водопостачання на 696,6 млн. грн. Дане зниження вказує на важкий економічний стан підприємств, не беручи до уваги вид їхньої діяльності [4].

Суб'єктом аналітичного супроводу управління прибутком на підприємстві є аналітик: менеджер-аналітик або бухгалтер-аналітик. Щоб мати необхідне уявлення про внутрішні зв'язки, взаємозалежності і фактори, які впливають на формування прибутку підприємства, аналітику необхідні знання. В першу чергу аналітик має знати загальні методологічні принципи, методику аналізу. Рациональний розподіл тематичних функцій аналізу між структурними підрозділами підприємства дозволяє згрупувати і систематизувати найбільш цінну інформацію, корисну при прийнятті управлінських рішень. У зв'язку з цим, необхідне вироблення рекомендацій щодо формування інформаційної бази для організації та проведення аналізу прибутку з метою реалізації можливостей використання прогнозованої інформації та забезпечення системності у формуванні інформаційної бази при прийнятті раціональних рішень.

При організації аналітичного супроводу управління прибутком підприємства у необхідно дотримуватися таких принципів:

– аналітик повинен оперувати мінімальним обсягом даних, але систематизованим таким чином, щоб вони містили інформацію, на основі якої керівництво може приймати необхідні рішення;

– необхідне забезпечення достатнього рівня ефективності контролю, особливо при нечітко узгоджених цілях або необхідних результатах, щоб отримати релевантну інформацію для аналітичного супроводження управління прибутком;

– орієнтація на майбутнє, оскільки для прийняття перспективних управлінських рішень, необхідно формувати прогнозну інформацію щодо прибутку підприємства.

Прибуток формується під впливом факторів, які мають різноспрямований вплив: збільшуючи або зменшуючи його величину [5, 6]. Фактори можна класифікувати залежно від сфери розміщення. Фактори впливу в сфері виробництва – обсяг, якість, асортимент продукції, що випускається та ін. В сфері обігу – реалізація, відвантаження, дотримання договірних умов та ін.), Внутрішні фактори, що залежать від ефективності управління господарською діяльністю самого підприємства (продуктивність праці, інтенсивність використання виробничих ресурсів та ін.). Вплив зовнішніх факторів (демографічна ситуація, темпи інфляції, кон'юнктура ринку та ін.) не пов'язаний з особливостями ведення бізнесу суб'єкта господарювання. У процесі формування аналітичного супроводу управління прибутком необхідно розмежувати вплив внутрішніх і зовнішніх чинників для об'єктивної оцінки ступеня ефективності управління господарською діяльністю завдяки власним резервам і можливостям.

Список використаних джерел

1. Шеремет А. Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия. Москва: ИНФРА-М, 2017. 374 с.
2. Єршова Н. Ю. Інформаційно-комунікаційне забезпечення прийняття управлінських рішень економічними суб'єктами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2013. №39 (1). С. 96–101.
3. Larson D., Chang V. A Review and Future Direction of Agile, Business Intelligence, Analytics and Data Science. *International Journal of Information Management*. 2016. 36(5). 5. pp. 700–710.
4. Статистичні щорічники України. Держкомстат. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Єршова Н. Ю. Інтегрована система обліково-аналітичного забезпечення процесів розробки та реалізації стратегій розвитку підприємства. 2016. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/23806/1/>
6. Sun Z., Sun I., Strang K. Business Analytics-Based Enterprise Information Systems. *Journal of Computer Information Systems*. 2016. №3. pp.1 18-120.

Куценко А. В.,
Науковий керівник – *Мошковська О. А., д.е.н., професор*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ

Основне джерело інформації про фінансовий стан підприємства – це баланс, який є невід’ємною складовою системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що здатна забезпечити інформаційні потреби різних категорій внутрішніх і зовнішніх користувачів. Тому, виникнення і розвиток бухгалтерського балансу є складовою історії обліку.

Взагалі саме слово «баланс» походить від латинського слова «bilanx», що означає «двошальковий», а разом зі словом «libra» (терези) означало у римлян «двошалькові терези». Через це у багатьох мовах з’явилися слова, близькі до слова «bilanx», що означають «терези», «рівновагу», «урівноваження»: італійське – la bilancia, французьке – la balance, англійське – balance тощо. Тобто дефініція балансу пройшла тривалий шлях розвитку [10]. Як бухгалтерське поняття слово «баланс» існує вже майже 600 років. У літературі з історії бухгалтерського обліку можна зустріти різні відомості про час появи цього терміна, що відносяться до кінця XIV- початку XV століть. Є теорія, що слово «баланс» було вперше застосовано до фінансових звітів 1427 р.

Баланс, як одна із центральних економічних категорій, використовується в економічному житті з давніх часів. Біля 4000 років до н.е. у Древньому Єгипті на папірусі складались звіти про рух цінностей. У стародавньому Китаї також використовувалися матеріальні баланси для забезпечення контролю. У Стародавньому Римі ведення балансу було навіть на державному рівні необхідним для здійснення ефективного управління. Проте у Стародавньому Світі баланс використовувався лише як система показників, що відображала кількісне співвідношення двох елементів або сторін будь-якої діяльності, саме використання балансу в облікових процедурах ще не відбувалося. З епохи Середньовіччя в бухгалтерію прийшла не тільки інвентаризація, а й капітулярій Карла Великого, який вказував на необхідність раз на рік подавати звіт про доходи. До кінця XIV ст. комерсанти середньовіччя складали баланси не тільки для контролю оборотів. Купці і банкіри почали використовувати баланс як знаряддя контролю та управління господарством. Наприклад, у компанії Медічі кожне відділення щорічно, на 24 березня, становило баланс, який разом з пояснювальною запискою керуючого надсилався в головну контору у Флоренції, де виявляли прострочену заборгованість і формували запит відділенням. Іноді до балансу прикладали довідку про перспективи погашення боргу. Цікавим моментом середньовічної практики складання балансу було те, що різниця між дебетовими і кредитовими оборотами, що виникала в результаті арифметичних помилок у підрахунках, що не вивірялася, а списувалася на прибутки або збитки. Відсутність у практиці обліку поділу рахунків на синтетичні і аналітичні приводило до перевантаженості статтями

балансів середньовічних фірм. Так, баланс банку святого Георгія (ст. на 1 січня 1409 р.) містив в активі 95 статей і в пасиві 310, баланс Барселонського відділення компанії Датіні (ст. на 31 січня 1399 р.) - понад 110 статей в активі і близько 60 в пасиві. [8] До звітності того часу ставилися вимоги щодо правильності та законності, чесності її складання. Поява бухгалтерського балансу в початковий період диктувалося вузьким практицизмом, прагненням звести весь облік до форми. Зародження капіталізму, застосування нових методів та прийомів введення обліку призвели до якісного стрибка – виникнення подвійної бухгалтерії. В звітності цей стрибок мав прояв у появі найважливішої її форми – балансу. З того часу баланс почав використовуватися не лише для контролю обороту, а й як інструмент контролю та управління господарством.

У літературі слово «баланс» уперше з'являється у праці відомого італійського математика Луки Пачолі, що побачила світ в 1494 р., та з книжкою Бенедикта Котрульї, котру було написано в 1458 р., але видано тільки в 1573 р. у Венеції. В своєму «Трактаті про рахунки та записи» Л. Пачолі під балансом розумів «складений в довжину лист, на якому перераховані по праву руку всі вірителі, а по ліву - всі боржники, і якщо сума сторінок «Дати» дорівнює сумі сторінок в «Мати», то цим доводиться, що книга справна» [4]. Положення "Трактату" знайшли своє продовження в працях Д. Кардано (1539 р.), Д. Манчіні (1549 р.), В. Котрулі (1573 р.), Л. Флорі (1633 р.), в Італії; Я. Імпіна (1543 р.) — в Голландії; І. Готліба (1531 р.) та В. Швайкера (1549 р.) — в Німеччині [5].

Найбільш значущою подією для розвитку бухгалтерського балансу стало прийняття 1673 р. Французького Комерційного кодексу, який вимагав регулярного складання балансу. Враховуючи вимоги свого часу, цей документ вимагав формування інвентарного балансу. Кодекс не передбачав подання балансу в будь-який урядовий орган, його мета була привернути увагу підприємців до фінансового стану їх власних фірм і сформуванню нове відношення до балансу як до джерела інформації про фінансовий і майновий стан підприємства. Пізніше аналогічна вимога з'явилася в законодавстві Бельгії, Туреччини, Монако, Греції, Гаїті, Сербії, Польщі, Єгипту, Домініканської Республіки та Люксембургу. А визнання облікового балансу відбулося пізніше. Першою країною, в законодавстві якої з'явилася згадка про обліковий баланс, стала Росія, де в роки правління Іоанна VI був затверджений Статут про банкрутів. У більшості країн таке розпорядження з'явилося тільки в наступному столітті. До цього часу виникла необхідність в регулярному формуванні балансу. Головною передумовою цього стало поширення практики створення акціонерних товариств, яка призвела до розподілу функцій володіння і управління підприємством.

Значний внесок у розвитку бухгалтерського балансу здійснили французькі вчені Е.П. Леоте та А. Гільбо, які запропонували в активі балансу відображати основні засоби, капітальні інвестиції, оборотні активи і збитки, а в пасиві — власний капітал підприємства, заборгованість перед кредиторами, прибуток [1]. В період з другої половина 19 і до початку 20 ст. відбулися значні

зміни в економічному житті суспільства. Для цього періоду для більшості країн Європи стає характерним формування бухгалтерського законодавства, складовою частиною якого був бухгалтерський Баланс і Звіт про прибутки і збитки. Цьому багато в чому сприяли поява великої промисловості, розвиток шляхів сполучення, збільшення оборотів світової торгівлі і, що дуже важливо, виникнення ринку цінних паперів, який суттєво збільшив кількість учасників ринкових відносин - зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації. До кінця 20 ст. з'явилося безліч різних теорій, які розглядають облік як ціле, і в межах цілого надають характеристику його елементів. Кожна з теорій баланс трактувала по-своєму, відрізнялося і розуміння його частин. Ключовим у розвитку бухгалтерського балансу стало виокремлення теорій, що ставлять баланс в центр облікового процесу. Так, в економічній теорії двох рядів рахунків (Ф. Гюглі, І.Ф. Шер) баланс визнається центральною категорією обліку. Ця теорія отримала в 20 ст. широке розповсюдження і до теперішнього часу вважається основною [9]. У цій теорії з бухгалтерського балансу зформульовані всі інші облікові положення: два способи розкладання балансу - актив і пасив, визначена будова активних і пасивних рахунків, які доповнюють баланс, утворюючи пов'язану з ним подвійним записом єдину і всеохоплюючу бухгалтерську систему. Під кінець 20 ст. було встановлено, що бухгалтерський баланс може формуватися на основі двох взаємовиключних концепцій: статичної та динамічної. У першому випадку баланс розуміється як метод рахівництва, що дозволяє в грошовій оцінці і на певний момент часу відобразити стан засобів підприємства та джерела їх формування, в іншому - метод рахівництва, що дозволяє в грошовій оцінці і на певний момент часу відобразити кругообіг капіталу, вкладеного в підприємство і його фінансовий результат. Довгий час статистичний підхід домінував, проте з 20 ст. динамічний підхід став більш розповсюджений. Це пов'язано з глобалізацією економіки. Дослідженням сутності вищезазначених підходів займалися А.П. Рудановский, а також німецький вчений Е. Шмаленбах. Головним завданням статистичного балансу ставиться щорічне визначення вартості чистого майна суб'єкта господарювання, тобто його власного капіталу. А головним завданням динамічної теорії О. Шмаленбах вважав визначення фінансового результату, при цьому наголошуючи на необхідності в такій інформації не тільки для зовнішнього користувача, але і для самого власника. Проте при будь-якій інтерпретації баланс залишався базовою звітною формою. Саме це вплинуло на виокремлення бухгалтерського балансу в самостійний елемент методу бухгалтерського обліку.

До 1917 р. відмітною ознакою обліку на території Правобережної України та на території Росії в цілому була його територіально-економічна обмеженість. Не існувало єдиної методології обліку, як для окремих галузей господарства, так і для окремих сфер промисловості. Однак після революції звітність за змістом законодавства соціалістичного часу повинна була більш повно відображати і робити зрозумілою для широких верств населення господарську діяльність країни, забезпечуючи при цьому всебічний контроль. Тому, в радянські часи баланс набув особливого значення.

Особливістю соціалістичного обліку і формованої на його основі звітності вважалася її достовірність. На практиці все елементи облікової системи були уніфіковані шляхом розробки детальних інструкцій і вказівок, затвердження єдиного плану рахунків та звітних форм. Вітчизняні автори були змушені розглядати застосований на практиці бухгалтерський баланс як єдино вірний. Радянський баланс був інструментом перевірки виконання виробничо-фінансових планів, знярядям суспільного контролю та планового впливу на процес виробництва. Структура балансу постійно зазнавала змін одночасно зі змінами в обліку. До 1925 р. нетрадиційним для сучасного розуміння в структурі балансу було розташування статті «Збиток» в активі, а «Прибуток» в пасиві балансу. А бухгалтерський баланс, що діяв до кінця 1938 р., не надавав можливості відобразити величину власних оборотних засобів підприємства. У першій половині 1950-х рр. мали місце тенденції до скорочення бухгалтерської та статистичної звітності та підвищення аналітичності балансу, тому науковці зробили спроби вдосконалити форму балансу, проте внесених змін у діючу форму балансу було небагато, і схема балансу майже без змін проіснувала близько 20 років [3]. З 60–70-х рр. акцент при побудові балансу почав робитися не тільки на завданні планування, економічного аналізу й контролю, а й на специфіці виробничо-господарської діяльності підприємства. До початку 1990-х рр. мала місце серйозна проблема, пов'язана з уніфікацією бухгалтерської звітності для підприємств різних сфер діяльності та форм власності. Тому було введено єдину звітність для всіх підприємств, об'єднань та організацій. Номенклатура статей при цьому була укрупнена, введені додаткові статті, що відображали появу нових об'єктів бухгалтерського обліку в умовах ринкової економіки (цінні папери, нематеріальні активи, валютний рахунок тощо).

Наступний етап розвитку бухгалтерської (фінансової) звітності припадає на період розбудови України як незалежної держави. Із 1 січня 1994 р., згідно з «Положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні» [7], суб'єкти господарювання склали і подавали три форми бухгалтерської фінансової звітності: баланс, звіт про фінансові результати та звіт про зміни у фінансово-майновому стані підприємства. Починаючи з 2000 р. зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначалися Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» [6]. На сьогодні діючим нормативним актом щодо регулювання складання та подання фінансової звітності є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2].

У системі бухгалтерської звітності баланс посідає центральне місце. Завдяки йому можна визначити склад і структуру активів підприємства, ліквідність і оборотність коштів, наявність власного капіталу й зобов'язань, стан і динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Бухгалтерський баланс, як облікова категорія, сформувався не одразу. Було встановлено, що бухгалтерський баланс, як форма бухгалтерської звітності, пройшов низку етапів у своєму розвитку. Т. ч., доцільно зробити висновок, що сучасний бухгалтерський баланс являє собою результат еволюції, яка увібрала в себе

кілька етапів, кожен з яких тісно взаємопов'язаний зі змінами, що відбулися в економічному житті та середовищі окремих країн та світу в цілому.

Список використаних джерел

1. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: монографія. — Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. — 186 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 [Електронний ресурс].: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
3. Озеран А.В. Дослідження еволюції бухгалтерської (фінансової) звітності на теренах сучасної України / А.В. Озеран // Формування ринкової економіки. – 2012. – № 28
4. Пачоли Лука. Трактат о счетах и записях. Первая печатная книга о двойной бухгалтерии, изданная в 1494 г. в Венеции, 1893 г. – 152 с.
5. Погорелова Т. П., Сьоміна О. Р. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання. Агросвіт. 2017. № 1-2. С. 44-48
6. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31 бер. 1999 р. № 87. URL: <http://s/zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-93-%20п>
7. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 1993 р. № 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-93-%20п>
8. Соколов Я.В. Бухгалтерський облік: від витоків до наших днів - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996
9. Шер И.Ф. Бухгалтерия и баланс. 2-е изд. М., 1925.
10. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : [підручник] / В. Г. Швець. – К. : Знання, 2004. – 447 с.

Міхєєва М. В., Чеверда Р. В.,
Науковий керівник – *Дорогань-Писаренко Л. О., к.е.н., професор*
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

НЕРОЗПОДІЛЕНИЙ ПРИБУТОК ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: НАПРЯМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Фінансову основу створення і розвитку підприємства будь-якої організаційно-правової форми становить власний капітал, який формується як за рахунок коштів власників так і за рахунок фінансових ресурсів підприємства. Основним внутрішнім джерелом формування капіталу є прибуток підприємства.

Можливі напрями використання нерозподіленого прибутку (як бухгалтерського терміну) саме фермерського господарства має певні особливості та потребує детального дослідження.

Одним із зменшення суми нерозподіленого прибутку фермерського господарства є виплата дивідендів.

В господарському праві «дивіденди» розглядаються як частина прибутку, одержана учасником від діяльності господарського товариства.

Виплата дивідендів товариства, як права засновників на одержання частки заробленого прибутку закріплене в Господарському кодексі України [1] та Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2].

Питання, щодо виплати дивідендів членам фермерського господарства не врегульовані на законодавчому рівні, тому щоб такі платежі вважалися дивідендами, то про це необхідно прописати у Статуті.

Такий висновок можна зробити керуючись визначенням терміну «дивіденди», що зазначено в Податковому кодексі України [3]. Отже, для цілей оподаткування до дивідендів прирівнюється будь-який платіж у грошовій формі, який здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника у зв'язку з розподілом чистого прибутку (його частини) [3].

Таке визначення дає підстави стверджувати, що розподіл чистого прибутку між членами фермерського господарства з позиції податкового законодавства вважається виплатою дивідендів із відповідним оподаткуванням.

Поряд з тим, існує також інший варіант розподілу прибутку фермерського господарства – як винагороди за працю кожного члена пропорційно до будь-яких прийнятих показників (пропорційно до часток у статутному капіталі, за трудовою участю і т. п.). Такий порядок розподілу прибутку може бути визначений загальними зборами членів фермерського господарства.

Слід зазначити, що лише за наявності у фермерського господарства чистого прибутку, отримано за даними бухгалтерського обліку, члени фермерського господарства можуть отримувати дивіденди. Якщо ж господарство має збитки, то будь-які виплати членам фермерського господарства вважаються винагородою, а не дивідендами.

Члени фермерського господарства, можуть реінвестувати дивіденди шляхом збільшення статутного (складеного) капіталу. Реінвестуванням вважається ситуація, коли нараховані (але не виплачені) учасникам дивіденди спрямовуються на збільшення їх внесків до складеного капіталу. Рішення про зміну розміру статутного (складеного) капіталу набуває чинності лише з моменту держреєстрації змін [2]. Зміна розміру статутного (складеного) капіталу потребує додаткових зусиль, тому на практиці фермерські господарства нерозподілений прибуток спрямовують на формування резервного капіталу.

Поповнення резервного капіталу забезпечує покриття потенційно можливих збитків господарства та погашення заборгованості в разі ліквідації підприємства тощо.

Фермерські господарства добровільно за порядком та в розмірі, визначеними установчими документами можуть створювати резервний капітал. А от товариства обмеженою відповідальністю резервний капітал формується відповідно до законодавства у розмірі, передбаченому установчими документами, але не менше 25 % статутного капіталу [2].

Отже, на сьогодні на законодавчому рівні чітко не обумовлено напрямків використання прибутку фермерських господарств (за винятком щорічних відрахувань до резервного капіталу). Як правило, прибуток використовують на виплату дивідендів або збільшення статутного (складеного) капіталу шляхом реінвестування дивідендів.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 25.09.2020).

2. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 06 лютого 2018 р. *Верховна Рада України*. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 25.09.2020).

3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.10.2020).

Медведенко А. Г.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Ринкові умови господарювання викликають об'єктивну необхідність використання суб'єктами підприємницької діяльності окрім власного капіталу ще і позикового. Залучений із зовнішніх джерел капітал призводить до утворення зобов'язань. Дуже часто потреба в кредитах має відносно короткотерміновий характер та виникає для поповнення оборотних коштів. Однак особливу роль серед позикових ресурсів підприємств відіграють довгострокові зобов'язання, які виступають основним джерелом формування капітальних інвестицій. У національних стандартах не існує особливого положення у бухгалтерському обліку, яке регулює порядок організації і методик у бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань. Велика кількість підприємств відображає в балансі довготермінові зобов'язання, на які нараховуються проценти. У пункті 10 П(С)БО 11 «Зобов'язання» зазначено, що довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються у балансі за їх теперішньою вартістю, а визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання [1, с. 437]. Згідно з пунктом 23 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» підприємству необхідно відображати обрану облікову політику шляхом опису й оцінки статей звітності [2, с. 123-128].

Однією з важливих проблем, яка впливає на значення та будову довгострокових зобов'язань є визначення, наведене в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: довгострокові зобов'язання – це всі зобов'язання, які не відносяться до поточних [3, с. 186-192]. З цього твердження можна зробити висновок, що без виключення всі заборгованості підприємства, що потрапляють під визначення зобов'язань, поділяють на 2 групи: перша група – поточні зобов'язання; друга група – ті зобов'язання, які не відносяться до поточних, тобто довгострокові зобов'язання. Втім, це суперечить класифікації, яка наведена в пункті 6 П(С)БО 11 «Зобов'язання», де крім вищенаведених виділені ще такі види зобов'язань, як забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів.

Проблема оцінки довгострокових зобов'язань для практикуючого бухгалтера перш за все полягає у складному розрахунку теперішньої вартості довгострокових зобов'язань. Підприємство-позикодавець більше цікавиться сумою нарощування, а позичальник – дисконтуванням. Ставка відсотка за позиковий капітал встановлюється у договорі кредитування і при розрахунку коефіцієнтів дисконтування її і беруть в основу. Проте, у разі коли договірна ставка на позиковий капітал суттєво відрізняється від середньої за однотипними зобов'язаннями потрібно брати за основу середню ринкову ставку, яка реальніше відображає вартість залученого капіталу. Зважаючи на те,

що облікова та теперішня вартість довгострокових зобов'язань за позиками, на які нараховуються відсотки, відрізняється від облікової вартості, постає питання на яких рахунках та де у балансі відображати дану різницю[4, с. 512]. У Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій не має чіткої вказівки відносно конкретного рахунку на якому повинні відображатись такі різниці, однак є вказівка, що на рахунку «Інші довгострокові зобов'язання» узагальнюється інформація про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями, заборгованість за якими не є поточним зобов'язанням та облік яких не відображається на решті рахунків класу 5 — Довгострокові зобов'язання. Немає вказівок і щодо статті балансу, в якій мають бути відображені різниці між номінальною і теперішньою вартістю довгострокових зобов'язань в НП(С)БО 1.

При висвітленні обраної облікової політики щодо оцінки статей звітності необхідно вказати:

- загальну суму довгострокових зобов'язань, за якими нараховуються відсотки;
- за якою вартістю оцінено довгострокові зобов'язання, за якими сплачуються відсотки;
- різницю між оціночною та номінальною вартістю довгострокових зобов'язань;
- ставку на капітал, застосовану при оцінці довгострокових зобов'язань;
- прийнятий у розрахунках рівень інфляції [5, с. 76].

Така інформація щодо досліджуваної статті звітності потрібна для забезпечення її зрозумілості та доречності.

Отже, важливу роль в організації і методиці бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань відіграє їх визначення, розкриття та оцінка інформації про них в балансі з метою уникнення подачі користувачам звітної інформації викривлених даних. Тому, пропозиції, які наведені вище, з уточнення трактування довгострокових зобов'язань, удосконалення їх бухгалтерського обліку та відображення у звітності певним чином зроблять роботу легшою для бухгалтерів та збільшать інформативність фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Кім Г.В., Сопко В.В., Кім С.Г. Бухгалтерських облік: первинні документи та порядок їх заповнення. – К.: ЦУЛ. – 2004. – 437с.
2. Буряк П.Ю. Формування і надання інформації про фінансові ресурси підприємства // Фінанси України. – 2006. – №10. – С.123-128.
3. Волинець О.О. Розвиток теорії і практики обліку та контролю зобов'язань у підприємствах ресторанного господарства // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5. – С.186-192.
4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика. – 2006.- 512 с.
5. Коммерческие и некоммерческие кредитно-заемные отношения: Монография / В.И. Белоцерковский, Д.В. Кандауров, М.В. Корнеев. – 2003. – 76с.

Осадченко В.М.,
Круковська О.В., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ

Бухгалтерський облік має на меті забезпечити управлінський апарат, відповідні служби і фахівців необхідними достовірними даними про господарські процеси та фінансовий стан підприємства. Як складова частина інформаційної системи підприємства бухгалтерський облік повинен забезпечувати отримання точної, повної, оперативної і вірогідної економічної інформації про господарські процеси, стан та використання ресурсів підприємства, розрахункові взаємовідносини з покупцями, постачальниками, персоналом, бюджетом, використання коштів тощо [3].

Головне завдання кожного підприємства - випуск продукції, торгівля товарами високої якості з найменшими витратами. Тому основним завданням бухгалтерського обліку є: виявлення обсягу випущеної з виробництва продукції, придбаних товарів, їх реалізації, виявлення фактичних витрат з виготовлення продукції чи придбання товарів, аналіз і контроль за собівартістю виробленої продукції та її зниженням, визначення кінцевих результатів діяльності підприємства [4].

Виходячи з цього, завданнями бухгалтерського обліку також можна назвати:

- додержання національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 та інших положень (стандартів) бухгалтерського обліку [2];
- облік, аналіз і контроль за необоротними активами;
- облік, аналіз і повсякденний контроль за виконанням завдань виробництва в розрізі кількості, якості та асортименту продукції згідно з вимогами замовників;
- облік, аналіз і контроль за оборотними активами, за правильними й економічними витратами ресурсів;
- облік, аналіз і контроль за власним капіталом, за забезпеченням наступних витрат і платежів;
- облік, аналіз і визначення витрат за елементами та витрат діяльності підприємства;
- облік, аналіз і контроль за мірою праці та її оплати;
- своєчасне документальне оформлення випущеної з виробництва продукції;
- облік, аналіз і контроль за довгостроковими зобов'язаннями;
- облік, аналіз і контроль за поточними зобов'язаннями;
- облік, аналіз і контроль за коштами, розрахунками та іншими активами;
- облік, аналіз і контроль за формуванням доходів і результатів діяльності підприємства;

- контроль за станом рентабельності виробництва продукції і рентабельності підприємства;

- виявлення резервів подальшого збільшення ефективності виробництва;

- забезпечення наявності первинної документації щодо кожної господарської операції та своєчасної обробки первинних документів, яка б давала змогу в будь-який момент визначити кількість, терміни надходження й витрат сировини, матеріалів, палива та інших матеріальних цінностей, випуск і реалізацію готової продукції тощо, відповідність фактичних даних бухгалтерського обліку завданням;

- забезпечення повного відображення всіх витрат підприємства за їхніми складовими частинами, а також всіх доходів підприємства і повсякденне співставлення витрат з доходами, виявлення результатів кожного господарського процесу і загальних фінансових результатів діяльності підприємства;

- побудова обліку на кожному підприємстві відповідно до особливостей його технології та організації виробництва, особливостей його організаційної структури;

- ведення обліку кожного виду господарських коштів, закріплених за матеріально відповідальними особами.

- здійснення безперервного, суцільного, взаємопов'язаного й документального спостереження за економічними процесами та явищами на підприємстві;

- забезпечення достовірною і своєчасною інформацією про господарські процеси і явища, що здійснювалися на підприємстві, про наявність і стан господарських засобів та їх джерел внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації;

- формування інформаційної бази для планування, стимулювання, організації, регулювання, аналізу і контролю господарської діяльності підприємства. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, що його веде підприємство. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, які використовують грошовий вимірник, ґрунтуються наданих бухгалтерського обліку.

Для вирішення поставлених завдань у бухгалтерському обліку застосовують особливі прийоми: документування, збирання, оброблення і трансформацію облікової інформації про господарську та фінансову діяльність підприємства. Основні завдання організації обліку розрахунків за податками і платежами наведено на (рис. 1). Дані поточного бухгалтерського обліку (облікові документи, записи) потрібні насамперед працівникам самих підприємств у їхній повсякденній роботі; також вони є основою для складання фінансової звітності підприємств [1].

Головною метою ведення податкового обліку на є надання повної і достовірної інформації державі (в особі податкових органів), що забезпечує визначення сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та контроль за їх своєчасною сплатою.

Рис. 1. Завдання організації обліку розрахунків за податками і платежами

Кінцевою метою обліку є складання звітності, що є джерелом інформації про хід та результати діяльності платника податків за відповідний період. Систему показників звітності, порядок їх розробки і формування визначає Державна податкова адміністрація України. Для того, щоб організувати ефективний облік по розрахунках бюджетом необхідно керуватись певною нормативно-правовою базою, яка б визначала платників податків, об'єкти оподаткування, ставки податків та терміни їх сплати, тощо.

Список використаних джерел

1. Податковий облік : [підручник] / Панасик В. М., Ковальчук С. К., Бобрівець С. В. – Тернопіль : Карт – блонд, 2009. – 352 с.
2. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України : [підручник] / Плаксієнко В. Я., Пісьмаченко Л. М., Рябий Я. І. ; за заг. ред. Плаксієнка В. Я. – Київ : Центр навчальної літератури, 2008. – 946 с.
3. Податковий Кодекс України: Затверджений Верховною радою України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : [підручник] / Н. М. Ткаченко ; 4-те вид., доп. і перероб. – К. : Алерта, 2011. – 1025 с.

Палаженко Д. М.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київського національного торгово – економічного університету,
м.Київ

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік як система базується на ряді фундаментальних положень, які розвиваючись протягом століть, сформували окремий комплекс базових принципів бухгалтерського обліку. Облік господарської діяльності підприємств у кожній країні базується на різних принципах, і ці принципи історично формуються зі специфікою конкретної країни.

Слід зазначити, що принципи бухгалтерського обліку визначені як теоретична основа обліку операцій підприємства в нормативно-правовому акті - Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та неодноразово відображаються в наукових дослідженнях.

Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Таким чином, зміст облікової політики становлять три складові, які по-різному реалізуються на різних рівнях регулювання облікової політики. [1]

Одна з цих складових- принципи бухгалтерського обліку. На мою думку, слідування їм є дуже важливим тому, що на основі їх формується ряд правил відображення господарської діяльності підприємства. Розробка принципів бухгалтерського обліку впливає на процес встановлення цін, визначення фінансових результатів, надання загальної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Усі принципи єдині й обов'язкові до використання всіма суб'єктами підприємницької діяльності.

У положенні бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» подано наступне визначення принципу бухгалтерського обліку: це правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності. [2]

Проте якщо ще нещодавно, опираючись на Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», таких принципів було десять, то на сьогодні їх ряди дещо порідшали- тепер їх усього сім. Принцип безперервності допускає, що підприємство не має ні наміру, ні необхідності ліквідувати або суттєво скоротити масштаби своєї діяльності. Як констатували автори книги «Теорія бухгалтерського обліку» О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф. Шепітко та Н.О. Ромашевська - доходи й витрати відображаються в обліку та звітності безперервно, що дає змогу визначати на будь-яку звітну дату результати діяльності підприємства та забезпечує довіру до нього акціонерів та інвесторів.[3,ст.7]

Згідно з принципом автономності підприємство трактується як самостійний суб'єкт господарювання, що відокремлений від власника

підприємства та інших підприємств, і вимагає розглядати підприємства як відокремлені об'єкти обліку.

Принцип єдиного грошового вимірника трактує: щоб мати змогу відобразити активи та зобов'язання у фінансовій звітності, їх треба спочатку оцінити із застосуванням єдиної грошової одиниці. [4] Перевагами інформації у грошовому вимірі є те, що: її може зрозуміти як професіонал, так і звичайна людина, а також виступає як основа для надання фінансової інформації акціонерам, інвесторам та звичайним користувачам.

Принцип періодичності вимагає, щоб господарська діяльність з підготовки фінансової звітності зазвичай розбивалася на певні періоди. Це дозволяє користувачам відстежувати динаміку звітності про діяльність бюджетних установ по реалізації бюджетних програм та заходів, а також порівнювати дані звітності за різні періоди як окремої бюджетної установи, так і інших установ. При цьому необхідно надати інформацію за той же звітний період господарської діяльності.

Правильно підмітив автор Хендриксон Е.С у своїй книзі те, що важливість періодичності ґрунтується на тому, що прибуток відносно простіше обчислити після завершення господарської операції (циклу), тоді вона дорівнює грошам, заробленим у ході цієї операції.[5,ст.102]

Система бухгалтерського обліку не може існувати без принципів, які визначають його структуру і методикку функціонування. Принципи обліку є базою, якою керується бухгалтер в обліковій практиці, коли чинні нормативні акти не дають конкретної відповіді щодо повного, правдивого та неупередженого відображення того чи іншого факту господарського життя суб'єкта господарювання. Звісно, виділяються декілька найважливіших принципів обліку, які найпоширеніші у застосуванні, але всі інші є також невід'ємною складовою бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

- 1) Закон України про « Бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>
- 2) Положення бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
- 3) «Теорія бухгалтерського обліку» О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф. Шепітко та Н.О. Ромашевська, 2-ге видання, ст 7.
- 4) «Застосування принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності на практиці» Олена Чечуліна <https://uteka.ua/publication/budget-13-seminari-materiali-ta-vidpovidi-47-zastosuvannya-principiv-buxgalterskogo-obliku-ta-finansovoi-zvitnosti-na-praktici>
- 5) Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета: [пер. с. англ.] / Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда / Под ред. проф. Я.В. Соколова – М.: Финансы и статистика, 1997. – 102 с.

Панич Т.І.,
Скрипник С.В., к.е.н., доцент
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

На нинішньому етапі розвитку ринкової економіки питання обліку та контролю власного капіталу відносяться до найбільш важливих економічних проблем, що спрямовано на потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів бухгалтерської звітності, визначення фінансових можливостей підприємства у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Бухгалтерський облік виступає тим основним джерелом, що акумулює та систематизує необхідну інформацію, відображає процес формування власності, обсяг прав власників, розподіл результатів їх діяльності, тобто інформацію про формування та використання власного капіталу як фінансової основи діяльності суб'єктів господарювання [1]. Тому на сучасному етапі розвитку ринкових відносин обліку власного капіталу відзначається актуальністю як новий об'єкт вітчизняної облікової системи.

Загальновідомо, що необхідною і беззаперечною умовою створення та розвитку бізнесу є наявність капіталу. Власний капітал показує частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства. Структура і динаміка власного капіталу є найсуттєвішими показниками, що визначають фінансовий стан будь-якого суб'єкта господарювання. Дослідження економічної сутності капіталу підприємства дозволило виокремити його основні характеристики, які визначають його місце та значення у господарській діяльності будь-якого суб'єкта господарювання (рис. 1).

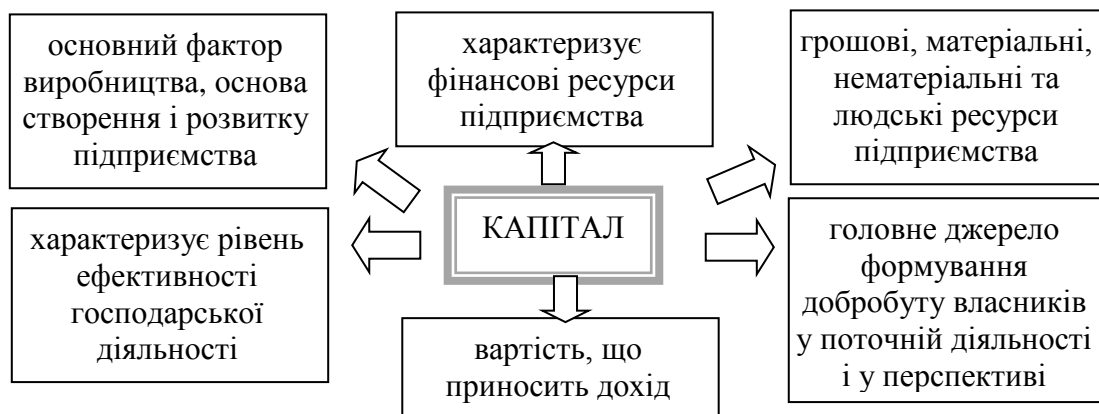

Рис. 1. Основні характеристики економічної сутності капіталу підприємства

За НП(С)БО 1 [2] власний капітал – це сума власних коштів підприємства, що є результатом його діяльності чи отримана від власників або учасників підприємства у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо. Капітал втілює в собі ту частину активів підприємства, яку без будь-яких умов та

обмежень можна визнати власністю підприємства. Від власного капіталу слід відрізнити суми зобов'язань та ті кошти, які утримуються підприємством для виконання певних цілей (програм), тобто від майбутніх, відкладених витрат.

Залежно від джерела формування власний капітал підприємства можна поділити на дві групи: вкладений капітал і накопичений капітал (рис.2).

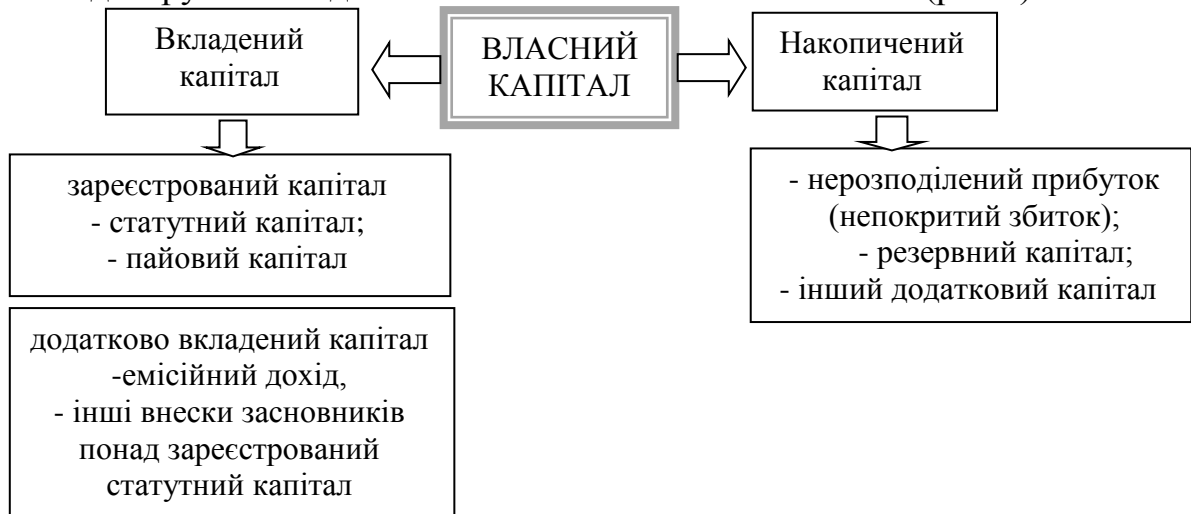

Рис. 2. Складові власного капіталу за джерелами формування

Вкладений капітал – це капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства, а також унаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї).

Накопичений капітал – це капітал, сформований внаслідок господарської діяльності підприємства.

Класифікація власного капіталу за джерелами формування є дуже важливою при визнанні його елементів. Капітал підприємства не може бути сформований іншими шляхами ніж вказані вище.

Головною ознакою елементів капіталу першої групи є наявність реальних активів, що передані підприємству в обмін на корпоративні права, на можливість брати участь в управлінні та розподілі прибутків, майна підприємства. Із такого підходу до визначення випливає заборона на збільшення власного капіталу за рахунок внесення фіктивних активів, штучного збільшення дебіторської заборгованості і та ін.

Список використаних джерел

1. Олійник І.В. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Вісник податкової служби України. 2013. № 65 URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/387.pdf>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

Постернак І.М., к.т.н., доцент
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
Постернак С.О., к.т.н., доцент
Приватне підприємство «Композит»,
м. Одеса

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОМПЛЕКСУ МІСТОБУДІВНОЇ ЕНЕРГОРЕКОНСТРУКЦІЇ

Економічна оцінка ходу виконання робіт є основою для оцінки управління будівництвом. Управлінська експертиза визначається як дослідження якості процесу управління й винесення про нього мотивованого висновку, що використовується з метою подальшого впливу як на об'єкт управління, так і (або) на суб'єкт управління. Основною метою управлінської експертизи є оцінка якості системи управління в цілому, тобто всієї сукупності елементів, а саме: суб'єкта й об'єкта управління, зв'язаних циркулюючими між ними інформаційними потоками. Прагматичною метою управлінської експертизи є підвищення ефективності і якості управління об'єктами нерухомості на всіх етапах їхнього життєвого циклу. Висновок по якості управлінського процесу повинний або підтвердити довіру до суб'єкта управління (акредитувати його), або виразити йому недовіру (не акредитувати). Таким чином, предметом управлінської експертизи є аналіз якості управління.

Визначальним аргументом будь-якого процесу взагалі й управлінського, зокрема, є час. Із цього витікає, що під дослідженням будь-якого процесу розуміється динамічне фіксування його істотних характеристик у часі [1].

Будь-який загальний процес управління нерухомим об'єктом історичної забудови складається з управління окремими взаємозалежними процесами: організаційними, трудовими, інформаційними й ін. Загальноприйнятим способом їхнього динамічного відображення є календарний план, для формування якого використовують комп'ютерні програми управління проектами. Для реалізації функції контролю призначені масиви даних по фактичному виконанню робіт. На підставі контролю фактичного стану виконання робіт формуються регулюючі впливи, що містяться у відповідному переформуванні календарного плану (закон єдності аналізу й синтезу). Таким чином, крім того, що календарний план відбиває динаміку виконання робіт, він сам є структурою, що перебудовується динамічно. Це дозволяє з певною періодичністю (день, декада, місяць), тобто циклічно, повторювати загальні функції управління в комплексному процесі управління. Послідовність дій усередині кожного циклу управління зводиться до наступної послідовності:

а) у момент часу t з урахуванням початкових умов формується поточний календарний план;

б) для створення бази порівняння з наступними можливими змінами поточного плану його початковий стан фіксується як еталонний;

в) у момент часу $t+\Delta t$ здійснюється облік фактично виконаних робіт, тобто реалізується функція контролю по заздалегідь визначених точках проекту (метод контролю по віхах);

г) порівняння еталонного стану виконуваних робіт з їхнім прогнозованим станом дає основу для ухвалення рішення по коректуванню календарного плану на майбутній період;

д) далі цикл керування повторюється в діапазоні $t+\Delta t\dots t+2\Delta t$ аж до закінчення всього процесу управління.

Повне завершення процесу управління характеризується в календарному плані фіксацією фактичного виконання всіх робіт, як за термінами виконання, так і за вартістю. Природно, що початковий календарний план і його фактична реалізація будуть відрізнятися, а оцінка цієї відмінності за тим чи іншим критерієм буде й оцінкою управління в цілому.

Обґрунтуємо критерій оцінки якості управління, розглянемо ситуацію, показану на рис. 1. За первісним планом робота повинна бути виконана в момент часу T_p і за вартістю C_p . Фактично дана робота виконана в момент часу T_f і за вартістю C_f . Відповідні відхилення від плану визначаються як $\Delta T = T_f - T_p$ і $\Delta C = C_f - C_p$. Очевидно, що виконання кожної роботи для процесу управління в цілому має певну цінність, або, інакше кажучи, споживчу вартість. Допустимо, що в першому наближенні споживча вартість визначається її оплатою або просто вартістю витрат.

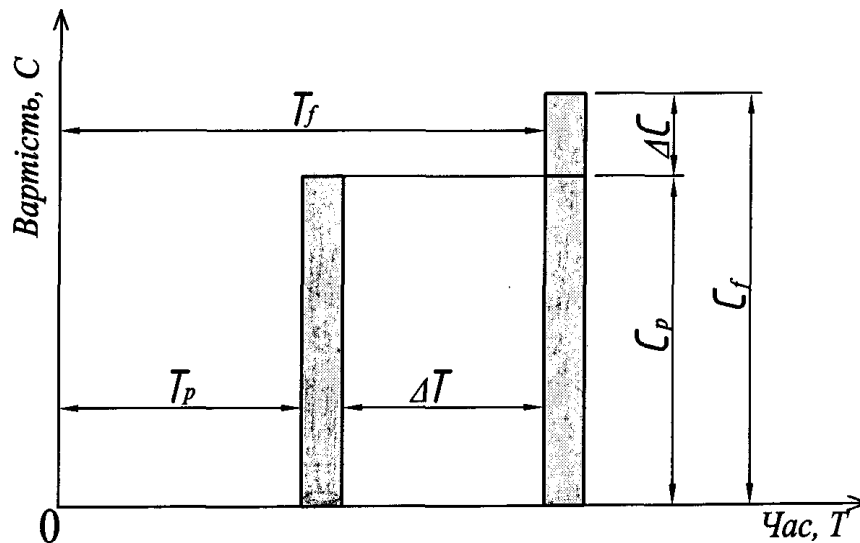

Рис. 1. Основні характеристики виконання роботи: p – план; f – факт*

*Складено до обґрунтування критерію оцінки якості управління.

З метою приведення різночасних вартостей до одного моменту часу використовується метод дисконтування, для якого найпоширенішим варіантом є дисконтування до початку проекту. Таким чином, розглянута схема оцінки припускає, що оцінка якості управління повинна визначатися розрахунком чистих дисконтованих інвестицій, які опосередковано визначають сучасну споживчу вартість проекту, і чим вона вище, тим ефективнішим виявився процес управління.

Плановані чисті дисконтовані інвестиції NPI_p мають вигляд:

$$NPI_{p,i} = \sum_i C_{p,i} (1+E)^{-T_p} \quad (1)$$

де i – порядковий індекс виконаної роботи; E – норма дисконту, по якій раніше оцінювалася економічна ефективність проекту.

Фактичні чисті дисконтовані інвестиції NPI_f мають вигляд:

$$NPI_{f,i} = \sum_i C_{p,i} (1+E)^{-T_p-\Delta T} - \sum_i \Delta C (1+E)^{-T_p-\Delta T} \quad (2)$$

При виконанні окремих робіт їхня вартість може перевищити плановану вартість. Очевидно, що дана обставина зменшує відповідну споживчу вартість, а тому другий член даної розрахункової формули входить із від'ємним знаком. Відносна ефективність управління в цілому визначається відношенням фактичних до планових чистих дисконтованих інвестицій:

$$IQM = \frac{NPI_f}{NPI_p} \quad (3)$$

Значення індексу управління коливається біля одиниці, а його збільшення свідчить про більшу ефективність управління.

Незважаючи на те, що календарний план є динамічно-розвиваючою системою, дві його події визначаються як інваріанти цієї системи – це загальний початок базового плану і його загальне закінчення. Звичайно при календарному плануванні загальний початок базового плану задається директивно, а загальне закінчення базисного плану визначається підсумовуванням загального початку й нормативно-директивної тривалості реконструкції. Як правило, фактичний початок реконструкції збігається із планованим початком, а фактичне закінчення реконструкції залежить від фактичного виконання всіх його робіт і в загальному випадку показує відхилення від поставленої мети. Отже, оптимальне управління повинне бути побудоване так, щоб мінімізувати це відхилення.

Слід зазначити, що описана процедура виміру якості управління дозволяє динамічно розраховувати індекс якості управління від ітерації до ітерації. Більше того, за даним індексом можна визначити й ступінь відповідальності виконавців конкретних робіт.

Представлена модель оцінки якості управління є адекватною, тому що базується на сучасній концепції оцінки ефективності інвестиційних проектів. Дана модель в основному має властивість адаптивності. Однак для її настроювання на більш повний оцінюючий ефект необхідно врахувати залежність норми дисконту від часу. І нарешті, модель ефективна, тому що дозволяє динамічно оцінювати результат управлінської діяльності й по цій динаміці формувати досить детальні прогнози розвитку процесу управління.

Список використаних джерел

1. Irina Posternak, Sergey Posternak. Method continuous development fronts works of the complex town-planning power reconstruction. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку*: матеріали III Всеукр. науково-практ. конфер., м. Київ, 29-30.03.2018р.; Київ: КНЕУ, 2018. С. 156–159.

Серватинська І.М., к.е.н. доцент
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького,
м. Черкаси

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРОЕКТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ НА 2021 Р.

Державний бюджет є важливим соціально-економічним явищем. Від ефективності бюджету країни залежить якість життя громадян, систематичне зростання економіки тощо.

Отже, актуальним є на рівні держави забезпечити якісний механізм бюджетоутворюючого процесу: формування, використання, контроль за виконанням бюджету, звітування. Значна кількість вітчизняних та зарубіжних науковців досліджують проблематику державних фінансів, зокрема бюджету.

Важливо відзначити значний внесок таких вітчизняних вчених, як: Демянишин В.Г., Говорушко Т.А., Лібанова Е.М., Кириленко О.П., Крупка М.І., Лазебник Л.Л., Пасічник Ю.В. [2], Плиса В.Й., Пріхно І.М., Федосов В.М., Юрій С.І., Черевко О.В. та інші.

Завдячуючи науковим працям перелічених вчених, вітчизняна бюджетна система і бюджет є добре структурованими, формуються за рахунок напрацьованого механізму, який дає можливість поповнювати державний бюджет і, в той же час, стимулює суб'єктів економіки та місцеві громади до кращого економічного результату.

Однак, Державний бюджет України залишається дефіцитним 7,5 % від валового внутрішнього продукту (далі – ВВП), за останні роки, накопичено значну суму державного боргу – 68 % від ВВП. Необхідно зауважити, що такі показники перевищують рекомендовані середньоєвропейські.

Так, згідно з Маастрихтськими угодами, обсяг дефіциту Державного бюджету не повинен перевищувати 3 % від ВВП, а обсяг Державного боргу 60 %. Враховуючи окреслену проблематику, доцільно продовжити наукові пошуки.

Важливою проблемою вітчизняного бюджету є його незбалансованість, тобто дефіцитність. Так, згідно з Главою І, ст.2 Бюджетного кодексу України (далі – БКУ), бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Дефіцит бюджету – перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету) [1].

Розроблено широкий вибір критеріїв за якими класифікують дефіцит бюджету, табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація бюджетного дефіциту

Ознака	Види бюджетного дефіциту
Термін виникнення	плановий
	звітний
Місце виникнення	зовнішній
	внутрішній
Форми прояву	відкритий
	прихований
Причини виникнення	вимушений
	свідомий
Напрями фінансування дефіциту бюджету	активний
	пасивний
Критерії змін у фінансовій політиці уряду	фактичний
	структурний
	циклічний
Термін дії	стійкий
	тимчасовий
Зв'язок з державним боргом	первинний
	операційний

Джерело: побудовано автором на основі [2].

На нашу думку, актуально звернути увагу на критерій класифікації бюджетного дефіциту «напрями фінансування дефіциту бюджету: активний / пасивний». Оскільки, в Україні переважає пасивний напрям фінансування дефіциту бюджету. Для підтвердження цієї тези, проаналізуємо структуру видатків ДБУ на 2021 рік, згідно із Проектом Закону «Про Державний бюджет України на 2021 рік», рис. 1 [3].

Рис. 1. Видатки та надання кредитів проекту ДБУ на 2021 рік

Отже, згідно з Проектом ДБУ на 2021 рік, дефіцит бюджету складатиме 270,4 млрд. грн це 6 % від ВВП. Доходи становитимуть 1 071,1 млрд. грн., а витрати 1 350,1 млрд. грн. Однак, прослідковується позитивна динаміка щорічного зростання доходів +9,4 над видатками + 5,1 %.

Якщо проаналізувати визначальні складові видаткової частини бюджету, рис.1, то стає зрозуміли, що держава витрачає значні кошти на пасивні напрями (за функціональним призначення). Наприклад, витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення 322,8 млрд. грн. або 23,9 % усіх видатків, зокрема 60 відсотків цих коштів спрямовується на покриття дефіциту Пенсійного фонду України. На оборону і громадський порядок в загальному підсумку витрачають близько 20,9 % усіх видатків. Обслуговування державного боргу та виплати за державними деривативами складає 11,9 % усіх видатків бюджету, що прирівнюється до статті видатків на охорону здоров'я та освіту по 11,6 % та 12,9 % відповідно. В освіті близько 60 % всіх видатків спрямовується на виплату зарплат вчителям. Щодо витрат на охорону здоров'я то на середньострокову перспективу планується зростання обсягу щорічних видатків з 3 % до 5 % від ВВП.

Є розуміння того, що конфлікт на Сході України та COVID-19 назавжди змінили модель фінансування галузей економіки в країні.

Враховуючи вищезазначене, важливо стимулювати економіку з метою перекриття дефіциту. Зокрема, необхідно стимулювати економічно активні сфери економіки і вкладати бюджетні кошти в ці напрями, тобто в ті, які дадуть через певний період від 2-3 років економічний ефект. Наприклад, розвиток цифрової економіки, ІТ-сфери, охорони здоров'я, в частині організації проведення лабораторних досліджень, освіту – розбудова «Нової української школи», інвестування в агропромисловий комплекс України, деревообробну промисловість та машинобудування тощо.

Такі заходи в майбутньому дадуть можливість збільшити доходи до державного бюджету, збільшити кількість робочих місць та відкрити ринок іноземному інвестору. Безумовно, паралельно із застосовуваними заходами у бюджетному процесі важливо підвищувати якість фінансового контролю за цільовим використанням коштів. Застосовувати інструменти і методи фінансового механізму: планування, прогнозування з програмами економіко-математичного моделювання за різними сценаріями розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n78>
2. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: навч. посіб. / Ю. В. Пасічник. – Знання-Прес, 2006. – 607 с.
3. Проект Державного бюджету України на 2021 рік. [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Київ, 2020. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/budget-policy/>. – Назва з екрану.

Слободенюк А.С.,
Науковий керівник – *Мошковська О.А., д. е. н., професор*
Київський Національний Торговельно-Економічний Університет,
м.Київ

ВПЛИВ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Управління фінансовою діяльністю підприємства базується на використанні різноманітних методів і прийомів обґрунтування управлінських рішень.

Важливою методологічною основою фінансового менеджменту є його облікова політика, тобто сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються у процесі складання фінансової звітності. Облікова політика суттєво впливає на фінансові результати діяльності підприємства, і чим менше зарегламентована діяльність його облікових служб у виборі методів бухгалтерського обліку, тим більше можливостей у фінансових менеджерів для маневру під час розробки і прийняття фінансових рішень.

Принципове значення в обґрунтуванні фінансових рішень мають методи оцінки активів, списання матеріальних ресурсів на собівартість виготовленої продукції, розподілу постійних загальновиробничих витрат на собівартість готової продукції, нарахування амортизації на необоротні активи тощо.

Згідно Методичних рекомендацій щодо формування облікової політики підприємства[1], розпорядчий документ про облікову політику підприємства повинен містити наступні основні елементи: методи оцінки вибуття запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку для обліку транспортно-заготівельних витрат; методи нарахування амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; підходи до переоцінки необоротних активів; застосування класу 8 та/або 9 Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; підходи до періодичності зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку; метод обчислення резерву сумнівних боргів (у разі потреби – спосіб визначення коефіцієнта сумнівності); перелік створених забезпечень майбутніх витрат і платежів; порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг; сегменти діяльності, пріоритетний вид сегмента, засади ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках; перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази розподілу останніх; перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); дату визначення придбаних в результаті систематичних операцій фінансових активів; базу розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу; кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статті

фінансової звітності; періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань; періодичність та об'єкти проведення інвентаризації; визначення одиниці аналітичного обліку запасів; спосіб складання Звіту про рух грошових коштів; підходи до віднесення витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта основних засобів, до первісної вартості або витрат звітного періоду.

Слід зазначити, що облікова політика підприємства є важливим засобом формування основних показників господарської діяльності, оскільки вона має істотний вплив на показники собівартості продукції, прибутку, податків, показників фінансового стану. Облікова політика може виступати інструментом управління витратами, фінансовими результатами, що впливає на значення показників звітності та фінансові коефіцієнти; інструментом управління нарахованими податками; дієвим інструментом практичного вирішення протиріч нормативних актів з бухгалтерського(фінансового) обліку та оподаткування; інструментом уніфікації облікових процедур і зниження їх трудомісткості; інструментом реалізації базових принципів МСФЗ – безперервності діяльності та методу нарахування.

До елементів облікової політики, що найбільше впливають на фінансові результати та аналітичні показники фінансової звітності, слід віднести: модель оцінки основних засобів (за первісною вартістю (собівартістю) або за переоціненою вартістю), визначення методу оцінки вибуття запасу (ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, FIFO або за середньозваженою собівартістю); визначення методу нарахування амортизації (прямолінійний, виробничий або прискорене списання тощо). Використання різних принципів, методів і процедур в обліковій політиці дозволяє маніпулювати фінансовим результатом, що обумовлює неспівставність показників фінансової звітності для її аналізу, створення можливостей вуалювання фінансового результату.

Значний вплив на аналітичні показники фінансової звітності має вибір методів оцінки вибуття запасів. Якщо кожна одиниця запасів компанії унікальна (автомобілі, запаси під конкретного замовника), то оцінювати первісну вартість необхідно по кожній одиниці запасів (метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів). Зазвичай такий підхід використовується для предметів високої цінності, наприклад, ювелірні вироби або автомобілі.

Але найчастіше запаси компанії є досить однорідними, і одиниць запасів тисячі або десятки тисяч, що робить практично неможливим оцінку кожної окремої одиниці. У таких випадках стандарт МСФЗ (IAS) 2 "Запаси" дозволяє використовувати такі усереднені методи розрахунку собівартості запасів:

Метод FIFO(first-in-first-out) - списання товарно-матеріальних цінностей за собівартістю найперших із закуплених партій сировини;

Метод «середньозваженої ціни» — списання матеріалів за середньою собівартістю.

МСФЗ IAS 2 забороняє використання методу LIFO (last-in-first-out), у зв'язку з тим, що він порушує принцип зіставлення доходів і витрат[2].

Для того, щоб облікова політика стала не формальним атрибутом облікового механізму, а інформативною базою для прийняття управлінських рішень, необхідно провести аналіз умов господарювання підприємства, його організаційної структури; проаналізувати фактичний стан фінансового обліку та системи внутрішнього контролю, визначити мету формування ефективної облікової політики. До важливих цілей ефективної облікової політики слід віднести раціоналізацію грошових потоків та підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Розробка облікової політики, спрямованої на раціоналізацію грошових потоків і збільшення інвестиційних можливостей, стає необхідною, коли підприємство освоює нові ринки збуту, запроваджує інновації, що спонукає його вишукувати додаткові фінансові ресурси. У таких умовах доцільно застосовувати прискорені методи амортизації, оптимізувати оподаткування в межах діючого законодавства, вивільняти додаткові фінансові ресурси через посилення ділової активності та прискорення оборотності активів.

Т.ч., облікова політика є важливою сполучною ланкою між системою менеджменту і процесом бухгалтерського обліку на підприємстві. Завдяки обліковій політиці роль бухгалтера-аналітика в управлінні сучасним підприємством зростає в зв'язку з тим, що він може брати участь в управлінні показниками фінансової звітності, податкових декларацій, в інформаційному забезпеченні прийняття управлінських рішень завдяки відповідним фінансовим коефіцієнтам, з урахуванням суттєвого впливу складових облікової політики.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru#Text>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2) Запаси : виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text
3. Калабухова С.В. Вплив облікової політики на аналітичні показники фінансової звітності підприємства. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/22026/1/127-130.pdf>
4. Герасименко А.О. Финансовая отчетность для руководителей и начинающих специалистов / Герасименко А.О. – 9-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2019. – 432с.

Ткач Д. М.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ІНТЕГРАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Визначення стратегічного розвитку України у напрямі партнерства та співробітництва з Європейським Союзом зумовило необхідність трансформації вітчизняної економіки, яка спрямована на розвиток ринкових відносин та інтеграцію у світове співтовариство.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає необхідність наближення законодавчого регулювання у сфері бухгалтерського обліку і звітності.

Важливим напрямом реформування бухгалтерського обліку в Україні в умовах інтеграції є гармонізація фінансової звітності вітчизняних підприємств з міжнародними стандартами. Нині у сфері регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні передбачено різні напрями застосування стандартів ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності суб'єктами господарювання:

- Національні положення бухгалтерського обліку (НП(С)БО);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ);
- Міжнародні стандарти фінансової звітності для підприємств малого бізнесу (МСФЗ для МП);
- спрощена система бухгалтерського обліку і звітності для малих підприємств;
- Міжнародні стандарти обліку для державного сектору [1, ст. 685].

На жаль, вітчизняний бухгалтерський облік не відповідає нормам міжнародної облікової практики, що у свою чергу перешкоджає інтеграції економіки України в світову економічну систему. Тому необхідно суттєво реформувати вітчизняну систему бухгалтерського обліку до умов ринкової економіки, шляхом оновлення і реформування нормативно-методичної бази.

Першим кроком до впорядкування процесу введення бухгалтерського обліку в Україні став Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 01.01.1999 р. [2, ст.365].

Наступним кроком на шляху до реформування бухгалтерського обліку було ухвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911 Стратегії застосування МСФЗ в Україні, метою якої є вдосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС [3].

Подальші кроки у реформуванні системи бухгалтерського обліку в Україні будуть зумовлені змінами, що визначені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05.10.2017р. № 2164-VIII, які набрали чинності з 01.01.2018 року.

Зокрема, законодавчими змінами передбачається: подання звіту про платежі на користь держави; подання звіту про управління, що міститиме інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики його діяльності; введення поняття «підприємства, що становлять суспільний інтерес»; поява поняття «таксономія фінансової звітності»; здійснення поділу підприємств на мікропідприємства, малі, середні та великі; спрощено вимоги до первинних документів [4, ст.397].

Нині в Україні застосовуються схожі концептуальні основи бухгалтерського обліку НП(С)БО та МСФЗ, але дані фінансової звітності вітчизняних підприємств, складеної за НП(С)БО, істотно відрізняються від МСФЗ. Внаслідок розбіжностей між НП(С)БО і МСФЗ вітчизняні підприємства, які складають звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності, змушені періодично трансформувати звітність, складену згідно з НП(С)БО.

Фінансова звітність, підготована відповідно до НП(С)БО не дозволяє сформулювати правильне судження у користувачів про діяльність підприємства. Фактично в обліковій інформації підприємства мають місце пропуски, що змінюють її зміст, а інколи і надані дані бухгалтерського обліку є неправдивими, що робить звітність недосконалою [1, ст. 686].

Фінансова звітність, підготовлена відповідно до МСФЗ є більш прозорою і відкритою. МСФЗ не домінують над законодавчими актами, що регулюють складання фінансової звітності у країні. Через це впровадження МСФЗ здійснюється передусім завдяки зусиллям на місцях, спрямованим на те, щоб переконати уряд та органи, які встановлюють стандарти, а також представників ділових кіл, дотримуватися міжнародних стандартів під час складання фінансових звітів [5, ст. 4].

Нині є три ключові проблеми в системі бухгалтерського обліку в Україні, які не дозволяють повноцінно перейти на використання МСФЗ під час формування фінансової звітності:

- прив'язка положень Податкового кодексу України до даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності незалежно від стандартів, що використовуються;
- єдиним замовником і користувачем фінансової звітності вітчизняних підприємств, складеної відповідно до МСФЗ є держава;
- менталітет і професійний досвід вітчизняних бухгалтерів здебільшого не відповідає поставленому завданню. Слід визнати, що в Україні здебільшого весь бухгалтерський облік зводиться лише до підрахунку податків.

У найближчому майбутньому тенденціями розвитку системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах європейської інтеграції України будуть:

- подальший процес застосування МСФЗ через законодавчу вимогу до обов'язковості формування фінансової звітності відповідно до МСФЗ із розширенням переліку суб'єктів господарювання;
- збільшення мотивації до впровадження МСФЗ суб'єктами господарювання, діяльність яких експортно орієнтована на міжнародні ринки

збуту продукції, насамперед на ринок Європейського Союзу;

- подальша гармонізація НП(С)БО з МСФЗ та їх застосування для ведення бухгалтерського обліку і звітності суб'єктами господарювання, які орієнтовані на внутрішній ринок України;

- удосконалення спрощеної системи бухгалтерського обліку і звітності для малих підприємств з урахуванням вимог МСФЗ для малого бізнесу;

- підвищення рівня знань та практичних навичок застосування МСФЗ фахівцями у сфері бухгалтерського обліку через систему вищих навчальних закладів та професійних організацій [1, ст. 686].

Євроінтеграція України зумовила необхідність розвитку і поступове приведення національного законодавства, яке регулює бухгалтерський облік і звітність, у відповідність до міжнародних стандартів. Для того, щоб економіка України швидше інтегрувала в світову економічну систему необхідно поступово обмежувати застосування НП(С)БО та на законодавчому рівні затвердити обов'язковість застосування МСФЗ, що дозволить зробити фінансову звітність більш відкритою, прозорою і доступною.

Список використаних джерел

1. Засадний Б.А. Перспективи розвитку національної системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграційних процесів // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит 2019р. ст. 685-686.

2. Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні // Відомості Верховної Ради України, 1999, № 40, ст.365.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні» від 24.10.2007 р. № 911-р.

URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80>

4. Закон України про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" щодо удосконалення деяких положень // Відомості Верховної Ради 2017, № 44, ст.397

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text>

5. Ткачова Ю.О. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграції // Економічні науки 2010р. №18 ч.2. ст. 4.

Ходзицька В.В., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ

ГЛОБАЛЬНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ КОРПОРАЦІЙ

Більшість корпорацій реального сектору економіки складно адаптуються до жорстких умов ринку, наслідком чого є диференціація їх фінансового становища з різним ступенем фінансової стійкості.

Ефективна організація виробництва на рівні корпоративних структур— це передумова конкурентоспроможності такої господарської одиниці. Перед корпораціями постає питання щодо необхідності формування не просто окремих конкурентних переваг, а певної системної конкурентної стійкості. Тому найважливіший виробничий сектор національної економіки потребує інноваційних підходів його управління. Управлінський облік виявляє найкращі джерела даних для пошуку інформації, котра має відношення до рішення, яке слід прийняти, до відповідальних за його прийняття осіб, а також до стилю та процесу його прийняття. Завдяки розумінню потреб зацікавлених сторін — як зазначено у Принципі комунікації — відбувається виявлення, збір і підготовка до аналізу інформації, найбільш важливої для прийняття рішення.

Аби бути релевантною, інформація повинна містити елемент прогнозування і враховувати питання, що здійснюють суттєвий вплив на майбутні результати. Нерелевантна інформація зазвичай включає в себе непоправні та фіксовані витрати, але не вся історична інформація є незастосовною. Інформація, що використовується для прийняття рішень, повинна бути цілісною. В процесі підготовки даних для аналізу, ці дані очищуються, групуються і фільтруються. Цінність інформації ґрунтується на її якості, точності, послідовності і своєчасності. Ця інформація є своєчасною стосовно рішень, які були прийняті чи будуть прийняті в певний період часу. Дані повинні бути захищеними, аби уникнути їхньої втрати чи фальсифікації. Якщо необхідно надати неперевірені чи неповні дані, вони повинні бути позначені відповідним чином, щоб при прийнятті рішення був відомий рівень їхньої достовірності. Інформація є контекстуалізованою. Інформація, яка застосовується в управлінському обліку, повинна відповідати трьом ключовим характеристикам: а. Прив'язаність до часу — використовується інформація за минулий чи поточний періоди, а також прогностичні дані. б. Необмеженість — інформація не обмежена традиційними рамками організації. Її збір здійснюється як всередині організації, так і за її межами, у тому числі у фінансових і робочих системах, серед клієнтів, бізнес-партнерів, постачальників, на основі ринкових і макроекономічних даних. в. Різноманітність — інформація може бути кількісною (як фінансова, так і нефінансова, включаючи екологічні і соціальні дані) та якісною.

Навички обробки кількісної та якісної інформації в управлінському обліку необхідні для того, щоб надавати особам, відповідальним за прийняття рішень, дані за минулий та поточний періоди, а також прогностичні дані. Управлінський облік дозволяє оцінити дані за минулі періоди для розрахунку рівня винагород за результатами роботи. Він дозволяє отримувати дані про поточну ситуацію в режимі реального часу для моніторингу реалізації стратегій і планів в узгодженні їх із поставленими цілями. Застосування сценарного планування, прогнозування та інших аналогічних інструментів в межах управлінського обліку забезпечує необхідне уявлення про розвиток ситуації для вироблення стратегії. [4].

Інформація, що використовується, може носити як фінансовий, так і нефінансовий характер, і охоплювати зовнішні та внутрішні питання, включаючи екологічні та соціальні. Після підготовки актуальної інформації, її можна застосовувати до моделювання та аналізу процесу створення вартості.

Принцип “релевантність” спрямовує управлінський облік на забезпечення керівників релевантною інформацією тоді, коли це необхідно, виявляє минулу, поточну, майбутню інформацію, зокрема фінансові та нефінансові дані з внутрішніх та зовнішніх джерел. Джерела включають соціальні, екологічні та економічні дані. Реалізація цього принципу забезпечує надання підприємству інформаційної підтримки під час планування, розробки стратегії і тактики та їх реалізації. На основі принципу “аналіз” (аналізується вплив на вартість) управлінський облік ув’язує стратегію організації з її бізнес-моделлю. Цей принцип допомагає опрацьовувати різні сценарії з метою оцінювання їх впливу на створення та збереження вартості. На використанні цього принципу базується моделювання різних сценаріїв, що демонструють причинно-наслідкові зв’язки між чинниками діяльності та її результатами.

Завдяки принципу “довіра” процес прийняття рішень стає більш об’єктивним та створює оптимальний баланс поміж короткостроковими комерційними інтересами організації й довгостроковою вартістю для зацікавлених сторін, тим самим посилює довіру та створює ефект надійності. Визначена мета цього принципу сформульована як необхідність активно управляти відносинами та ресурсами для захисту фінансових і нефінансових активів компанії, її репутації та вартості. Цей Принцип ґрунтується на взаємозв’язку між управлінським обліком і бізнес-моделлю. За допомогою моделювання впливу можливостей та ризиків вимірюється їхній вплив на стратегічні результати і оцінюється ймовірність конкретного результату з точки зору створення, захисту чи знищення вартості.

Список використаних джерел

1. Global Management Accounting Principles framework. AICPA/CIMA 2014. 54p.
2. Appendices for Financial guidelines for agricultural producers Recommendations of the Farm Financial Standards Council: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aae.wisc.edu/jones/aae320hand/ffsgappdx.pdf/>.
3. Global Principles of Management Obligation. CIMA. 2017. URL: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/ukrainian-full-gmaps-document.pdf>

Шепель І.В. к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Управління комерційним банком перш за все спрямоване на підтримку ліквідності, зниження банківських ризиків, максимізацію прибутку. У ринковій економіці бухгалтерський облік безпосередньо пов'язаний з процесом управління банком і є важливою складовою цього процесу. Бухгалтерський облік у банках - це система збору, виміру, обробки та передачі користувачам інформації про стан та рух власного капіталу банку, його майна, залученого капіталу, кредитів та інших активів, про витрати та прибутки, фінансові результати, необхідної для прийняття оптимальних рішень. Отже, банківський бухгалтерський облік - це інформаційна система для управління статутною діяльністю банку.

Управління банком полягає в прогнозуванні основних параметрів розвитку банківського бізнесу. До елементів управління належать:

а) планування як процес визначення стратегічних та тактичних цілей розвитку банківського бізнесу;

б) організація як процес вирішення структурної побудови банку, визначення функцій і характеру діяльності структурних підрозділів та делегування їм певних повноважень;

в) контроль як процес вимірювання і оцінки реального стану виконання накреслених завдань порівняно з заданими параметрами, визначення відхилень та внесення коректив;

г) управління персоналом - визначення потреби в кадрах, зарахування на посаду, підвищення кваліфікації тощо;

д) мотивація - управління поведінкою людей з метою досягнення накреслених завдань.

У ринковій економіці центральний банк та комерційні банки виконують різні функції. Цим зумовлені особливості їх бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік у центральному банку спрямований на відстеження грошово-кредитних процесів, а в комерційному банку - на відстеження виконаних операцій та наданих послуг, пов'язаних з ними ризиків і рентабельності [1].

Методологічно та організаційно бухгалтерський облік поділяється на фінансовий і управлінський. Під методологією та організацією, як уже зазначалось, розуміють принципи і стандарти обліку, які визначають бухгалтерські процедури. Це дві ланки єдиної системи обліку, кожна з яких має своє призначення та виконує певні функції в управлінні банком та забезпеченні користувачів необхідною інформацією. Фінансовий облік - це сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку, публікацію інформації про результати діяльності банку та його фінансовий стан згідно з вимогами чинного

законодавства і стандартів бухгалтерського обліку. Користувачами такої інформації можуть стати будь-які фізичні чи юридичні особи, в тому числі зовнішні щодо банку: вкладники, кредитори, податкові органи та ін.

Фінансова звітність дозволяє узагальнити дані фінансового обліку. Інформація, відображена у фінансових звітах, не вважається комерційною таємницею. Вона служить основою для з'ясування стану ліквідності, прибутковості банку; для визначення основних факторів, що впливають на прибутковість діяльності; для розрахунку податків [2].

Управлінський облік спрямований на вирішення внутрішніх проблем банку, які пов'язані з підвищенням ефективності щодо центрів відповідальності, сегментів діяльності та інших завдань. На відміну від фінансового управлінський облік не є обов'язковим та не регламентується законодавчими актами чи національними стандартами. Кожен банк самостійно організовує управлінську бухгалтерію, визначає методи її функціонування. Для цього розробляється система операційних рахунків або до номенклатури рахунків для фінансового обліку запроваджується клас спеціальних рахунків відображення, які забезпечують зв'язок управлінського обліку з фінансовим [3].

Таблиця 1

Користувачі управлінського та фінансового обліку в комерційних банках

Підстава	Фінансовий облік	Управлінський облік
На кого зорієнтований	Державні регулюючі та контролюючі органи, акціонери або власники банку, клієнти банку, керівництво банку	Керівництво банку
Яка інформація потрібна	Інформація про підсумки роботи за рік	Оперативна, щоденна інформація, прогнозування
Форми і період звітності	Зовнішньо-регламентовані форми і період звітності	Форми і період звітності регламентуються кожним банком самостійно

У сучасних умовах в Україні всі суб'єкти господарської діяльності, у тому числі й банки, змушені вести окремо податковий облік. Це зумовлено тим, що в податковому законодавстві визначення і вимірювання прибутку, валових доходів і валових витрат суттєво відрізняється від закладених у міжнародних принципах бухгалтерського обліку і, що цілком природно, від передбачених чинними національними стандартами бухгалтерського обліку. Податковий облік складається з правил ведення бухгалтерського обліку, запроваджених органами податкової адміністрації, що наділені повноваженнями збору податків. У міжнародних економічних відносинах бухгалтерський облік розглядають як мову бізнесу, інструмент ділових стосунків. Тому інтеграція вітчизняних банків у світову банківську систему потребує відображення фінансового стану відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Неспроможність банку надавати фінансову інформацію згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку реальним чи потенційним партнерам гальмує відкриття кредитних ліній, а також унеможливорює

залучення такого банку в довгострокові ділові відносини. У світовій практиці існує підхід, згідно з яким усі країни залежно від типу чинного законодавства і системи його впливу на різні аспекти життя суспільства поділяються на дві великі групи: країни, що мають розгалужений кодекс законів; країни, що мають законодавство загальноправової орієнтації.

Діяльність банків повинна передбачати узгоджене функціонування відповідних підрозділів і для його забезпечення в банках створюється спеціальний координаційний орган – Комітет з управління активами і пасивами (КУАП), який повинен реалізувати таку мету: формує та розробляє відповідну стратегію та політику діяльності банку; затверджує організаційну структуру процесу його роботи; встановлює напрями диверсифікації активів банку; знаходження додаткових ресурсів для розширення активних операцій банку; визначення цінової політики банку за операціями та послугами банку; аналіз та управління ризиками, що є характерними для операцій банку.

Проблема розроблення стратегії забезпечення ефективної роботи банку потребує вирішення такої проблеми, як функціонування системи управління ефективністю діяльності банку (СУЕДБ). Мета створення такої системи, на нашу думку, повинна бути ідентичною меті формування та реалізації даної стратегії, яка сформульована вище. Одними з важливих цілей ефективної роботи банку є одержання прибутку і зменшення ризиків, які можуть виникати в процесі його діяльності. Щоб цього досягнути, необхідно, окрім рентабельності, постійно дбати про належний рівень ліквідності, надійності та розвитку банківської установи. Проблему формування забезпечення ефективності діяльності банку доцільно розглядати в контексті з організаційними та економічними методами впливу, її втілення та реалізації на практиці, оскільки успішне її застосування гарантуватиме прибуткову діяльність банку. Механізм досягнення стратегічної мети в напрямі підвищення ефективності функціонування банку повинен базуватися на сучасних методах економічного управління, які дають можливість встановлювати залежності між наслідками, факторами та умовами діяльності банку, прогнозувати можливі результати на перспективу. Початковим етапом розроблення СУЕДБ є побудова схеми її формування. Визначення напрямів та відповідних методів впливу на ефективність діяльності банку, а також дієвість цих методів у процесі реалізації стратегії передбачає значну кількість альтернативних варіантів її реалізації, ухвалення яких залежить від параметрів середовища, в якому функціонує банк.

Список використаних джерел

1. Васюренко О. Математичні методи і моделі у сфері аналізу та управління банківською діяльністю. *Вісник НБУ*. 20015. № 8. С. 11-13.
2. Галайко Н. Р., Князь О. В. Інноваційний підхід до оцінки ефективності діяльності банківських установ. *Наукові розробки молоді на сучасному етапі* : тези доповідей V Всеукр. наук. конф. молодих учених та студентів (26–28 квітня 2006 р., м. Київ). К. : КНУТД. С. 236-237.
3. Карчева Г. Особливості становлення та розвитку банківської системи України. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 2. С. 93-102.

Шипович Р. В.,
Науковий керівник – **Свірський В. С., к.е.н., доцент**
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Банківський сектор відіграє системоутворюючу роль не тільки у фінансовій системі, але і загалом у національній економіці. Боргове фінансування банківського сектору за дотримання його оптимальних параметрів сприяє зростанню кредитування національної економіки та сектору домогосподарств, поліпшення фінансового стану банків. Однак, неконтрольоване зростання заборгованості банківського сектору, неефективне управління боргом і використання запозичених ресурсів спричиняє підвищення не лише його уразливості, а й національної економіки загалом, унеможлиблює забезпечення фінансової стабільності в країні. Тому забезпеченню боргової безпеки банківського сектору економіки України слід приділяти значну увагу.

Теоретичним і практичним аспектам оптимального обсягу, структури і впливу боргу банків на економіку, формування боргової політики, протидії загрозам борговій безпеці, управління борговими ризиками банківського сектору України присвятили свої роботи О. Барановський, А. Беспалько, Т. Богдан, С. Дідур, В. Козюк, Н. Кравчук, В. Лісовенко, Л. Лондар, Н. Лубкей, І. Лютий, І. Мальцева, О. Малахова, О. Присяжнюк, А. Соловаров, О. Футерко, С. Цвирко. Разом з тим, актуальним є аналіз сучасного стану забезпечення боргової безпеки банківського сектору України.

Поняття боргової безпеки банківського сектору України можна розглядати як безпечний рівень боргових зобов'язань банківського сектору іншим економічними агентами; як безпечний рівень боргових зобов'язань держави, клієнтів і контрагентів банкам; як стан заборгованості банківського сектору, розмір і структура якої уможлиблює виконання ним повною мірою поточних і майбутніх зобов'язань з її обслуговування і погашення без шкоди своєму розвитку; як стан державного регулювання боргових відносин [1].

Проаналізуємо стан взаємних боргів банківського сектору України і інших економічних агентів. Борг банківського сектору економічними агентами України в 2014-2019 рр. щорічно зростав. Найбільший його приріст спостерігався в 2014 р. – 19,9%, найменший в 2017 р. – 4,6%. Надалі активне зростання відновилося у 2019-2020 роках [2].

У 2014-2019 рр. структура боргу банківського сектору економічними агентами України не зазнала значних змін. Впродовж цього періоду частка домогосподарств і реального сектору економіки в зобов'язаннях банківського сектору на початок 2017 р. становила 73,4%, а у 2018 р. коливалась в межах 77-80%. При цьому $\frac{1}{2}$ цих коштів належала домогосподарствам. Така структура є ризиковою з точки зору ліквідності, позаяк ці ресурси є переважно

короткостроковими, що негативно позначається на рівні боргової безпеки банківського сектору України.

Кредити рефінансування як один з індикаторів боргової безпеки банківського сектору України або майже не використовувалися, або мали незначні обсяги. Станом на 01.01.2020 р. заборгованість неплатоспроможних банків за кредитами рефінансування у 2019 р. скоротилася до 44 млрд. грн. [2].

В 2017-2020 рр. темпи зростання портфеля кредитів банківського сектору є незначними. Висока частка непрацюючих кредитів змушує банки надалі дотримуватися надто консервативних політик щодо кредитування. Щодо кредитів фізичним особам до ВВП (у 2020 р. становило 5,7% до ВВП за валовими та 3,1% – за чистими кредитами), воно є дуже низьким порівняно з країнами-сусідами. При цьому слід відмітити високу концентрацію кредитів в цьому сегменті (65% загального портфеля припадає на 5 банків). Частка непрацюючих активів банківського сектору України у 2018-2020 рр. залишається сталою і коливається в межах 50-55%. Вона дещо зменшується переважно завдяки новому кредитуванню та зростанню загального кредитного портфеля.

Серед причин повільного зменшення проблемних кредитів слід виділити: перманентна девальвація гривні, що зумовила неспроможність позичальників сплачувати валютні кредити; поява непрацюючих кредитів на міжбанківському ринку; недостатній нагляд НБУ за функціонуванням банківського сектору України; неналежна захищеність кредиторів; загальне падіння економіки, зумовлене карантинними заходами в Україні і світі. Слід зазначити, що впродовж останніх років основним джерелом непрацюючих кредитів були великі позичальники реального сектору, які не мають змоги або не бажають обслуговувати борги, накопичені до кризи. (у загальній сумі кредитів, виданих 20 найбільшим бізнес-групам, частка непрацюючих становить більше 85% %).

Отже, аналіз боргу банківського сектору України економічним агентам та боргу економічних агентів України банківського сектору засвідчив існування численних проблем, пов'язаних з недосконалою структурою таких заборгованостей, короткостроковістю джерел фінансування, недосконалістю рефінансування НБУ банківського сектору, значною часткою в кредитному портфелі проблемних кредитів бізнес-групам тощо.

Список використаних джерел

1. Соловаров А. В. Боргова безпека банківського сектору економіки України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08; ДВНЗ "Ун-т банк. справи". Київ, 2019. 24 с.
2. НБУ. Офіційний сайт URL: <https://bank.gov.ua/>

2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ.

Ксьонжик І. В., д.е.н., професор,
Петров П. П.

Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

В останні 20 років найбільш затребуваною формою делегування функцій підприємства будь-якого розміру і сфери діяльності сторонній установі є бухгалтерський аутсорсинг. Він представляє собою спосіб забезпечення функціонування суб'єкта господарювання з передачею повноважень у сфері бухгалтерського обліку спеціалізованій організації. Бухгалтерський аутсорсинг не є разовим заходом, він здійснюється на договірній основі, а тому передбачає довготривале і постійне обслуговування суб'єктів господарювання.

У холдингів, корпорацій та великих промислових підприємств основними причинами використання аутсорсингу бухгалтерського обліку є:

1. Скорочення витрат на ведення бухгалтерського обліку.
2. Підвищення якості даних.
3. Відновлення втрачених даних бухгалтерського і податкового обліку.
4. Оптимізація податкових та інших обов'язкових платежів.
5. Інвентаризація.
6. Робота з контролюючими органами в інтересах замовника.
7. Аутстафінг.
8. Спрощення інтеграції при злитті / придбанні підприємств.
9. Концентрація управлінських зусиль на основній діяльності.

Що стосується малих підприємств і приватних підприємців, то з огляду на невеликий обсяг маржинального доходу, таким суб'єктам господарювання потрібні якісні послуги за доступною ціною. В такому випадку також виходом є передача непрофільних функцій на аутсорсинг.

Крім того, актуальність переходу на аутсорсинг визначається можливістю в умовах конкуренції, що посилюється, та нестабільності ринків збуту, розвивати бізнес, максимально концентруючи свої зусилля саме на профільній діяльності суб'єкта господарювання.

Бухгалтерський аутсорсинг допомагає компанії підвищити свою ефективність і використовувати вивільнені ресурси: організаційні, фінансові та людські для розвитку нових напрямків або концентрації зусиль на основних завданнях бізнесу [1].

Широке застосування бухгалтерського аутсорсингу пов'язано з рядом переваг, які він забезпечує бізнесу:

- концентрація на основних видах діяльності всієї компанії і окремих її співробітників;

- вивільнення внутрішніх ресурсів для інших процесів;
- відсутність необхідності в розширенні штату компанії;
- поліпшення ефективності бізнес-процесів;
- підвищення якості обслуговування;
- залучення вузькопрофільних професіоналів;
- можливість скористатися найкращим досвідом;
- гарантія професійної відповідальності;
- зниження витрат;
- розподіл ризиків [2, с. 175-184].

Ринок послуг бухгалтерського аутсорсингу не є консолідованим. Майже в кожному регіоні є своя велика компанія, яка добре знайома місцевим підприємцям, але не виходить за межі свого міста або області.

Офіційні аутсорсери ведуть різних клієнтів як за схемою оподаткування, так і за кількістю господарських операцій. Як правило, бухгалтери в компаніях-аутсорсерах спеціалізуються за ділянками робіт [3, с. 32-38].

Аутсорсери в своїй практиці використовують новітні програми ведення бухгалтерського та податкового обліку, накопичену практику контролю за правильністю виконання отриманих на обслуговування бухгалтерських фінансових і податкових процесів, залучаючи компетенції унікальних висококваліфікованих експертів. Максимізація зайнятості експерта досягається шляхом обслуговування відразу декількох підприємств близьких за специфікою своїх видів діяльності до його досвіду і спеціалізації [4, с. 193-196], [5, с. 222-228].

Передача підприємствами на аутсорсинг своїх обліково-контрольних функцій є об'єктивною тенденцією світової практики оптимізації діяльності суб'єктів господарювання, яка дає їм можливість сконцентруватися на вирішенні основних виробничих завдань підвищуючи їх ефективність.

Список використаних джерел

1. Дэвид Майстер. Управление фирмой, оказывающей профессиональные услуги. Минск.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. 83 с.
2. Posokhina A.V., Nikiforova K.V. Development of the internal control system in finance and accounting outsourcing. Perm University Herald. Economy. 2016. № 1(28). P. 175–184.
3. Веденина Е.Л. Типичные ошибки при применении схем с аутсорсингом. Аудитор. 2009. № 8. С. 32–38.
4. Воробьев К.Ю. Аутсорсинг: понятие, особенности, преимущество. Вестник ЯрГУ. Серия Гуманитарные науки. 2013. № 4. С. 193-196.
5. Outsourcing in 21 jurisdictions worldwide / Under edition Lewis M. Published by Law Business Research Ltd 2013. P. 222-228.

Мармуль Л. О., д.е.н., професор
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Облік продукції аграрних підприємств та його організація пов'язані з використанням автоматизованих інформаційних систем. Визначаючи перелік задач, які доцільно включити до автоматизованих інформаційних систем з цією метою, необхідно враховувати основні технологічні операції обробки документів та завдання, які керуються потребою забезпечити повноту, вчасність й оптимальність прийняття управлінських рішень в системі операційного менеджменту аграрних підприємств. Серед них виділяється автоматизація обліку господарських договорів товарного змісту; автоматизація розрахунку величини резерву сумнівних боргів.

Це сприятиме підвищенню ефективності системи й внутрішнього контролю розрахунків (завдяки систематизації інформації щодо виконання договірних зобов'язань постачальниками та підрядниками в Журналі оперативного контролю господарських договорів), а також підвищенню значення функції обліку в управлінні [1, с. 114]. Авторське розуміння способу вирішення поставленого завдання зводиться до застосування схеми автоматизації обліку господарських договорів товарного змісту. Вона виконується за умови визнання договору первинним документом, що підлягає обліку.

При цьому документ “Договір” у системі електронної обробки даних необхідно доповнити реквізитами, які характеризуватимуть зміст його суттєвих умов: “предмет договору” – назва продукції (вид робіт, послуг), вимоги щодо її якості та кількості; “форма розрахунку” – з відміткою про використання конкретного платіжного інструмента; “спосіб оплати” – повна передоплата, часткова передоплата, оплата після передачі предмету договору (з відміткою щодо строків її здійснення); “розмір неустойки” – із зазначенням фіксованої суми чи відсотку від суми договору.

Деталізацію суттєвих умов господарського договору в умовах електронної обробки інформації необхідно проводити з метою подальшого розширення облікових функцій автоматизованих систем [1, с. 167]. Так, параметри критеріїв “спосіб оплати” та “розмір неустойки” можуть бути задіяні для розрахунку оціночних зобов'язань, необхідність обліку яких поки що не визнано. Але такі дані можуть бути корисними для управління: якщо у складі оціночних зобов'язань за господарським договором обліковувати неустойку, втрати від інфляції, інші витрати, пов'язані з втратою економічної вигоди.

Це потребує розробки додаткових алгоритмів з посиланням до окремих параметрів господарського договору. Вихідним документом при цьому має бути “розрахунок оціночних зобов'язань за договором”. Можливість одержання управліннями оперативних даних щодо оціночних зобов'язань за договором

дозволить вчасно прийняти відповідні рішення. При реєстрації операцій товарно-грошового змісту у первинному документі потрібно робити посилання на той чи інший господарський договір. Для цього необхідно забезпечити взаємозв'язок системи “документи” з “журналом оперативного контролю господарських договорів товарного змісту”.

Така організація обліку забезпечить автоматичне складання звітного документу про стан виконання договірних зобов'язань постачальниками і підрядниками за формою, яка пропонувалася раніше. Крім свого основного призначення, журнал оперативного контролю господарських договорів товарного змісту може використовуватися аналітиками й менеджерами для визначення величини умовних прав чи зобов'язань, що виникають внаслідок порушення договірних умов. Впровадження інноваційних інструментів обліку розрахунків також сприятиме реалізації функцій фінансового прогнозування та планування як найголовніших інструментів регулювання фінансових потоків аграрних підприємств [2]. Зокрема, складовими нормативно-довідкового фонду з оперативного обліку фінансово-розрахункових операцій можуть стати: показники платоспроможності агентів-покупців; показники якості сільськогосподарської продукції відповідно до вимог стандартів якості.

У програмі “1С:Бухгалтерія” облік розрахунків аграрних підприємств з контрагентами (покупцями і постачальниками) ведеться в типовій конфігурації в розрізі так званих документів-замовлень. Документом-замовленням у програмі є перший документ в пов'язаній за змістом послідовності документів, які впливають на стан розрахунків з контрагентом. Таким чином, новітнє інформаційне забезпечення обліку продукції сприятиме зменшенню витрат часу на облікові процеси, підвищенню достовірності й доступності інформації для здійснення ефективного управління розвитком аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Плаксієнко В.Я., Пісьмаченко Л.М., Рябий Я.І. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 946 с.
2. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6 (11). Режим доступу: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr>

Мазур Н.А., д.е.н., професор,
Ніколашин А.О., к.е.н., доцент
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський

МИТНА ДЕКЛАРАЦІЯ СУБ'ЄКТА ЗЕД: РОЛЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ

Супутником зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання в Україні є митна декларація. Саме вона відіграє роль документа-заяви, який подається при оформленні перетину товаром митного кордону і декларує застосування до таких товарів певного митного режиму (експорт, імпорт, реекспорт, тимчасове ввезення тощо) та нарахування відповідних митних платежів, що є необхідною умовою такої процедури. Митна декларація містить інформацію про кількість та види товарів, які перетинають митний кордон та їх вартість, інші показники, які є базою для розрахунку митних платежів. Після підписання митної декларації представником митниці процедура стає завершеною і тоді митна декларація перетворюється у первинний документ, який підтверджує:

- суму митних платежів (митний збір, мито, ПДВ);
- фактурну та миту вартість товару;
- факт перетину товаром митного кордону;
- замість податкової накладної підтверджує факт виникнення податкового кредиту з ПДВ при імпорті товарів (п. 201.12 ПКУ) [1].

Застосування тих чи інших видів митних декларацій врегульовано Митним кодексом України (МКУ) [3] та Положенням про митні декларації [4].

Митну декларацію зазвичай складає митний брокер на основі поданих декларантом документів: ЗЕД-договору, інвойсу, специфікацій на товар. Також митну декларацію може оформити й сам декларант за допомогою спеціального програмного забезпечення. При митному оформленні подається електронна копія декларації.

Митна декларація застосовує єдину форму незалежно від напрямку переміщень. Відрізняються вони тільки літерним позначенням:

1. Вивезення – літерний код ЕК – експорт, реекспорт, тимчасове вивезення, митний склад.
2. Ввезення – літерний код ІМ – імпорт, реімпорт, тимчасове ввезення, митний склад.
3. Транзит – літерний код ТР – транзит прохідний, транзит внутрішній.

Митна декларація може складатися як у паперовій, так і в електронній формі. При цьому для електронного декларування можуть бути використані як паперові, так і електронні (скановані) копії документів. Щоправда, в останньому випадку вони мають бути посвідчені електронним цифровим підписом. Також електронного цифрового підпису вимагає і сама електронна митна декларація. Після цього митна декларація вважається оформленою. На сьогодні електронна форма митної декларації вважається основною.

Види митних декларацій та їх призначення наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Види та призначення митних декларацій

№	Вид митної декларації	Призначення	Літерний код*	Нормативне регулювання
1.	Звичайна (заповнена у звичайному порядку)	У стандартних ситуаціях подається саме цей вид декларації. Для її подачі необхідно знати повні відомості про товари, транспортні засоби комерційного призначення	АА	ст. 258 МКУ, п. 14 Положення № 450
2.	Попередня	Використовується для митного режиму транзиту товарів (транспортних засобів)	ЕА, ЕЕ	ст. 94, МКУ, ст. 259 МКУ
3.	Тимчасова	Ситуація, коли звичайну декларацію подати неможливо, так як ще недостатньо відомостей про товари. Недостатність може бути у незнанні точних кодів товарів за УКТ ЗЕД (необхідне дослідження товарів), є суперечності в кодів УКТ ЗЕД з митниками, кількість товару можна визначити тільки через його навантаження/вивантаження, ціну товару треба рахувати за спеціальною формулою	ТК (кількісні характеристики)	ст. 260 МКУ, п. 29 Положення № 450
			ТФ (вартість за формулою)	
4.	Періодична	Переміщення одних і тих же товарів однією і тією ж особою декілька разів за 180 днів (мінімум 2). Це може здійснюватися суднами закордонного плавання, трубопроводами, лініями електропередач. Також вона стосується припасів, періодичних друкованих видань, а також товарів	РР	ст. 260 МКУ, п. 21 Положення № 450
5.	Додаткова	Подається, якщо подавалися попередня, тимчасова або періодична декларації. Додаткова декларація містить уточнення відомостей про товари, їх кількісні характеристики, коди, вартість і т.д. Також додаткова декларація може вносити зміни до попередньої	ДР (до періодичної)	ст. 261 МКУ
			ДТ (до тимчасової)	
			ДМ (внесення змін)	

* складено за Класифікатором типів декларацій [2]

Один примірник митної декларації призначений для декларування однієї партії товару. Митна декларація на сьогодні суб'єктами господарювання складається, якщо митна вартість товарів перевищує суму, еквівалентну 150 євро (Положення № 450, ПКУ). Дана сума не стосується звичайних громадян - фізичних осіб (для них – 100 євро, ПКУ) [5].

При складанні митних декларацій діють наступні терміни:

45 днів – на подачу додаткової митної декларації, якщо оформлялася тимчасова (МКУ);

10 днів – на подачу митної декларації з дати доставлення товарів до митного органу.

Якщо товар протягом 30 днів не потрапив у митний режим чи на склад тимчасового зберігання, він вважається таким, що належить ДМС. У загальному випадку митне оформлення має вкладатися у 4 години з моменту пред'явлення митниці товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які підлягають митному оформленню, за умови, що подані всі необхідні документи та відомості про товари (МКУ). Можливе перевищення даного строку при проведенні аналізів, експертиз, порушенні митних правил. Закінчення оформлення посвідчується відповідними відмітками митниці на самій митній декларації та супровідних, товаро-транспортних документах. В електронній декларації такі відмітки робляться в електронній формі (електронний цифровий підпис/печатка).

З 19.05.2020 ДМС розпочала проект з оформлення митних декларацій в автоматичному режимі. Це стосується лише 3-х митних режимів: експорт, переробка на митній території та реекспорт. Це відбувається наступним чином: декларація тестується системою і якщо за її критеріями вона підпадає під низькоризикову, то направляється на окреме оформлення; якщо під час оформлення система виявить певні ризики і декларація не пройде автоматичну систему адміністрування та управління ризиками (АСАУР), то тоді митне оформлення відбувається у звичайному режимі.

Отже, порядок та особливості оформлення митної декларації відіграють важливу роль у веденні обліку суб'єкта ЗЕД, оскільки датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ при вивезенні товарів за межі митної території України є дата оформлення митної декларації, яка засвідчує факт перетину митного кордону України. А документом, який засвідчує право імпортера на податковий кредит з ПДВ, також є належним чином оформлена митна декларація, яка підтверджує сплату ПДВ на митниці.

Список використаних джерел

1. Митна декларація 2020. МСFR: офіц. сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7571-mitna-deklaratsya>, дата зверн. 19.10.2020.
2. Класифікатор типів декларацій, затв. наказом Мінфіну 20.09.2012 р. № 1011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1011201-12#Text>, дата зверн. 20.10.2020.
3. Митний кодекс України : Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 р., ост. ред. від 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>, дата зверн. 20.10.2020.
4. Положення про митні декларації : затв. постановою КМУ від 21.05.2012 р. № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-п#Text>, дата зверн. 21.10.2020.
5. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р., ост. ред. від 14.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17#Text>, дата зверн. 21.10.2020.

Пилипенко К.А., д.е.н., професор
Полтавської державної аграрної академії,
м. Полтава

ВИЗНАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПЕРВІСНОЇ ВАРТОСТІ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОБЛІКУ

Правильне складання первісної вартості необоротних активів дає можливість формувати: базу нарахування зносу (амортизації), витрати діяльності підприємств, визначати достовірність фінансових результатів діяльності підприємства та базу оподаткування.

Методику ведення бухгалтерського обліку необоротних активів підприємства, а саме: відображення в обліку операцій з надходження необоротних активів різними шляхами, досліджено критерії визнання необоротних активів, порядок формування первісної їх вартості за МСБО 16 та П(С)БО 7, правильність включення витрат до первісної вартості необоротних активів при їх придбанні, узагальнено досвід щодо первісної оцінки необоротних активів в окремих країнах Європи та запропоновано модель формування первісної вартості основних засобів [1, 2].

Відповідно до п. 8 П(С)БО 7 Первісна вартість об'єкта ОЗ складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів і підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито й аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт ОЗ;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) ОЗ (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі);
- витрати зі страхування ризиків доставки ОЗ;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження ОЗ;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням ОЗ до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою [3].

Визначення первісної вартості об'єкта ОЗ залежить від способу їх надходження на підприємство, зокрема, первісною вартістю для:

- придбаних та створених ОЗ є вартість їх придбання з урахуванням додаткових витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7;
- безоплатно отриманих ОЗ - справедлива вартість на дату отримання з урахуванням додаткових витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7 (п. 10 П(С)БО 7);
- ОЗ, унесених до статутного капіталу, - погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням додаткових витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7 (п. 10 П(С)БО 7);
- об'єктів, переведених до ОЗ із оборотних активів (запасів), - їх собівартість, визначена згідно з П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати» (п. 11 П(С)БО 7);

-ОЗ, отриманого в обмін на подібний об'єкт, - залишкова вартість переданого об'єкта ОЗ. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю об'єкта ОЗ, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта із включенням різниці до витрат звітного періоду (п. 12 П(С)БО 7);

-ОЗ, придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний актив, - справедлива вартість переданого немонетарного активу, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів або їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну (п. 13 П(С)БО 7).

Слід звернути увагу на те, що до первісної вартості ОЗ, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок запозичень, не включаються фінансові витрати, за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до П(С)БО 31 «Фінансові витрати».

При віднесенні активів до довгострокових у зарубіжних країнах вартісні обмеження, в більшості випадків, не встановлюються. Підприємства мають можливість залежно від розмірів і виду діяльності самостійно вирішувати капіталізувати такі витрати чи списувати як поточні, в Україні вартісний поріг становить 20 тис. грн [7].

Особливості облікового відображення основних засобів як складової необоротних активів, яка займає найбільшу частку в активах підприємства, відповідно до шляхів їх надходження узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Шляхи надходження основних засобів та особливості їх бухгалтерського обліку [8]

№ з/п	Шляхи надходження	Основні підходи до обліку
1	Придбання за плату	Усі витрати понесені при придбанні передбачені п. 7 П(С)БО 7 обліковуються за дебетом 152 рахунку «Придбання (виготовлення) основних засобів», після того, як всі необхідні витрати понесені та основних засіб готовий до експлуатації, вся накопичена сума зі 152 рахунку списується на 10 рахунок «Основні засоби» з відповідними субрахунками
2	Безоплатне отримання	Усі витрати понесені при безоплатному отриманні, обліковуються за дебетом 152 рахунку «Придбання (виготовлення) основних засобів» та кредитом 424 рахунку «Безоплатно одержані необоротні активи». Після того, як всі необхідні витрати понесені та основних засіб готовий до експлуатації, вся накопичена сума зі 152 рахунку списується на 10 рахунок «Основні засоби» з відповідними субрахунками. В першому місяці нарахування амортизації списується місячна сума амортизації на доходи підприємства за дебетом 424 рахунку та кредитом 746 «Інші доходи»
3	Внесення власниками до статутного капіталу	Усі витрати понесені при внесенні основного засобу до статутного капіталу обліковуються за дебетом 152 рахунку «Придбання (виготовлення) основних засобів», після того, як всі необхідні витрати понесені та основних засіб готовий до експлуатації, вся накопичена сума зі 152 рахунку списується на 10 рахунок «Основні засоби» з відповідними субрахунками. Заборгованість засновника по внескам закривається за кредитом 46 рахунку «Неоплачений капітал» або 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу»

Продовження таблиці 1

№ з/п	Шляхи надходження	Основні підходи до обліку
4	Обмін основного засобу на подібний актив	Залишкова вартість основного засобу списується з балансу підприємства за кредитом 10 рахунку «Основні засоби» з відповідними субрахунками на рахунок витрат – дебет 976 «Списання необоротних активів». Знос переданого основного засобу списується за дебетом 131 «Знос основних засобів». Дохід від бартерної операції відображається за кредитом 745 рахунку «Дохід від безоплатно одержаних активів», та оприбутковується на 10 рахунок з відповідними субрахунками.
5	Обмін основного засобу на неподібний актив	Спочатку проводиться уцінка основного засобу який передається на різницю між його залишковою вартістю та вартістю об'єкта на який обмінюється. Уцінка відображається за дебетом рахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій». Потім залишкова вартість основного засобу списується з балансу підприємства за кредитом 10 рахунку «Основні засоби» з відповідними субрахунками на рахунок витрат – дебет 976 «Списання необоротних активів». Знос переданого основного засобу списується за дебетом 131 «Знос основних засобів». Дохід від бартерної операції відображається за кредитом 746 рахунку «Інші доходи», та оприбутковується на 10 рахунок з відповідними субрахунками.
6	Створення власними силами	Усі витрати понесені при виготовленні передбачені п. 7 П(С)БО 7 обліковуються за дебетом 152 рахунку «Придбання (виготовлення) основних засобів», після того, як виготовлення основного засобу закінчено і об'єкт готовий до експлуатації, вся накопичена сума зі 152 рахунку списується на 10 рахунок «Основні засоби» з відповідними субрахунками.
7	Отримання в оренду (операційну, фінансову)	Об'єкт операційної оренди відображається орендарем на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи» за вартістю, вказаною в угоді про оренду. Нарахування амортизації об'єкта розглядуваної оренди здійснюється орендодавцем. Належна за користування першим плата в орендаря визнається іншими операційними витратами відповідного звітного періоду. Орендар відображає в бухгалтерському обліку одержаний у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив і зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів: Дебет 10 «Основні засоби» Кредит 531 «Зобов'язання з фінансової оренди». Амортизація об'єкта фінансової оренди нараховується орендарем протягом періоду очікуваного використання активу. Метод нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди визначається орендарем у відповідно до П(С)БО 7.
8	Зарахування на баланс, неохоплених обліком основних засобів	Лишки необоротних активів (основних засобів та нематеріальних активів) виявлені при інвентаризації, оприбутковуються на баланс наступним записом : Дебет рахунку 10 «Основні засоби» чи 12 «Нематеріальні активи» Кредит рахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності»

Надходження необоротних активів на підприємство досить різноманітні та численні. Методика їх бухгалтерського обліку залежить, насамперед, від обраної облікової політики розробленої на підприємстві, та від шляху надходження на необоротних активів. При цьому слід розуміти, що потрібно дотримуватися правильного оприбуткування об'єктів необоротних активів, що надійшли, для цілей нарахування амортизації в бухгалтерському та податковому обліку.

Список використаних джерел

1. Основні засоби: оцінка та визнання. Інтерактивна бухгалтерія. URL:<https://interbuh.com.ua/ua/documents/onebuhbook/596>
2. МСБО 16 «Основні засоби» від 01.01.2012 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014
3. Положення стандарт бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квіт. 2000 р. за №92- Дата оновлення: 1.09.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00/ed20000427#Text> (дата звернення: 20.09.2020)
4. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / З ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. 7-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2006. – 832 с.
5. Податковий кодекс України №
6. МСБО 2 «Запаси» від 01.01.2012 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/929_021
7. Пилипенко К. А., Арутюнова О. А., Антоненко С. Ю. Формування первісної вартості необоротних активів в контексті використання міжнародних стандартів обліку. Управління розвитком соціально-економічних систем. Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (присвяченої 70-річчю кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту). Харків: ХНТУСГ, 2018. С. 208-211. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/7045/1/75.pdf>
8. Кафка С. М. Облік надходження необоротних активів та формування їх первісної вартості. *Ефективна економіка*. № 4. 2017. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5549>

Сук П.Л., д.е.н., професор,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЗМЕНШЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ ДЛЯ РОЗПОДІЛУ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ

В діяльності підприємства можуть виникати витрати майбутніх періодів (далі – ВМП). Це – витрати, які здійснені у поточному періоді, але відносяться до наступних періодів. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності (п. 2.36) ВМП – це витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів [1]. ВМП розподіляються між наступними періодами за певними методами. Зокрема, їх можна розраховувати за допомогою методів зменшення залишкової вартості, що використовуються для нарахування амортизації необоротних активів.

У світовій практиці відомі такі методи зменшення залишкової вартості для нарахування амортизації необоротних активів:

1. Зменшення залишкової вартості;
2. Метод 125% зменшення залишкової вартості;
3. Метод 150% зменшення залишкової вартості;
4. Метод 175% зменшення залишкової вартості;
5. Метод 180% зменшення залишкової вартості;
6. Метод 200% зменшення залишкової вартості. В Україні він має назву метод прискореного зменшення залишкової вартості;
7. Метод 230 % зменшення залишкової вартості;
8. Метод 250% зменшення залишкової вартості;
9. Метод 300% зменшення залишкової вартості [2; 3; 4; 5].

В Росії відповідно до п. 18 Положення по бухгалтерському обліку 6/01 “Облік основних засобів” підприємство може обрати будь-яку ставку (коефіцієнт) для амортизації необоротних активів способом зменшеного залишку, але не більше 3 (тобто 300% включно) [5].

Таким чином, методи зменшення залишкової вартості амортизації необоротних активів можуть бути використані для розподілу ВМП. Вони дають можливість з різною швидкістю розподіляти ВМП залежно від обраного коефіцієнта. Отже, підприємство може змінювати суму ВМП, яку треба розподілити по періодах.

Розглянемо на прикладі використання методу 230 % зменшення залишкової вартості для розподілу ВМП. Наприклад, ВМП складають 50000 грн. Термін їх розподілу становить 3 роки. Використаємо метод 230 % зменшення залишкової вартості витрат для їх розподілу. Річна сума розподілу ВМП за методом 230 % зменшення залишкової вартості визначається за формулою:

$PCPBM\Pi = PCPBM\Pi \times PNPBM\Pi$, де:

$PCPBM\Pi$ – річна сума розподілу ВМП;

$PCPBM\Pi$ – початкова сума розподілу ВМП;

$PNPBM\Pi$ – річна норма розподілу ВМП.

Річна норма розподілу ВМП = 100% : $n \times 2,30$, де n – кількість років корисного використання об'єкта; 2,30 – прискорюючий коефіцієнт.

Річна норма розподілу ВМП становить 76,7% (100% : 3) \times 2,30 = 76,7%.

Розрахунок суми розподілу ВМП по роках наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок суми розподілу ВМП за методом 230% зменшення залишкової вартості

Рік	Початкова сума розподілу ВМП, грн	Річна норма розподілу ВМП, %	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	50000	76,7	38350
2	11650	76,7	8936
3	2714	–	2714
x	Разом	x	50000

Як видно з таблиці 1, майже вся сума ВМП (76,7%) розподілена в 1-му році – 38350 грн, а лише 8936 грн – в 2-му році, і решта 2714 грн – в третьому році. Щоб визначити місячну суму ВМП, потрібно річну суму ВМП поділити на 12 місяців. А щоб узнати щоденну суму ВМП, потрібно річну суму ВМП поділити на 365 днів (а у високосному році на 366 днів). Отже, підприємство може обирати будь-який коефіцієнт від 1 до 3 (тобто від 100% до 300%) для розподілу ВМП за методом зменшення залишкової вартості.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

4. <https://docs.microsoft.com/en-us/dynamics365/finance/fixed-assets/175-percent-reducing-balance-depreciation>.

5. Положення з бухгалтерського обліку 6/01 “Облік основних засобів”, затверджено наказом Міністерства фінансів Російської Федерації 30 березня 2001 р. № 26н, зареєстровано в Міністерстві юстиції Російської Федерації 28 квітня 2001 р. № 2689. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=199487&fld=134&dst=100011,0&rnd=0.7550347104001115#04149534261205524>.

Бегмат С. О.,
Науковий керівник - **Пилипенко К. А.**, д.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОБІГУ ПАЛЬНОГО

Підприємства різних форм діяльності, розширюючи машино-тракторний парк, стикаються з такою проблемою, як підвищення рівня ефективності й довговічності використання транспортних засобів. Постає питання, при цьому, забезпеченості підприємства пально-мастильними матеріалами (надалі – ПММ), правильності транспортування, зберігання та використання, перевірки якості ПММ згідно з вимогами стандартів, технічними вимогами та нормативними документами. Сфери застосування пально-мастильних матеріалів у сучасних умовах різноманітні.

Головним питанням під час організації господарської діяльності підприємств, що використовують пально-мастильні матеріали, є здійснення правильного обліку та контролю над придбанням, зберіганням та використанням продуктів, адже раціональне використання ПММ є не тільки однією з найважливіших економічних проблем, а й технологічною, соціальною та екологічною проблемою. Використання пально-мастильних матеріалів підприємствами вимагає вдосконалення організації нафтогосподарства і вирішення проблем обліку і контролю ПММ на складах підприємства, у баках автомобілів та витрачання для технологічних потреб підприємства згідно з вимогами чинного законодавства [1].

Бухгалтерський облік пально-мастильних матеріалів регулюється Законом України № 996-XIV [2] та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [5], нормами витрат пального та мастильних матеріалів на автомобільному транспорті [4] тощо. Згідно з Планом рахунків та Інструкцією про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [3] для обліку ПММ передбачено рахунок 20 з відповідними субрахунками. На субрахунку 203 «Пальне» (нафтопродукти, тверде паливо, мастильні матеріали) обліковуються наявність та рух палива, що закупляється чи виготовляється для потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для вироблення енергії та опалення будівель у розрізі матеріально-відповідальних осіб та місць зберігання. Тут також обліковуються оплачені талони на нафтопродукти і газ. На цьому ж субрахунку враховують відпрацьовані нафтопродукти.

Субрахунок 203 може додатково відкривати субрахунки четвертого та п'ятого порядку з розподілом за місцями зберігання та особами. При автоматизованому веденні обліку завжди можна провести аналіз використання ПММ у розрізі аналітичного обліку, визначити залишки збереження пального та інші параметри, що необхідні для управління та прийняття рішень.

Організація обліку руху ПММ забезпечується визначенням порядку в наказі про облікову політику та організацію обліку на підприємстві. В посадових інструкціях працівників визначаються обов'язки та відповідальність щодо ведення обліку руху та використання ПММ. З особами, що забезпечують збереження та використання ПММ складаються договори про матеріальну відповідальність.

Для обліку ПММ використовуються типові форми обліку, визначені законодавством та додатково розроблені підприємством і затверджені наказом про облікову політику.

На працівників бухгалтерії покладається особливий контроль за використанням та збереженням ПММ, що здійснюється шляхом проведення інвентаризації залишків та перевірки використання ПММ із застосуванням відповідних норм.

Отже, правильно організований облік обігу ПММ сприятиме ефективному використанню їх, контролю за збереженням та дотриманням норм використання, правильному віднесенню на витрати підприємства.

Список використаних джерел

1. Дмитренко А.В., Максютенко Н.О. Особливості синтетичного та аналітичного обліку пально-мастильних матеріалів. Економіка і суспільство, Мукачівський державний університет. 2018. Випуск № 19, С. 1249-1254

2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.08.2020).

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 30.08.2020).

4. Наказ Міністерства транспорту України та Державного департаменту автомобільного транспорту України «Про затвердження норм витрат палива і мастильних матеріалів на автомобільному транспорті» від 10.02.1998 № 43. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0043361-98> (дата звернення: 01.09.2020).

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 № 246. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 30.08.2020).

Богут Ю. В.

Науковий керівник - *Мошковська О.А.*, д. е.н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН МСФЗ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Розвиток бухгалтерського обліку характеризується зміною основних критеріїв та умов його існування залежно від конкретних соціально-економічних чинників. Дослідники по різному представляють періодизацію розвитку обліку як науки та професії, а також виділяють пріоритети його сучасного стану. Критерієм періодизації розвитку бухгалтерського обліку є формування наукових парадигм, що визначаються зміною теоретичних і методологічних передумов його розвитку. Завдання, що сьогодні ставляться перед бухгалтерським обліком потребують вирішення широкого спектру проблем: і в глобальній економіці, і в перерозподілі ресурсів в національній економіці; і у забезпеченні соціальних параметрів суспільно-економічного розвитку, забезпеченні економічної безпеки підприємств на корпоративному та державному рівнях, збереженні природного та біологічного потенціалу країни та іншому [1].

Визначення стратегічного розвитку України у напрямі партнерства та співробітництва з Європейським Союзом (ЄС) зумовило виникнення зобов'язань щодо поступової адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Зокрема, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [2] передбачено наближення законодавчого регулювання у таких сферах, як митне право, банківське право, інтелектуальна власність, бухгалтерський облік і звітність, податкова система тощо. За даними Комітету з МСФЗ, станом на квітень 2018р. 166 країн світу використовують МСФЗ або заохочують до використання публічні компанії для складання фінансової звітності (рис. 1). Для оцінки прогресу в досягненні мети глобальних стандартів бухгалтерського обліку Комітет з МСФЗ розробляє профілі застосування МСФЗ в окремих країнах. На підставі аналізу інформації, що подана у профілях країн, виокремлено підходи до застосування МСФЗ компаніями-резидентами у кожній із 166 країн: – майже всі країни (156 з 166) взяли на себе зобов'язання підтримувати єдиний набір високоякісних глобальних стандартів бухгалтерського обліку. Лише Албанія, Беліз, Бермудські острови, Кайманові острови, Єгипет, Макао, Парагвай, Сурінам, Швейцарія та В'єтнам не брали на себе такого зобов'язання. Відповідний державний орган у всіх країнах публічно визнає МСФЗ як єдиний набір глобальних стандартів бухгалтерського обліку. За відсутності публічної заяви МСФЗ широко використовуються публічно підзвітними організаціями (біржовими компаніями та фінансовими установами) в Белізі, Бермудських островах, Кайманових островах та Швейцарії. [1]

– 144 країн (87% від загальної кількості) вимагають застосування МСФЗ для всіх або більшості внутрішніх державних підзвітних підрозділів (лістингових компаній та фінансових установ) на власних ринках капіталу;

- 13 країн дозволяють, а не вимагають застосування МСФЗ (Бермудські острови, Кайманові острови, Гватемала, Гондурас, Японія, Мадагаскар, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Сурінам, Швейцарія, Тимор-Лешті, Узбекистан);
- 9 країн використовують національні або регіональні стандарти обліку (Болівія, Китай, Єгипет, Гвінея-Бісау, Індія, Макао, Нігер, США, В'єтнам) [3]

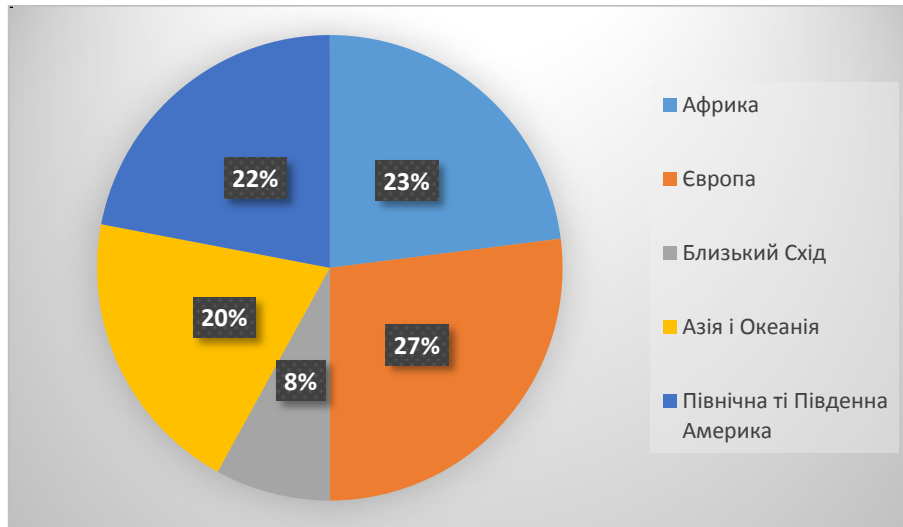

Рис. 1. Структура країн світу, що застосовують МСФЗ, станом на квітень 2018 р. [3]

Одним із найважливіших процесів сучасності є інтеграція світової економіки. Цей факт робить автоматизацію фінансового обліку вимогою часу й запорукою успішного переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності. Без цього неможливий перехід на міжнародний ринок і залучення іноземних інвестицій. У разі якщо підприємство виходить на зовнішній ринок, необхідне досягнення відповідності організації бізнесу міжнародним стандартам. Цю проблему легко вирішують автоматизовані системи, які дозволяють за одноразового внесення первинних даних розрахувати в короткі терміни безліч показників і подати їх у різних формах звітності. Одним із напрямків удосконалення комп'ютеризації системи опрацювання облікової інформації є уніфікація її програмного забезпечення. Ця проблема властива для всього світового матеріального виробництва і, тим більше, для кожної окремо взятої країни. Програмні продукти, представлені в даний час на ринку, різні за обсягом функцій, принципами побудови, технології ведення обліку, цінами тощо [4].

У цілому МСФЗ передбачають не стандартизацію методик, а використання методу фахового міркування, професійного судження, креативного мислення бухгалтера, нехай і суб'єктивного, що для вітчизняної бухгалтерії нещодавно вважалось неприпустимим. Так, фінансові звіти здебільшого складаються відповідно до моделі бухгалтерського обліку, яка базується на очікуваному відшкодуванні історичної собівартості та на концепції збереження номінального фінансового капіталу. А мета фінансової звітності – надати фінансову інформацію про суб'єкт господарювання, що звітує, яка є корисною для внутрішніх і зовнішніх користувачів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання. Такі рішення

охоплюють придбання, продаж або утримування інструментів власного капіталу та боргових інструментів, а також надання або погашення позик та інших форм кредитів. Якісні характеристики фінансової інформації визначають типи інформації, що, найімовірніше, є найбільш корисними для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів для прийняття рішень про суб'єкт господарювання, що звітує, на основі інформації, яка наведена у його фінансовій звітності. Для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною та правдиво подавати те, що вона призначена подавати. Корисність фінансової інформації посилюється, якщо вона є зіставною, її можна перевірити, вчасною та зрозумілою. Т.ч., перспективи впровадження автоматизованих інформаційних систем фінансового обліку невід'ємно пов'язані з переходом на міжнародні стандарти, що є на сьогодні економічною необхідністю. Прозорість і якість фінансової звітності є необхідною умовою розвитку окремих підприємств і економіки в цілому. Тому можна стверджувати, що перспективи автоматизації ведення бухгалтерського обліку однозначні - вони є необхідною умовою розвитку [3].

Впровадження автоматизованої системи бухгалтерського та податкового обліку допоможе забезпечити ефективність ведення обліку і подальший розвиток підприємства. Проте слід зазначити, що автоматизація є складним і трудомістким процесом і для її успішної реалізації необхідно заздалегідь продумати вирішення хоча б основних проблем, що пов'язані з нею [5].

Загалом інтеграція бухгалтерського обліку в європейський простір – це досить важкий процес, який супроводжується суттєвими змінами і нововведеннями в діяльності вітчизняних підприємств. Вагомий законодавчий крок уряду назустріч МСФЗ – зміни, прийняті до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [5]. Утім, новації завжди викликають безліч протестів, заперечень і проблем. З іншого боку, такі нововведення спрямовані на підвищення ефективності та прозорості діяльності підприємств, що становлять суспільний інтерес. Це дасть змогу посилити громадський контроль над фінансово-господарською діяльністю підприємств, контролювати дії керівництва та своєчасність прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Романюк В., Рогозний С. Еволюція парадигми бухгалтерського обліку та аудиту. URL://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/4923/1/1%20%2866%29.pdf
2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. (2015). URL://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Засадний А. (2019) *Перспективи розвитку національної системи бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграційних процесів*. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-89>.
4. Ждан Х., (2020). Сучасний стан інформаційних систем і технологій обліку в Україні: проблеми та перспективи розвитку. URL://nubip.edu.ua/sites/default/files/u209/zbirnik_tez_stud._konferenciyi_nubip_20.03.2020.pdf#page=295
5. Зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність». (2020). URL://ips.ligazakon.net/document/view/t990996?an=0&ed=2020_06_17

Боровска К. В.,
 Науковий керівник – *Непран А. В., к. е. н., доцент*
 Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ,
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ПРИ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

В Україні порядок нарахування амортизації основних засобів визначений П(С)БУ 7 «Основні засоби». Відповідно до п. 22 П(С)БУ 7 об'єктом амортизації виступає вартість, амортизується [1]. Вона визначається як різниця між первісною або переоціненою вартістю об'єкта основних засобів та ліквідаційною вартістю. Амортизація нараховується за весь період корисного використання об'єкту основних засобів, а її місячна величина обчислюється шляхом ділення річної суми на 12. Підприємство має право вибирати відповідно до п. 26 П(С)БУ 7 вибирати один із п'яти методів нарахування амортизації. Серед методів прискореної амортизації набув широкого поширення метод зменшення залишкової вартості. Згідно з цим методом річна сума амортизації (A_r) визначається як добуток залишкової вартості ($O\Phi_n$) об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації (H_a), тобто

$$A_r = O\Phi_n \times H_a.$$

Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється за формулою:

$$H_a = 1 - \sqrt[T]{\frac{O\Phi_n}{O\Phi_n}},$$

де $O\Phi_n$ — ліквідаційна вартість об'єкта; $O\Phi_n$ — первісна вартість об'єкта; T — кількість років корисного використання.

Досить часто на практиці підприємства здійснюють модернізацію, реконструкцію об'єктів основних засобів. У зв'язку з цим потребує корегування розрахунок амортизації. Наприклад, підприємство у березні 2019 р. придбало і ввело в експлуатацію обладнання. Первісна вартість обладнання становить 175 000 грн, ліквідаційна вартість – 7000 грн, вартість, що амортизується, — 168000 грн, термін корисного використання – 6 років. У квітні 2020 р. підприємство вирішило здійснити модернізацію обладнання. Роботи по його модернізації були завершені у вересні того ж року. В цьому ж місяці обладнання було введено в експлуатацію. Розрахунок амортизаційних відрахувань у випадку модернізації, реконструкції об'єкту основних засобів має свою специфіку. Розглянемо порядок нарахування амортизації.

Річна норма амортизації складе:

$$H_a = 1 - \sqrt[6]{\frac{7000}{175000}} = 1 - 0,585 = 0,415.$$

У випадку, коли об'єкт основних засобів був введений не з початку року, то розмір амортизаційних відрахувань за 2019 р. визначається пропорційно кількості місяців. Оскільки об'єкт був введений у березні, то амортизацію починаємо нараховувати з квітня 2019 р. Амортизація за 2019 р. складе:

$$170000 \times 0,415 : 12 \text{ міс.} \times 9 \text{ міс.} = 54468,75 \text{ грн.}$$

При реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації відповідно до п. 28 П(С)БУ 7 амортизація припиняється. Оскільки в результаті реконструкції на підприємстві збільшилася первісна вартість об'єкту основних засобів, то відповідно до п. 26 Методичних рекомендацій № 561 необхідно здійснити перерахунок амортизаційних відрахувань.

Нова первісна вартість складе 210 тис. грн (175 000 + 35 000). Кількість місяців, що функціонувало обладнання (з квітня 2019 р. по квітень 2020 р.) склало 12 міс. (якщо отримане число з десятими, його необхідно округлити цілого числа). Термін експлуатації, що залишився, складає 62 міс. (74 міс. – 12 міс.). Перерахунок річної норми амортизації здійснюється наступним чином:

$$H_a = 1 - \sqrt[5]{\frac{7000}{210000}} = 1 - 0,506 = 0,494.$$

При розрахунку амортизації первісна вартість після реконструкції збільшується на суму витрат на реконструкцію та модернізацію.

Розрахунок амортизації після реконструкції наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок амортизаційних відрахувань після реконструкції

Рік	Розрахунок	Сума амортизації		Знос	Залишкова вартість, грн
		річна	місячна		
2019 (з квітня по грудень)	175000×0,415: :12 міс. ×9 міс.	54468,75	6052,08 (54468,75:9міс.)	54468,75	120531,25
2020 р. (з грудня по квітень)	120531,25×0,415: :12 міс. ×4 міс.	16673,49	4168,37 (16673,49:4 міс.)	71142,24	103857,76
2021 (вересень-грудень)	138857,76×0,494: :12 міс. ×4 міс.	22865,24	5716,31 (22865,24:4 міс.)	94007,48	115992,52
2022	115992,52×0,494	57300,30	4775,03 (57300,30:12 міс.)	151307,79	58692,21
2023	58692,21×0,494	28993,95	2416,14 (28993,95:12 міс.)	180301,74	29698,26
2024	29698,26×0,494	14670,94	1222,58 (14670,94:12 міс.)	194972,68	15027,32
2025	15027,32×0,494	7423,50	618,62 (7423,5:12)	202396,18	7603,82
2026 (січень-квітень)	7603,82 – 7000	603,82	150,96 (603,82: 4 міс.)	203000	7000,00

При розрахунку амортизації за 2021 р. (вересень-грудень) залишкова вартість складе 138857,76 (103857,76+35 000).

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>.

Галдіна В.В.,
 Науковий керівник - **Шепель І.В.** к.е.н., доцент
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ОЦІНКА І КАЛЬКУЛЯЦІЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У ринкових умовах господарювання калькулювання тісно переплітаються на практиці з встановленням цін на готову продукцію, принцип якого пов'язаний з визначенням собівартості продукції по змінних витратах і за допомогою методу повного включення всіх витрат, які впливають на ціни виробленої продукції. Інформація, отримана на підставі цих даних дає можливість вибирати найбільш вигідні комбінації цін і обсягу, а також провадити ефективну політику цін.

Поглиблений аналіз поглядів та точок зору вітчизняних і зарубіжних вчених дає нам представити для висновку, що майже всі економісти високо оцінюють можливості прийомів калькулювання собівартості за змінними витратами. Вважається, що даний метод дозволяє включати всі витрати на виробництво, які безпосередньо пов'язані із виробництвом певного виду продукції. Підкреслюючи, що постійні витрати в основному не пов'язані з виробництвом конкретної продукції, з її обсягом, застосування різних методів оцінки активів і різних методів нарахування призведе до викривлення показників фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. Ми поділяємо точку зору тих економістів, які пропонують вивчати зарубіжний досвід з цих питань, але, на нашу думку, не слід нехтувати надбання вітчизняних вчених, накопичених в теорії і в практиці бухгалтерського обліку в Україні.

Доречно звернути увагу на те, що більшість компаній багатьох розвинутих країн ведуть облік на основі калькулювання повних витрат (табл. 1).

Таблиця 1

Система калькулювання в різних країнах [1]

Країни	Система калькулювання	
	змінних витрат, %	повних витрат, %
США	31	69
Канада	48	52
Австралія	33	67
Японія	31	69
Швеція	42	58
Великобританія	52	48

На наше переконання непотрібно ідеалізувати той чи інший підхід до визначення собівартості продукції. Адже ідеальних методів, що задовольняють усі вимоги не існує. Головне – надавати переваги ефективному використанню позитивних сторін, щоб вдало нівелювати негативні. Як свідчить практика, для прийняття управлінських рішень недостатньо інформації про собівартість,

визначеної тільки одним методом. Невипадково одним із принципів організації управлінського обліку на Заході є принцип: “Різна собівартість для різних цілей” [2, с.42].

Підприємствам необхідно надати свободу щодо вибору методу калькулювання, при дотриманні нормативних умов включення окремих витрат у собівартість продукції, оскільки сукупний прибуток протягом періоду виробництва можливо обчислити за будь-яким методом. Різниця тільки у величинах прибутку, яка відноситься на кожен обліковий період.

Для достовірності показників роботи підприємства велике значення має не тільки калькуляція, й об’єктивна оцінка, що кількісно характеризує всі об’єкти обліку в єдиному грошовому вимірнику. Прийоми і підходи до оцінки та калькулювання тісно пов’язані між собою які власне і забезпечують зіставність інформації фінансових результатів, що складають невід’ємну складову вираженої облікової політики підприємств.

Оцінка – це спосіб відображення господарських засобів в узагальнюючому грошовому вимірі. Від правильності застосування грошової оцінки залежить об’єктивність та точність визначення результатів роботи кожного підприємства. Адже помилка в оцінці матеріальних запасів може негативно позначатися на якості інформації про величину прибутку як у звітному, так і в наступному періоді.

З приводу оцінки матеріальних запасів В.Моссаковський відмічає: “Оцінка матеріальних запасів в бухгалтерському балансі в кінці звітного року за правилами, передбаченими міжнародними стандартами, здійснюється, виходячи з поточних ринкових цін, за умови, що останні нижчі від оцінки матеріальних запасів, зафіксованої в результаті їх поточного бухгалтерського обліку. В національних бухгалтерських системах більшості розвинутих країн запаси оцінюються по меншій сумі при зіставленні купівельної ціни і ціни реалізації...оцінка їх залишків, які переходять на наступний рік, за більш низькою ціною призводить до зростання собівартості і зменшення прибутку. На наступний рік переходить прихована сума прибутку у вигляді більш дешевих матеріалів” [3, с.8].

Підприємства застосовують різні методи оцінки, які найбільш зазначаються в обліковій політиці. Це такі, як ФІФО, ЛІФО, середньозваженої оцінки.

Перший метод оцінки – ФІФО означає застосування оцінки матеріальних активів першого поступлення – під час відпуску їх на виробництво. При його застосуванні не враховується, яка партія матеріалів відпущена у виробництво. Відпущені матеріали списують за цінами колишнього придбання у хронологічному порядку, тобто починаючи із першої закупки до останньої в порядку черговості. Це означає, що при застосуванні даного методу враховують не рух матеріалів, а зміну їхньої ціни придбання. Залишки запасів на кінець року будуть оцінені за цінами останньої поставки.

При застосуванні методу ЛІФО існує інше правило – відпущені матеріальні цінності на виробництво оцінюються за цінами останнього придбання. Цей метод ґрунтується на зворотних припущеннях порівняно з

попереднім методом. Спочатку списується вартість матеріалів останньої партії надходження, яка формує собівартість продукції. У період зростання цін на витрати виробництва будуть списані матеріали за останніми, більш високими цінами, що призводить до завищеної собівартості продукції. Хоча ця собівартість більшою мірою відповідає вартості поповнення виробничих запасів, які необхідні для функціонування підприємства. Запаси, що залишаються, будуть обліковуватися за їхніми цінами. Даний метод при інфляційних або гіперінфляційних процесах дозволяє обчислювати показники прибутку менші, ніж за методом ФІФО.

Професор П.С. Безруких вважає, що метод ЛІФО найбільш придатний для складання звіту про прибутки і збитки, оскільки найкращим чином дозволяє порівняти доходи від реалізації товарів з їх собівартістю. Але він не є кращим для оцінки поточної балансової вартості виробничих запасів за існуючої тенденції підвищення або зниження цін [4, с.107].

Слід відмітити, що при розробці облікової політики метод оцінки обирається залежно від того, яку мету ставить перед собою підприємство. В пошуках вітчизняного або іноземного інвестора чи партнера вигідно показати результат діяльності як можна кращим. У такому випадку метод ФІФО для більшості підприємств може бути переважним. Але цей метод схожий на об'єктивну рекламу і в цілому не є корисним для суспільства.

Наступний метод – це метод середньої вартості, який називають ще методом плинної середньої або середніх цін. Він є традиційним для вітчизняної облікової практики. За цим методом передбачено встановлення середніх для облікового періоду цін по кожній групі матеріалів. Ціну на одиницю продукції розраховують за такою методикою: суму залишків товарно-матеріальних цінностей на початок і надходження за цей період ділять на кількість одиниць цих товарів.

Переваги цього методу полягають в тому, що він показує не завищену і не занижену оцінку про вартість запасів, тобто відображає досить об'єктивно фінансовий стан підприємства. Деякі спеціалісти критикують застосування даного методу, вважаючи, що розрахунок супроводжується обробкою великого обсягу інформації. Крім того існує необхідність зважати на останні ціни придбання, оскільки саме вони впливають на формування витрат.

Список використаних джерел

1. Гарасим П.М., Гарасим А.П., Хомин П.Я. Податковий облік і звітність на підприємствах. Монографія. Л.: Українські технології, 2001. 167 с.
2. Николаева С.А. Особенности учета затрат в условиях рынка: система «директ-костинг»: Теория и практика. М.: Финансы и статистика, 1993. 128 с.
3. Моссаковский В.Б. Перспективы развития учета на предприятиях АПК. *Баланс – Агро.* №2. 1999. С. 31-33.
4. Безруких П.С., Ивашкевич В.Б., Кашаев А.Н., Бухгалтерский учет / Под ред. П.С. Безруких. М.: Финансы и статистика, 1982. 456 с.

Губарик О.М., к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро

ВІДКРИТТЯ БАНКІВСЬКИХ РАХУНКІВ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ЗА НИМИ

Грошові кошти важливі для будь-якого підприємства, належний їх облік та контроль за їх надходженням та витрачанням є обов'язковою роботи бухгалтерської служби. Підприємства мають право відкривати рахунки в будь-якому банку, крім ситуацій, коли банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом чи банківськими правилами. Основним нормативним документом щодо використання банківських рахунків є Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, затверджена постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492 [1] (оновлена редакція згідно постанови Правління НБУ від 01.04.2019 № 56, далі – Інструкція № 492). Підприємства мають право відкривати банківські рахунки в необмеженій кількості. Винятком є те, що тільки один поточний рахунок може відкриватися для формування статутного або пайового капіталу підприємства (п. 52 розділу IV Інструкції № 492). Основними видами рахунків для підприємств є (п. 3 розділу I Інструкції № 492): поточні та вкладні (депозитні) рахунки. Поточний рахунок – це рахунок, який відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства. Вкладний (депозитний) рахунок – це рахунок, який відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент (дохід) та підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства та умов договору. В сучасній банківській практиці відкриття банківських рахунків спростилося після прийняття НБУ постанови 25.10.2017 р. № 106, яка скасувала обов'язок щодо використання суб'єктом господарювання печатки в документах (у тому числі розрахункових), дозволила укладати договори про відкриття банківського рахунку та банківського вкладу в електронній формі, наприклад, шляхом приєднання клієнта до публічної пропозиції (оферти) щодо укладання договору, яка розміщена у загальнодоступному для клієнта місці та на офіційному сайті банку в мережі Інтернет. Електронна форма договору має містити електронний цифровий підпис клієнта або його представника (п. 12 розділу I Інструкції № 492) [1].

Якщо підприємство ще не має в конкретному банку рахунку, то порядок його відкриття здійснюється в такий спосіб (п. 38 розділу III Інструкції № 492):

- представник підприємства повинен пред'явити паспорт та документ, який підтверджує його повноваження (наприклад, це може бути довіреність чи наказ);

- подати заяву про відкриття поточного рахунку (додаток 2 до Інструкції № 492) за підписом керівника підприємства або іншої уповноваженої особи;

- надати копію належним чином зареєстрованого установчого документа (наприклад статут, засновницький договір). Якщо документи юридичної особи оприлюднені на порталі електронних сервісів, то цього можна не робити;

- у разі використання модельного статуту – копію рішення про його застосування;

- перелік підписів осіб, які можуть розпоряджатися рахунком (лист НБУ від 06.05.2019 р. № 57-0007/24014, далі – Лист № 57). Форма – довільна, якщо не встановлена самостійно банком (лист НБУ від 07.02.2019 № 57-0007/7109).

У переліку документів сьогодні відсутня картка зі зразками підписів осіб, які мають право першого та другого підпису. Раніше така картка посвідчувалася нотаріально. Отже, кількість осіб, які можуть розпоряджатися рахунком – не обмежена, але вони мають бути в переліку.

Днем відкриття поточного рахунку є дата, яка зазначена в заяві про відкриття цього рахунку в розділі “Відмітки банку”. Якщо клієнт уже має рахунок у банку, то для відкриття додаткових поточних рахунків надається тільки заява про відкриття рахунку та перелік підписів осіб, які можуть ним розпоряджатися. Банк зобов’язаний надіслати повідомлення до органу ДПС про відкриття рахунку у день такого відкриття (ст. 69 ПКУ) [2], на що ДПС має надіслати квитанцію-повідомлення про взяття рахунку на облік. Дане узгодження, як правило, відбувається протягом 30 хвилин, так як Інформаційний портал ДПС працює у цілодобовому режимі.

На сьогодні банки відкривають рахунки тільки відповідно до міжнародних вимог IBAN (= International Bank Account Number). Рахунок IBAN складається з 29 знаків, які значать наступне (зліва направо):

- 2 знаки – літерний код країни (Україна – UA);

- 2 цифри – контрольний код, який розраховується за спеціальним алгоритмом та слугує для унеможливлення помилок введення номерів;

- 6 цифр – код МФО банку (він був і раніше);

- 5 цифр (нулі) – доповнюють довжину рахунку до 29 знаків;

- 14 цифр – безпосередньо сам номер рахунку (так як і було раніше).

Починається з перших 4-х цифр з банківським планом рахунків.

Отже, з 13.01.2020 р. у платіжних дорученнях дозволяється використання тільки кодифікації рахунків IBAN.

Список використаних джерел

1. Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів, затверджена постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>

2. Податковий кодекс України від 02.12.2014 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Довгаль Л.В.

Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Київ

ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВІД ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА ДО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Виникнення бухгалтерського обліку стало логічним кроком розвитку людської цивілізації. Уже в первісному суспільстві люди почали користуватися найпростішими бухгалтерськими навичками: в процесі елементарного господарювання виникла нагальна необхідність вести облік найпростіших дій та матеріальних цінностей. Як наслідок, облік виник за часів, коли ще навіть не існувало букв і цифр.

Зрозумілим є той факт, що усі первісні люди повинні були займатися рахівництвом. Рахунок замінювали засічки, які робили на гілках дерев, на кістках тварин, на стінах печер та скель тощо. Цікавим носієм інформації були мотузки, на яких зав'язували вузлики. Справжньої досконалості такий «вузловий» облік досяг у древніх перуанців. Виникнення примітивних облікових документів пов'язують із потребою спеціальних форм відображення об'єктів. Для цього вкрай потрібна була стійка система підрахунків. Так, в індіанців Америки було декілька сотень систем числення [1].

Щодо рахункових приладів, то першим бухгалтерським рахунковим інструментом були пальці рук. Коли їх не вистачало, то первісні люди використовували пальці ніг, коли і їх було замало, рахунок продовжували з допомогою підручних матеріалів: зерна, паличок, камінців. Саме слово калькуляція означає обчислення за допомогою камінців. Перший примітивний обліковий пристрій - квікус - винайшли древні інки. Це був простий "арифмометр", побудований на основі використання шнурів різного кольору [2].

Загалом розрахункові операції здавалися надзвичайно важкими. Людина, що вела такі розрахунки в межах двадцяти, була дуже шанованою. Не випадково рахункового працівника - бухгалтера доісторичних часів - вважають першим представником нового суспільного прошарку, який набагато пізніше отримав назву інтелігенція. Т.ч., саме в ті далекі часи, часи суцільного голоду, хронічних хвороб і епідемій, зародилася наука, що наприкінці XV ст. н.е. отримала назву - бухгалтерія.

Для повного становлення бухгалтерському обліку знадобилося багато часу. І важливим етапом розвитку бухгалтерського обліку, як фінансового поняття, став єгипетський історичний період.

Облік в Стародавньому Єгипті

Перші ознаки зародження специфічно розвинених облікових культур археологи та історики знайшли в долині Нілу, у часи, коли люди навчилися виготовляти папірус. Це спонукало до розвитку письма і, відповідно, до витоків письмового обліку. Реєстрація фактів господарського життя велася тоді на свитках папірису (вільних аркушах). Довжина сувоїв становила 4-5 м, висота 18-24 см.

Записи робилися чорною і червоною тушшю для естетики. Рік писали чорною, а місяць і день – червоною фарбою, окремі числа - чорною, підсумки – червоною. На сувоях, насамперед, складали інвентарі. За стовпцями приводили найменування різних цінностей, а по рядках - дні, за якими зазначався їх кількісний рух [3].

Основним обліковим прийомом того періоду стала інвентаризація.

При I і II династіях (3400-2980 рр. до н.е.) кожні два роки проводилася інвентаризація всього рухомого і нерухомого майна. Це пояснювалося тим, що право власності на землю та інше майно в Єгипті належало правлячому цареві - фараону. Від його імені вівся облік.

Так зване "обчислення майна", тобто інвентаризація цінностей фараона, вважалося в Єгипті такою важливою справою, що роки правління царів датувалися саме за часом їх проведення. Чим більше було проведено інвентаризацій, тим мудрішим вважався правитель Єгипту [4].

Займалися цією надзвичайно важливою державною справою давньоєгипетські колеги сучасних бухгалтерів - писарі. Саме писарі від імені владики-фараона управляли державою.

Привілейоване становище переписувачів стимулювало розвиток бухгалтерського обліку [5]. Йшов час, і люди, які займалися обліком, усвідомили, що інвентаризація тільки констатує факти стану, в той час, як більш важливу роль в господарському житті відіграють факти-дії і факти-події. Дії - це звичайні факти, які характеризують господарські процеси, наприклад, збір врожаю. Події - це незаплановані і неконтрольовані факти, наприклад, хвороба худоби, злочинство. За будь-яких обставин облік дій і подій був важливіший обліку станів, бо облік змін - це завжди причина (динаміка), а облік станів, - тільки наслідок (статика) господарського життя.

Мета поточного обліку полягала, насамперед, у перевірці достовірності фактів отримання і видачі: срібла, хліба, пива тощо. Цінності зі складу могли бути відпущені лише за наявності на документі резолюції уповноваженої особи.

Правило, що з'явилося в Єгипті, - спочатку зафіксуй відпуск цінностей в первинному документі, а потім видавай їх – дійшло і до наших днів. Відповідальні особи повинні були скласти звіт, в якому відображали рух цінностей по платникам і одержувачам та за найменуваннями цінностей. Звіт підсумовувався. Якщо він складався з декількох листів, то підраховувалася кожна сторінка окремо, а також звіт загалом. Усі ці звіти згодом почали групувати за найменуванням цінностей. Так народився та дійшов до нас товарний звіт. Суттєвим моментом матеріального обліку було щоденне виведення залишків, що було можливим в зв'язку з відносно незначними обсягами господарської діяльності.

Аналізуючи облік в Єгипті, доцільно зробити висновок, що саме тут зародилася система знань про те, як можна точніше описати рух цінностей в господарстві. Геродот, який відвідав свого часу будівництво піраміди Хеопса, стверджував, що на ній був вибитий звіт – обліковий реєстр про те, скільки працівники під час будівництва з'їли: редьки, цибулі, часнику тощо [6].

Прибутково-видатковий рахунок – це вершина еволюції обліку в Давньому Єгипті.

Т.ч., Стародавній Єгипет може бути названий якщо не батьківщиною бухгалтерії, то принаймні батьківщиною інвентаризації, поточного матеріального обліку і контролю.

Бухгалтерський облік в Стародавній Греції

Відомий англійський археолог А.Д.Евене (1851-1941) при розкопках знайшов декілька тисяч глиняних табличок з записами, гирі, гроші, складські приміщення, печатки [7]. Отже, можна зробити висновок, що система обліку в Древній Греції зробила значний крок вперед.

Греція стала батьківщиною рахункового приладу – абаки - інструмента у вигляді дощечки, яка нагадує сучасну рахівницю. Дощка поділялася на смуги або стовпці, якими пересувалися або перекладалися рахункові марки, що позначали певні грошові одиниці, а також одиниці міри та ваги.

Тут вперше почали використовуватися гроші у вигляді монет. Це явище призвело до суттєвого стрибка в розвитку обліку: гроші виступали спочатку як самостійний об'єкт обліку, далі - як засіб в розрахунках (всі контокорентні рахунки велися в грошових одиницях) і, нарешті, в функції міри вартості вони стали вимірювати всі облікові об'єкти.

Поточний облік здійснювався у вигляді хронологічного запису, тобто господарські факти фіксувалися в своїй природній (хронологічній) послідовності без будь-якої спеціальної систематизації. З метою складання звітності за хронологічним реєстром здійснювалася рекапітуляція, яка привела до появи нового прийому - обрахунку. Іншим джерелом виникнення обрахунку був інвентаризаційний опис. Наприклад, Ксенофонт настійно рекомендував групувати однорідні предмети при "огляді" цінностей [8]. Т.ч., з двох джерел: матеріального обліку - інвентаризації та обліку розрахунків - контокоренту і виник бухгалтерський рахунок.

З поміж фінансових установ у Давній Греції, насамперед, виділилися банки. Тут рух грошових коштів оформлювався первинними документами. Вони в хронологічному порядку записувалися в журнал (ефемеріс). Запис містив дату, одержувача грошей, причину платежу, ім'я особи, якій банк за розпорядженням одержувача фактично видав гроші, суму платежу. Т.ч., є серйозні підстави вважати, що систематичний запис в банківському господарстві здійснювався тільки при необхідності оцінки стану розрахунків з певним клієнтом. І проводився він у вигляді вибірки записів по цьому клієнту з журналу; вели два журнали наступним чином: один для прибуткових операцій, інший - для видаткових.

Суттєво, що відомі філософи Греції приділяли належну увагу обліку. З написаного ними слід відзначити, що Аристотель в "Політиці" чітко розмежував облікові функції від контрольних, причому вважав ревізію як частину контролю [9]. Це був новий підхід: ревізор ставав рівноправним із головним обліковцем і був незалежним від нього.

Облік в Стародавньому Римі

Історія бухгалтерського обліку суспільної власності бере початок з часів виникнення Риму, символом первісної основи якого, вважають так звану "священну яму" (мундус), куди кожен клав запаси всього, що було потрібно для ведення домашнього господарства. Ці запаси становили громадський фонд взаємодопомоги. Т.ч., вже з перших етапів існування Риму виникла ідея податкової системи, яка існує до наших днів - система внеску частини особистого майна на забезпечення суспільних потреб.

В найдавніші часи Стародавнього Риму облік існував тільки як "управлінський", і вівся римлянами незадовільно. Не випадково писемні пам'ятки, що стосуються бухгалтерського обліку найдавнішої римської громади, до нас не дійшли. І ще Цицерон відзначав, що римська громада приділяла мало уваги записам і документам [10].

Приводом для зміни ставлення римських громадян до бухгалтерського обліку послужила реформа шостого римського царя Сервія Тулія (VI ст. до н.е.) [11]. В основу нового суспільного устрою Риму були покладені тільки майнові відмінності між громадянами. У стародавньому Римі вважали, що впоратися з державними справами під силу тільки тому, хто справляється з особистими справами.

Ведення облікових записів, які давали можливість визначити майновий стан громадянина, стало, таким чином, слугувати як інтересам держави (від майнового розряду залежала величина податків, що стягуються), так і громадян, які усіма силами прагнули оприлюднити свої статки, що дозволяло зайняти певні посади. Так, проголошений ще в Стародавній Греції принцип публічності бухгалтерської звітності в Стародавньому Римі, отримав практичне підґрунтя і суспільне визнання.

Робота із визначення майнового стану громадян покладалася на спеціальних державних чиновників - цензорів. Їм і подавалися для перегляду "батьками римської сім'ї" (pater familias) облікові записи так званої "домашньої книги", причому pater familias клятвою підтверджував достовірність їх змісту. Домашні книги служили цензорам підставою для складання кадастрових списків, передавалися потім до державного архіву на зберігання.

Ще одним джерелом розвитку обліку було стрімке зростання кредитних відносин. Давньоримські підприємці позичали один в одного як гроші, так і товари, і коли кредитні обороти стали досягати обсягу, складного для запам'ятовування, доводилося вести їх облік. Кожний справний домогосподар враховував не тільки своє майно, яке підлягає податного обкладання, а й вів запис сум, які видавалися в борг під відсотки. Зазвичай відсотки сплачувалися в перше число місяця (календи), звідси і запис позик, виданих під відсотки, отримала назву календаря. У календарі вказувалися не тільки видані суми, а й відсотки, що має виплатити позичальник. Т.ч., в древньому Римі виник принцип нарахування, згідно з яким, фіксувалися не тільки суми фактично виданих і отриманих коштів, а й права на отримання грошових коштів і зобов'язання їх виплатити.

Про важливе значення кредиту в економіці стародавнього Риму свідчить те місце, що було відведене процедурі витребування боргу в знаменитих законах XII таблиць.

Згідно з приписами закону, боржнику, що не погасив в термін своїх зобов'язань, надавалося 30 пільгових днів, протягом яких він міг сплатити борг. Після закінчення цього терміну, якщо невдалий дебітор був винен державі, то його (боржника) продавали разом з усім його майном в рабство за кордон.

Т.ч., давньоримське законодавство вирішувало проблеми неплатежів і виховувало повагу до даних бухгалтерського обліку.

В якості носіїв бухгалтерських записів римлянами використовувалися найрізноманітніші матеріали. І саме в Стародавньому Римі почали розмежовувати бухгалтерські записи на хронологічний і систематичний запис.

В системі облікових реєстрів давньоримської бухгалтерії першою книгою була *Adversaria*, яка призначалася для щоденного запису фактів господарського життя. Були й інші облікові книги: *Codex acceptiet expensi* і *Codex rationum domesticorum*. Перші (*Adversaria*) використовували протягом місяця, останні (*Codex*) – вічно. Перші негайно рвалися, останні дбайливо зберігалися. До перших занотовували записи за короткий термін, на останніх була заснована довіра до них протягом всього періоду існування держави; перші - уривчасті, останні велися в строгому порядку. Кодекси були книгами для білого запису, причому абсолютно очевидно, що саме кодекси розглядалися як юридично повноцінні документи [12].

З розвитком Риму розвивалася і система державного обліку, для якої був характерний розвинений бюрократизм. Уже при Клавдії колишні республіканські магістратури замінилися бюрократичними канцеляріями. Переродження республіканських установ і магістратур в бюрократичні органи тривало до часів імператора Адріана (117- 138 pp), коли остаточно склався потужний централізований апарат, на чолі з радою імператора і підпорядкованої йому мережею департаментів по окремих галузях господарства. Одне з перших місць в системі державного управління належало фінансовому департаменту, в якому працювало численне коло бухгалтерів, переписувачів, касирів.

Бухгалтери стародавнього Риму користувалися наданим їм ще в епоху республіки правом об'єднуватися в корпорації - декурії. Так, в Римі з'явилися перші професійні об'єднання бухгалтерів [13].

На посаду бухгалтера прагнули вступити люди з блискучими здібностями. Так, наприклад, відомо, що великий Горацій у свій час служив бухгалтером при квесторі і навіть закінчив школу з "комерційним ухилом". У пізньоримському суспільстві професія бухгалтера користувалася величезною повагою.

Римляни були справжніми ентузіастами бухгалтерського обліку. Інколи справи доходили до курйозів. Пліній молодший розповідав про правителя однієї з провінцій Іспанії, який так поважно ставився до бухгалтерії, що записував в свої рахункові навіть книги суми хабарів, які отримував шляхом погроз.

Отже, почавши розвиток за часів первісного ладу, у часи древньої цивілізації, бухгалтерський облік набув форм та ознак окремого, потрібного суспільству напрямку економічної діяльності, що згодом переросло в повноцінну практичну науку – рахункознавство.

Список використаних джерел

1. Алексеев В.П., Першиц А.И. История первобытного общества. Учебник для вузов по спец. «История». – 6-е изд. – М.: ООО. «Астрель», 2004. – С. 43.
2. Даньків Й.Я. Історичні нариси обліково-правової культури: Європа і Україна (від зародження до наших днів): монографія / Й.Я. Даньків, М.Я. Остап'юк. - Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. – С. 10
3. Кипарисов Н. А. Курс теории бухгалтерского учета : Учеб. пособие для вузов / Н.А. Кипарисов. - 6-е изд., перераб. - М. : Госпланиздат, 1950. - 215 с.
4. Пасько Т.О. Історія бухгалтерського обліку: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Пасько Т. О. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2009. - 17 с.
5. Соколов Я.В., Стуков С.А. Бухгалтер – професія молодих.- М.: Финансы и статистика, 1987. – 126 с.
6. Геродот. Історії в дев'яти книгах. К.: Наукова думка, 1993. - С. 78.
7. Бруханський Р. Ф. Вступ до спеціальності : навчально-методичний посібник (для студентів спеціальності „Облік і оподаткування”. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. -12 с
8. Ксенофонт, Воспоминания о Сократе, Защита Сократа на суде, Пир — Ксенофонт, Сократические сочинения, пер. С. И. Соболевского, М. — Л., 1935 (переиздание СПб., 1993). - С. 284
9. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. — К.: Основи, 2000. — 239 с.
10. Сайко М.Н. Марк Туллий Цицерон о римских банкирах и банковских операциях в Древнем Риме. Проблемы истории, филологии, культуры. 2013. - №4. - С 63.
11. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 4-те, доп.- К.: Атіка, 2004.- 616 с.
12. Соколов Я.В. Бухгалтерський учет: от истоков до наших дней. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
13. Стражев В.И Теоретические основы бухгалтерского учета и анализа: учебник – Минск: Вышэйшая школа, 2016. – 187 с.

Дядечко Д.В.,
Науковий керівник - *Мошковська О.А.*, д. е. н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС ВИНИКНЕННЯ ПЛАНУ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

План рахунків бухгалтерського обліку напряму пов'язаний із самими бухгалтерськими рахунками, адже являє собою систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку для відображення господарських операцій і накопичення бухгалтерської інформації про діяльність підприємства, необхідної користувачам для прийняття рішень [1].

Рахунки бухгалтерського обліку – це спосіб групування господарських операцій за економічно однорідними рисами з метою безперервного контролю за наявністю і змінами засобів і їхніх джерел в процесі господарської діяльності [1].

Перші уявлення про бухгалтерські рахунки належать до періоду, коли розпочалась реєстрація фактів господарського життя, тобто приблизно шість тисяч років тому. У країнах Стародавнього світу знайдено перші паростки виникнення бухгалтерських рахунків. Хоча вони з'явилися як один із перших прийомів бухгалтерського обліку, тим не менш про них можна й потрібно говорити тільки в зв'язку з розповсюдженням подвійної бухгалтерії, яка перетворила всі рахунки в єдину замкнену систему, пов'язану подвійним записом [2].

Вперше визначення рахунку, застосування понять «дебет» і «кредит», пояснення подвійного запису наводяться в науковій праці італійського професора Луки Пачолі - «Про рахунки та записи» [3].

У «Трактаті про рахунки і записи» Лука Пачолі наголошує, що в Головній книзі ніщо не може бути занесено у розділ «Віддати», якщо він відсутній в розділі «Мати», і навпаки. Тільки завдяки такій вимозі можна забезпечити баланс, інакше кажучи рівні підсумки «Віддати» і «Мати». Якщо такі підсумки тотожні, то доцільно зробити висновок, що записи велися правдиво та на такій основі правильно виведено сальдо. Це все дає впевненість у належному провадженні господарства, тому що, як казав Пачолі, «...хто в справах своїх не вміє бути добрим бухгалтером, той буде блукати як сліпий навмання і не обминути йому великих збитків» [3].

Саме теорія подвійної бухгалтерії Луки Пачолі для відслідковування дебетів і кредитів стала теоретичною основою фінансової записуваності сім'ї Медичі (олігархічне сімейство, представники якого з XIII – XVIII ст. неодноразово ставали правителями Флоренції).

Проте з метою забезпечення єдності, порівнювання й узагальнення облікових даних необхідно, щоб господарські операції одночасно відображалися на рахунках бухгалтерського обліку підприємств незалежно від їх організаційно-правових форм. Така уніфікація досягається завдяки плану рахунків.

Спочатку кожен бухгалтер на своєму підприємстві самостійно, на свій розсуд, формував план рахунків. Не випадково ще в XV ст. Л. Пачолі писав: «Рахунок - не більше ніж належний порядок, встановлений самим купцем, при вдалому застосуванні якого він отримує відомості про всі свої справи і про те, йдуть вони успішно чи ні» [4].

Перша спроба побудувати єдиний план рахунків на основі їх класифікації була зроблена 1693 р. голландським вченим А. де Граафом [2]. Він виділяв дві групи рахунків:

- «живі», які містили особисті рахунки власника (Капітал, Резерви, Прибутки і збитки тощо);
- рахунки третіх осіб, тобто дебіторів і кредиторів (Товари, Кораблі, Нерухомість, Каса тощо).

Проте, засновником плану рахунків в сучасному розумінні був Едмонд Дегранж, який в 1775 р. запропонував єдиний план рахунків, звівши всю безліч синтетичних рахунків до п'яти: Товари, Каса, Рахунки до отримання, Рахунки до оплати і Прибуток [5].

Зрозуміло, що план з п'яти рахунків міг задовольнити лише невеликі підприємства, тому бельгійський автор А. Годафруа в 1894 р. [6] представив план рахунків для великих підприємств - промислових або торгових. Він звів всі рахунки в шість великих груп: необоротні активи, витрати, запаси (матеріали, готова продукція, товари), розрахунки, рахунки власника (капітали, резерви, прибутки і збитки тощо), грошові кошти (каса, рахунки в банках і цінні папери).

Цікавим є той факт, що групування завершувалося рахунками ліквідних засобів, причому цінні папери (векселі отримані, акції, облігації) розглядалися не як фінансові вкладення-інвестиції, а як кошти, що мають високий ступінь ліквідності. Саме А. Годафруа започаткував традицію побудови плану рахунків, заснованого на розкритті розділів бухгалтерського балансу.

Найбільш повним був план, розроблений швейцарським автором І.Ф. Шером [7], який заснований на ідеї балансового угруповання. Вчений виділяв три групи рахунків:

- А - рахунки майна, які розташовуються по низхідній ліквідності, - від каси через рахунки розрахунків (розглядаються як активно-пасивні) до рахунків основних засобів; закінчується серія рахунками виробництва;
- В - рахунки капіталу, куди належать рахунки власних коштів і результатів;
- С - чисто процедурні рахунки (рахунки вступного та заключного балансів).

І.Ф. Шер сформулював шість концептуальних вимог до плану рахунків:

- повнота - план повинен охоплювати всі об'єкти, які є об'єктами обліку;
- універсальність - план повинен бути досить загальним, щоб відповідати потребам будь-якого підприємства;

- легітимність - план повинен відображати юридичні відносини, представлені на тому чи іншому підприємстві;
- ліквідність - план повинен показувати, наскільки кредиторська заборгованість підприємства покривається його майном;
- мобільність - рахунки повинні забезпечувати аналітичне розчленування і синтетичне складання;
- правдивість - не допускається змішування на одному рахунку неоднорідних об'єктів [8].

Залежно від розміщення та кодування рахунків науковцями виділено чотири основні види планів рахунків [9]:

- ієрархічний спосіб, при якому до кожного рахунку можуть відкриватися рахунки другого, третього тощо порядку, іншими словами - субрахунки;
- лінійний спосіб, при якому передбачається послідовний виклад номенклатури рахунків, зведених в групи;
- фасетний, при якому ієрархія рахунків має шифри за певними ознаками; однакові ознаки дозволяють об'єднувати (агрегувати) тотожні дані з різних рахунків;
- матричний, при якому вся сукупність рахунків розподіляється на 10 або 12 класів рахунків; кожен клас розчленовується на однакові або кратні цим величинам кількості груп рахунків, і кожна група містить число номенклатур, що не перевищує кількість груп [10].

В Україні прийнято перший спосіб - ієрархічний. Цей спосіб бере початок від логісмографічного вчення Д. Чербоні [11]. Звідси - аналітичне розкладання і синтетичне складання рахунків.

Лінійний спосіб переважає в країнах Західної Європи і США [11], де поняття синтетичного і аналітичного рахунку відсутні, тому плани рахунків мають дуже громіздку номенклатуру.

Підсумовуючи вище зазначене, доцільно стверджувати, що рахунки бухгалтерського обліку є невід'ємною частиною плану рахунків. Розвиток плану рахунків почався ще з 1693 р. Першим, хто його розробив став А. де Грааф, голландець за походженням [2].

За весь час план рахунків мав значну кількість інтерпретацій та зазнав численних змін. Саме необхідність постійного зниження трудомісткості обліку в умовах інтенсивного зростання масштабів економіки та ускладнення господарських зв'язків, обумовили прагнення до уніфікації, спрощення ведення бухгалтерського обліку та складання звітності. На сьогоднішній день план рахунків є директивним документом, в першу чергу в країнах ЄС, обов'язковим для всіх підприємств й організацій. Конкретно в Україні використовуються три варіанти плану рахунків: для суб'єктів господарювання, які здійснюють комерційну діяльність; для бюджетних установ; для банківських установ.

Список використаних джерел

1. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: КНЕУ, 2010–334 с.
2. Пасько, Т.О. Історія бухгалтерського обліку [Текст] : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Пасько Т. О. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2009. - 141 с.
3. Пачоли, Л. Трактат XI: О счетах и записях [Текст] / Л. Пачоли. – К. : Эксперт- Про, 2000. – 80 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник ; видання друге, доповнене і перероблене / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир, ПП «Рута», 2000. – 637 с.
5. Соколов Я.В., Семенова М.В. Бухгалтерский учет во Франции // Бухгалтерский учет. — 2000. — № 5. — С. 69—77.
6. Ришар Ж. Европейские планы счетов / Ж. Ришар, Я.В. Соколов, В.В. Ковалев // Бухгалтерский учет. – 1996. – № 9. – С. 47-50.
7. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч. I.: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”] / Ф.Ф. Бутинець. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 512 с.
8. Бойчак Т. Н. Структура плана счетов бухгалтерского учета в разных странах / Т. Н. Бойчак, Л. Б. Патрактинова. – 2018. – URL: <https://scienceforum.ru/2018/article/2018007228>.
9. Кузнецова Е.В. Моделирование планов счетов формального монизма, дуализма и плюрализма / Е.В. Кузнецова // Управленческий учет. – 2009. – № 2. – С. 80-88.
10. Боримська К.П. План рахунків бухгалтерського обліку як інтегрована облікова модель: підходи до побудови // Вісник ЖДТУ/ Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – №3 (53). – С. 37–43.
11. Грачева Р. Е. Мировые бухгалтерские школы, их представители и предшественники / Р. Е. Грачева // Методология бухгалтерского учета – URL:<https://buhlabaz.ru/bukhgalterckij-uchet/istoriya-bukhgalterskoj-mysli/mirovye-bukhgalterskie-shkoly>.

Зотова І.В.,
Скрипник С.В., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

СУТНІСТЬ І НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Заробітна плата посідає важливе місце серед сучасних проблем у суспільстві. Економісти та науковці розвинутих країн впродовж багатьох років досліджують поняття та значення заробітної плати у суспільно-господарському житті. Дослідження заробітної плати є актуальним у розвитку економіки України через глобалізацію бізнесу та конкуренцію.

Сьогодні приділяється велике значення забезпеченню матеріальної зацікавленості працівників і зростанню ефективності праці. Адже для працівників оплата праці є основним джерелом доходів, а для підприємства ці витрати є найважливішим елементом витрат виробництва та обігу. Тому велике значення має наявність економічно обґрунтованої і достовірної інформації про працю та її оплату. Правильне здійснення розрахунків з працівниками дозволяє коректно сформулювати собівартість продукції і уникнути конфліктів з персоналом, податковими органами, органами соціального страхування та іншими учасниками господарських відносин.

Суспільно-господарське життя розвивалось, відбувався поділ праці різної складності і це зумовило виникнення та розвиток системи обліку розрахунків за виплатами працівникам. Всебічне дослідження, наукове обґрунтування реформ та правильний вибір шляхів реформування заробітної плати є однією з основ перспективних економічних перетворень у нашій країні.

Облік оплати праці і його оплата є однією з найбільш важких ділянок бухгалтерського обліку в цілому. Розуміння історичних етапів розвитку бухгалтерського обліку оплати праці сприяє розумінню динаміки процесів, що відбуваються в даний час, описати різні закономірності, визначити зв'язки та виявити можливі розриви в розвитку, виявити еволюцію методів і способів бухгалтерського обліку, проаналізувати зміну підходів і концепцій.

Тема заробітної плати є достатньо дослідженою, оскільки було затверджено багато документів, які визначають поняття заробітної плати. Однак науковці наводять різноманітні трактування поняття «заробітної плати». Багато вітчизняних вчених досліджували питання покращення системи нормування праці, умов праці та підвищення продуктивності праці. Більшість сучасних авторів наголошують на складності та багатогранності сутності поняття «заробітна плата», тому аналізують її з різних позицій.

В Україні правове регулювання розрахунків з оплати праці здійснюється низкою правових актів та документів. Згідно статті 98 Кодексу законів про працю України, виплати з оплати праці ведуть згідно законів та інших нормативних та правових актів України, головної, галузевих та регіональних угод, колективних договорів. Процес реформування нормативних актів у цій

сфері триває вже більше 20 років і досі є не завершеним. В Україні нормативно-правове регулювання виплат працівникам на підприємствах, установах та організаціях здійснюється на таких трьох рівнях (рис. 1.2).

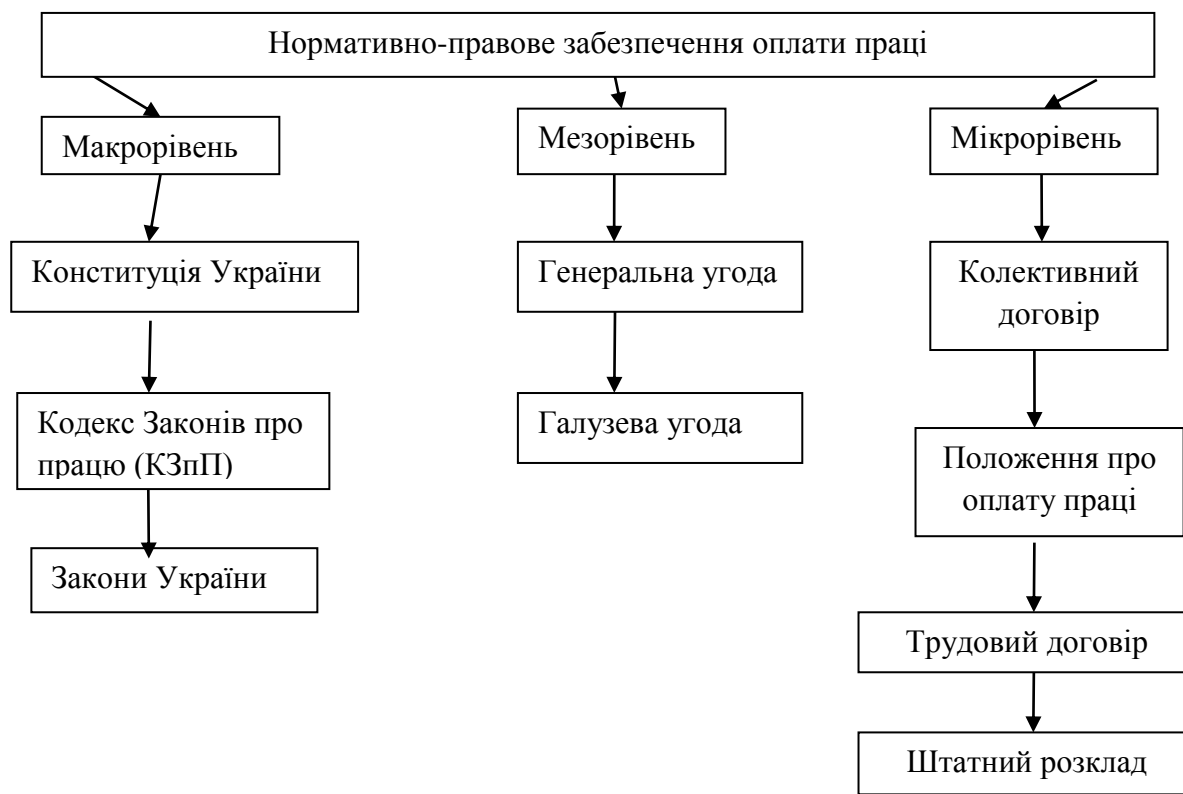

Рис. 1.2 – Нормативно-правове забезпечення оплати праці

Кожен з поданих у рис.1 нормативних документів регулює окрему сферу щодо виплат працівникам.

Держава здійснює регулювання оплати праці працівників підприємств усіх форм власності шляхом встановлення розміру мінімальної заробітної плати та інших державних норм і гарантій, а також шляхом оподаткування доходів працівників. Договірне регулювання оплати праці працівників підприємств здійснюється на основі системи угод, що укладаються на державному, галузевому, регіональному та виробничому рівнях відповідно до Закону України від 01.07.93 р. №3356-ХІІ «Про колективні договори і угоди».

Отже, законодавством України передбачено дві сфери регулювання заробітної плати: на державному і договірному рівнях. Договірне регулювання оплати праці здійснюється на основі системи соціально-партнерських угод, які укладаються на державному, галузевому, регіональному та виробничому рівнях.

Список використаних джерел

1. Кудіна І. Витрати на оплату праці: економічний зміст і об'єкт бухгалтерського обліку Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». Вип. 28, 2014. С. 189-201. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Znpdetut_eiu_2014_28_26.pdf

2. Про оплату праці: Закон України № 18/95-ВР від 24.03.1995 р. Відомості Верховної Ради України. № 17, 1995. с.121

Ільмієв Е.А.,
 Науковий керівник - *Круковська О.В.*, к.е.н., доцент
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Сьогодні Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) обов'язкові для всіх суб'єктів господарської діяльності – в 91 країні світу, для частини суб'єктів – в 6 країнах, дозволені до застосування поряд з національними стандартами – у 25 країнах. При цьому в більшості країн звітність відповідно до МСФЗ зобов'язані готувати публічні компанії, цінні папери яких обертаються на відкритих торгах [1]. В Україні застосовуються МСФЗ та Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. З 2012 р. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено Перелік суб'єктів господарювання, які зобов'язуються застосовувати МСФЗ, до яких належать: публічні акціонерні товариства; банки; страхові компанії; компанії наступних видів діяльності: надання фінансових послуг, недержавне пенсійне забезпечення; компанії, що надають допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва та страхування. Міжнародні стандарти фінансової звітності (з англійської IFRS – International Financial Reporting Standards) широко використовуються в усьому світі. Вони є методологічною основою забезпечення зрозумілості та можливості порівняння для міжнародних інвесторів звітів суб'єктів господарської діяльності різних країн світу. Складові МСФЗ наведені на рис. 1.

Рис. 1. Складові Міжнародних стандартів фінансової звітності

З 29 червня 1973 р. МСФЗ почали розроблятися Комітетом з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (згодом перетвореним на Раду з міжнародних стандартів фінансової звітності) [1]. МСФЗ є досить гнучкими, що дозволяє їм враховувати особливості національної економіки кожної країни. Вони містять не чітко визначені правила і форми, а лише загальні принципи і підходи до відображення операцій та розкриття інформації. При цьому МСФЗ постійно доповнюються і доопрацьовуються, враховуючи ситуацію на світових ринках [3, С. 321-324]. На сьогодні визначено чотири етапи впровадження МСФЗ

в Україні (рис. 2): I етап – повне прийняття; II етап – офіційне застосування; III етап – адаптація; IV етап – спосіб схвалення.

Рис. 2. Етапи впровадження МСФЗ в Україні

За рівнем наближення національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності Україна значно відстає від передових країн світу. Про це свідчать проблеми, які потребують вирішення (рис. 3).

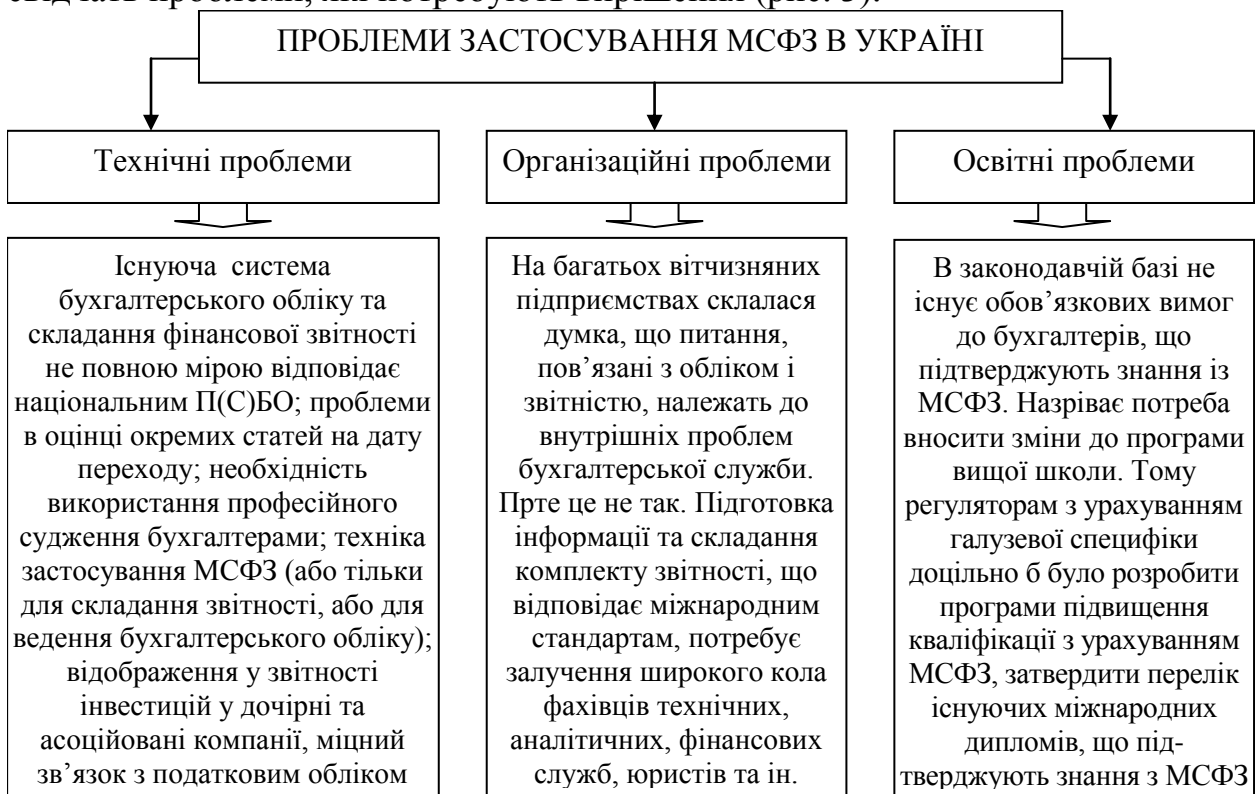

Рис. 3. Проблеми застосування МСФЗ в Україні*

* згруповано автором за даними [2]

Інструментами вирішення проблем впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності мають стати: розробка норм, методик та рекомендацій із застосування МСФЗ; забезпечення співпраці між вітчизняними спеціалістами; підвищення кваліфікації бухгалтерів. За таких умов впровадження МСФЗ може стати інструментом підвищення прозорості й ефективності системи управління підприємства, що, у свою чергу, надасть Україні можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки. Впровадження МСФЗ є ефективним інструментом європейської інтеграції та частиною сталого економічного розвитку для України. Для суб'єктів господарювання впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності визначає як прозорість і відкритість фінансової звітності та показує реальний його фінансовий стан, так і чітке уявлення про його інвестиційну привабливість. Отже, використання МСФЗ має суттєві переваги перед П(С)БО для великої кількості підприємств та користувачів фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності: краща світова практика, українські реалії та досвід країн СНД / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nabu.com.ua/Analytics/MSFO.pdf>.
2. Каменська Т. Міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні: сучасний стан, практика і проблеми впровадження / Т. Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 12. – С. 39–43.
3. Лукановська І.Р. Адаптація фінансової звітності України до вимог міжнародних стандартів та законодавства європейського союзу / І.Р. Лукановська // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія «Економіка». – Вип. 1 (45). Т.2, 2015. – С. 321-324.

Кагарницька А.В.,
Скрипник С.В., к.е.н., доцент
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ І ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ

Основні засоби постійно розглядаються як невід'ємна складова майна будь-якого суб'єкта господарювання. Частка цих активів у вартості майна підприємств є досить значною і коливається у межах 50-70%.

Найчастіше у вітчизняній і зарубіжній літературі категорію «основні засоби» розглядають з позиції капіталу, засобів праці, об'єкта обліку. Така позиція була обумовлена розмежуванням капіталу на основний і оборотний, встановленням їх характерних відмінностей і відповідним віднесенням основних засобів саме до основного капіталу. Так, у дослідженнях Григорової З.В. щодо категорії основного капіталу були виділені декілька критеріїв та ознак, які характеризують об'єкт, що відноситься до складу основного капіталу (рис. 1).

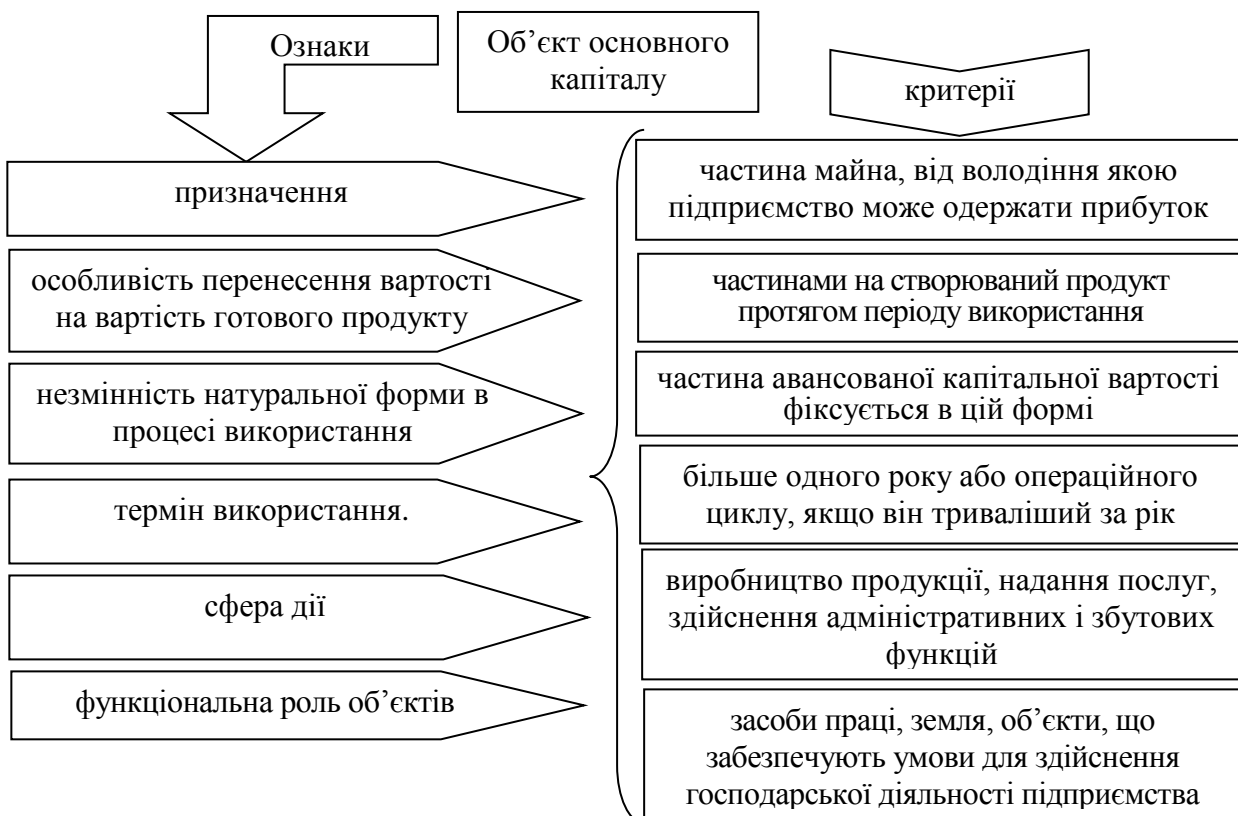

Рис. 1. Критерії та ознаки, які характеризують об'єкт основного капіталу [1]

Виходячи із зазначених критеріїв і ознак, можна констатувати той факт, що для цілей ведення бухгалтерського обліку як основний і оборотний капітал розглядають необоротні і оборотні активи. Тож категорія «основний капітал» стосується необоротних активів і, зокрема, основних засобів. Це підтверджується і МСБО 16 «Основні засоби», за яким це «Клас основних

засобів являє собою групу, однакових за характером і засобами використання в діяльності підприємства. Прикладами окремих класів активів є: земля, земля і будівлі, машини й устаткування, кораблі, літаки, автомобілі, меблі і приналежності, офісне устаткування тощо» [2].

І хоча науковцями досить широко розглядається і поняття, і класифікація, і критерії щодо відображення основного капіталу, але кожен з авторів користується різними термінами для їх характеристики. Так, І. О. Бланк [3] використовує термін «основні активи» і характеризує їх як майнову складову активу Балансу. Вказані на рис. 1 критерії та ознаки основного капіталу визначають «поведінку» такого об'єкта як необоротні активи в процесі його експлуатації, оскільки вони обслуговують інвестиційну діяльність. Тобто вони є інвестиційними необоротними активами, що характеризує їх як групу довгострокових активів. До цієї також відносять капітальні інвестиції, устаткування, призначене до монтажу тощо.

Розглядаючи склад та структуру основного капіталу, слід зазначити, що до його складу, крім основних засобів, відносять також нематеріальні активи, які не мають речового втілення, довгострокову дебіторську заборгованість, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції. Всі вони з точки зору бухгалтерського обліку є необоротними активами. Необоротні активи мають визначений цикл обороту, що й відображається в системі бухгалтерського обліку (рис. 2).

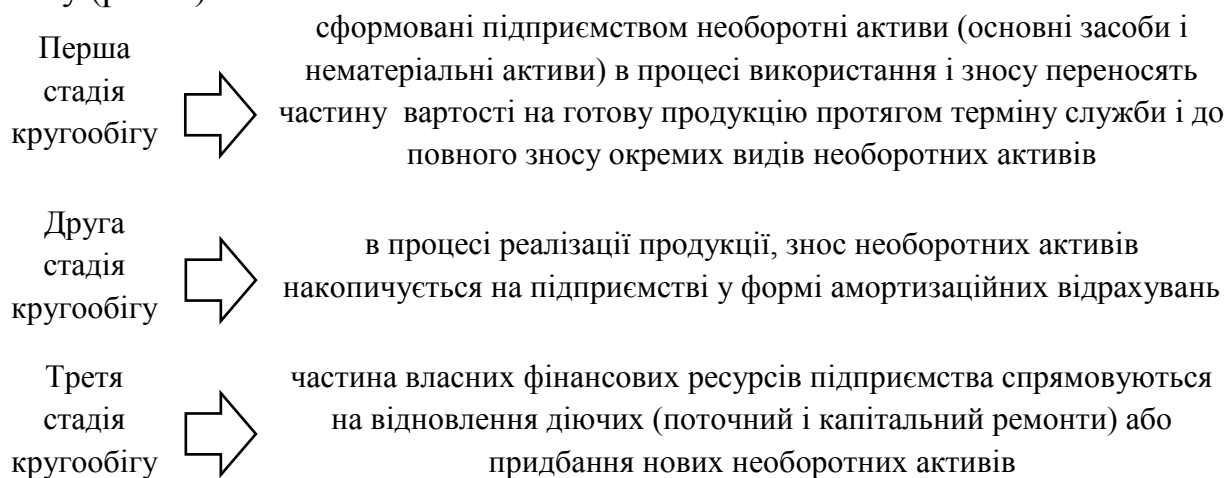

Рис. 2. Цикли обороту необоротних активів

Дані, що генеруються в процесі кругообігу капіталу відображаються за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку для надання користувачам інформації у вигляді звітних форм про здійснені операції.

Список використаних джерел

1. Григорова З.В. Формування та ефективність використання основного капіталу підприємств: автореф. дис. канд. ек. наук: 08.06.01. Київ, 2005. 19 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [Текст]. Пер. з англ. за ред. С. Ф. Голова. К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. 736 с.
3. Бланк, И. А. Управление активами и капиталом предприятия [Текст]. К.: Эльга, 2003. 446 с.

Канасв Ю. О.,
 Науковий керівник – *Непран А. В.*, к. е. н., доцент
 Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ,
 м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОГОВОРІВ ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ, СПЛАЧЕНИХ ЗА РАХУНОК ПІДПРИЄМСТВ

В Україні за останні роки зростає роль медичного страхування як засобу захисту населення. В 2019 р. обсяг валові надходження страхових платежів за даним видом страхування склали 4470,3 млн грн, що на 89,8 % більше порівняно з 2016 р. За останні роки на підприємствах набуває широкого поширення сплата страхових платежів за договорами добровільного страхування працівників за рахунок коштів підприємств-роботодавців. Така форма сплати має на меті підвищити рівень захисту працівників підприємства та зменшити плинність кадрів шляхом компенсації застрахованій особі повну або часткову суму витрат, пов'язану з лікуванням у медичному закладі. Підприємство-роботодавець виступає страхувальником і може сплачувати або повну суму страхових платежів, або її частину, наприклад, 50 або 75 %. Проте сплата страхових платежів за рахунок коштів підприємств суттєво впливає на механізм оподаткування.

Відповідно до п. 164.2.16 ПКУ суми страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) за договорами добровільного медичного страхування включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу [1]. Це означає, суми страхових платежів підлягають оподаткуванню ПДФО і військовим збором. Отже, підприємство змушене, крім страхових платежів, нести додаткові витрати на сплату податків.

Оскільки сплата страхових платежів за рахунок коштів підприємства є доходом у не грошовій формі, то під час оподаткування ПДФО згідно п. 164.5 ПКУ застосовують натуральний коефіцієнт. Базою оподаткування під час нарахування (надання) таких доходів є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт (для ставки 18 % – 1,219512). При обчисленні військового збору цей коефіцієнт не застосовується [2].

Наприклад, підприємство уклало із страховою компанією договір медичного страхування життя і сплачує страховий платіж в сумі 2500 грн. Визначаємо дохід, який підлягає оподаткуванню:

$$2500 \times 1,219512 = 3048,78 \text{ грн.}$$

Визначаємо суму ПДФО: $3048,78 \times 18 : 100 = 548,78$ грн; військовий збір: $3048,78 \times 1,5 = 45,73$ грн.

При заповненні форми № 1ДФ такий дохід відображають з ознакою доходу «126».

Таким чином, загальна сума витрат на сплату вартості медичного страхування працівника для підприємства-роботодавця становитиме:

$$2500 + 548,78 + 45,73 = 3094,51 \text{ грн.}$$

Саме таку суму підприємство має право віднести на витрати відповідно до положень бухгалтерського обліку.

Податковим кодексом України не передбачено здійснення коригування фінансового результату до оподаткування на витрати підприємства-роботодавця, які воно понесло при сплаті страхових платежів за договорами добровільного медичного страхування працівників. Це означає, що такі витрати відображаються згідно правил бухгалтерського обліку і на загальних підставах зменшують зобов'язання з податку на прибуток.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://sfs.gov.ua/nk>.
2. Щодо оподаткування військовим збором: Лист ГУ ДФС у м. Києві від 19.02.2016 № 3790/10/26-15-11-02-11. URL: <http://kyiv.sfs.gov.ua/baner/podatkovyi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/66790.html>.

Карасевич В.В.,
Науковий керівник - **Шепель І.В., к.е.н., доцент**
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТУВАННЯ ВИТРАТ

Облік витрат із використанням рахунків класу 8 і 9 передбачає застосування для узагальнення витрат: за елементами - рахунків класу 8 та за видами діяльності - рахунків класу 9. На транзитних рахунках класу 8 мають збиратись витрати за елементами, що дасть змогу без додаткових витрат часу отримати не тільки загальну суму операційних витрат, але й їх складові. Така інформація важлива для управління підприємством.

Облік витрат із використанням тільки рахунків 9 класу передбачає узагальнення витрат лише за видами діяльності, без групування їх за елементами. Недоліком такого способу витрат, на нашу думку, є те, що без додаткових вибірок неможливо побачити витрати за елементами, це ускладнює роботу щодо формування фінансової звітності. Прямі виробничі витрати із рахунків обліку активів та зобов'язань списують безпосередньо на рахунок 23 “Виробництво”, непрямі – на рахунок 91 “Загальновиробничі витрати”, інші витрати операційної діяльності, фінансові витрати- на відповідні рахунки класу 9.

Таким чином, в сільськогосподарських підприємствах облік витрат має вестися за схемами, близькими до тих, якими користувалися раніше, тобто на рахунку 23 та на рахунках класу 9 (рахунки класу 8, на нашу думку, використовувати недоцільно). При цьому метою обліку витрат та визначення собівартості продукції (робіт, послуг) залишається документальне, своєчасне, повне і достовірне відображення фактичних витрат на виробництво продукції для забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів. Слід відмітити, що організація синтетичного та аналітичного обліку витрат на виробництво може бути успішною лише в тому випадку, коли головний бухгалтер розробить силами бухгалтерії проект організації обліку, в якому чітко вказується за якими ознаками побудований синтетичний і аналітичний облік та чітко описано методику збору інформації про витрати і формування собівартості продукції. Будь-яке підприємство, а особливо сільськогосподарське, має потребу у плануванні та контролі. Планування й контроль, у свою чергу, є необхідними атрибутами управління підприємством. Основною складовою планування є кошторис або бюджетування.

Використання бюджету створює для підприємства значні переваги.

1. Планування допомагає контролювати виробничу ситуацію. Без наявності плану управлінець, як правило, тільки реагує на виробниче становище, замість того, щоб його контролювати. Бюджет сприяє чіткій та цілеспрямованій діяльності підприємства.

2. Бюджет є складовою частиною управлінського контролю, створює об'єктивну основу оцінки результатів діяльності організації в цілому та її

підрозділів. Якщо бюджету немає, то при порівнянні показників поточного періоду з попередніми можна дійти помилкових висновків, а саме: показники минулих періодів можуть включати в собі результати малопродуктивної роботи. Покращення цих показників означає, що підприємство стало працювати краще, але свої можливості не вичерпало. При використанні показників минулих періодів не враховуються можливості, які з'явилися зараз і яких не існувало в минулому.

3. Бюджет є засобом координації діяльності різних підрозділів підприємства. Він спонукає управлінців окремих ланок будувати свою діяльність, приймаючи до уваги інтереси підприємства в цілому.

4. Бюджет – основа для оцінки виконання плану центрами відповідальності та їх керівниками: робота менеджерів оцінюється за звітами про виконання бюджету; порівняння фактично досягнутих результатів з даними бюджету вказує на ділянки, які потребують посиленої уваги та дій.

Практика показує, що формування комплексного фінансового плану (бюджетування) викликає значні ускладнення. Чим це пояснюється? Однією з основних причин є відсутність на підприємстві стратегії, фінансово-економічних цілей і критеріїв. Відсутність у керівництва чіткого розуміння цілей, складність орієнтації в ринкових умовах, приводить до того, що планування відсувається на другий план, неминуче поступаючись місцем рішенням поточних справ.

Нечіткі цілі і відсутність технології планування призводить до скрутного прийняття оперативних рішень по керуванню фінансами й економікою підприємства. Особливо слід підкреслити, що на багатьох підприємствах застосовується витратний механізм планування, коли ціна на готову продукцію формується на основі повної собівартості та заданого відсотку рентабельності.

Підготовлена у фінансовому відділі інформація часто не може бути оперативно зіставлена з фактичними даними, а коли така можливість виникає, проведення аналізу вже є не актуальним, оскільки коригувальний план рішення приймати занадто пізно. Слід підкреслити, що основним недоліком роботи багатьох планово-економічних відділів є відсутність документів, які надають можливість оцінити майбутній стан підприємства, надати інформацію про оборотні засоби, якими підприємство буде володіти, приймати рішення по їх ефективному перерозподілу. Необхідними для цього документами є плановий звіт по прибутках і збитках, прогнозний баланс, план руху грошових коштів.

Система бюджетування дозволяє отримувати повну інформацію про необхідні фінансові та матеріальні ресурси в процесі виробництва. Планування необхідне також для забезпечення ефективного використання залучених фінансових ресурсів [1]. Формуючи бюджет, можна розрахувати планові показники рентабельності: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу тощо. Крім того, формування бюджетів дозволяє оцінити ефективність діяльності підрозділів. Шляхом формування бюджетів погодиться діяльність різних підрозділів підприємства. Кожен керівник чітко розуміє свій внесок і відповідальність у формуванні бюджету. На практиці можливі ситуації, коли плани підрозділів у сукупності не дають плану підприємства в цілому. Тому

метою бюджетування є також вирішення протиріч між підрозділами на вигідній основі для підприємства в цілому [2]. Якісно сформований бюджет забезпечує координацію різних напрямків діяльності підприємства і узгодженість усіх його підрозділів. Бюджетування можливе тільки при чітко організованій системі передачі інформації між підрозділами підприємства. Кожен працівник, який відповідає за визначену строку бюджету підприємства, повинен розуміти своє значення у формуванні бюджету підприємства в цілому.

Система бюджетування дозволяє встановити жорсткий поточний та оперативний контроль за надходженням та витрачанням засобів, створити реальні умови для побудови ефективної фінансової стратегії підприємства [3]. Ми вважаємо, що система фінансового планування виступає важливим елементом забезпечення стійкої виробничої діяльності. Система бюджетування повинна містити:

- системи бюджетного планування діяльності структурних підрозділів підприємства;
- системи комплексного бюджетування діяльності підприємства.

На наступному етапі формується бюджет продаж. Якщо такий бюджет не сформований, то фінансове планування (бюджетування) практично втрачає зміст. Детальний бюджет продаж формується в комерційній службі підприємства, потім після укрупнення він передається в планово-економічний відділ. На основі плану продаж формується план виробництва в натуральних показниках, а також бюджети виробничих запасів та прямих витрат на матеріали. Якщо додати до цих бюджетів бюджет загальновиробничих витрат, то одержаної інформації буде достатньо для формування виробничої собівартості продукції. Таким чином можна частково сформувати бюджет прибутків та збитків. Розраховується бюджет управлінських витрат: амортизація, зарплата апарату управління, проценти по кредитах, податки тощо. На наступному етапі проводиться заключне формування бюджету прибутків та збитків, бюджету руху грошових коштів та прогнозного балансу. В закінченні слід відмітити важливість автоматизації задач бюджетування на підприємстві. Без автоматизації неможливо оперативно визначити декілька альтернативних варіантів плану, вибрати оптимальний. Крім того скорочення часу обробки інформації дозволить робітникам фінансової служби підприємства більше часу приділяти таким актуальним задачам, як аналіз та розробка нової цінової та асортиментної політики, аналіз та планування витрат, підготовка ефективних рішень по управлінню оборотним капіталом.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерский учет: учебник / П.С. Безруких, В.Б. Ивашкевич, Н.П. Кондраков и др. / Под ред. П.С. Безруких. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Бухгалтерский учет, 1996. 576 с.
2. Шим Джей К., Сигел Джоэл Г. Методы управления стоимостью и анализа затрат. М.: Информационно-издательский дом "Филинь", 1996. 344 с.
3. Вещунова Н.Л., Фомина Л.Ф. Бухгалтерский учет: Учебн. пособие. Финансы и статистика, 2000. 496 с.

Кириченко Ю. О.
 Науковий керівник – *Круковська О.В., к.е.н., доцент*
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ, ЇЇ ОЦІНКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторська заборгованість, як і інші активи підприємства, відображається в балансі тільки при дотриманні загальної вимоги, яка пред'являється до активів національними стандартами, а саме:

- може бути достовірно визначена грошова оцінка цієї дебіторської заборгованості;
- у майбутньому очікується одержання від неї економічних вигод, тобто одержання грошових коштів, товарів, інших активів або зменшення зобов'язань.

П(С)БО №10 "Дебіторська заборгованість" визначає методи оцінки дебіторської заборгованості на етапах зарахування її на баланс підприємства, при відображенні у фінансовій звітності на дату балансу і при списанні з балансу як безнадійної.

Спочатку дебіторська заборгованість приймається на баланс за історичною (фактичною) собівартістю. Вона являє собою вартість придбаних дебітором активів (товарів, нематеріальних активів, виконаних робіт, наданих послуг, коштів, нарахованих до одержання відсотків і т.д.). П(С)БО №10 встановлює особливий порядок оцінки дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, товари, послуги.- вона зараховується на баланс (визнається в обліку) одночасно з визнанням доходу. Таким чином, для визнання поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги необхідно, щоб виконувалися критерії визнання доходу (П(С)БО 15, п.8):

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Момент передачі ризиків й вигод, пов'язаних з правом власності на продукцію, товари, роботи, послуги визначається на основі вивчення угоди поставки продукції (товару, послуг), яка укладена між підприємством та покупцем, та обставин операції.

Одночасно з визнанням дебіторської заборгованості відбувається її класифікація за певними критеріями:

- строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом;

- об'єкти щодо яких виникла дебіторська заборгованість; своєчасність погашення.

Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та поточну. При цьому враховуються два критерії: строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом.

Поточна дебіторська заборгованість – виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Довгострокова дебіторська заборгованість – не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу, тобто для віднесення заборгованості до довгострокової, необхідна одночасна наявність двох наведених критеріїв.

Критерієм класифікації заборгованості на поточну і довгострокову є операційний цикл. Операційний цикл - це проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності і отриманням коштів від реалізації виготовленої з них продукції або товарів та послуг (П(С)БО 2, п.4)

Крім того у П(С)БО №3 "Звіт про фінансові результати" термін "операційна діяльність" визначається як основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю. Довгострокова дебіторська заборгованість виникає при здійсненні інвестиційної, фінансової діяльності, а також внаслідок надзвичайних подій.

Дебіторська заборгованість також класифікується за об'єктами щодо яких вона виникла. Згідно з цим виділяють такі види дебіторської заборгованості:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- заборгованість забезпечена векселями;
- надані позики;
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
- інша дебіторська заборгованість.

Залежно від своєчасності погашення дебіторська заборгованість поділяється на:

- дебіторську заборгованість, строк оплати якої не настав (строкова дебіторська заборгованість);
- дебіторська заборгованість не сплачена в строк (прострочена). В тому числі:
 - сумнівна дебіторська заборгованість;
 - безнадійна дебіторська заборгованість.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Класифікація дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за строками непогашення використовується при обчисленні резерву сумнівних боргів та розкривається у примітках до фінансової звітності. Можна виділити ще два особливі види дебіторської заборгованості:

- відстрочені податкові активи – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах і виникає у випадку, коли обліковий прибуток менший за податковий прибуток. Відстрочені податкові активи відображаються у рядку 060 Балансу у складі довгострокової дебіторської заборгованості. Методологічні засади відображення в обліку відстрочених податкових активів регламентуються П(С)БО 17 “Податок на прибуток”;

- витрати майбутніх періодів – витрати, здійснені у звітному періоді, але які будуть визнані витратами у Звіті про фінансові результати у майбутніх звітних періодах згідно з принципом відповідності доходів та витрат. Такі витрати тимчасово відображаються в окремому розділі Балансу.

Для накопичення інформації про дебіторську заборгованість та відображення операцій по ній у Плані рахунків передбачені рахунки класу 1 “Необоротні активи” та класу 3 “Кошти, розрахункові та інші активи”. Ці рахунки об’єднуються у відповідні статті, які відображаються у Балансі за встановленою П(С)БО 2 формою.

Крім того, для обліку дебіторської заборгованості використовується позабалансовий рахунок 071 “Списана дебіторська заборгованість”. На цьому рахунку обліковується списана дебіторська заборгованість протягом не менше трьох років з дати списання для спостереження за можливістю її стягнення у разі зміни майнового становища боржника. Дебіторська заборгованість остаточно списується з позабалансового рахунку 071 після вирішення питання щодо визнання винних осіб або у зв’язку із закінченням строку обліку такої заборгованості.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість».

2. Бутінець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевські Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. За ред. Ф.Ф. Бутінця; 2-ге вид., перероб і доп. - Житомир: ПП «Рута», 2008.- 480с.

3. Ф.Ф. Бутінець, О. В. Олійник, М.М.Шигун, С.М.Шуляпова Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності «Облік і аудит»; 2-ге вид., перероб і доп. - Житомир: ЖІТ I, 2007.

Кисіль К. О.,
Науковий керівник – *Ксьонжик І. В., д.е.н., професор*
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Бухгалтерський облік в установах, що фінансуються за рахунок бюджетів різних рівнів, формується з врахуванням своїх специфічних особливостей.

Дедалі більшу роль та частку в структурі активів установи мають матеріальні активи, а саме основні засоби. Основні засоби є основною частиною національного багатства країни. Їх збільшення і вдосконалення, покращення використання є важливими умовами діяльності установи.

Методологію обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів прописано в НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» [1]. Їх групування з метою обліку наведено у Плані рахунків бухгалтерського обліку і державному секторі та Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [2, 3].

Внутрішнім документом, який визначає способи і прийоми організації ведення обліку в бюджетній установі, є розпорядчий документ про облікову політику. У ньому бюджетна установа зазначає основні аспекти організації обліку в тому числі і основних засобів (далі – ОЗ). Також в обліковій політиці має бути зазначено періодичність нарахування амортизації ОЗ (щокварталу або раз на рік).

У розпорядчому документі про облікову політику може бути зазначено порядок проведення переоцінки ОЗ і встановлено поріг суттєвості, у разі перевищення якого установа проводить переоцінку. Ще одним елементом облікової політики стосовно ОЗ, який не обов'язково, але може зазначати установа, є визначення їх ліквідаційної вартості. Ця вартість може бути встановлена у відсотках від первісної вартості активів, у вартості дорогоцінних металів і брухту, які містяться у відповідному активі, або іншим чином.

Якщо ж установа має такий вид ОЗ, як інвестиційна нерухомість, то в розпорядчому документі про облікову політику мають бути наведені критерії розмежування операційної та інвестиційної нерухомості.

Усі документи, якими оформляється рух необоротних активів, повинні складатися відповідно до вимог «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», своєчасно затверджуватися керівником установи і передаватися до бухгалтерії для відображення в облікових регістрах і звітності [4; 5].

Частіше за все надходження таких об'єктів здійснюється шляхом:

- придбання за рахунок коштів загального чи спеціального фондів кошторису;
- отримання у вигляді благодійної допомоги;

— отримання від головного розпорядника чи органу, уповноваженого управляти об'єктами державної (комунальної) власності;
 — виготовлення власними силами;
 — а також у разі оприбуткування лишків, виявлених у результаті інвентаризації [1].

Відповідно до п. 2 розд. II НП(С)БОДС 121 «Основні засоби» об'єкт ОЗ визнають активом, якщо існує ймовірність того, що суб'єкт державного сектору отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання, та/або такий об'єкт має потенціал корисності для суспільства, а також вартість його можна достовірно визначити.

Оцінюють об'єкт ОЗ за первісною вартістю (п. 4 розд. II НП(С)БОДС 121 «Основні засоби»). А спосіб її визначення залежить від способу надходження об'єкта до установи.

Таблиця 1.

Визначення первісної вартості основних засобів

Шлях надходження	Вид вартості
Придбання за плату	Вартість придбання
Самостійне виготовлення (створення)	Собівартість виробництва
Отримання без оплати від фізичних та юридичних осіб (крім суб'єктів державного сектору)	Справедлива вартість
	Вартість, щодо якої є достовірна інформація
Отримання без оплати від суб'єктів державного сектору	Первісна (переоцінена) вартість
	Справедлива вартість
Отримання в результаті обміну	Залишкова вартість переданого об'єкта ОЗ
	Справедлива вартість

Джерело: [6]

Для обліку ОЗ Планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі передбачає рахунок 10 «Основні засоби», який має субрахунки, що відповідають їх класифікації, а для обліку інших необоротних матеріальних активів — рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи».

Зараховують ОЗ на баланс установи державного сектору на підставі Акта введення в експлуатацію основних засобів.

Витрати суб'єкта господарювання в державному секторі, пов'язані з доставкою, монтажем, налагодженням та введенням в експлуатацію ОЗ чи ІНМА, включають до їх первісної вартості з відображенням в обліку капітальних інвестицій.

Обліковують капітальні інвестиції в ОЗ на субрахунку 1311 «Капітальні інвестиції в основні засоби», а капітальні інвестиції в ІНМА — на субрахунку 1312 «Капітальні інвестиції в інші необоротні матеріальні активи» [6].

Отже, вищезазначене підтверджує актуальність питання удосконалення організації обліково-аналітичного забезпечення установ державного сектору в

контексті зміцнення дисципліни в частині обліку основних засобів для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Основні засоби : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : [Електронний ресурс] : наказ МФУ від 31.12.2013 р. № 1203. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>

3. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України 29.12.2015 № 1219. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text>

4. Таран С. Все, що потрібно знати про облік ОЗ та ІНМА. [Електронний ресурс]. Новий бюджетний облік. – № 3. – Режим доступу: <https://ibuhgalter.net/ru/articles/265>

5. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [Електронний ресурс] : наказ МФУ від 24.5.1995 № 88. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектора [Електронний ресурс] : наказ МФУ від 23.01.2015 № 11. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

Кисленко О. О.,
Науковий керівник — *Мошковська О.А., д.е.н., професор*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ І НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФРАНЦІЇ

Найхарактернішою закономірністю сучасного світу є суттєве зростання зовнішньоекономічних зв'язків країн із різним ступенем розвитку. Господарське зближення націй дедалі більше впливає на темпи і характер економічного та соціального розвитку, загальний економічний і політичний стан, тому міжнародні економічні відносини є однією з найважливіших сфер сучасного життя. Становлення та розвиток цих відносин – безпосередній результат поступової інтернаціоналізації виробництва і формування ринку. Відображення міжнародних економічних відносин передбачає вивчення, узагальнення й аналіз міжнародної системи обліку та звітності, стандартів, рекомендацій і положень міждержавних і професійних організацій.

Сучасні зміни у сфері бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту найбільшою мірою стосується системи регулювання – способів і механізмів теоретичного впорядкування, забезпечення функціональності та поступального розвитку оптимізаційних процесів у межах заданих параметрів, цілеспрямованих дій більшості суб'єктів господарської діяльності, що забезпечують розвиток національної економіки, використання економічних законів, узгодження інтересів різних груп користувачів облікової інформації, вирішення кардинальних економічних суперечностей.

Французьке бухгалтерське законодавство має глибокі історичні корені. У Франції "планова" система бухгалтерського обліку була запроваджена представниками німецької бухгалтерської школи в період окупації під час Другої світової війни, проте з часом французький уряд переконався в її доцільності і не відмовився від неї, вважаючи корисною.

Французька бухгалтерська система розвивалася в процесі формування бухгалтерського законодавства. Її родоначальником вважають Кольбера - великого міністра Людовіка XIV, який видав у 1673 р Комерційний кодекс. Вищезазначений кодекс містив розділ, в якому були сформульовані правила ведення бухгалтерських документів. Розвиток цієї справи відобразив Кодекс Наполеона, який мав вплив і на інші країни [1].

Організаційний етап розвитку і удосконалення бухгалтерського обліку в цілому характеризується державною стандартизацією бухгалтерського обліку, яка призвела до появи і розвитку національних планів рахунків у Франції у 1947 р. Основним внеском в розвиток обліку на цьому етапі був поділ бухгалтерії на дві: фінансову і аналітичну (управлінську), яка вирішувала тактичні проблеми управління на основі визначення і аналізу результатів по центрах відповідальності, широкого використання в фінансовій і управлінській бухгалтеріях: стандартів, норм, кошторисів [2].

У бухгалтерському обліку Франції до звітності висуваються обов'язкові вимоги, встановлені законодавством. Баланси окремих організацій порівняно з консолідованими є більш деталізованими і складаються за встановленим форматом. Класифікація фінансових рахунків зводиться до виокремлення двох класів балансових елементів: активів, які свідчать про обсяги інвестицій в компанію; акціонерного капіталу і зовнішніх пасивів [3].

У свою чергу, інвестиції поділяються на оборотні та необоротні активи, а джерела фінансування - на поточні та довгострокові. Виходячи з даних індивідуальних рахунків, розраховуються податкові зобов'язання.

Обов'язкова звітність містить Баланс (форма рахунку в індивідуальній звітності з детальною розшифровкою по статтям, у консолідованій – форма рахунку / звіту), Звіт про фінансові результати (форма рахунку за елементами витрат в індивідуальній звітності, в консолідованій – форма звіту за функцією витрат), Звіт про рух грошових коштів (рекомендується, проте значна кількість компаній його не складає), Звіт про використання прибутку, звіт керівника, пояснення, Примітки до річної фінансової звітності.

В цілому, для Франції є характерним високий рівень стандартизації бухгалтерського обліку і наявність докладних методичних проробок нормативних документів з бухгалтерського обліку. Правила складання звітності для суб'єктів господарювання розроблені таким чином, щоб формувати вхідну інформацію для національної системи рахівництва, за допомогою якої держава контролює економіку. Вищезазначена система склалася в результаті багатовікової традиції централізації управління і прагнення підприємців отримувати підтримку держави. Проте компанії, які здійснюють господарську діяльність на ринках іноземних держав, мають право складати звітність групи за правилами відповідного ринку [4].

Отже, практика ведення бухгалтерського обліку об'єднаними компаніями є різноманітною внаслідок відсутності формалізованих вимог. Компанії, які складають консолідовану звітність, в більшості випадків роблять це на добровільній основі і, отже, використовують ті облікові правила, які здаються їм більш доцільними.

Проте свобода вибору облікових методик не означає, що у Франції відсутнє регулювання консолідації. До тих обов'язкових вимог належить, зокрема, правило, яке визначає, що компанії, над якими материнська компанія має винятковий контроль, повинні бути відображені як дочірні компанії в обліку останньої. Винятковий контроль може здійснюватися за допомогою володіння [5]:

- прямим або відносною більшістю голосів, що становить 40%, якщо жоден з партнерів або акціонерів не має більшої частки (у відсотках);
- прямим або відносною більшістю голосів;
- контролюючим впливом, який є результатом угоди про управління або іншого аналогічного угоди (за умови, що материнська компанія має частку в капіталі дочірньої компанії).

Також в європейських країнах, які значну роль відводять соціальним аспектам економічного розвитку, важлива роль відводиться соціальним

аспектам обліку. Так, наприклад, усі французькі компанії з кількістю понад 300 працівників повинні щорічно подавати так званий «громадський (соціальний) баланс» радам працівників компанії, до складу яких входять працівники та адміністрація. Він ґрунтується на показниках соціальної обстановки і умов роботи. Будь-який «соціальний баланс» повинен містити інформацію про наймання на роботу; витрати на оплату праці; охорону здоров'я та техніку безпеки; забезпечення умов роботи; навчання кадрів; виробничі зв'язки; забезпечення соціальних умов. Варіативність складання Балансу визначає той факт, що в країнах ЄС баланс має як загальні, так і відмінні риси [3].

Наприклад, у Франції структура Балансу є більш деталізованою у порівнянні з німецьким і британським аналогами, де основним підходом слід вважати аналітичне розкриття інформації в Примітках (поясненнях) до фінансової (бухгалтерської) звітності. Угрупування статей активу Балансу здійснюється за функціональною ознакою, яка дозволяє на рівні розміщення коштів виділити основні функції компанії. Спочатку наведені статті основного капіталу і інвестиції (активи для інвестування), потім оборотного капіталу (активи операційної діяльності та високоліквідні активи). Статті пасиву об'єднуються за юридичним принципом, тобто за походженням джерел формування майна. Також слід зазначити, що у французькому балансовому звіті окремо розкривається інформація за основними статтями (брутто-баланс) і регулюючими статтями (амортизація, відрахування в резерви по зниженню вартості) для всіх статей активу і пасиву [6].

На основі даних французького Звіту про фінансові результати також можна виявляти такі показники як: валова додана вартість (після того, як з валової продукції вираховується споживання сировини і послуг); валовий експлуатаційний прибуток (після вирахування витрат на персонал з доданої вартості); експлуатаційний прибуток (після вирахування амортизаційних відрахувань і інших витрат); поточний прибуток (після вирахування фінансових витрат); чистий прибуток (після вирахування податків), в той час як британський склад статей не дозволяє цього зробити.

Перевагою французького Звіту про прибутки і збитки, у порівнянні з аналогічною британською та німецькою формами, є можливість простежити формування і розподіл доданої вартості, ступінь участі працівників у прибутках організації, вплив факторів, що формують доходи і витрати за фінансовими операціями, загальну результативність поточної діяльності компанії. Т.ч., структура французького Звіту про прибутки і збитки є більш інформативною, хоча і складнішою порівняно з британським і німецьким варіантами.

Т.ч., можна стверджувати, що, не дивлячись на суттєву близькість моделей обліку, існуючих у вищезазначених країнах, мають місце суттєві відмінності в плані фінансового обліку.

У цьому зв'язку слушною є позиція західних аналітиків, які наполягали на реформуванні системи обліку в країнах ЄС і розробці її нового обґрунтування на підставі використання принципів конвергенції фінансового звітування, що вимагає відповідних директивних рішень з боку керівних органів Європейського Союзу.

Незважаючи на жорстке державне регулювання бухгалтерського обліку, аналіз окремих національних систем бухгалтерського обліку засвідчив, що у Франції мають місце особливо сприятливі умови для фірм. У зв'язку з вищезазначеним, комерційні структури не прагнуть активізувати свою діяльність за кордоном. Процес гармонізації, вирішення проблем узгодженості в бухгалтерському обліку Європейського Союзу (ЄС) здійснили і продовжують здійснювати істотний вплив на порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності Франції. Європейська комісія в рамках Європейського союзу розробила і опублікувала низку директив, виконання яких є обов'язковим для учасників ЄС. Реалізація їх положень не тільки дає можливість удосконалювати і гармонізувати облік і звітність Франції, але й полегшує роботу компаній країни [1].

Була розроблена «Стратегія підготовки фінансової звітності», прийнята Європейською комісією в червні 2000 р., у 2002 р. ЄС схвалив Положення про МСФЗ. З урахуванням вищезазначеного, всі компанії з країн ЄС, зареєстровані на біржах (близько 8000 компаній), повинні дотримуватися вимог МСФЗ при підготовці консолідованої фінансової звітності, починаючи з 2005 р [7].

На виконання даного рішення, 17 травня 2006 р. Європейським парламентом та Радою ЄС ухвалено Директиву 2006/43 / Про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, що вносить зміни до Директив Ради 78/660/ЄЕС та 83/349/ЄЕС, і припиняє дію Директиви Ради 84/253/ЄЕС [7].

Слід зазначити, що зміни, які вносяться до Директив, видання нових Директив ЄС, забезпечує відповідність бухгалтерського обліку поточним потребам розвитку бізнесу та економіки європейських країн в цілому.

Список використаних джерел

1. Особенности учёта во Франции / Давыдова Ю.А., Омельченко А.А., Толмачева Е. В. URL: http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Economics/52546.doc.htm
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. Ф. Бутинець, В. В. Горецька. – Житомир: ПП "Рута", 2004. – 544с.
3. Воронко Р.М. Облік у зарубіжних країнах: Навч. посібник – Львів: "Магнолія-2006", 2009. – 744 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник [8-е вид.] / за ред проф. Ф.Ф Бутинця. – Житомир : Рута, 2009. – 912 с.
5. Матвієць С. Відображення зобов'язань у фінансовій звітності і бухгалтерському обліку // Баланс-Агро. – 2007. – № 6. – С. 37-78.
6. Губачова О. М. Облік у зарубіжних країнах: підручник/ О. М. Губачова, С. І. Мельник. – К. : ЦУЛ, 2008. – 432 с.
7. Барабанов О. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Огляд / О. Барабанов. URL: <https://www.cfin.ru/ias/overview-1.shtml>

Комарова М. А.,
Науковий керівник - *Мошковська О. А., д.е.н., професор*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ У СИСТЕМАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Славнозвісний основоположник балансової теорії І. Ф. Шер (1846-1924) був одним з найбільш вагомих представників європейської облікової думки та вважав, що бухгалтерський облік – непогрішимий суддя минулого, необхідний керівник теперішнього і надійний консультант майбутнього кожного підприємства [1].

Процес реформування бухгалтерського обліку в Україні розпочався на етапі отримання Україною незалежності. Саме тоді наша країна задекларувала освоєння міжнародних стандартів з обліку, звітності та контролю. Головною ланкою в інформаційному забезпеченні управління (на рівні держави, галузей, певних ринків та конкретних підприємств) був і буде бухгалтерський облік та бухгалтерська (нині фінансова) звітність. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1786 “Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів” розпочато радикальну реформу по приведенню національної системи бухгалтерського обліку у відповідність з вимогами ринкової економіки і міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ)[2].

Наступним етапом трансформації бухгалтерського обліку в країні стало прийняття Верховною радою України Закону України від 16 липня 1999 р. “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та затвердження Міністерством фінансів України на основі МСФЗ національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(с)БО). На сьогодні затверджені і діють 30 таких положень, що регламентують ведення обліку. Обидва документи були прийняті для вирішення нагальних проблем, що стосуються сучасного розвитку та становлення бухгалтерського обліку.

Упродовж останніх років відбулися суттєві зміни в системі бухгалтерського обліку в Україні щодо її гармонізації з міжнародними стандартами. Проте застосування міжнародних стандартів фінансової звітності не є метою реформування бухгалтерського обліку, а, скоріше, інструментом забезпечення потреб користувачів у якісній інформації, що дає правдиву картину фінансового стану й результатів діяльності суб’єкта господарювання. Однак реформа бухгалтерського обліку не супроводжується адекватними змінами в інших сферах, зокрема у статистиці, оподаткуванні, системі права. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні можна охарактеризувати як симбіоз:

- адміністративних та ринкових концепцій;
- національних і міжнародних стандартів;
- юридичної й економічної моделі.

Впровадження в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності дає змогу отримати сприятливе економічне середовище насамперед для інвесторів, менеджерів, керівників компаній. Але співробітництво України з міжнародними

організаціями, фінансовими установами, діяльність на валютних фондових та інвестиційних ринках потребують відкритості та прозорості інформації з економічних питань, зокрема з питань бухгалтерського обліку, відповідності міжнародним стандартам. Разом з тим, ще існують проблеми, які не вдалося поки вирішити під час реформи облікової діяльності в Україні [3], а саме:

- недостатньо значною є роль бухгалтерського обліку в управлінні підприємствами;
- наукова тематика досліджень з обліку обмежується майже дослівним перекладом відповідних закордонних стандартів та концепцій;
- вітчизняний облік ще не досяг рівня інших країн;
- недостатньо застосовується економічний аналіз у практичній роботі бухгалтерів;
- підготовка українських бухгалтерів не завжди відповідає сучасним вимогам практики.

В Україні потрібно створити систему постійного підвищення бухгалтерських кадрів, яка б відповідала міжнародним вимогам, а саме стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів. Мета такої системи – кваліфікаційний рівень вітчизняного професійного бухгалтера як загальноприйнятий у міжнародній практиці має відповідати європейському рівню [4].

Також серед основних проблем організації бухгалтерського обліку можна виділити такі:

- галузева специфіка обліку та звітності:

Існують ґрунтовні відмінності у застосуванні вимог національних стандартів підприємствами різних галузей. І хоча держава в особі Міністерства фінансів встановлює певні вимоги і стандарти фінансової звітності, контроль за виконанням цих вимог знаходиться на неприйнятно низькому рівні.

- недосконалість законодавчого регулювання:

Досить вагомим є питання визначення переваг ведення бухгалтерського обліку за національними чи міжнародними стандартами. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначає перелік суб'єктів господарювання, які за тим чи іншим критерієм повинні вести бухгалтерський облік за МСФЗ, але це стосується переважної меншості підприємств [5].

Бухгалтерське законодавство у Великобританії має давню історію [6]. Так, у 1844 р. з'являється перший Закон про діяльність компаній, який передбачав проведення аудиторської перевірки бухгалтерського звіту. Але у 1856 р. ця вимога втратила свою юридичну силу через те, що уряд вважав, що бухгалтерські вимоги повинні бути об'єктом не закону, а узгодженості між зацікавленими особами. І лише у 1990 р. вимога проведення аудиторської перевірки поданого бухгалтерського звіту була знову введена. Закони про бухгалтерську справу, особливо з 1948 р. до 1967 р., суттєво розширили обсяги інформації, яка повинна включатися в бухгалтерські звітні документи, але, поряд з цим, залишилось багато питань бухгалтерської оцінки на розгляд самих компаній і спеціалістів. Формування національної системи обліку відбувалося під впливом таких факторів, як економічна ситуація в країні, національна особливості і традиції бізнесу, юридичне середовище, податкове законодавство,

зв'язок з іншими країнами і системами бухгалтерського обліку та звітності [7]. Існує ще один фактор, який має велике значення для британської системи бухгалтерського обліку. Це - вплив професійних бухгалтерських організацій. В даний час 6 найбільших асоціацій присяжних бухгалтерів цієї країни об'єднані в ССАВ - Консультативний комітет Бухгалтерських Рад, в рамках якого діє Комітет по Бухгалтерським Стандартам (ASB) - орган, який розробляє і встановлює національні стандарти бухгалтерського обліку та звітності. Вступ Великобританії до Європейського Союзу зумовив необхідність внесення до законів про компанії положень, що відображають відповідні директиви ЄС.

Комітет по бухгалтерських стандартах сформував цілий ряд стандартів щодо різних напрямків бухгалтерської справи. Ці стандарти випускали окремі професійні організації під власну відповідальність. У Великобританії, країні з правовими традиціями, що виникли у зв'язку з обмеженим втручанням держави, стандарти бухгалтерського обліку сформовані без урядових організацій, а правове регулювання має місце тільки у відношенні до конкретних випадків, що формують загальні принципи бухгалтерського обліку на майбутнє. Стандарти бухгалтерського обліку розробляються в професійному середовищі, є незалежними і мають директивний характер. Поки галузь рахівництва у Великобританії перебуває в періоді змін і невизначеності, доцільно виокремити чотири основні проблеми, з якими стикаються бухгалтери [8]:

1) Панування в галузі бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність компаній, що котируються на біржі (та багатьох інших великих компаній), повинна щорічно перевірятися зовнішнім аудитом. Індекс FTSE 350 чітко ілюструє міцну владу провідних міжнародних аудиторських фірм у багатьох компаніях. Ринок аудиту для великих компаній здебільшого погодився на вибір лише серед тих, хто залишився Великою четвіркою. Престижність та сприйняття статусу підпису Великої четвірки у звіті про аудит продовжують залишатися головним привабливістю.

2) Контроль якості.

Промислові та комерційні регулятори ставлять під сумнів, чи завжди деякі з цих великих фірм дотримуються найвищих стандартів контролю якості; є деякі докази поганого дотримання стандартів аудиту та фінансової звітності. Також на Велику четвірку часто нападають через занадто тісні робочі стосунки з аудитором зі своїми клієнтами, які, можливо, склалися протягом багатьох років. Іноді вважають, що ці відносини можуть скомпрометувати об'єктивність аудиту та запламувати незалежне судження.

3) Втручання уряду.

Протягом декількох років Велика четвірка працювала під прихованою загрозою направлення до СМА. Тож цих аудиторів у вересні цього року не здивувало втручання уряду, яке може призвести до їх розпаду. Крім того, уряд та політики протягом багатьох років були збентежені відсутністю втручання FRC, регулятора аудиту, для ретельного розслідування та дисциплінації ряду великих аудиторських фірм за передбачуваними аудиторськими помилками. Нещодавно FRC стала більш рішучою щодо того, щоб аудиторські фірми пильніше виконували правила аудиту та бухгалтерського обліку.

4) Вимоги та обмеження.

ЄС вже намагався залучити більше конкуренції шляхом ротації перевірок на аудиторський ринок. Багато великих компаній повинні розміщувати свої обов'язкові аудиторські роботи принаймні раз на десятиліття. Вони також повинні змінювати аудиторські фірми кожні 20 років. Крім того, аудитори державних компаній в даний період стикаються з додатковими обмеженнями щодо розміру доходу від гонорару, що стягується за послуги (які не пов'язані з аудитом), але політики та регулятори зараз також ставлять під сумнів, чи є ці норми досить суворими. Таким чином, якщо в Україні існує недосконалість законодавчого регулювання з приводу того, за якими стандартами має бути ведення, то у Великобританії облік регламентується і вимогами законодавства, і обліковими стандартами, які розробляють незалежні професійні організації.

Отже, можна зробити висновок, що актуальні проблеми у системах між українським та англійським бухгалтерських обліках мають місце відмінності на різних рівнях. Для зменшення усіх існуючих ризиків, рішення про зміни в бухгалтерському обліку повинні прийматися враховуючи його роль в суспільному житті країни та поточних і перспективних завдань, історичні, соціальні та економічні особливості розвитку розглянутих країн. Сьогодні необхідна інституційна перебудова системи регулювання бухгалтерського обліку та звітності, де держава буде відігравати провідну роль за активної участі професійних громадських бухгалтерських організацій.

Список використаних джерел

1. Німецька школа бухгалтерського обліку. URL: https://pidru4niki.com/70393/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/nimetska_shkola_buhgalterskogo_obliku.
2. Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/reformuvannya-buhgalterskogo-obliku-ta-zvitnosti-stan-ta-perspektivi.html>.
3. Актуальні проблеми та перспективи розвитку системи обліку в Україні URL: <http://www.vtei.com.ua/images/OFF/bo/konf/2.pdf>.
4. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1817/>.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
6. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник. 2016 – URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/16824/1/%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D1%80.%20%D0%BA%D1%80..pdf>.
7. Аналіз британської моделі бухгалтерського обліку. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer42/72.pdf>.
8. The big problems. URL: https://www.icsa.org.uk/knowledge/governance-and-compliance/indepth/technical/the-big-problems?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=LinkedIn-integration.

Лебедєва А. В.,
Науковий керівник-*Панков Д. А., д. е. н, професор*
УО «Білоруський державний економічний університет»,
м. Мінськ

ОСОБЛИВОСТІ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЯХ ВЕНЧУРНОЇ ГАЛУЗІ

Стартапи є одними з ключових суб'єктів венчурної діяльності. Реєструючись у місцевих органах, вони стають суб'єктами певної форми власності (як правило, товариствами з обмеженою відповідальністю), що зобов'язує їх складати та надавати бухгалтерську фінансову звітність. Однак на ранніх стадіях розвитку (pre-seed, seed) стартапи змушені надавати практично «порожню» звітність, оскільки діяльність організації знаходиться лише на початковому етапі.

Саме тому, на наш погляд, необхідно складати і подавати нефінансову звітність, яка відповідає б усім необхідним стандартам, а також запитам тих користувачів, для яких вона складається.

На нашу думку, нефінансову звітність можна визначити як систему якісних і кількісних показників, що дають повну і всебічну інформацію про нефінансову сторону діяльності організації для всіх зацікавлених користувачів.

Згідно з дослідженнями інформаційно-аналітичного порталу з питань корпоративної соціальної відповідальності <http://www.csjournal.com>, при складанні нефінансової звітності зарубіжні компанії часто звертаються до стандарту GRI (the Global Reporting Initiative) – Глобальної ініціативи зі звітності (далі – GRI). В основу стандарту GRI покладена концепція сталого розвитку бізнесу, при якій компаніям необхідно збалансувати економічну, екологічну та соціальну діяльність. Однією з переваг GRI для стартапів є те, що даний стандарт дозволяє звітує організації використовувати рекомендації поетапно, тобто компанія, яка тільки виходить на сталий розвиток, може перший час використовувати лише загальні принципи документа.

Коло користувачів нефінансової звітності широке: держава, покупці, бізнес-партнери, акціонери, інвестори, кредиторів, конкуренти та ін. У багатьох сенсах до нефінансової звітності слід ставитися так само, як до фінансової звітності. Ці види звітності доповнюють один одного, дозволяючи зацікавленим сторонам отримати більш об'єктивне уявлення про організацію [1].

У таблиці 1 представлена порівняльна характеристика фінансової та нефінансової звітності за різними критеріями для Республіки Білорусь.

У своїй нефінансовій звітності стартапи можуть відобразити наступні дані:

1. Деталізація статей витрат за звітний період, а також прогнозна деталізація витрат;
2. Опис заходів, на які були витрачені інвестиції фонду або бізнес-ангелів;

3. Звіт про виконання запланованих заходів (розширення географії ринку збуту, зростання динаміки продажів продукту, збільшення числа користувачів (покупців) продукту та ін.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика фінансової та нефінансової звітності

Критерій	Фінансова звітність	Нефінансова звітність
Форми подання	Законодавчо затверджені форми бухгалтерської (фінансово) звітності	Законодавчо затверджені форми подання відсутні
Користувачі	Внутрішні та зовнішні користувачі	Внутрішні та зовнішні користувачі
Періодичність подання	Щомісяця, щоквартально, щорічно	Оскільки в законодавстві немає інформації про терміни подання нефінансової звітності, то припустимо, що організація в праві сама встановити терміни подання і прописати їх в обліковій політиці в залежності від кількості зацікавлених користувачів
Період відображення	У звітності відображає показники минулого та поточного періоду	Може відображати показники попереднього, поточного періоду, а також прогностні показники на перспективу
Обов'язковість аудиту	Обов'язковий у випадках, встановлених законодавством	Добровільно

*Примітка – джерело: власна розробка

Таким чином очевидна необхідність створення спеціалізованої звітності для стартапів, яка змогла б уніфікувати ключові показники, бути зрозумілою для всіх зацікавлених користувачів (в першу чергу для інвесторів), а також відображати повною мірою нефінансову сторону діяльності організації.

Список використаних джерел

1. Аннаєв а. нефінансова звітність: сутність і етапи підготовки суспільство і економіка, Російська академія наук. 2009. № 8-9. С. 208-215

Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б.
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Будь-яка діяльність суб'єктів господарювання пов'язана із сплатою податків. Обов'язком суб'єктів, як платників податків, є обчислення, декларування та/або сплата суму податку та збору в порядку і строки, визначені ПКУ. Ст. 16.1. ПКУ визначає обов'язки платників податків. Узагальнимо їх наступним чином:

- обов'язок з ведення податкового обліку (16.1.1. стати на облік у контролюючих органах, 16.1.2. вести в установленому порядку облік доходів і витрат; 16.1.12. забезпечувати збереження документів, пов'язаних з виконанням податкового обов'язку, протягом строків, установлених ПКУ);

- обов'язок зі сплати податків і зборів (16.1.4. сплачувати податки та збори в строки та у розмірах, встановлених ПКУ);

- обов'язок з податкової звітності (16.1.2. скласти звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів, 16.1.3. подавати до контролюючих органів декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів);

- обов'язок до взаємодії з контролюючими органами (16.1.5. подавати на письмову вимогу контролюючих органів документи з обліку доходів, витрат та інших показників, первинні документи, реєстри бухобліку, фінансову звітність, інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів; 16.1.6. інформацію, відомості про суми коштів, не сплачених до бюджету в зв'язку з отриманням податкових пільг (суми отриманих пільг) та напрями їх використання; 16.1.8. виконувати законні вимоги контролюючих органів щодо усунення виявлених порушень законів з питань оподаткування та митної справи і підписувати акти (довідки) про проведення перевірки; 16.1.9. не перешкоджати законній діяльності посадової особи контролюючого органу під час виконання нею службових обов'язків, виконувати законні вимоги посадової особи тощо).

Для платників податків податковими правопорушеннями є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

За порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовується юридична відповідальності: фінансова; адміністративна; кримінальна [1].

Науковці з податкового права класифікують податкові правопорушення класифікують за різними критеріями (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація податкових правопорушень*

Джерело	Ознака	Види
[2]	від об'єкта оподаткування	відсутність бухгалтерського та податкового обліку об'єктів оподаткування або ведення обліку з порушенням вставленого порядку
		неподання або несвоєчасне подання податкових декларацій, фінансової звітності та іншої інформації податковим органам, несплата або несвоєчасна сплата вставлених податків і зборів
		приховування об'єктів та заниження бази оподаткування
	від спрямованості дій	правопорушення проти системи оподаткування
		правопорушення проти прав і законних інтересів платників податків
		правопорушення проти прав контролюючих функцій контролюючих органів
		порушення порядку ведення податкового та бухгалтерського обліку
від ступеня суспільної безпеки	податкові правопорушення (проступки)	
	податкові злочини	
[3]	від об'єкта	приховування доходу
		заниження доходу
		відсутність обліку об'єкта оподаткування чи ведення його з порушенням встановленого порядку
		несвоєчасна сплата податку
		неподання документів та іншої інформації тощо
	від спрямованості діянь	правопорушення проти прав і свобод платників податків
		правопорушення проти порядку ведення бухгалтерського обліку і звітності
		правопорушення проти реалізації контролюючими органами функцій податкового контролю тощо
	від характеру санкцій і галузей, що їх закріплюють	кримінальна
		адміністративна
фінансова		
[4]	а) правопорушення, що посягають на податкові відносини, пов'язані з безпосереднім здійсненням податкових стягнень і безпосередньо спричинюють фінансові втрати держави;	
	б) правопорушення, що посягають на відносини, які забезпечують додержання встановленого порядку управління у сфері оподаткування.	

*узагальнено авторами на підставі [2], [3], [4]

На нашу думку, податкові правопорушення доцільно класифікувати відповідно до обов'язків платників податків (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація податкових правопорушень за обов'язками платників податків

Порушення	Відповідальність
<i>Обов'язок платника податків - ведення податкового обліку</i>	
встановленого порядку взяття на облік (реєстрації) у контролюючих органах	на самозайнятих осіб - 170 гривень, на юросіб - 510 гривень.
строків реєстрації податкової накладної та/або розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та допущення помилок при зазначенні обов'язкових реквізитів податкової накладної	10 % суми ПДВ, зазначеної в податкових накладних - у разі порушення строку реєстрації до 15 к.д.; 20 % - від 16 до 30 к.д.; 30 % - 31 до 60 к.д.; 40 % - від 61 до 365 к.д.; 50 % - на 366 і більше к.д.
порядку реєстрації акцизних накладних та розрахунків коригування до таких акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних	2 % від суми АП з відповідних обсягів пального, зазначених у таких акцизних накладних/розрахунках коригування, - у

Порушення	Відповідальність
	разі порушення терміну реєстрації до 15 к.д.; 10 % - від 16 до 30 к.д.; 20 % - від 31 до 60 к.д.; 30 % - від 61 до 90 к.д.; 40 % - на 91 і більше к.д..
встановлених строків зберігання документів з питань обчислення і сплати податків і зборів	штраф - 510 гривень.
правил обліку, виробництва та обігу пального на акцизних складах	в розмірі 1 розміру п.м.п.о. на 01.01 податкового (звітного) року, за кожний кубічний метр об'єму резервуарів, на яких не встановлено витратомірів-лічильників та/або рівномірів-лічильників, але не менше 15000 гривень.
<i>Обов'язок платника податків - зі сплати податків і зборів</i>	
правил сплати (перерахування) податків	при затримці до 30 к.д. включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання, - у розмірі 10 % погашеної суми податкового боргу; більше 30 к.д., - у розмірі 20 %.
правил нарахування, утримання та сплати (перерахування) податків у джерела виплати	25 % суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.
<i>Обов'язок платника податків - з податкової звітності</i>	
неподання або несвоєчасне подання податкової звітності	- 170 грн, за кожне таке неподання або несвоєчасне подання
невиконання вимог щодо внесення змін до податкової звітності	5 % від суми самостійно нарахованого заниження податкового зобов'язання. При самостійному донарахуванні штрафи не застосовуються.
<i>Обов'язок платника податків - до взаємодії з контролюючими органами</i>	
Порушення платником податків порядку подання інформації про фізичних осіб - платників податків	85 гривень.
Порушення строку та порядку подання інформації про відкриття або закриття банківських рахунків	340 гривень за кожний випадок неподання або затримки.

*узагальнено авторами на підставі [1]

Список використаних джерел:

1. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.10.2020).
2. Бандурка О. М., Понікарпов В. Д., Попова С. М. Податкове право: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 312 с.
3. Податкове право України : навч. посіб. За ред. М. П. Кучерявенка. Х.: Право, 2010. 256 с.
4. Податкове право: навч. посіб. Бех Г. В., Дмитрик О. О., Кобильнік Д. А. та ін.; За ред. проф. Кучерявенка М. П. К.: Юрінком Інтер, 2003. 400 с.

Малкіна Є. В.,
Скоробогатова Н. Є., к.е.н., доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА РІВЕНЬ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ КРАЇНИ

Рівень добробуту країни визначається, як правило, рівнем добробуту її населення, під яким науковці розуміють міру, що включає фізичне, емоційне та соціальне здоров'я, а також може допомогти пояснити коливання середньої тривалості життя [1], [2]. Таким чином, поняття добробуту охоплює не лише такі соціальні ознаки, як відсутність захворювань, але також відчуття можливостей та щастя, відсутність стресу. Рівень добробуту відображає можливість дозволити собі їжу, житло та медичне обслуговування, жити в безпечному районі та працювати в шанобливому середовищі [3]. Іншими словами, добробут всебічно оцінює характеристики, які можуть вплинути на здоров'я та тривалість життя як на індивідуальному рівні, так і на рівні суспільства [3]. Безумовно, що забезпечення наведених ознак добробуту населення має забезпечуватися за допомогою держави, яка формує свої фінансові ресурси більшою мірою за рахунок податкових надходжень.

Податок – це обов'язковий фінансовий збір або якийсь інший вид збору, який стягується з платника податків (фізичної чи юридичної особи) урядовою організацією з метою фінансування державних витрат [4]. З одного боку, держава використовує дохід від збору податків для надання громадянам послуг, пов'язаних, наприклад, з освітою, охороною здоров'я, громадською інфраструктурою тощо. Отже, сплата податків має сприяти підвищенню рівня добробуту населення за рахунок державного фінансування певних соціальних потреб суспільства. Проте, з іншого боку, сплата податків зменшує доходи населення, оскільки у більшості випадків їх кінцевим платником є населення.

Аналіз опрацьованих літературних джерел дозволяє дійти висновку, що у короткостроковій перспективі податки впливають на економіку в першу чергу через їх вплив на попит. Зниження податків стимулює попит за рахунок збільшення наявного доходу та заохочення підприємств наймати та інвестувати більше. Водночас, збільшення податків робить зворотній вплив [5].

У довгостроковій перспективі податки впливають на економіку насамперед через пропозицію. Високі граничні ставки податків можуть стримувати роботу, заощадження, інвестиції та інновації, тоді як конкретні податкові преференції можуть впливати на розподіл економічних ресурсів. Проте зниження податків може також уповільнити довгострокове економічне зростання за рахунок збільшення дефіциту. Таким чином, довгострокові результати податкової політики залежать не лише від наслідків стимулювання, але й від ефекту дефіциту [5].

Для доведення ролі податків у формуванні добробуту населення країн було проведено наступне дослідження – здійснено порівняльний економічний

аналіз ступеня впливу податків на рівень добробуту населення різних країн. Для аналізу було обрано чотири країни – Україна та три високорозвинені країни: Швеція, США та Німеччина. Добробут було оцінено за допомогою індексу процвітання, що розроблений Інститутом Legatum [6]. Значення індексу базується на різноманітних факторах, серед яких є багатство, економічне зростання, освіта, здоров'я, особистий добробут та якість життя. Рівень оподаткування зазвичай вимірюється як частка податкових доходів у ВВП. Аналіз статистичних даних обраних країн наведено на рис. 1 – 4.

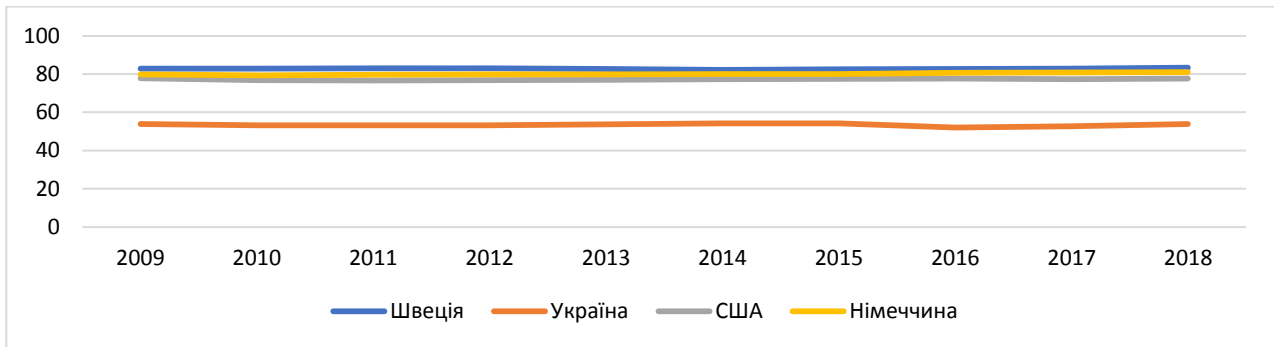

Рис. 1. Індекс процвітання аналізованих країн (побудовано авторами на основі даних [6])

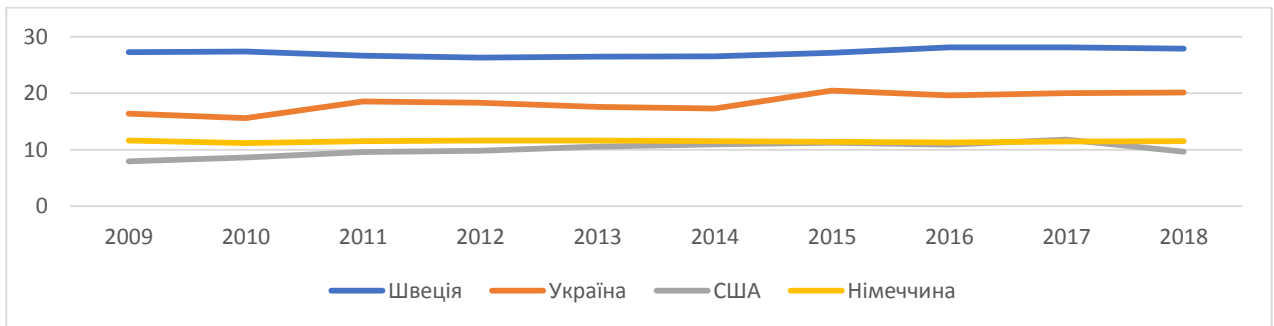

Рис. 2. Частка податкових надходжень у ВВП (%) аналізованих країн (побудовано авторами на основі даних [7])

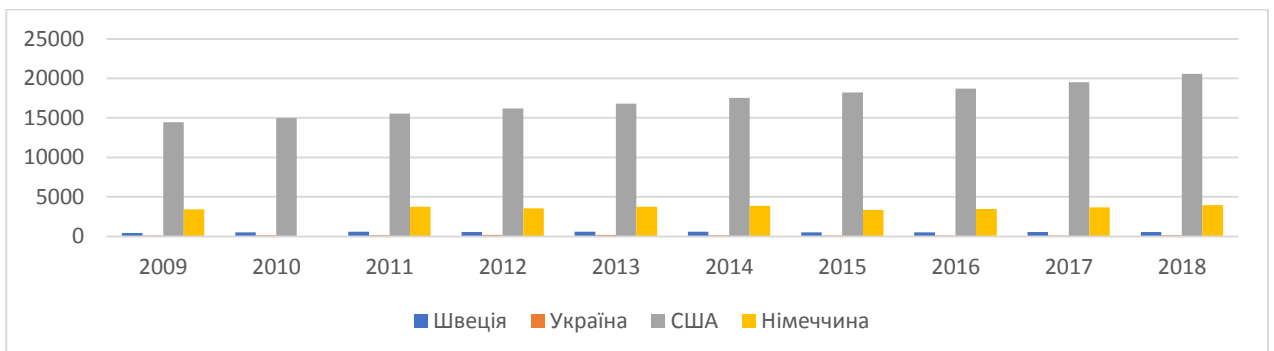

Рис. 3. ВВП аналізованих країн, млрд дол. (побудовано авторами на основі даних [7])

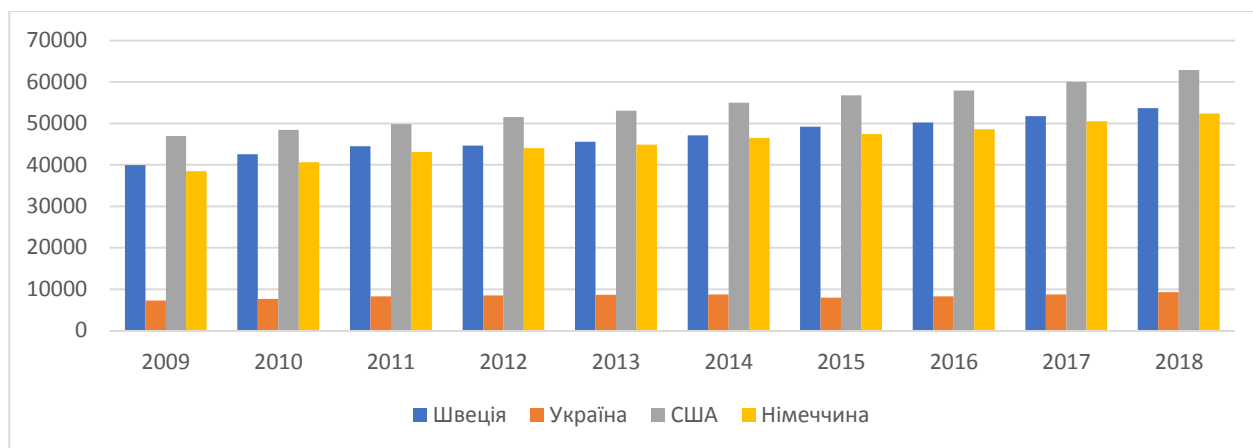

Рис. 4. ВВП за ПКС на душу населення для аналізованих країн, дол. (побудовано авторами на основі даних [7])

Результати здійсненого дослідження дозволяють дійти висновку, що існує прямий зв'язок між рівнем сплачених податків та рівнем добробуту населення, оціненим на основі індексу процвітання. Водночас, аналіз статистичних даних свідчить, що не завжди високий обсяг ВВП та ВВП на душу населення відповідає рівню сплачених податків та рівню процвітання країни. Таким чином, для підвищення рівня добробуту населення України вважаємо необхідним розроблення стратегії збалансованого розвитку держави [8], що дозволить врахувати пріоритети її економічного, екологічного та соціального розвитку, а також підвищити позиції країни у рейтингу процвітання.

Список використаних джерел

1. Diener E., Chan M.. Happy people live longer: subjective well-being contributes to health and longevity. URL: http://labs.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Diener-Chan_2011.pdf
2. Steptoe A., Deaton A., Stone A. Subjective wellbeing, health, and ageing. Lancet. 2015. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25468152/>
3. Gallup-Healthways. Gallup-Healthways Well-being Index: methodology report for indexes, 2009. URL: <http://www.gallup.com/poll/195539/gallup-healthways-index-methodology-report-indexes.aspx>.
4. Charles E. McLure, Jr. Taxation. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/contributor/Charles-E-McLure/3411>
5. Tax policy center: How do taxes affect the economy in the short run? URL: <https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/how-do-taxes-affect-economy-short-run>
6. The Legatum Prosperity Index: office site. URL: <http://www.prosperity.com/>
7. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>
8. Скоробогатова Н. Є. Концептуальні засади формування сталого розвитку суспільства в контексті Індустрії 4.0. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2019. С. 388-400. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182748>

Пашинний А.,
Науковий керівник - **Круковська О.В.,** к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ПРОЦЕСУ ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ НА ПОТОЧНИХ РАХУНКАХ У БАНКУ

В сучасних умовах розрахунки між підприємствами, установами та організаціями здійснюються, як правило, шляхом перерахування коштів з поточного рахунку в банку власного підприємства на відповідні рахунки інших підприємств, тобто без участі в цьому готівки. Для зберігання грошових коштів і здійснення безготівкових розрахунків суб'єкти підприємницької діяльності відкривають поточні рахунки в банках. Розрахунковий рахунок відкриває кожний самостійний господарський суб'єкт (підприємство, установа чи організація), що має самостійний баланс. Щоб оформити відкриття розрахункового (чи поточного) рахунка до банку подаються наступні документи:

- заява про відкриття рахунка;
- документ про створення господарського суб'єкта;
- наказ про створення підприємства;
- копія статуту, установчого договору;
- свідоцтво про реєстрацію;
- картки зі зразками підписів і відбитків печатки.

За підприємством, згідно з діючим законодавством, залишається право відкрити не один, а необмежену кількість поточних рахунків за власним вибором і за згодою банків. Основними джерелами надходження на розрахунковий рахунок в банку є кошти покупців за реалізовану їм продукцію, за послуги, що надані іншим підприємствам і організаціям, за виконані підприємством роботи, кредити банку тощо. Для відображення обліку грошових коштів на поточних рахунках в банку використовують активний рахунок 31 «Рахунки в банках», при чому вони можуть використовуватися як в національній, так і в іноземній валюті. По дебету рахунка №31 відображається надходження грошових коштів, а по кредиту – їх використання.

Операції з банківськими рахунками підприємства проводяться на підставі розрахунково-платіжних документів установленної форми. Найпоширенішими з них є: платіжні доручення, платіжні вимоги, платіжні вимоги-доручення, розрахункові чеки, заяви на виставлення акредитиву, об'яви про внесення готівки, грошові чеки тощо. Форми цих документів затверджені Національним Банком України. Усі вони підписуються керівником і головним бухгалтером і засвідчуються гербовою печаткою підприємства.[1]

Основою для запису операцій на рахунку №31 «Рахунки в банках» є виписки з цього рахунка. Періодично (здебільшого кожного дня) банк видає власникам рахунків виписки з відповідного рахунка з копіями розрахункових

операцій. Виписка обов'язково подається на 1-ше число кожного місяця. Вона перевіряється підприємством з точки зору відповідності її доданим документам; при цьому встановлюється, чи всі записи належать до підприємства-власника рахунка.[2]

Основним шляхом вирішення цієї проблеми є спрощення і прискорення контролю над рухом готівкових та безготівкових коштів підприємства, цьому сприяє автоматизація обліку грошових коштів. Головними завданнями автоматизації є: фіксування операцій за розрахунками і руху грошових коштів, контролювання касових операцій, зіставлення витрат їх цільовому призначенню і контроль цих витрат, дотримання умов договорів на предмет відповідності фактичної і зазначеної в них формі розрахунків, періодичне зіставлення проведених розрахунків по дебету і кредиту. Оскільки облік грошових активів є частиною бухгалтерського обліку, то при вирішенні підприємством питання про проведення автоматизації обліку грошових коштів використовуються бухгалтерські програми [3]

Отже, облік грошових коштів на поточних рахунках є досить важливим аспектом сучасного бухгалтерського обліку в цілому. Він значно спрощує та прискорює організацію обліку, що може сприятливо скластись на фінансовому стані та результатах діяльності підприємства. На сучасному етапі розвитку економіки виділяють два основних види платіжних карток:

1) дебетова картка – розрахунки здійснюють (отримують готівку з банкомату) лише в межах тієї суми, що знаходиться на рахунку її власника;

2) кредитна картка – розрахунки проводять в тій сумі, яка є на картрахунку платника, а також використовується наданий банком короткочасний кредит, якщо платнику не вистачає власних коштів.

Нині існує безліч підвидів дебетових і кредитових платіжних карток, до них належать корпоративні, персональні, зарплатні, звичайні, срібні, золоті картки та багато інших. Взагалі, банківські ПК можуть використовуватись для: проведення розрахунків між суб'єктами господарювання в національній валюті; отримання готівки в іноземній та національній валютах; проведення перерахування коштів з картрахунку на рахунок інших осіб; здійснення безготівкових розрахунків в іноземній валюті на відрядні та представницькі витрати та ін. Широке застосування ПК на практиці пояснюється рядом переваг проведення розрахунків саме цим способом:

- можливість проведення розрахунків цілодобово;
- постійне нарахування відсотків на залишок коштів на картрахунку;
- можливість придбання товарів у мережі Internet;
- проведення розрахунків без 10 000-го ліміту (якщо кошти не знімаються через банкомати);
- зникає необхідність інкасації (перевезення готівки);
- уникнення черг у касі для видачі заробітної плати;
- можливість зменшення витрат, пов'язаних з обліком готівкових коштів (скорочення штату працівників каси тощо);
- виконується принцип конфіденційності при отриманні зарплати за пластиковими картками;

- можливість зняти з рахунків кошти в будь-якому місті України та за кордоном і в будь-якій сумі (в межах наявності коштів на рахунку);
- при відсутності готівки в касі дає можливість відрядити працівника у відрядження;
- у відрядженні відсутня необхідність турбуватися за збереження готівки (у випадку втрати ПК повідомляється банк-емітент, який блокує картрахунок);
- можливість уникнути багатьох обмежень при отриманні готівки в іноземній валюті;
- під час перетину кордону працівником підприємства не потрібно письмово декларувати ПК (лише усно);
- можливість отримання готівки як у робочий, так і у вихідний день тощо.

Але при такому переліку переваг розрахунки банківськими ПК не позбавлені недоліків:

- розташування банкоматів переважно у великих містах (але це поки тимчасово, розвиток ринкових відносин та банківської системи вирішить це питання);
- неповний перехід організацій торгівлі, надання послуг та підприємств інших галузей економічної діяльності на проведення розрахунків ПК, тобто через спеціальні термінали або імпрінтер;
- необхідність плати за відкриття картрахунку, отримання картки та відсотків обслуговування руху грошових коштів;
- можливість проведення махінацій та незаконного використання чужих платіжних карток;
- можливість утримання банками-неемітентами відсотків при знятті готівки тощо.

Наведені вище переваги та недоліки використання БПК дають змогу порівняти їх з іншими формами та способами безготівкових розрахунків та обрати ПК своїм основним і домінуючим інструментом платежу.

В умовах ринкових відносин керівництву підприємства необхідно виходити із принципів, що законне та ефективне використання грошових коштів само по собі може приносити додатковий дохід. Тому необхідно шукати шляхи раціонального вкладення вільних грошових коштів в акції, облігації сторонніх організацій, в депозити та інші фінансові інвестиції. Саме тому бухгалтерський облік грошових коштів і аналіз руху грошових потоків потребує великої уваги та використання досвіду інших країн, особливо економічно розвинених.

Список використаних джерел

1. Пархоменко В. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку фінансових витрат. *Все про бухгалтерський облік*. 2011. №14. С. 43-46.
2. Ткаченко, Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. 5-те вид. допов. і перероб. К.: Алерта, 2011. 976 с.
3. Облік грошових коштів на поточних рахунках в банку.URL: <https://otherreferats.allbest.ru>.

Пономаренко Н.В.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач - методист
Криворізький державний комерційно – економічний технікум,
м. Кривий Ріг

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК – РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Криза останніх років підняв проблему недосконалості фінансової звітності в більшості країн світу. Останні тенденції в цій сфері вказують на готовність професійного співтовариства до поліпшення якості національних систем обліку і звітності, їх зближенню на міждержавному рівні.

Формування нових економічних взаємин між господарюючими суб'єктами, процеси інтеграції в світове господарство, необхідність усунення економічних і торгових бар'єрів, активізація надходжень іноземних інвестицій, вихід на світові ринки капіталу, формування конкурентоспроможної ринкової середовища зумовили проведення реформ обліку і звітності в Україні.

Не можна стверджувати, що облік в тій чи іншій країні поставлений краще або гірше, ніж в інших. Моделі і системи обліку створюються для досягнення певних цілей і тісно пов'язані з культурою та історією країн. Дослідження розвитку бухгалтерського обліку різних країн дозволяє зрозуміти, які проблеми бухгалтерського обліку вирішуються в тих чи інших країнах, чому методи і концепції обліку різних держав відрізняються одна від одної і багато іншого, тим самим збагачуючи бухгалтерську науку і практику за рахунок вивчення досягнень зарубіжних колег.

На сьогоднішній час існує ряд питань з організації обліку в Україні, що є назрілими та потребують вирішення. Основними проблемами організації бухгалтерського обліку, як відмічає Бутинець Ф. Ф., є відставання обліку, затримка між поданням звітних даних та іншої отриманої інформації і моментом її використання, що перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств [1,с.28].

Проблеми постійно супроводжують організацію обліку, але, як свідчить практика, вони різні та, якщо одні вирішуються - виникають інші, бо пов'язані з розвитком національної економіки України.

Проблемам бухгалтерського обліку в Україні приділяється велика увага з боку вітчизняних вчених - економістів: А.М. Кузьмінського, В.В.Сопко, В.М.Пархоменко, Ф.Ф.Бутинця, С.Ф.Голова, В.М.Костюченко, І.Ю.Кравченко. Праці вчених присвячені удосконаленню побудови обліку в різних умовах та етапах його розвитку. Цією проблемою почали опікуватися професійні організації бухгалтерів та аудиторів.

На даний час облік в Україні, як і вся економіка держави, знаходяться в кризі. Це в свою чергу негативно впливає на прибуткове та ефективне ведення підприємницької діяльності. Крім того, багато підприємств в умовах кризи банкрутують та перестають функціонувати, в результаті чого не поповнюється доходна частина бюджету країни, збільшується безробіття.

На сучасному етапі розвитку економіки України необхідною умовою ефективної підприємницької діяльності є реформування бухгалтерського обліку відповідно до потреб користувачів та подолання основних причин незадовільного стану обліку.

Основними причинами незадовільного стану бухгалтерського обліку у нашій державі є: відсутність послідовної концепції реформування бухгалтерського обліку, недосконалість змісту Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, значна розбіжність між податковим та бухгалтерським законодавством [2, с.163].

Аналізуючи період формування українського обліку та звітності, можна зазначити, що зближення національних і міжнародних стандартів обліку і звітності, безумовно, відбулося. Цей процес має свої переваги, які проявляються в відкритих можливості зіставлення показників фінансової звітності, що сприяє формуванню інформаційної бази з економічних питань для аналізу ефективності функціонування господарюючих суб'єктів, розрахунками прогнозних показників їх розвитку та відповідних макроекономічних показників.

Покращити стан системи економічних знань у вітчизняній науці можна починаючи з економічної теорії і закінчуючи бухгалтерським обліком.

Бухгалтерський облік об'єктивно знаходиться на стадії реорганізації і потребують методологічного удосконалення відповідно до нових вимог, що висуваються до національної системи обліку.

Створення нової системи бухгалтерського обліку нерозривно пов'язано з регулюванням його принципів, методів та функцій. До недавнього часу регулювання бухгалтерського обліку здійснювалося шляхом затвердження відповідними органами жорстких правил, положень, порядків та інструкцій з бухгалтерського обліку та звітності.

На сучасному етапі здійснення регулювання бухгалтерського обліку в Україні доцільно залишити за державними структурами, але проводити це необхідно, з допомогою працюючих фахівців. При лояльному регулюванні бухгалтерського обліку, коли діють різні методики його організації та ведення, суб'єкти підприємництва отримують самостійність у формуванні власної облікової політики, застосуванні нових методик та форм ведення обліку, способів списання вартості активів на витрати виробництва та визначенні результатів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Можливою причиною кризового стану обліку в країні і є розбіжність між податковим та бухгалтерським обліком. Найбільш суттєві розбіжності, за дослідження, мають місце за такими основними позиціями: амортизація, доходи, витрати. Причина в цьому - регулювання різними нормативними документами.

Система підготовки фахівців з обліку також вимагає покращення. Майбутнього бухгалтера необхідно навчити спілкуванню з людьми, приймати управлінські і фінансові рішення, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї. Щоб навчання було продуктивне, воно повинно бути певним чином співвідноситись з життям.

Основними проблемами викладання бухгалтерського, фінансового обліку студентам спеціальності: «Облік і оподаткування» можна визначити наступні: неузгодженість у трактуванні понять різними дисциплінами; відсутність зв'язку з теорією і практикою; відсутність у студентів здатності оперувати бухгалтерськими даними та ін.

Вирішити ці проблеми можна наступними шляхами: на заняттях постійно необхідно зосереджувати увагу на відмінностях понять і з точки зору бухгалтерського обліку, і з точки зору інших суміжних дисциплін; формувати у студентів економічних спеціальностей системи навичок і вмій, що сприяють підвищенню результативності їх навчання у ЗВО; здійснювати пошук нових видів навчання, які б дали можливість розвивати у студентів власне мислення, оцінювати ту чи іншу ситуацію та пропонувати власні висновки та пропозиції у її вирішенні; використовувати нові інноваційні методи навчання; знайти види навчання суть яких полягає у взаємодії викладача та студента, що навчається; використовувати такі види навчання, які б дали можливість розвивати у студентів власне мислення, оцінювати ту чи іншу ситуацію та пропонувати власні висновки та пропозиції у її вирішенні.

Необхідно адаптувати систему підготовки фахівців з урахуванням Національних стандартів та Міжнародних стандартів.

Негайного вирішення потребують такі складові: організація документування господарських операцій, бухгалтерська звітність та запровадження системи вимог та критеріїв щодо ведення бухгалтерського обліку паперовими та комп'ютерними формами обліку. Очевидно, що розв'язання даної проблеми потребує узгоджених дій усіх компетентних установ з метою запровадження в кожній галузі однотипної системи первинної документації та форм бухгалтерського обліку для забезпечення облікових записів відповідно до П(С)БО.

Отже, чинні організація та методологія бухгалтерського обліку в Україні недосконалі. І тому доцільно використати досвід зарубіжних країн з урахуванням національних особливостей. Одним із шляхів узгодження податкового і бухгалтерського обліку є запровадження однотипного обчислення прибутку до оподаткування в податковому і бухгалтерському обліку. Реалізація запропонованих заходів та підходів сприятиме вдосконаленню методології та організації обліку й аналізу в Україні та наближенню їх до міжнародних.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студентів вищих навчальних закладів / Бутинець Ф. Ф. –3-тє вид., доп. і перероб. –Житомир: ПП "Рута", 2003. –592 с.
2. Задорожний З. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку в Україні [Текст] / З. Задорожний // Економічний аналіз. –2010. –№ 6. С.163-169.

Романашенко І.О.,
 Науковий керівник – *Маренич Т.Г., д.е.н., професор*
 Харківський національний технічний університет
 сільського господарства імені Петра Василенка,
 м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

Розвиток глобалізації у світі створює передумови для розроблення і впровадження загальноприйнятих вимог до ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Саме тому більшість країн використовують міжнародні стандарти фінансової звітності та затверджують їх на законодавчому рівні. Зокрема, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [6] передбачено наближення законодавчого регулювання у таких сферах, як митне право, банківське право, інтелектуальна власність, бухгалтерський облік і звітність, податкова система тощо. Метою роботи є узагальнення особливостей застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

Аналізу змісту бухгалтерського законодавства Європейського Співтовариства та його імплементації у вітчизняний простір присвячені численні публікації іноземних і вітчизняних спеціалістів, таких як Гура Н.О. [1], Грабінські К. [8], Єфименко Т.І. [2], Жук В.М. [2], Ловінська Л.Г. [2], Провасі Р. [9] та ін.

Застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності у європейських країнах здійснюється відповідно до Регламенту Європейського Союзу ЄС від 19 липня 2002 р. № 1606/2002. За даними Комітету з МСФЗ, станом на 25 квітня 2018 року 166 країн світу використовують МСФЗ або заохочують до використання публічні компанії для складання фінансової звітності (рис. 1).

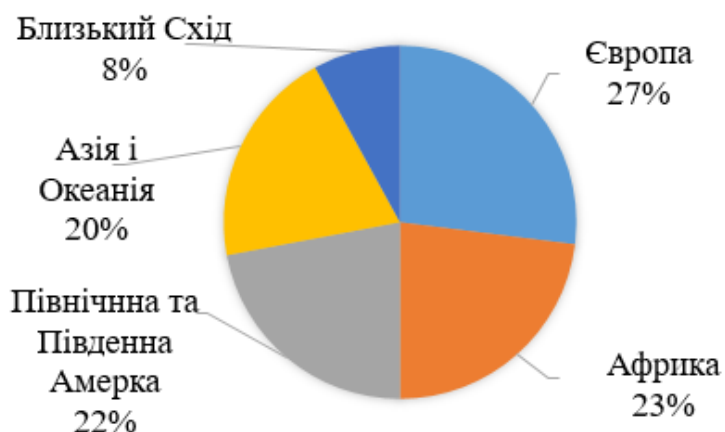

Рис. 1. Структура країн світу, що застосовують МСФЗ, станом на квітень 2018р.

Джерело: розроблено автором на основі [7]

Результати аналізу інформації Комітету з МСФЗ про кількість країн та способи використання МСФЗ для малих підприємств засвідчують, що лише у 86 країнах (51% від загальної кількості) МСФЗ для малого підприємництва (далі МП) вимагаються або дозволяються до використання, 11 країн (7%)

розглядають МСФЗ для МП як такі, що можуть застосовуватися для відображення інформації про діяльність малих підприємств у фінансовій звітності. Проте 69 країни (42%) не використовують та не розглядають можливим застосування МСФЗ для МП [7].

Сьогодні майже відсутній контроль за веденням бухгалтерського обліку вітчизняними підприємствами з боку державних інституцій. Формальність у веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності викликана відсутністю відповідальності за достовірність та якість облікової інформації. Основна увага бухгалтерів вітчизняних підприємств приділяється правильності ведення податкового обліку, тому що за допущені помилки у визначенні та сплаті податків передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність [3].

Зараз все більше українських підприємств переходять на МСФЗ. Такий перехід дозволить уникнути облікової плутанини, коли одне підприємство формує звітність водночас згідно з національними і міжнародними стандартами. Важливим моментом переходу на МСФЗ є переваги для ринку капіталу, надання своєчасної і прозорої інформації для ухвалення управлінських рішень, що важливо для користувачів. Зазначимо, що користувачам цікава не вся інформація про підприємство, а та, яка відповідає їхнім потребам і меті [5].

Запровадження фінансової звітності за МСФЗ зумовлює для країн і деякі проблеми. Їхнім джерелом є сам процес упровадження МСФЗ, який передбачає залучення висококваліфікованих кадрів, тому що стандарти не написані як інструкція, вони написані як філософія. Тому йдеться не лише про підготовку звітності за МСФЗ, а й про її розуміння і використання. Необхідно сказати і про фінансові труднощі, пов'язані з вартістю переходу на МСФЗ, необхідністю формування інституційних механізмів, що забезпечують розроблення, упровадження МСФЗ і нагляд за їх дотриманням. Також до складнощів відноситься вирішення питань правового впровадження МСФЗ в національне законодавство і розроблення нових нормативів фінансової звітності. Ще необхідно звернути увагу не те, що до негативних фактів можна віднести досить повільне оновлення і переклад МСФЗ, а саме часто спостерігається відставання в часі перекладу тексту або некоректність наявного перекладу стандартів.

Важливим кроком на шляху до реалізації завдань щодо реформування бухгалтерського обліку було ухвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р Стратегії застосування МСФЗ в Україні [4], метою якої є вдосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС. Одним із основних напрямів реалізації Стратегії є законодавче регулювання порядку застосування МСФЗ, зокрема, з 2012 р. обов'язкове складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності згідно з МСФЗ підприємствами-емітентами, цінні папери яких знаходяться в лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, банками і страховими організаціями, за власним рішенням – іншими емітентами цінних паперів і фінансовими установами. Потім щорічно розширювалося коло підприємств та організацій, які повинні обов'язково застосовувати МСФЗ.

Вітчизняні науковці виділяють такі проблеми в системі бухгалтерського обліку в Україні, які не дозволяють повноцінно перейти на використання МСФЗ під час формування фінансової звітності, а саме прив'язка положень Податкового кодексу України до даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності незалежно від стандартів, що використовуються; єдиний замовник і користувач фінансової звітності вітчизняних підприємств, складеної відповідно до МСФЗ – держава; менталітет і професійний досвід вітчизняних бухгалтерів здебільшого не відповідає поставленому завданню [3].

На нашу думку, система бухгалтерського обліку та фінансової звітності України в умовах європейської інтеграції буде розвиватися в таких напрямках, як продовження застосування МСФЗ через законодавчу вимогу до обов'язковості формування фінансової звітності відповідно до МСФЗ із розширенням переліку суб'єктів господарювання; збільшення мотивації до впровадження МСФЗ суб'єктами господарювання, діяльність яких експортно орієнтована на міжнародні ринки збуту продукції, насамперед на ринок Європейського Союзу; подальша узгодженість НП(С)БО з МСФЗ та їх застосування для ведення бухгалтерського обліку і звітності суб'єктами господарювання, які орієнтовані на внутрішній ринок України; підвищення рівня знань та практичних навичок застосування МСФЗ фахівцями у сфері бухгалтерського обліку через систему вищих навчальних закладів та професійних організацій.

Список використаних джерел

1. Гура Н.О. Імплементация Директиви 2013/34/ЄС в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2015. № 10 (175). С. 6-10.
2. Єфименко Т.І., Жук В.М., Ловінська Л.Г. Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності. *ДННУ «Акад. фін. управління»*. К. 2015. 400 с.
3. Засадний Б.А. Перспективи розвитку національної системи бухгалтерської системи в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка і суспільство*. № 20. 2019. С. 685 – 692.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні» від 24.10.2007 р. № 911-р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80>
5. Товкун Л.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності: особливості впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4. 2019. С. 272-275.
6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30.11.2015р. № 72/14-612/1-2980. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
7. Analysing the use of IFRS Standards. April. 2018. URL: <http://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards>
8. Grabinski K. The Polish accounting system and IFRS implementation process in the view of empirical research. *Accounting and Management Information Systems*. 2014. Vol. 13. № 2. P. 281-310.
9. Provasi R. The new European Directive 2013/34/EU on the financial statements. Evidence about its introduction in the Italian accounting system. *XIV International business and economy conference Bangkok*. Thailand. January 5-8. 2015. URL: <http://papers.ssm.com/sol3/papers>.

Савчук А.С.,
Скрипник С.В., к.е.н., доцент
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ

В економічному житті будь-якої країни нерухомість має важливе значення, адже вона виступає природно-просторовою основою, де й відбувається вся господарська діяльність, а також складовою частиною активів підприємства, об'єктом угод, та може розглядатися як самостійний об'єкт управління і інвестування. Нині досить розповсюдженим варіантом використання об'єктів нерухомості є надання їх в оренду, яка є надзвичайно поширеною формою господарювання. Це вимагає відображення в обліку певної специфіки таких операцій і пов'язано із невирішеністю ряду питань законодавчого та методологічного характеру, що мають суттєвий вплив на побудову обліку та оподаткування оренди об'єктів нерухомості.

Для визначення й врахування специфічності відображення орендних операцій в обліковому процесі і оподаткуванні слід розглянути їх нормативний базис (рис.1).

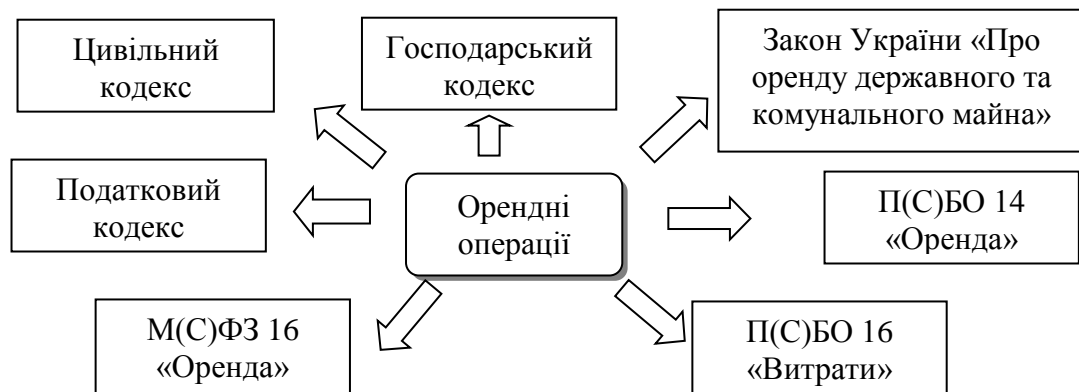

Рис. 1. Нормативний базис обліку і оподаткування орендних операцій

Так, Цивільним кодексом України визначені загальні правила взаємовідносин між сторонами за договорами оренди та дається визначення оренди як передачі чи зобов'язань передачі за договором найму (оренди) наймодавцем наймачеві майна в користування за плату на певний строк [1]. Водночас і Господарський кодекс України спрямований на правове і договірне регулювання відносин найму (оренди) і надає схоже визначення орендної плати як передачу за договором оренди однією стороною (орендодавцем) другій стороні (орендареві) за плату на певний строк у користування майно для здійснення господарської діяльності [2].

У Законі України «Про оренду державного та комунального майна» оренда – «засноване на договорі строкове платне користування майном, що необхідне

орендареві для здійснення підприємницької та іншої діяльності» [3].

Податково-обліковий критерій орендних операцій закріплений у Податковим кодексом України (ПКУ) [4].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» (П(С)БО 14) спрямоване на визначення методології формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності та визначає оренду як угоду, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку [5]. Цим П(С)БО виокремлені два види оренди – фінансова і операційна. Фінансова оренда передбачає передачу орендарю всіх ризиків і вигід, пов'язаних з правом користування та володіння активом, а операційна оренда визначена як оренда інша, ніж фінансова.

Порядок відображення орендних операцій з об'єктами нерухомості в бухгалтерському обліку орендодавця, орендаря та продавця орендованого об'єкту залежить від виду такої оренди. Крім того, необхідно враховувати: чи учасники орендних операцій є платниками ПДВ; фізичними або юридичними особами, підприємствами державної або комунальної власності; в якій формі здійснюється розрахунок за передану (одержану) в оренду нерухомість (готівкова або безготівкова оплата); в яких операціях (оподатковуваних чи неоподатковуваних) орендар буде використовувати об'єкт нерухомості, який передано в оренду; чи є здійснення орендної діяльності основною діяльністю або окремою господарською операцією та ін.

За користування майном з наймача справляється орендна плата. Дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування) включається до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку. Такі доходи підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб та військовим збором.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003р. Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <http://sop.com.ua/regulations/1521/8199/8200/461727/>

2. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003р. Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

3. Про оренду державного та комунального майна: Закон України № 2269-XII від 10.04.1992р. Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>.

4. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010р. Законодавство України: [веб-сайт Верховної Ради України]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: наказ Міністерства фінансів України № 181 від 28.07.2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>

Сакун А.Ж., к.е.н., доцент,
Білозерова О. Є.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ДОХОДИ І ВИТРАТИ ЯК ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Враховуючи глибину та гостроту економічних викликів, з якими стикається Україна на тлі розгортання глобальної економічної кризи, підприємства змушені скорочувати обсяги виробництва, а отримання прибутку, виступає одним з вирішальних критеріїв оцінки ефективності їх діяльності. Доходи і витрати підприємства - це основні чинники, що впливають на отримання прибутку і, отже, на величину податків, що сплачуються від неї. Тому регулювання обліку доходів і витрат визнається одним з найважливіших елементів бухгалтерського і податкового законодавства і традиційно представляється областю наукових досліджень [1].

Доходи і витрати, будучи специфічними економічними категоріями, дозволяють визначити не тільки величину прибутку, але і оцінити економічну ефективність підприємницької діяльності підприємства. Розгорнутий аналіз і критична оцінка наявних концепцій доходів і витрат як об'єктів бухгалтерського обліку показали, що вони є складними обліковими категоріями. В.В. Травін та Т. Камінська вивчали категорії «система», «доходи» та «витрати» в системі бухгалтерського обліку що дозволило розкрити їх системо утворюючі характеристики. В статті наведено характеристику та запропоновано підхід до реалізації принципу нарахування та відповідності доходів і витрат в бухгалтерському обліку. Визначено, що капіталізація витрат в цінності відбувається у випадку коли витрати не вважаються такими, а розглядаються виключно як збільшення активу, як складова частина певних цінностей. Якщо витрати, понесені в даному звітному періоді, принесуть доходи в наступних звітних періодах, то такі витрати підлягають капіталізації, тобто виключення з витрат даного звітного періоду і включенню до складу активів підприємства. Такі витрати можуть бути капіталізовані у вартості запасів, необоротних активів, у вигляді дебіторської заборгованості, або у вигляді майбутніх періодів. Капіталізація витрат в цінності відбувається в тому випадку, коли витрати не вважаються такими, а розглядаються тільки як збільшення активу, як складова частина тих чи інших цінностей. Важливим є застосування принципу нарахування і відповідності доходів та витрату системі бухгалтерського обліку. Адже дотримання даного принципу забезпечить надання інформації не лише про теперішні видатки чи надходження підприємства, але й про майбутні грошові потоки, що допоможе ефективно спланувати дії управлінського персоналу [2, с. 56].

В Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку доходів, витрат та розрахунку фінансових результатів необхідно навести більш точне визначення категорій «доходи» і «витрати» щодо економічного змісту відображуваних господарських операцій у процесі своєї звичайної діяльності,

що приймаються у розрахунок при складанні Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

Пропоновані визначення доходів і витрат звітного періоду необхідно зареєструвати у стандартах, що їх регламентують:

Доходи звітного періоду – це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у вигляді надходження чи збільшення корисності активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) [3, с 179].

Витрати звітного періоду – це зменшення економічних вигод протягом звітного періоду у вигляді вибуття чи зменшення корисності активів, їх амортизації або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [3, с.179].

Обчислення прибутку (збитку) в розрізі галузей сільськогосподарського виробництва є необхідним для прийняття як оперативних, так і стратегічних управлінських рішень. Визначення фінансового результату за видами продукції, робіт чи послуг забезпечить керівництво підприємства інформацією про найбільш вигідні для вирощування культури (надані послуги) та внесок кожного виду продукції (послуг) у покриття витрат підприємства [4].

Вивчення діючої практики і наявних публікацій з цих питань свідчать про відсутність єдиної думки у визначенні бухгалтерського поняття доходів і витрат. Разом з тим проведене дослідження дозволило зробити висновок про прийнятність віднесення доходів і витрат до об'єктів бухгалтерського обліку, що становить фінансово-господарську діяльність організації. Доходи і витрати як об'єкти бухгалтерського обліку характеризують потенційні зміни в ресурсах організації при обґрунтуванні ефективності діяльності.

Список використаних джерел

1. Сакур А.Ж. (2020). Фінансова звітність як основне джерело інформації про діяльність підприємства. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2020. С.125-127. URL: <https://doi.org/10.36074/15.05.2020.v1.01>
2. Травін В.В., Камінська Т. Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат в системі бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2017. No 4 (82). С. 56-59. [https://doi.org/10.26642/jen-2017-4\(82\)-56-59](https://doi.org/10.26642/jen-2017-4(82)-56-59).
3. Кучеренко Т.Є. Фінансова звітність у системі аграрного менеджменту. Умань: Видавець «Сочінський», 2009. 296с
4. Домбровська Н. Р. Облікова політика витрат, доходів і фінансових результатів підприємства. / Н. Р. Домбровська//Глобальні та національні проблеми економіки. -Випуск 9, 2016. -С.771-775

Свинаренко І.В.,
Науковий керівник - **Уманська В.Г., к.е.н., доцент**
Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького,
м. Черкаси

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ

В сучасних ринкових умовах наймана праця повинна винагороджуватися гідною заробітною платою. Проблема заробітної плати є досить актуальною, а питання обліку оплати праці займають одне з найважливіших місць у всій системі бухгалтерського обліку підприємства. В будь-якій країні, від того, який рівень заробітної плати там присутній, залежить її соціальний та економічний стан. Україна має не найвищі показники по цих критеріях, це означає, що слід переглянути такі сфери, як: планування, організацію, нарахування, стимулювання та оптимізацію фонду оплати праці, аби кінцевим результатом були задоволені, як працівники, роботодавці так і держава в цілому.

Оплата праці - важливий фактор, який безпосередньо впливає на діяльність підприємства і багато вчених, як з-за кордону, так і вітчизняні, розкривали суть, висвітлювали найактуальніші проблеми та запропоновували способи їх вирішення. Серед багатьох ми можемо виділити: Гамову О.В., Ангеловську Л.В., Медведєва В.С. [1], Покатаєву О.В. [2], Шевчука Л.П. [3], та інші.

Гамова О.В. в своїх наукових працях велику увагу приділяла дослідженню методичних прийомів перевірки та її послідовність. Наукові дослідження Ангеловської О.В. були присвячені методиці аудиторських перевірок, в яких автор висвітлює не менш важливе питання відповідальності, до якої може бути притягнуто при порушеннях законодавства у галузі заробітної плати.

Умовно виділяють три головні елементи для правильної організації заробітної плати: нормування такої плати, її тарифікація, а також правильна та обґрунтована система та форма оплати праці. При цьому ми отримуємо кількісну оцінку завдяки нормуванню, якісну – тарифікації, а правильний порядок нарахування застосовуючи системи та форми [4].

Також існує негативний досвід неофіційної позаоблікової виплати працівникам, яка не включає в себе сплату встановлених законом податків і платежів, який часто застосовують на практиці. Для вирішення такої проблеми уряд запропонував популяризувати легалізацію доходів, і внаслідок недотримання якої потрібно буде сплатити штраф за кожного неофіційного працівника.

Це один із способів, за допомогою яких можна регулювати та контролювати виплати робітникам. Але разом з контролем та регулюванням нормативно-законодавчими актами потрібно ще паралельно вдосконалювати цю сферу на підприємствах.

Для того, щоб вдосконалити організацію заробітної плати потрібно оптимізувати її тарифне регулювання, напрями для його оптимізації наведено на рисунку 1.

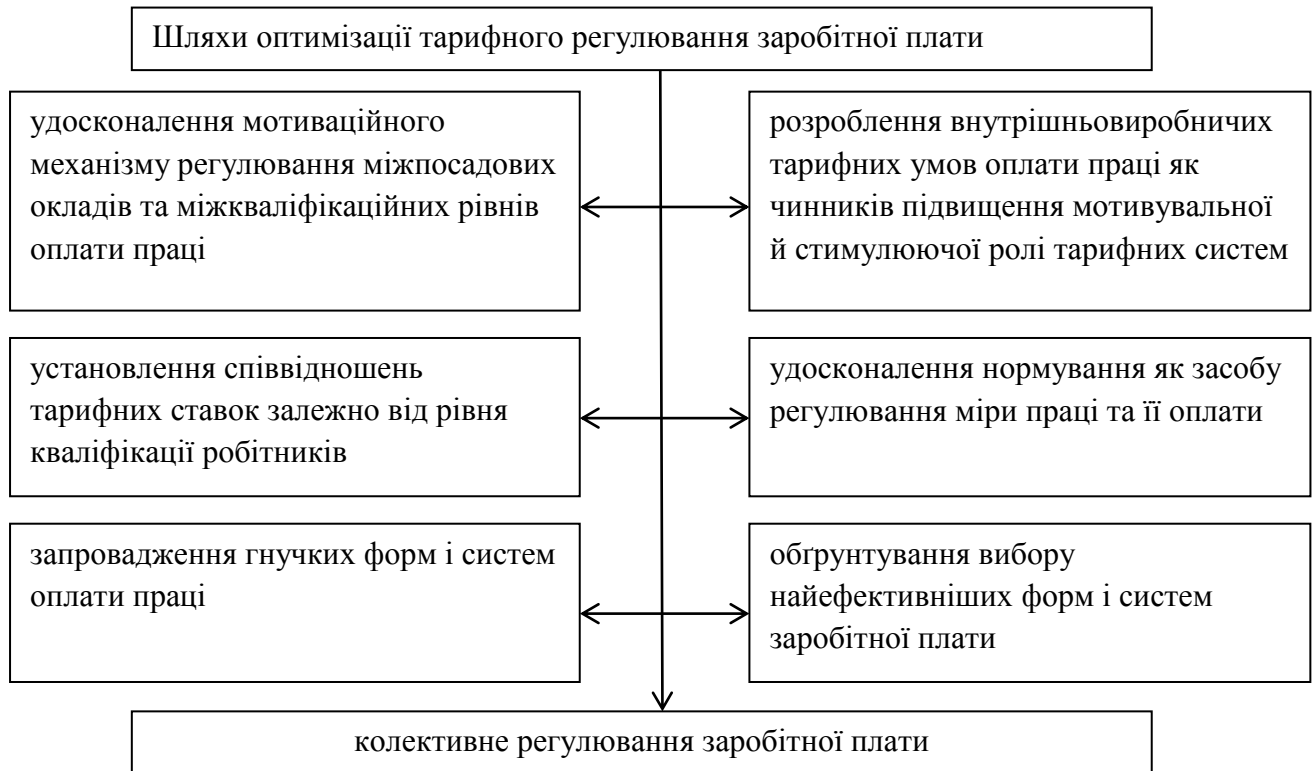

Рис. 1. Напрями оптимізації тарифного регулювання заробітної плати на підприємстві.

Ускладнює облік і оподаткування у цій сфері і той фактор, що нормативно-правова база по цьому питанню зазнає постійних змін. Саме через це процес оплати праці стає більш трудомістким та значно ускладнюється. Якщо зрівняти український досвід з європейським з даного питання, то можна зазначити, що останній є стабільнішим та зазнає зміни лише тоді коли це необхідно.

Також, позитивним є досвід західних країн, коли способом та головною функцією державного регулювання там є потреба забезпечити мінімальний рівень доходів для населення. Функції, які покладені на підприємство, пов'язані з оплатою праці, там визначає держава. Навіть в сучасних умовах ринкового регулювання оплати праці не можливо повністю відмовитися від регулювання державою даної галузі. Яскраво виражена ця потреба, коли відбувається перехід до ринкової економіки, і цей вплив виражений державними гарантіями, пільгами та компенсаціями.

Розглянувши світові тенденції нарахування оплати праці та її обліку та порівнявши МСФЗ (IAS) 19 та ПСБО 26 "Виплати працівникам" необхідно зазначити, що зазначені нормативні документи, поряд з тотожними, містять відмінні положення. Такі документи надають користувачам інформацію про зміни у складі виплат працівникам протягом певного періоду та розкривають

інформацію, яка стосується залишків на звітну дату, а отже вони не мають суперечити один одному.

Вважаємо, також за доцільне, наступне: оклад кожного працівника встановлювати індивідуально; один раз на рік оклади робітників переглядати; оклад повинен об'єктивно відображати заслуги та напрацювання працівника; оплата праці нових працівників в окремих випадках повинна бути дещо меншою, оскільки незалежно від кваліфікації, незнання обстановки зменшує віддачу.

Основною рекомендацією в покращенні обліку виплат працівникам є детальна розробка внутрішніх інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, які на розроблених прикладах та типових ситуаціях дадуть можливість пересічному бухгалтеру зрозуміти особливості обліку розрахунків за виплатами працівникам.

Отже, у сучасних умовах розвитку України вірний і дієвий облік витрат на оплату праці на підприємстві повинен стати не лише засобом дотримання вимог чинного законодавства, а й джерелом надійної інформації для подальшого контролю та управління витратами на оплату праці.

Порядок здійснення та облік розрахунків з оплати праці пов'язані з вибором основних елементів загального механізму організації оплати праці на підприємстві – моделей формування, форм і систем оплати праці, нормування й стимулювання праці. Особливо виважених підходів потребує розробка оптимальної системи оплати праці й механізму її стимулювання, які мають бути спрямовані на досягнення загальної мети діяльності підприємства та підвищення добробуту найманих працівників.

Список використаних джерел

1. Медведєв В. С. Впровадження системи оплати праці на основі показників продуктивності /В. С. Медведєв //Актуальні проблеми економіки – 2012. – № 3. – С. 241-247.
2. Покатаєва О. В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві /О. В. Покатаєва, Г. О. Кошулинська [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2010_3/files/DU310_29.pdf.
3. Шевчук Л. П. Інформаційні технології контролю заробітної плати шляхом формування мережевого бухгалтерського обліку / Л. П. Шевчук, А. А. Шевчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 101-106.
4. 13. 16. Островерха Р. Е. Організація обліку: навч. посіб. / Р. Е. Островерха. – К. : Центр учб.л-ри, 2012. – 568 с.
5. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95> (дата звернення: 10.10.2020)
6. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Київ, 2016–2017.

Семенова С. М., к. е. н., доцент,
Савич А. В.

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

АСПЕКТИ РОЗКРИТТЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗА МСФЗ

Кожне підприємство має свої особливості організації та ведення господарської діяльності, свою орієнтацію на продукт або послугу, споживача, частку ринку, ризику та економічні очікування. Усе це впливає на вибір методик, правил, оцінок і процедур у веденні обліку та формуванні фінансової звітності, інформація з якої здатна вплинути на ефективність рішень користувачів. Обліковій політиці у міжнародних стандартах фінансової звітності відводиться важлива роль, як щодо питань її формування, так і розкриття у примітках до річної фінансової звітності.

Суб'єкти господарювання, що готують фінансову звітність за МСФЗ, повинні також формувати власну систему подання інформації користувачам з урахуванням специфіки діяльності, потреб ключових користувачів, а також особливостей міжнародних стандартів.

Традиційно, документ, який на практиці називається «наказ» або «положення» про облікову політику підприємства визначає перелік всіх тих облікових альтернатив, сукупність правил та принципів, якими керується підприємство для розкриття інформації про свою діяльність.

Визначення сутності поняття «облікова політика» та рекомендацій до її складання зазначені в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [1]. Відповідно до даного документу, облікові політики – це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [1]. Якщо ж звернутись до Закону України №996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика представляє собою сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [2]. Відповідно до даних визначень можна зробити висновок, що згідно МСФЗ, облікова політика має більш вільну структуру складання, ніж за Законом України №996, тому що відсутнє обмеження конкретними принципами: облікова політика може складатись на основі професійного судження бухгалтера, практики ведення та характеру діяльності суб'єкта господарювання.

У випадку, якщо керівництво використовує власне судження для формування облікової політики і тільки за умови, що відсутній конкретний міжнародний стандарт, який може застосовуватись до господарської операції – в такому випадку повинні враховуватись наступні аспекти:

а) наявність стандартів і тлумачень, що регулюють подібні або пов'язані операції;

б) визначення, критерії визнання та концепції оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат, викладені в Концептуальній основі;

в) постанов інших органів стандартизації обліку, які керуються схожими концептуальними принципами [3]. Крім цього, МСБО 8 зазначає, що інформація, яку керівник розкриває в обліковій політиці на основі свого професійного судження повинна бути доречною для потреб користувачів з прийняття економічних рішень, надійно та достовірно відображати фінансовий стан підприємства, економічний зміст операцій, а також нейтральною, неупередженою, обачливою та повною в усіх суттєвих аспектах.

Якщо говорити про інформаційне наповнення, то в обліковій політиці за МСФЗ обов'язково повинна бути вказана інформація про функціональну валюту та валюту, за якою здійснюється подання звітності, звітний період і дати складання річної та проміжної фінансової звітності, рівень вартісного розмежування основних засобів та запасів, а також межу суттєвості для фінансової звітності [4]. Слід зазначити, що у МСФЗ немає жодних вартісних орієнтирів для класифікації основних засобів, тому в даному випадку керівництво визначає таку вартісну межу на основі власний суджень, враховуючи специфіку діяльності та показники ринку [5].

Окремі статті фінансової звітності також повинні розкривати головні аспекти облікової політики, які обирає підприємство для відображення в обліку і звітності конкретні об'єкти [6]. Зокрема, для відображення в обліку основних засобів та нематеріальних активів, в обліковій політиці необхідно визначити основні моменти: класифікація та методи амортизації основних засобів і нематеріальних активів, вартість, за якою вони обліковуються – історична чи справедлива; ведення обліку інвестиційної рухомості після її визнання. При відображенні запасів, необхідно зазначити за якою з найменшої двох величини вони оцінюються – за собівартістю чи чистою вартістю реалізації. Також потрібно зазначити метод калькуляції собівартості, метод списання вартості запасів, визначення одиниці запасів. Не слід також забувати про такі об'єкти фінансової звітності, як дебіторська та кредиторська заборгованість. Зокрема, в обліковій політиці необхідно відображати інформацію щодо класифікації таких заборгованостей: за строком погашення, за способом погашення чи за своєчасністю погашення. Крім цього, потрібно розкривати інформацію стосовно періоду погашення цих заборгованостей (наприклад 1-30 днів, 31-60 днів, 61-90 днів), а у випадку дебіторської заборгованості - спосіб і критерії нарахування резерву сумнівних боргів.

Крім цього, в обліковій політиці необхідно вказати, ряд інших важливих моментів щодо обліку активів, складових власного капіталу та зобов'язань, доходів і витрат, а також вимоги щодо розкриття інформації у фінансовій звітності [7]. Зокрема: 1) прямий чи непрямий метод для складання звіту про рух грошових коштів від операційної діяльності; 2) метод складання звіту про прибуток або збиток і інший сукупний дохід – як один документ чи як окремі; 3) чи здійснюється згортання статей фінансової звітності чи ні; 4) чи витрати у фінансовій звітності відображаються виходячи з їх характеру або функціонального призначення.

Підсумовуючи вище сказане, можна зазначити, що облікова політика за МСФЗ є гнучкою та, водночас конкретизованою. Гнучкість проявляється в тому, що облікова політика до певних операцій чи подій може складатись на основі професійного судження бухгалтера з урахуванням специфіки діяльності підприємства. В цьому проявляється її альтернативність та відсутність прив'язування до конкретного стандарту. Разом з цим, дана альтернативність та судження не повинні суперечити загальноприйнятим стандартам та концепціям – в цьому проявляється конкретизованість. Облікова політика реалізує принципи послідовності й обачності в бухгалтерському обліку та звітності, і забезпечує такі її якісні характеристики як зіставність і достовірність. Тому питанням формування і розкриття облікової політики за міжнародними стандартами приділяється особлива увага. МСФЗ значно більше надає вимог щодо розкриття інформації про обрану облікову політику у примітках до річної фінансової звітності, ніж за національними П(С)БО, що посилює довіру до фінансових звітів, складених саме на основі МСФЗ. Досвід застосування міжнародних стандартів може бути основою для подальшого удосконалення практики обліку і розкриття інформації про основні аспекти обраної облікової політики у звітності компаній в Україні.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/IAS%208_ukr.pdf
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Волотковська Ю. Облікова політика за МСФЗ. *Uteka* : веб-сайт. Дата публікації 03.01.2017 р. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-msfo-28-uchetnaya-politika-po-msfo>
4. Мазаракі А.А., Фоміна О.В. Інструментарій управлінського обліку. *Економічний часопис – XXI*. 2016. № 6. С.48-51.
5. Малишкін О.І., Семенова С.М. Малий бізнес: облікова політика за МСФЗ для МСП та Законом про бухгалтерський облік Польщі за умов Директиви 2013/34/ЄС. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 11–12. С. 9–16.
6. Облікова політика за МСФЗ: головні аспекти. *Інтерактивна бухгалтерія*, 17 січня 2020, № 11. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9909/136212>
7. Семенова С.М. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах. *Розвиток національних фінансово-економічних систем в умовах глобалізації: Збірник матеріалів Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. пам'яті проф. М.Г. Михайлова (22 листопада 2018 р.)*. Суми: СНАУ, 2018. С.141-144.

Соловйова Н.Ю.,
Науковий керівник - **Шепель І.В., к.е.н., доцент**
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

УДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИТРАТ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Витрати у бухгалтерському розумінні відрізняються від витрат в економічному тлумаченні. Так, зазнані витрати у традиційному для нашої практики розумінні - це зменшення частини активів, які відображають виробничі ресурси (основні засоби, товарно-матеріальні цінності) і збільшення частини пасивів, які відображають заборгованість. Витрати взагалі розуміють не як безпосередньо процес виробничого використання, а як процес придбання виробничих ресурсів, тобто збільшення матеріально-речової частини активів. Якщо характеризувати витрати з бухгалтерської точки зору, вони включають тільки конкретні витрати ресурсів.

В економічному тлумаченні витрат є поняття, що характеризує використання різних речовин і сил природи у процесі господарювання [1]. Грошовий вираз суми витрат на виробництво конкретного продукту визначає поняття “собівартість” [2]. Питання групування витрат за статтями, вирішують сьогодні самі підприємства. Але у межах кожної галузі діяльності номенклатура статей, їх зміст, групування витрат та їх розподіл мають бути однаковими для того, щоб отримувати однакові показники собівартості у плануванні, обліку та калькулюванні. Отже, невиконання цієї вимоги призведе до неузгодженості планових показників із даними звітності підприємства у межах однієї галузі, і тим самим обмежить можливість їх аналізу. Для визначення науково-обґрунтованої номенклатури калькуляційних статей необхідно насамперед вирішити питання критеріїв виділення тих чи інших витрат в окрему статтю. Таким критерієм є: необхідність відображення виробничо-технологічних особливостей галузі; забезпечення економічного аналізу належною інформацією; однотипність витрат, що включаються в одну статтю [3, с. 75].

Головним критерієм виділення тих чи інших витрат у самостійну статтю є їх значення для формування собівартості продукції, яку виробляє підприємство тієї чи іншої галузі. Такі витрати мають у багатьох випадках значну питому вагу в загальній структурі собівартості та відображують галузеву специфіку формування собівартості, яка обумовлена технологією виробництва, характером виробленої продукції. Групування виробничих витрат за калькуляційними статтями повинне мати єдину науково обґрунтовану та уніфіковану номенклатуру. Виділяючи окремі витрати в самостійні калькуляційні статті, необхідно врахувати доцільність такого виділення. Так, збільшення частки прямих витрат через розмежування комплексних витрат підвищує точність визначення собівартості продукції, що у ринкових умовах відіграє важливу роль при прийнятті рішень.

За результатами проведеного дослідження ми пропонуємо такий склад статей витрат сільськогосподарського виробництва:

- витрати на оплату праці;
- витрати на соціальні заходи;
- насіння та посадковий матеріал;
- паливо та мастильні матеріали;
- добрива, в т.ч.:
 - органічні;
 - мінеральні;
- засоби захисту рослин та тварин;
- корми в т.ч.:
 - власні;
 - куповані;
- сировина та матеріали;
- роботи та послуги;
- витрати на утримання і ремонт основних засобів;
- інші витрати;
- непродуктивні витрати;
- загальновиробничі витрати.

Запропонований склад статей витрат дозволить побудувати належну систему управлінського обліку і контролю витрат виробництва. При визначенні фінансового результату порівнюють доходи з витратами звітного періоду. Для цього необхідно виділити витрати, які відносяться до звітного періоду. З цього погляду витрати поділяються на вичерпані та невичерпані. Вичерпані витрати – це спожита частка всіх витрат підприємства. Такими витратами слід вважати собівартість реалізованої продукції, включаючи амортизаційні витрати. Невичерпані витрати – це такі витрати, що позначають розмір витрачених коштів, які принесуть користь у майбутньому. Витраченими коштами слід вважати вартість придбаних виробничих запасів, основних засобів, інших необоротних активів та факторів виробництва ще не спожитих у звітному періоді. Виходячи зі сказаного, можна констатувати, що вичерпані витрати – це збільшення зобов'язань або зменшення активів для отримання доходу звітного періоду. З іншого боку, невичерпані витрати – це збільшення зобов'язань або зменшення активів для отримання доходу чи іншої вигоди в майбутніх періодах. Отже, невичерпані витрати знаходять своє відображення в активі балансу, а вичерпані – у звіті про фінансові результати.

Вичерпані витрати на продукцію відображаються у звіті про фінансові результати саме як собівартість реалізованої продукції, що визначається з урахуванням зміни залишків запасів (рис. 1.).

Як уже зазначалось, не всі витрати безпосередньо пов'язані з виробництвом або придбанням запасів. Тому для визначення собівартості продукції слід розрізняти витрати на продукцію та витрати періоду. Витрати на продукцію – витрати, пов'язані з виробництвом або придбанням товарів для реалізації. У виробничій сфері до таких витрат належать усі витрати, пов'язані з виробничим споживанням факторів виробництва.

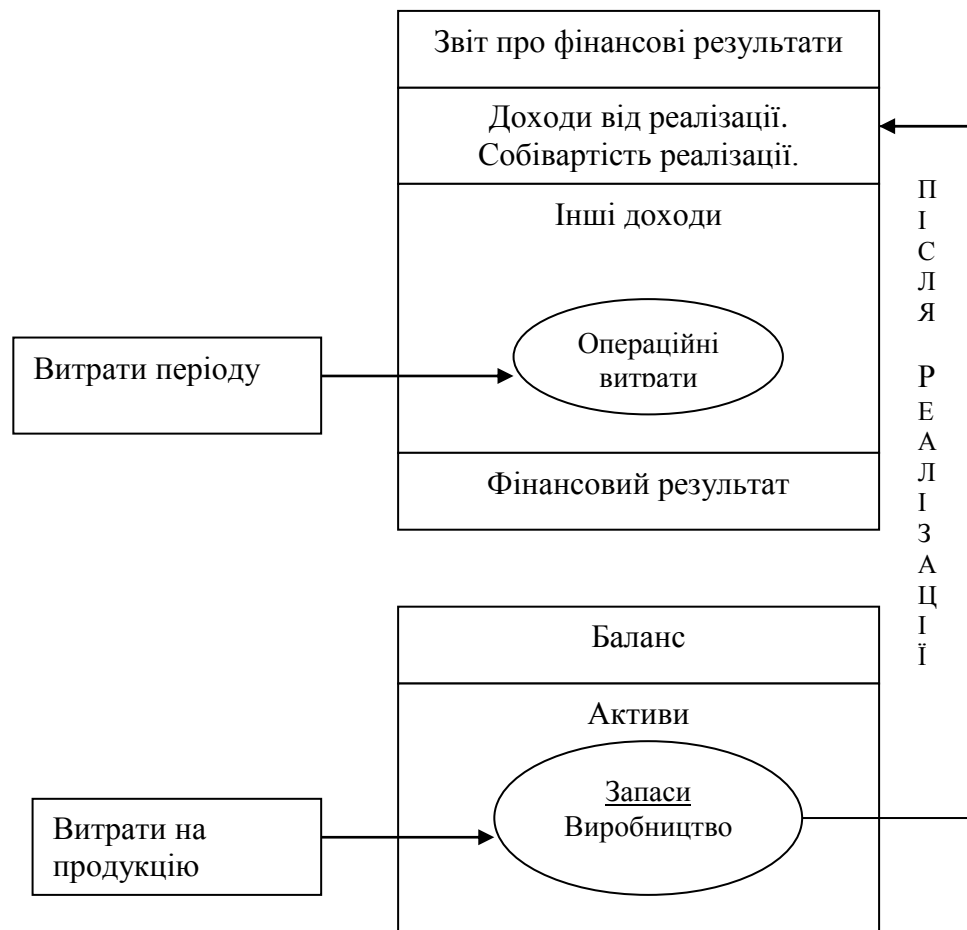

Рис. 1. Концепція витрат на продукцію та витрат періоду.

Головним критерієм виділення витрат у самостійну статтю є їх значення для формування собівартості продукції, яку виробляє підприємство певної галузі. Запропоновані у дисертації зміни номенклатури статей, а саме статтю “Корми” деталізовано на “Корми власні” та “Корми куповані”, а статтю “Добрива” – на “Добрива органічні” та “Добрива мінеральні”. Об’єднано статтю “Витрати на ремонт необоротних активів” із статтею “Інші витрати на утримання основних засобів” під загальною назвою “Витрати на утримання та ремонт основних засобів”, в окрему статтю виділено “Роботи і послуги зі сторони” та “Відрахування на соціальні заходи”. Такі зміни надають змогу визначати спрямованість витрат, виявляти місця їх виникнення, організувати контроль за витратами та їх аналіз.

Список використаних джерел

1. Кірейцев Г.Г. Методологічні аспекти розвитку бухгалтерського обліку. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2000. № 8. С. 2-7.
2. Литвин Ю.Я., Олійник В.М. Прогресивні методи обліку витрат на виробництво (вітчизняні і зарубіжні). Тернопіль: Збруч, 1995. 219 с.
3. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Тернопіль: Економічна думка, 1999. 424 с.

Соценко К.О.,
Науковий керівник - *Мошковська О.А., д.е.н., професор*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

Для забезпечення ефективною та вдалою роботи підприємства необхідно чітко розуміти, що відбувається у процесі його функціонування. Кожного дня у межах роботи підприємства проходить безліч операцій, що обов'язково матимуть вплив на діяльність організації. Задля уявлення про фінансовий стан та можливостей підприємства важливо безпомилково та безперервно вести бухгалтерський облік. Організація бухгалтерського обліку в будь-якій країні пов'язана з особливостями її економічної моделі розвитку. Відомо, що Німеччину не безпідставно називають одним з «локомотивів» світової економіки. Економіка Німеччини організована за принципом соціальної ринкової економіки. Розгляд системи фінансового обліку Німеччини вбачає сенс не тільки з метою запозичення методик, але й для уникнення помилок, які можуть бути допущені в процесі формування облікової системи України.

Система бухгалтерського обліку в Німеччині заснована на давніх традиціях та орієнтована насамперед на чітке дотримання норм прийнятого законодавства. Системи бухгалтерського обліку Німеччини та України відносяться до континентальної моделі, для якої характерна висока залежність від банківської системи та держави. Характерними рисами так само є: юридична регламентація обліку та звітності, орієнтація обліку і звітності на інтереси державного регулювання оподаткування і макроекономічного планування. Та пропри наведену вище інформацію, системи бухгалтерського обліку Німеччини та України мають достатню кількість відмінностей. Деякі з них пов'язані з тим, що бухгалтерський облік ведеться з різною метою та спрямований на використання різними користувачами: в Україні - внутрішніми, в Німеччині - зовнішніми. В Україні інформація про діяльність підприємства збирається для споживання управлінців організацій та для використання державою. В Німеччині звітність складається для банківських організацій, що є основними джерелами фінансових запитів та державного керівництва. [1]

Всі правила, що регулюють ведення обліку та складання фінансової звітності в Німеччині, містяться в Торговому кодексі Німеччини. Питання зміни цього закону перебувають у віданні німецького Міністерства юстиції. Торговий кодекс містить повний обсяг вимог, що пред'являються до індивідуальної фінансової звітності, та основні вимоги, що пред'являються до консолідованої фінансової звітності. Розробка доповнень і пояснень до основних правил складання консолідованої звітності, рекомендацій та створення нових, а також зміна старих стандартів – це прерогатива Німецького комітету зі стандартів фінансової звітності. Метою Німецького комітету зі стандартів бухгалтерського обліку є здійснення консультативних функцій для уряду без порушення суверенності законодавчих

органів і судів. До найважливіших завдань Німецького комітету зі стандартів бухгалтерського обліку належать:

- розробка стандартів бухгалтерського обліку у сфері регулювання, пов'язаних з консолідацією фінансових звітів;
- співпраця з іншими організаціями, які створюють стандарти;
- консультативна діяльність у сфері державного і міжнародного регулювання з особливим врахуванням регулювання в сфері бухгалтерського обліку;
- представництво держави в міжнародних організаціях бухгалтерського обліку та інститутах, пов'язаних з гармонізацією. [2]

Метою діяльності Німецької ради зі стандартів бухгалтерського обліку є розробка та інтерпретація стандартів бухгалтерського обліку. Німецька рада зі стандартів бухгалтерського обліку не має повноважень, щоб створювати власне правове регулювання. Розроблені стандарти мають бути затверджені Міністерством юстиції. Велике значення для вирішення проблем бухгалтерського обліку в Німеччині мають судові рішення, що виносяться Податковим судом і Найвищим податковим судом. Положення про бухгалтерський облік в Україні прописані у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».[3]

Згідно ст.7 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], як дорадчий орган при Міністерстві фінансів України діє Методологічна рада з бухгалтерського обліку. Методологічна рада з бухгалтерського обліку є дорадчим органом при Міністерстві фінансів України з питань методології бухгалтерського обліку і звітності та вдосконалення організаційних форм і методів бухгалтерського обліку. Головними завданнями Методологічної ради є:

1. Концептуальне визначення основних принципів побудови національної системи бухгалтерського обліку;
2. Участь у розробці проектів національних положень (стандартів), національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, інструкцій, нормативно-правових актів з питань бухгалтерського обліку і фінансової звітності та іншого методичного забезпечення бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
3. Ґрунтовний розгляд і обговорення проектів нормативно-методичних документів з бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
4. Розгляд сучасних технологій збору та обробки обліково-економічної інформації;
5. Обговорення питань, пов'язаних із розробкою рекомендацій з удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації бухгалтерів [4].

Державне регулювання облікової системи України реалізується через систему органів державної влади та державного управління, до яких відносяться Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державне казначейство України, Державний комітет статистики, Державна податкова служба України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах повноважень, передбачених 38 законодавством.

Наступною відмінністю у системах бухгалтерського обліку України та Німеччини є система оподаткування. Основною відмінністю німецької системи оподаткування є можливість для платника податку на прибуток обрати один з двох варіантів збору інформації при прибутку (збиток) в системі поточного обліку – за принципами або бухгалтерського балансу або податкового балансу. З метою оподаткування корпорація Німеччини може використовувати три форми декларації з податку на прибуток - за формами KSt 1A, KSt 1B, KSt 1C. Тоді як в Україні і більшості інших європейських країн – одну.

У Німеччині існує розподіл посади бухгалтера та людини, що нараховує податки, адже для останньої потрібна практика та відповідна кваліфікація, не залежно від розмірів підприємства. В Україні таке виокремлення відсутнє та зазвичай увесь спектр роботи виконує один спеціаліст, як у малому бізнесі, де не виникає труднощів ведення податкового регулювання, так і у великому, де можуть виникати неоднозначні ситуації. Форми ведення бухгалтерського обліку України та Німеччини схожі, так як вони визначені міжнародними стандартами та використовуються по всьому світу. Останньою відмінністю у системах бухгалтерського обліку України та Німеччини є використання різних програмних забезпечення при веденні бухгалтерського обліку. В Україні набули великої популярності такі програми як 1С та Парус, якими користуються на території нашої країни та у країнах СНГ. У Німеччині існують власні компанії, які надають подібні послуги. Найпопулярнішою є SAP AG. Її продукт коштує дорожче, але розробляється під законодавство та потреби кожного клієнта окремо. [5]

Отже, можна помітити достатню кількість розбіжностей у системах бухгалтерського обліку України та Німеччини, попри відношення до одної моделі обліку. Основними відмінностями є те, що Німеччина веде облік для зовнішнього використання та жорстко регулює питання нарахування податків та кваліфікації кадрів. В Україні ж приділяють більше уваги до форм ведення обліку, а не до того, хто буде споживачем цієї інформації. Актуальність і необхідність розгляду німецького досвіду ведення фінансового та управлінського обліку не ставиться під сумнів. Це необхідно як окремим підприємствам, які намагаються знайти партнерів за кордоном, так і всій вітчизняній бухгалтерській спільноті.

Список використаних джерел

1. Особливості бухгалтерського обліку в Німеччині. URL: <http://vipreferat.net/295694-Osobennostibuhgalterskogo-ucheta-v-Germanii.html>.
2. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 206 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. // ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України URL: <https://mof.gov.ua/uk/metodologichna-rada-z-buhgalterskogo-obliku-pri-ministerstvi-finansiv-ukraini>.
5. Компанія SAP AG і її програмне забезпечення/ О. Туровська, К. Колос. URL: <http://dssbi.com.ua/System/810/>.

Стеценко І.І.,
Науковий керівник – *Мармуль Л.О., д.е.н., професор*
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Два останніх десятиліття відзначені посиленням уваги до проблеми міжнародної уніфікації бухгалтерського обліку. Розвиток бізнесу, що супроводжується зростанням ролі міжнародної інтеграції в сфері економіки, висуває визначені вимоги до однаковості і прозорості застосованих у різних країнах принципів формування собівартості запасів, алгоритмів нарахування прибутку, формування оподаткованої бази, умов інвестування і капіталізації зароблених коштів тощо. Проблема невідповідності моделей бухгалтерського обліку не є унікальною і властива не тільки Україні [1]. Матеріальні оборотні активи посідають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємства різних сфер діяльності і визначенні результатів господарської діяльності та при висвітленні інформації про фінансовий стан. Вони відносять до складу оборотних активів, оскільки можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу[2].

Найбільш розповсюдженим у міжнародній практиці бухгалтерського обліку є два види стандартів. Це Міжнародні стандарти фінансової звітності (IASCF/МСФЗ), що формують власну інтернаціональну модель бухгалтерського обліку та Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку США (GAAP), які утворюють британо-американо-голландську модель бухгалтерського обліку [3]. МСФЗ не вимагають, але заохочують подання окремо поточних і непоточних активів, що відповідає поділу в П(С)БО на оборотні і необоротні активи [4].

У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» активами є ресурси, контрольовані підприємством, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [5].

Згідно МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання і оцінка», фінансовий актив – це будь-який актив, що є: грошовими коштами; контрактним правом отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства; контрактним правом обмінювати фінансові інструменти з іншим підприємством за умов, які є потенційно сприятливими; інструментом капіталу іншого підприємства [8].

Визначенню запасів за МСБО 2 «Запаси» майже повністю відповідає П(С)БО 9 «Запаси». Згідно з цим стандартом запаси – це активи, які: утримуються для продажу в звичайному ході бізнесу; знаходяться в процесі виробництва для такого продажу; існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг.

Вищезгадані активи включають товари, що були придбані та зберігаються для перепродажу, наприклад, товари, придбані підприємством для роздрібної

торгівлі та призначені для перепродажу, або інша власність, утримувана для перепродажу та вироблена готова продукція.

За МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», знаходимо, що кожне підприємство самостійно вирішує подавати чи не подавати поточні та непоточні активи у вигляді окремої класифікації в балансі. Таким чином, згідно з МСБО 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», активи підприємств можуть класифікуватись як поточні, якщо вони: як очікується, будуть реалізовані або утримувані для продажу чи споживання у звичайному ході операційного циклу підприємства; утримуються в основному з метою продажу або протягом короткострокового періоду та, за очікуванням, будуть реалізовані протягом дванадцяти місяців з дати балансу; є грошовими коштами чи активами, еквівалентними грошовим коштам, не обмеженим у їхньому використанні [6]. Виходячи з цього, за МСБО 1, усі інші активи слід визначати як непоточні активи.

У стандартах GAAP США, а саме в Положеннях про концепції бухгалтерського обліку (SFAS) 2 «Якісні характеристики інформації бухгалтерського обліку», знаходимо, що підприємства зобов'язані відображати балансовому звіті інформацію про свої поточні і довгострокові активи окремо у міру зменшення їх ліквідності.

SFAS 6 «Елементи фінансових звітів комерційних підприємств», в системі GAAP, визнає активи як ресурси компанії, які повинні принести їй господарську вигоду в майбутньому.

В системі обліку GAAP розрізняють довгострокові активи і поточні активи, що реалізуються протягом одного року. Згідно з вимогами GAAP активи виділяють як поточні, коли:

- активи включають готівкові грошові засоби й інші активи, які можуть бути обернені в грошові засоби, а також активи, які призначені для продажу або споживання протягом нормального циклу діяльності компанії або протягом одного року після складання даного балансового звіту залежно від того, який із них довше [3].

Поточні активи згідно зі стандартами GAAP – це товарно-матеріальні запаси (ТМЗ), які мають наступні ознаки:

- товарно-матеріальні запаси є власністю компанії, тобто об'єктом обліку;
- товарно-матеріальні запаси – це матеріальні активи;
- товарно-матеріальні запаси призначені для продажу або використання у виробництві, вони постійно витрачаються і замінюються новими (поновлюються).

Залежно від діяльності підприємства, товарно-матеріальні запаси поділяються на товарні запаси та виробничі запаси. Товарні запаси – куплені компанією товари, які призначені для подальшого перепродажу. Виробничі запаси – куплені або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці в компанії. Їх можна виділити як сировину, незавершене виробництво, готова продукція, допоміжні матеріали. За стандартами GAAP, що майже співпадають з міжнародними стандартам обліку, всі ці види товарно-

матеріальних запасів об'єднані в рамках загальної статті балансового обліку «Товарно–матеріальні запаси». Після введення П(С)БО в Україні, цій статті відповідає П(С)БО 9 «Запаси».

Отже, підходи до визнання і класифікації активів, зокрема оборотних активів, за стандартами МСФЗ, П(С)БО, GAAP мають свої особливості, а також схожість та відмінності щодо відображення їх в балансі підприємства.

Список використаних джерел

1. Сақун А.Ж., Паладій Н.Є. Національні та міжнародні стандарти з обліку запасів: відмінності, недоліки, шляхи гармонізації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Science, research, development. Economy. Management – 12 (Наука, исследования, развитие. Экономика. Менеджмент – 12)] (Белград, 29-30 грудня 2018р.) / The East European Scientific Group. Virtual Training Centre «Pedagog of the 21st Century», Global Management Journal. – С.42-46

2. Мармуль Л.О., Стеценко І.І. Обліково-аналітичні процедури аудиту оборотних активів малих підприємств: *Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів*: моногр. / ред. Л.О. Мармуль. Херсон: Айлант, 2020.С. 80-95.

3. Демченко Т. А. Проблеми поділу активів у сучасних системах обліку та шляхи їх вирішення в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 21. С. 42-44.

4. Мухіна Д. О., Азаренкова Г.М. Фінансові проблеми управління оборотними активами підприємства. *The scientific potential of present*. St. Andrews, Scotland, UK. 2016. С.240-242.

5. Жолнер І. Фінансовий облік за міжнародними стандартами: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. С. 85-134.

6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013

7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». [Електронний ресурс]. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015

Супрун Я.С.,
Науковий керівник - *Пристемський О.С., д.е.н., професор*
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ВІТЧИЗНЯНІ ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

На сьогоднішній день перед суб'єктами господарювання виникає необхідність вести гнучку політику в управлінні підприємством, і немалозначну роль в ефективному управлінні займає перегляд існуючої системи обліку виробничих запасів.

Вони необхідні для виготовлення продукції, надання послуг, адміністративних, збутових цілей та ін.. А тим більше, якщо брати до уваги суб'єктів господарювання, основною діяльністю яких є реалізація товарів. Тому питання правильного та ефективного обліку таких активів, як запаси, є вкрай важливим.

Термін «запаси» у вітчизняній науковій літературі з'явився в період реформування бухгалтерського обліку в Україні з метою приведення його до міжнародних стандартів. До цього часу ця категорія характеризувалась як: товарно-матеріальні цінності, предмети праці, матеріальні ресурси, виробничі ресурси тощо.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [1]. Виходячи з того, що національні стандарти обліку розроблені на основі міжнародних і не повинні суперечити їм, необхідно звернути увагу також на Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [2].

Оскільки вибір застосування МСБО в Україні є добровільним (крім випадків, встановлених законодавством), важливим питанням є розуміння відмінностей між вітчизняними та міжнародними стандартами, зокрема, і між МСБО 2 та П(С)БО 9 «Запаси». Для досягнення гармонії національних та міжнародних стандартів фінансової звітності перш за все необхідно виявити ряд протиріч та розбіжностей, що виникають між ними [3, с. 52].

Перелік видів діяльності та суб'єктів господарювання, що не застосовують міжнародний стандарт до оцінки запасів по справедливій вартості, значно ширше, ніж у вітчизняного стандарту. Так у П(С)БО 9 визначено [1], що його норми застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності). Таке визначення є менш конкретизованим, ніж в МСБО 2.

Розглянувши класифікацію запасів, встановлено, що П(С)БО 9 «Запаси» [1] містить детальний перелік активів із поділом на аналітичні групи, які визнаються запасами на підприємстві.

За МСБО 2 «Запаси» не виділяють в окрему групу запасів малоцінні та

швидкозношувані предмети. Згідно з даним міжнародним нормативним документом з ведення бухгалтерського обліку, до запасів підприємства в цілому належать[2]: товари, що були придбані та утримуються для перепродажу; готова вироблена продукція або незавершене виробництво; основні та допоміжні матеріали, призначені для виробництва.

В обох стандартах наведено перелік витрат, які не включаються до вартості запасів, а визнаються як витрати підприємства. Але і тут є деякі відмінності [4]. Так, згідно з МСБО 2 «Запаси», виключаються із собівартості запасів витрати на зберігання (крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для підготовки до наступного етапу виробничого процесу). А згідно з П(С) БО 9 «Запаси», не включаються до первісної вартості фінансові витрати, методологічні засади формування інформації про які в бухгалтерському обліку визначає П(С)БО 31 «Фінансові витрати» [2].

Отже, розглянувши перелік витрат, які не включають до первісної вартості запасів, за П(С)БО 9 у порівнянні з МСБО 2, прийшли до висновку, що суттєвої різниці немає, а відмінності зумовлені лише трактуванням міжнародного стандарту. Це і може стати причиною появи недостовірної інформації у обліку запасів.

МСБО 2 носять рекомендаційний характер, хоча на їх підставі розробляють національні стандарти з детальнішою регламентацією обліку певних об'єктів.

Таким чином, лише дослідивши в повному обсязі, можливості обрання методу оцінки запасів, які запропоновано законодавчо, належним чином проаналізувавши переваги та недоліки кожного з них, можна прийняти оптимальний варіант для кожного конкретного підприємства.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», затверджений Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

3. Коблянська Г.Ю. Порівняльна характеристика ПСБО 9 «Запаси» і МСБО 2 «Запаси»/Г.Ю. Коблянська, К.О. Ревенко//Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 50-56.

4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія] /С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007.–522 с

Тесленко Т. М.,
Науковий керівник — *Сирцева С. В.*, к.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В останні десятиліття ХХ ст. в розвитку людського суспільства з'явилися принципово нові явища його господарської діяльності. В економічній площині позначилася тенденція глобалізації як стадія інтеграції суспільного виробництва. Сутність глобалізації полягає в не просто прискореному темпі інтернаціоналізації, що представляє тісно взаємопов'язані взаємини країн світу у всіх областях людської діяльності, а якісно новому етапі світового розвитку.

Перше звернення до даної термінологічної конструкції здійснив Теодор Левітт у 1983 р. Дослідник розглядав глобалізацію, як процес формування корпораціями загальносвітових ринків аналогічних товарів та послуг. Його позиція розбудовувалася на підходах дослідження подій і явищ економічної світової спільноти 60-70-х рр. двадцятого століття, в першу чергу, як маркетолога [11].

У обліковій практиці фактично всіх країн виникла проблема гармонізації облікових методик. Укладання міжнародних торговельних угод збільшувало обсяг операцій для відображення їх в обліку та ускладнювало сам процес обліку [22]. Рішення було знайдено спочатку в формуванні Міжнародної дослідницької групи бухгалтерів (1966 р.), куди увійшли фахівці Американського інституту присяжних бухгалтерів, подібних інститутів Канади, Англії, Уельсу, Шотландії, Ірландії, а потім Комітету з міжнародних стандартів фінансової звітності (1973 р.).

Мета Комітету з МСФЗ, як зазначено у вступі до МСФЗ, складається «в досягненні уніфікації принципів бухгалтерського обліку, які використовуються компаніями та іншими організаціями для фінансової звітності в усьому світі» [33]. Результатом проведеної роботи стало те, «що склалася глобальна система бухгалтерського обліку на базі МСФЗ» [44].

Розробка визнаних багатьма міжнародними організаціями концепцій, норм і правил подання облікової інформації у фінансовій звітності є чинником економічного співтовариства глобального рівня, який крім всього вирішує проблему обмеженості ресурсів. МСФЗ дає змогу відстежити дані про діяльність компаній, а відображення даних в звітності по МСФО є зрозумілими будь-якому зацікавленому користувачу незалежно від його ментальності, національності або територіальної віддаленості від суб'єкта господарювання [55].

У сучасному вимірі МСФЗ поки ще не отримали достатньо широкого впровадження в світі в зв'язку з нерівномірністю економічного розвитку країн, політичними особливостями, національними та історичними традиціями і іншими досить численними об'єктивними обставинами. Поряд з цим, процеси регіональної інтеграції мають глибоке коріння. Країни, що входять в

регіональні угруповання, близькі територіально, історично, часто не мають мовних бар'єрів, традиційно економічно взаємопов'язані. Створення регіональних угруповань сприяє посиленню торговельних зв'язків, прискоренню економічного зростання в країнах-учасниках. У зв'язку з цим міжнародна система обліку та фінансової звітності все більшою мірою розглядається як найважливіший елемент економічної інтеграції та механізму макроекономічної рівноваги, як один із напрямів розвитку національних облікових систем. У зв'язку із зазначеними обставинами вважаємо, що поряд з розвитком міжнародної стандартизації фінансової звітності паралельно слід вести роботу по гармонізації обліку і звітності в країнах, де розвиваються регіональні інтеграційні процеси. Оскільки Європейський Союз є найбільш раннім регіональним інституціональним суб'єктом міжнародних економічних відносин, Рада міністрів ЄС і Європейський парламент приймають директиви, які регламентують фінансову звітність в країнах ЄС і які є обов'язковими для виконання. Незважаючи на те, що бухгалтерський облік в більшості країн єврозони ведеться відповідно до континентальної моделі, в директивах ЄС приймаються способи оцінки і обліку, які використовуються в системі МСФЗ. Так, з 2001 р в країнах ЄС при складанні фінансової звітності поряд з іншими видами оцінки може використовуватися метод оцінки за справедливою вартістю, зокрема, за похідними фінансовими інструментами – деривативами. Зміни, внесені в 4-ю, 7-ю директиви ЄС і ін., забезпечують відповідність бухгалтерського обліку сучасному стану ринку та бізнесу. Іншими словами, в європейських країнах відбуваються процеси поступового зближення обліку та звітності, а при виникненні об'єктивної потреби прийняття методик МСФЗ вони включаються до відповідних директив як обов'язкові норми.

У країнах-учасниках Американської зони вільної торгівлі (НАФТА) ведення обліку і фінансової звітності організовується за принципами і стандартами англо-американської облікової системи. Приєднання до неї країн Латинської і Центральної Америки, Карибського басейну зажадає вирішення питань гармонізації систем обліку і звітності. Можна припустити, що цей процес буде здійснюватися в двох напрямках. Перший з яких пов'язано зі зближенням національних облікових систем країн Латинської Америки, Центральної Америки і Карибського басейну, для яких характерна жорстка регламентація обліку та звітності. Другий напрямок засновано на поступовій зміні в обліку на основі МСФЗ зі збереженням національних організаційних особливостей облікових систем. Удосконалення національних облікових систем на основі гармонізації дозволить зблизити динамічні характеристики діяльності, підтягнувши менш розвинені в економічному відношенні країни до рівня більш розвинених. Інформація, отримана в гармонізованих облікових системах з однаковими якісними характеристиками, сприятиме об'єктивним умовам прискорення позитивних процесів у розвитку бізнесу в регіоні та світі.

Таким чином, тенденції глобалізації в сфері економіки торкнулися і системи бухгалтерського обліку та звітності. Тому спроби вирішення облікових проблеми є актуальними та дозволить прогнозувати розвиток міжнародної облікової системи в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Мисака Г. В. Глобалізація світової економіки в активізації процесів гармонізації та стандартизації облікових систем. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2013. Вип. 10. С. 97-100.
2. Кравчук Н., Співак С. Трансформація ролі бухгалтера з управлінського обліку в епоху глобалізації: міжнародний досвід. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип. 2. С. 90-99.
3. Пасько О. В. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rada-z-mizhnarodnih-standartiv-buhgalterskogo-obliku-yak-klyuchoviy-sub-ekt-globalnogo-upravlinnya-v-sferi-obliku-problema-legitimnosti.html>
4. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства : монографія / О. В. Пальчук, В. М. Савченко, І. В. Рузмайкіна та ін; за ред. Г.М. Давидова. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем», 2017. 248 с.
5. Nölke Andreas, Wolfgang Johann, Perry James The Power of Transnational Private Governance: Financialization and the IASB. *Business and Politics*: Vol. 9: Iss. 3, Article 4. // The Berkeley Electronic Press. - Mode of access: http://www.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?context=bap&article=1185&date=&mt=MTMwODgyMjg1Mw==&access_ok_form=Continue. - Last access: 2011.

Тютюнник С.В., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія,
М. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБЛІКУ ЗАКОРДОННОГО ВІДРЯДЖЕННЯ

Бюджетні та державні установи під час направлення працівників у відрядження керуються Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон, госпрозрахунковим підприємствам рекомендовано розробити внутрішній документ – Положення про відрядження у якому необхідно прописати всі ключові моменти, які пов'язані із службовими відрядженнями та не врегульовані Податковим кодексом України та Кодексом законів про працю України (яким документом оформляти рішення про направлення працівника у службове відрядження (наказ або розпорядження керівника підприємства); граничні терміни відрядження; порядок і терміни звітування про відрядження; порядок відшкодування витрат на відрядження; порядок компенсування роботи у відрядженні у вихідні та святкові дні тощо).

Відповідно до Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон «службовим відрядженням вважається поїздка працівника за розпорядженням керівника державного органу (поїздка державного службовця – за розпорядженням керівника державної служби), підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримується (фінансується) за рахунок бюджетних коштів, на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи (за наявності документів, що підтверджують зв'язок службового відрядження з основною діяльністю підприємства)» [1].

Відрядження працівника за кордон здійснюється відповідно до наказу керівника підприємства, у якому зазначаються мета виїзду, завдання, пункт призначення, строк, джерело фінансового забезпечення витрат на відрядження, а також за потреби інші ключові моменти (вид транспорту та маршрут поїздки у разі відрядження на службовому автомобілі, інформація про додаткові обмеження щодо сум та цілей використання коштів, наданих на відрядження, у разі їх встановлення керівником), після затвердження технічного завдання і кошторису витрат. У разі направлення працівника підприємства у службове відрядження за кордон за запрошенням подається його копія з перекладом та за наявності програма заходів. Строк відрядження визначається керівником, але не може перевищувати 60 календарних днів.

Підприємство, що відряджає працівника у відрядження за кордон, забезпечує його авансом у національній валюті держави, до якої відряджається працівник, або у доларах США / євро, або у гривневому еквіваленті за офіційним курсом Національного банку України, встановленим на день подання уповноваженому банку розрахунку витрат на відрядження. Обов'язковість видачі авансу на відрядження для бюджетних установ

регулюється Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон, для інших роботодавців – ч. 2 ст. 121 КЗпП.

Придбання іноземної валюти в уповноваженому банку та відображення відповідних операцій в бухгалтерському обліку здійснюються згідно з вимогами чинного законодавства. А саме, облік видачі авансу в готівковій іноземній валюті оформляється наступними бухгалтерськими проведеннями:

- списання іноземної валюти з поточного рахунку в іноземній валюті:

дебет рахунку 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті» кредит рахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

- оприбуткування в касу іноземної валюти:

дебет рахунку 302 «Готівка в іноземній валюті» кредит рахунку 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;

- видача іноземної валюти працівнику на відрядження:

дебет рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» кредит рахунку 302 «Готівка в іноземній валюті».

Видача авансу в безготівковій іноземній валюті оформляється наступним проведенням: перераховано працівнику аванс на відрядження з поточного рахунку в іноземній валюті - дебет рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» кредит рахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

Невидача авансу загрожує роботодавцю фінансовою санкцією на підставі абз.4 ч.2 ст. 265 КЗпП за недотримання мінімальних державних гарантій з оплати праці (штраф у 2-кратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення за кожного працівника, щодо якого вчинено порушення) [2].

За час перебування у відрядженні працівникові відшкодовуються витрати: а) на проїзд; б) на оплату вартості проживання у готелях (мотелях), інших житлових приміщеннях в межах затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 98 граничних сум витрат на найм житлового приміщення, встановлених з урахуванням включених до рахунків на оплату вартості проживання витрат за користування телефоном, холодильником, телевізором та інших витрат (крім витрат на побутові послуги та витрат на оплату податку на додану вартість), які відшкодовуються у відповідній сумі відрядженому працівникові за наявності документального підтвердження їх сплати; в) на побутові послуги, що включені до рахунків на оплату вартості проживання у місцях проживання (прання, чищення, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), але не більш як 10% сум добових витрат для держави, до якої відряджається працівник, визначених у додатку 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 98, за всі дні проживання; г) на бронювання місць у готелях (мотелях) у розмірах не більш як 50 відсотків вартості місця за добу; г) на оформлення закордонних паспортів; д) на оформлення дозволів на в'їзд (віз); е) на оплату вартості страхового поліса життя або здоров'я відрядженого працівника або його цивільної відповідальності (у разі використання транспортного засобу при здійсненні відрядження) за наявності його оригіналу з відміткою про сплату страхового платежу, якщо згідно із законами держави, до якої відряджається

працівник, або держав, територією яких здійснюється транзитний рух до зазначеної держави, необхідно здійснити таке страхування; є) на обов'язкове страхування та інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду та перебування в місці відрядження (у т.ч. будь-які збори і податки, що підлягають сплаті у зв'язку із здійсненням таких витрат); ж) на оплату службових телефонних розмов (у розмірах, погоджених з керівником); з) на оплату комісійних витрат у разі обміну валюти та комісійної винагороди за надані банком послуги.

Витрати на відрядження відшкодовуються лише за наявності документів в оригіналі, що засвідчують вартість цих витрат, а саме: транспортних квитків або транспортних рахунків; рахунків, отриманих із готелів або від інших осіб, що надають послуги з розміщення та проживання відрядженого працівника, в тому числі бронювання місць у місцях проживання; страхових полісів тощо.

У разі якщо під час службових відряджень відряджений працівник отримав готівку із застосуванням платіжних карток, він подає Звіт про використання виданих на відрядження коштів і повертає суму надміру витрачених коштів до закінчення третього банківського дня після завершення відрядження (банківського дня, наступного за днем прибуття до місця постійної роботи). У разі якщо під час службових відряджень відряджений працівник застосував платіжні картки для проведення розрахунків у безготівковій формі і строк подання звіту про використання виданих на відрядження коштів не перевищив 10 банківських днів, за наявності поважних причин керівник може продовжити такий строк до 20 банківських днів (до з'ясування питання в разі виявлення розбіжностей між відповідними звітними документами). Разом із звітом подаються документи (в оригіналі), що засвідчують вартість понесених у зв'язку з відрядженням витрат, із зазначенням форми їх оплати (готівкою, чеком, платіжною картою, безготівковим перерахунком). Не дозволяється направляти у відрядження та видавати (перераховувати) аванс працівнику, який не відзвітував про витрачені кошти в попередньому відрядженні.

Окремим видом витрат, що не потребують спеціального документального підтвердження, є добові витрати (витрати на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи, понесені у зв'язку з таким відрядженням). Суми добових витрат для працівників підприємств затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 98. Госпрозрахункові підприємства визначають суму добових для відряджень самостійно. Єдиний ліміт для них – це встановлена на законодавчому рівні гранична сума (пп. «а» пп. 170.9.1 ПКУ) – 80 євро за офіційним курсом гривні до євро, встановленим НБУ, у розрахунок за кожен календарний день закордонного відрядження.

Список використаних джерел

1. Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон: Наказ Міністерства фінансів України №59 від 13.03.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text> (дата звернення: 22.10.2020).
2. Нестеренко М. Видаємо працівникові аванс на закордонне відрядження. *Все про бухгалтерський облік*. 2020. № 29. С.8-11.

Хамаза Є.С.,
Науковий керівник - *Мошковська О. А., д.е.н., професор*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БРИТАНО-АМЕРИКАНСЬКОЇ МОДЕЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У процесі історичного розвитку виникали та удосконалювалися національні системи бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік визначається середовищем, в якому він функціонує, тому кожній країні притаманні своя історія, свої цінності, політична система, облік. Основними причинами відмінностей в обліковій практиці є характер історичного розвитку та розмір ринків капіталів. У зв'язку з вищезазначеним, з метою спрощення комунікаційних процесів між країнами було створено єдині системи стандартів та правового забезпечення для окремих моделей бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

Системою бухгалтерського обліку є певний логічний комплекс, що сформований на основі плану рахунків певної бази (виробничої, прибуткової, витратної) та здатний узагальнювати процеси виробництва, збуту та постачання, визначаючи при цьому кінцеві фінансові результати діяльності. Якщо вважати ідею впливу «навколишнього середовища» на систему бухгалтерського обліку правильною, то країни з подібними соціально-економічними умовами і системи обліку повинні мати багато спільного. Нині у світі склалися кілька організаційних моделей обліку: британо-американська, континентальна, південноамериканська та інтернаціональна моделі бухгалтерського обліку.

Британо-американська модель. Британо-американська модель обліку притаманна таким країнам, як США, Великобританія, Австралія, Гонконг, Ізраїль, Ірландія, Ісландія, Індія, Канада, Кіпр, Мексика, Нідерланди, Центральна Америка та інші. Її основні принципи були розроблені у Великобританії та США. Значний внесок у їх розвиток зробили Нідерланди, тому цю модель було би точніше назвати Британо-американо-нідерландською. Роль вищезазначених країн продовжує залишатися дуже активною.

Основна ідея моделі – орієнтація обліку на інформаційні запити інвесторів і кредиторів. Промислові революції в США та Великобританії призвели до того, що власники компаній та інвестори віддалилися від оперативного управління і передали його професійним управляючим. У такій ситуації фінансово-облікова інформація є важливим джерелом даних про стан компанії. Управлінський персонал зобов'язаний надавати своїм акціонерам звіти для контролю за ефективністю використання ресурсів. Саме ця обставина визначила спрямованість фінансової звітності на інформаційні потреби інвесторів і кредиторів. Така орієнтація фінансового обліку притаманна США та Великобританії протягом багатьох років. Більше того, в цих країнах були створені ринки та біржі цінних паперів, де більшість компаній знаходила

додаткові джерела фінансових ресурсів. У результаті фінансові звіти компаній значно відрізняються за аналітичністю [2].

У країнах, що відносяться до британо-американській системі обліку, як правило, відсутній єдиний (типовий) план рахунків бухгалтерського обліку. Тому головним критерієм до вибору працівників бухгалтерії є високий рівень професіоналізму. Починаючи організацію облікового процесу на підприємстві, кожен бухгалтер-професіонал повинен уміти побудувати раціональну схему документообігу та змодельовати робочий план рахунків. При розробці робочого плану рахунків бухгалтери використовують рекомендації, передбачені в професійних національних стандартах бухгалтерського обліку. Питаннями бухгалтерського обліку в американських концернах займаються: скарбник, контролер, головний бухгалтер, внутрішній ревізор і підпорядковані їм облікові відділи. Якщо ж виокремити визначальні риси вищезазначеної моделі, то їй притаманні фінансові основи обліку, тобто сильний зв'язок з акціонерним капіталом і цінними паперами різного рівня, зокрема:

- орієнтація обліку на потреби інвесторів і кредиторів;
- наявність розвинутого ринку цінних паперів;
- високий рівень професійної бухгалтерської підготовки;
- наявність значної кількості транснаціональних корпорацій та утворень [3].

Однією із особливостей британо-американської моделі обліку є паралельне існування бухгалтерського та податкового обліку. Така модель передбачає, що спільним є тільки одне – первинні документи. При цьому кожна господарську операцію відображають у відповідному реєстрі податкового обліку. Характерною рисою є повна незалежність від зміни правил бухгалтерського обліку [4]. Відтак бухгалтерський облік – для власників або акціонерів та фінансового контролю за діяльністю компанії, а податковий облік – для визначення податкового зобов'язання та контролю за його виконанням.

Ведення бухгалтерського обліку у США та деяких інших країнах регулюється загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку (Generally Accepted Accounting Principles, GAAP). Національні стандарти США мають аббревіатуру US GAAP. Варто відзначити, що стандарти в США та інших країнах британо-американської облікової моделі носять рекомендаційний характер. Фінансова звітність в США містить наступні обов'язкові звіти:

- баланс (balance sheet) - відображає фінансовий стан фірми на певну дату, наприклад, на кінець звітного періоду;
- звіт про фінансові результати чи звіт про прибутки і збитки (income statement) - містить інформацію про діяльність по створенню прибутку або про засоби зароблені (витрачені) протягом певного періоду;
- звіт про зміну власного капіталу (statement of owners equity) - показує зміни коштів, вкладених власником у фірму за певний проміжок часу;
- звіт про рух грошових коштів (statement of cash flow) - підсумовує всі грошові надходження фірми і розкриває їх використання протягом певного періоду.

У Великобританії система бухгалтерського обліку розвивалася незалежно від держави, виходячи з інтересів і вимог бізнесу. Формування національної системи обліку відбувалося під впливом таких чинників, як економічна ситуація в країні, національні особливості і традиції бізнесу, юридичне середовище, податкове законодавство, зв'язок з іншими країнами і системами бухгалтерського обліку і звітності. Існує ще один фактор, який має велике значення для британської системи бухгалтерського обліку. Це - вплив професійних бухгалтерських організацій. В даний час 6 найбільших асоціацій присяжних бухгалтерів цієї країни об'єднані в ССАВ - Консультативний комітет бухгалтерських рад, в рамках якого діє Комітет по бухгалтерським стандартам (ASB) - орган, який розробляє і встановлює національні стандарти бухгалтерського обліку та звітності. Однією з найважливіших форм бухгалтерської звітності є звіт про рух грошових коштів. Право не включати його до складу річної бухгалтерської звітності мають лише малі підприємства. Стандарт FRS 1 вимагає, щоб звіт про рух грошових коштів складався на основі балансу і звіту про прибутки і збитки, і його дані повністю відповідали даним, представленим в цих двох документах і додатках до них. Звіт обов'язково повинен включати в себе наступні розділи: - доходи від операційної діяльності; - доходи від фінансових вкладень; - податкові виплати; - інвестиційна діяльність; - джерела фінансування.

Традиційно основним джерелом фінансування діяльності компаній Великобританії є власний капітал. Фінансувати у свої довгострокові проекти фірми воліють власні кошти. Банківськими позиками користуються лише для короткострокового фінансування (в цьому істотна відмінність британських традицій бізнесу від континентально-європейських і японських). Тому в останні роки під впливом міжнародних стандартів британські бухгалтери все частіше вибирають для відображення фактів господарського життя способи, які дають максимально докладну інформацію про власний капітал фірми. Проте на відміну від США, де захист інтересів акціонерів покладено на Комісію з цінних паперів (SEC), фінансові ринки Великобританії є саморегульовані: за відповідністю інформації, представленої в бухгалтерській звітності фірм, принципами достовірності та повноти відомостей стежить сама Лондонська біржа, правила якої є не такими суворими, як у бірж США. Таким чином, основне завдання бухгалтерського обліку в даних країнах полягає в наданні інформації про стан компанії майбутнім інвесторам. З боку держави спостерігається лояльне ставлення до бухгалтерського обліку, а в деяких країнах державне регулювання відсутнє зовсім. Стандартизацією і методологією бухгалтерського обліку займаються професійні організації, які уніфікують облікові процеси і процедури.

Список використаних джерел

1. Давидюк Т.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.
2. Лучко М. Р. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : навч. посіб. 2016. 370 с.
3. Дергачова В.В. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. К.: НТУУ «КПІ», 2011. 257с.
4. Гейер Е. Моделі взаємодії бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 11. С.18–28.

Храпунова Т.Є.,
Науковий керівник – **Круковська О.В.,** к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Реформування бухгалтерського обліку в Україні в умовах євроінтеграції визначає відповідність фінансової звітності вітчизняних підприємств міжнародним стандартам, що визначає принципово нові задачі щодо підвищення рівня управління суб'єктами підприємницької діяльності. З розвитком ринкових відносин та інтеграції України до світової спільноти, система бухгалтерського обліку зазнала значних змін. Наближення української системи обліку до МСФЗ з прийняттям урядом Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням МСБО.

Держава винесла питання розробки та застосування такої методології бухгалтерського обліку і звітності, яка відповідає міжнародним стандартам, що є найбільш уніфікованими вимогами до організації і ведення бухгалтерського обліку, що надає можливість виходу українських підприємств на міжнародні фінансові ринки та наблизить національну систему бухгалтерського обліку до європейської, створивши більш сприятливі умови для іноземних інвесторів, які можуть адекватно оцінювати свої вигоди від капіталовкладень у компанію.

МСФЗ являє собою систематизований збірник основних правил складання звітності. Вони регламентують загальні питання (такі, як визначення базових принципів обліку) і конкретні об'єкти в розрізі операцій і статей звітності (наприклад, запаси, оренда, доходи, основні засоби тощо).

МСФЗ включають в себе:

- міжнародні стандарти фінансової звітності;
- міжнародні стандарти бухгалтерського обліку;
- тлумачення, розроблені Комітетом із інтерпретацій міжнародних стандартів фінансової звітності.

Інтерпретація МСБО та МСФЗ постійно переглядається та доповнюється у відповідності до вимог, що висувають користувачі фінансової звітності та обліку під впливом змін на ринках. Пристосування українських підприємств до МСФЗ дозволяє уникнути необхідності складання податкової та спеціалізованої звітності, сприяє зменшенню ризиків для інвесторів та кредиторів, забезпеченню прозорості та зрозумілості інформації, підвищенню зростання довіри до показників фінансової звітності, поглибленню міжнародної кооперації в галузі бухгалтерського обліку.

Україна за рівнем наближення національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності поки не зрівнялася з передовими країнами Європи.

Передумовами подальшого розвитку бухгалтерського обліку є:

- уточнення та дотримання в умовах активного розвитку різноманітних облікових систем концептуальних основ і методологічної бази бухгалтерського обліку;

- уніфікація методики визначення даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності, термінології бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародної практики стандартизації;

- гармонізація на основі міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням вітчизняних потреб і можливостей методик обліку;

- безперервна професійна освіта, реалізація програми сертифікації бухгалтерів та аудиторів із забезпеченням прийнятних для широкого загалу умов та належного рівня оцінювання.

Аналіз останніх тенденцій, пов'язаних з розподілом управлінських повноважень щодо регулювання розвитку окремих облікових підсистем, свідчить про відсутність однозначної позиції щодо подальшого вирішення даного питання. Внаслідок цього постає нагальна потреба створення інтегрованої національної системи бухгалтерського обліку, що забезпечить вирішення сучасних проблем облікового забезпечення

Отже, можна зробити висновок, що удосконалення бухгалтерського обліку в Україні зумовлене багатьма зовнішніми і внутрішніми факторами, зокрема розвитком інтеграційних процесів в Україні, розвитком міжнародного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграції. URL: <http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/400/1/39.pdf>

2. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток бухгалтерського обліку та звітності в Україні. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4138

3. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і контролю в Україні в умовах євроінтеграції. URL: <https://www.yakaboo.ua/rozvitok-nacional-noi-sistemi-buhgalters-kogo-obliku-i-kontrolju-v-ukraini-v-umovah-evrointegracii.html>

Чипинюк В.В.,
Науковий керівник – *Августова О.О., к.е.н., доцент*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

У процесі глобалізації та за активного залучення іноземного капіталу, цінних паперів, товарів та послуг важливе місце посідає необхідність відповідності національної системи бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів фінансової звітності у теоретичному і практичних аспектах.

Сучасний розвиток економічного середовища створює важливе місце для нематеріальних активів, адже забезпечення ними та рівень ефективного використання слугують одним із показників успішної діяльності підприємства. Використання торгових марок, запровадження сучасних інформаційних систем, придбання прав різного характеру нині є звичайною практикою і, відповідно, потребують правильного відображення в обліковій системі. Своєю чергою, правильна ідентифікація та достовірна облікова оцінка нематеріальних активів мають безпосередній вплив на фінансову звітність, складену за МСФЗ [1, ст.28].

Дослідження питань бухгалтерського обліку нематеріальних активів займалися зарубіжні та вітчизняні вчені. Серед зарубіжних особливе місце займають роботи Дж.Р. Хітчнера, Н. Бонтіса, Т. Стюарта, Л. Едвінсона, С. Мелоуна, Р. Булиги, Т. Гараніної; вітчизняних – П. Атамас, О. Голенко, Л. Жилкін, Л. Ловінська, Р.Т. Джога, С.В. Свірко, Л.М. Сінельник та інші.

Нематеріальні активи є важливим об'єктом бухгалтерського обліку через свій склад, характеристики, рівень впливу на результати господарської діяльності та фінансовий стан підприємства. Згідно положення бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», розробленим на базі Міжнародної фінансової звітності 38, нематеріальні активи – це нематеріальний актив, який немає матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством із метою використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях, чи надання в оренду іншим особам [2]. До основних критеріїв визнання нематеріальних активів належить: немонетарність, відсутність фізичної субстанції, можливість ідентифікації, підконтрольність.

Попри те, що П(С)БО розробляли із урахуванням М(С)БО, між ними присутні як спільні, так і відмінні риси. Схожим є те, що придбані нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, яка складається із ціни придбання, мита, непрямих податків, які не підлягають відшкодуванню та інших витрат, пов'язаних із його придбанням і доведенням до стану придбаного до використання; при визначенні строку корисного використання необхідно застосовувати терміни корисного використання подібних активів; у примітках до фінансової звітності та у фінансових звітах розкривається інформація про вартості, за якою

нематеріальні активи відображені у балансі [3]. Стосовно розбіжностей, то П(С)БО мають дещо обмежені вимоги щодо розкриття інформації, що позбавляє користувачів такої звітності корисної інформації для прийняття рішень. Також згідно М(С)БО метод амортизації має відображати модель, за якою економічні вигоди від активу споживаються підприємством – податкові методи амортизації можуть бути недоречними, оскільки вони призначені для цілей оподаткування.

При обліку нематеріальних активів за МСФЗ ідентифікація такого активу відбувається так, щоб відокремлювати від гудвілу, а визнання «нематеріальним» відбувається тоді, коли одержання майбутніх економічних вигод та собівартість активу можна достовірно оцінити. У свою чергу, первинна оцінка нематеріального активу та переоцінка є взаємопов'язані, адже проводяться безпосередньо за собівартістю такого активу.

Стосовно класифікації нематеріальних активів за МСФЗ 38, то вона включає у себе назви брендів, заголовки та назви видань, комп'ютерне програмне забезпечення, ліцензії та привілеї, авторські права, патенти та інші права на промислову власність, права на обслуговування та експлуатацію, рецепти, формули, моделі, проекти та прототипи, а також нематеріальні активи на етапі розробки. Стосовно терміну корисного використання, то він обмежений строком отримання економічних вигод від такого активу, а якщо його неможливо оцінити, то приймається термін у 20 років (за М(С)БО 38); за МСФЗ 142 термін корисного використання чітко не визначений, так як залежить від терміну, протягом якого актив приносить економічну вигоду. Важливим моментом у фінансовій звітності є рівень розкриття та достовірності інформації. За М(С)БО 38 надається інформація про балансову вартість переоцінених нематеріальних активів, дату чинності переоцінки, балансову вартість, яка була б включена у фінансові звіти, якби переоцінені активи відображалися згідно з борговим підходом.

У міжнародній практиці в нематеріальних активах окремо виділяють гудвіл – різниця між ціною заплаченої за підприємство, придбане на аукціоні або за конкурсом, і оцінкою вартості його майна [5]. У зарубіжній практиці існують різні методи обліку та оцінки гудвілу – метод капіталізації з подальшою періодичною амортизацією; негайне списання за рахунок власного капіталу, - у цілому, питання щодо відображення такого активу є складним та вирішується конкретними країнами по-різному. Облік гудвілу безпосередньо здійснюється за загальними принципами обліку США (ГААП) ПСФЗ «Гудвіл та інші нематеріальні активи»¹⁴². Так, особливістю ГААП США є умовна класифікація таких активів підприємства у дві групи: ті, що можна конкретно визнати, і ті, що неможливо точно ідентифікувати. До речі, згідно вимог ГААП США переоцінка нематеріальних активів забороняється, що збільшує його вартість.

Отже, проаналізувавши вищеописане, розуміємо, що в обліку нематеріальних активів за міжнародними стандартами приділяється увага лише основним аспектам бухгалтерського обліку, що робить їх застосування більш доступним для формування фінансової звітності у багатьох країнах світу. Варто

підмітити, що базою для усіх стандартів являється М(С)БО 38, який найкраще розкриває особливості та відмінності національних та міжнародних звітностей.

Список використаних джерел

1. Облік нематеріальних активів за МСФЗ.: Все про бухгалтерський облік. №27 за 22.03.2019. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vobu.ua/ukr/newspaper/archive/item/n2744>
2. П(С)БО 8 Нематеріальні активи: затверджене наказом Міністерства фінансів України №242 від 18.10.1999 р.
3. Л. Поунгуї Оусман. Порівняння обліку нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. – Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20984/2/DSESES_2017_L_Pounhui_Ousman-Porivniannia_obliku_123-125.pdf
4. В.В. Іванова. Облік нематеріальних активів згідно з національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2649/1/11.pdf>
5. Булгакова Ю.В. Напрями удосконалення обліку нематеріальних активів підприємств / Ю.В. Булгакова.// Вісник економік транспорту і промисловості. – 2014. - №45. – с.152-155
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 "Нематеріальні активи" (МСБО 38) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.help/article/mizhnarodnii-standart-buhgalterskogo-obliku-38>

Яковенко С.Л., викладач вищої категорії,
голова циклової комісії
Лозівська філія Харківський державний
автомобільно-дорожній коледж,
м. Лозова

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Міжнародним стандартом обліку основних засобів є МСБО 16 «Основні засоби», національним стандартом – П(С)БО 7 «Основні засоби». За П(С)БО основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціальнокультурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

За МСБО основні засоби – це матеріальні об'єкти, які: утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [2].

За національними стандартами вибуття основних засобів здійснюється на основі їх продажу, безоплатної передачі або списання внаслідок невідповідності критеріям активу (П(С)БО 7). При реалізації основні засоби неодмінно мають бути переведені в категорію необоротних активів, утримуваних для продажу [1].

Основні засоби при придбанні зараховуються на баланс за первісною (історичною) вартістю. Як П(С)БО 7, так і МСБО 16 включають у первісну вартість [3]:

- а) ціну придбання, включаючи імпорتنі мита та невідшкодовувані податки після вирахування торговельних знижок та цінових знижок;
- б) будь-які витрати, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації;
- в) первісну попередню оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований.

Цікаво, що МСБО 16 приділяє особливу увагу роз'ясненню різниці між можливими методами оцінки після визнання [2]:

1) модель собівартості – об'єкт основних засобів слід обліковувати за його собівартістю мінус будь-яка накопичена амортизація та будь-які накопичені збитки від зменшення корисності;

2) модель переоцінки – об'єкт основних засобів (справедливу вартість якого можна достовірно оцінити) слід обліковувати за переоціненою сумою, яка є його справедливою вартістю на дату переоцінки мінус будь-яка подальша накопичена амортизація та подальші накопичені збитки від зменшення корисності. Переоцінки слід проводити з достатньою регулярністю так, щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від тієї, що була б визначена із

застосуванням справедливої вартості на кінець звітного періоду. Якщо переоцінюють об'єкт основних засобів, тоді весь клас основних засобів, до якого належить цей актив, слід переоцінювати.

Аналогічні вимоги містяться і у П(С)БО 7.

Порівнюючи облік основних засобів за П(С)БО 7 та МСБО 16, слід виділити їх відмінність у визнанні витрат на поліпшення основних засобів. Згідно МСБО 16 критеріями визнання витрат на поліпшення основних засобів є наявність ймовірності надходження майбутніх економічних вигод, пов'язаних з об'єктом, на підприємство та достовірність оцінки собівартості такого об'єкта. За П(С)БО 7 первісна (переоцінена) вартість основних засобів може бути збільшена на суму витрат, пов'язаних із поліпшенням та ремонтом об'єкта, визначену у порядку, встановленому податковим законодавством. Ця норма вносить альтернативний метод капіталізації витрат на поліпшення основних засобів [6].

Одним з найважливіших моментів в обліку основних засобів є амортизація, як основне джерело їх відновлення. За національними стандартами під амортизацією розуміють систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). За міжнародними стандартами надається тотожне визначення поняттю «амортизація». Міжнародні стандарти включають прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод суми одиниць продукції, проте вони не містять вичерпної інформації стосовно методів, а тільки зазначають, що обраний метод має відображати схему отримання економічної вигоди. МСБО 16 має певні вимоги до амортизації основних засобів [3]:

а) вартість, що амортизується, має списуватись систематично на протязі строку корисної експлуатації;

б) метод амортизації, що використовує підприємство, повинен відображати процес використання ним економічних вигод даним об'єктом;

в) амортизаційні відрахування за кожний період визнаються витратами, крім тих випадків, коли вони включаються до балансової вартості інших об'єктів основних засобів.

На відміну від міжнародних вимог, у П(С)БО є ще три методи амортизації: зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний. Крім того, у П(С)БО 7 вказано, що вартість землі (земельних ділянок) не амортизується, а у МСБО 16 є положення про те, що у деяких випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, тоді її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї [7].

У МСБО не розглядається момент початку нарахування амортизації та момент припинення нарахування амортизації, проте П(С)БО нарахування амортизації починає з наступного місяця, від того, коли об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

Що стосується відображення інформації у звітності за національними та міжнародними вимогами, то маємо відмінність у відображенні капітальних

інвестицій. Національні положення відносять незавершені капітальні інвестиції до необоротних матеріальних активів і в балансі їх наводять окремо від основних засобів як самостійну статтю. Крім того, в П(С)БО 7 наведено спеціальну дефініцію терміна «капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи». Це витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством [1].

Міжнародні стандарти не стандартизують облік і звітність незавершених капітальних інвестицій. Однак на практиці підприємства, що використовують МСБО, відображують незавершене будівництво у складі основних засобів.

Список використаних джерел

1. Іонін Є. Є., Горбачова Л. В. Облік основних засобів: вітчизняний та зарубіжний досвід. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2018. № 10. С. 153–157.
2. Кононова І. В., Бакум А. О. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 6. С. 19–23.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
4. Муравицька Г. В., Кузик Н. П. Міжнародний досвід та вітчизняна практика обліку основних засобів. Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). С. 524–530.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
6. Юрченко Г. Г., Овсяк Н. В. Облікова концептуалізація основних засобів у національній та міжнародній практиці: теоретико-методологічні аспекти. Сучасний стан і тенденції розвитку сучасної європейської науки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2015. Том 1. С. 130–138.
7. Якубів В. М., Шеленко Д. І., Сас Л. С. Облік основних засобів: національний та міжнародний аспекти. Актуальні проблеми економіки. 2015. №11. С. 375-379.

3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АУДИТУ І КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.

Векшина А.А.,

Науковий керівник - **Шепель І.В., к.е.н., доцент**
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

МЕТОДИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Важливим моментом у бухгалтерському обліку є вибір методів нарахування амортизації, які впливають на показники фінансових результатів. Впровадження у практичну діяльність П(С)БО 7 «Основні засоби» дало можливість підприємствам вибирати методи нарахування амортизації (табл. 1). При різних методах річна сума амортизації за один і той же звітний період буде різною, що впливає на собівартість продукції, отже – і на величину прибутку.

Таблиця 1

Методи нарахування амортизації, що рекомендовані
П(С)БО 7 «Основні засоби»

Методи нарахування амортизації	Формула	Значення
1.Прямолінійний	$\sum A = \frac{AB}{n};$	$\sum A$ – річна сума амортизації; AB- вартість основних засобів, що амортизується;
2.Метод зменшення залишкової вартості	$\sum A = 3B \times (1 - \sqrt[n]{ЛВ / ПВ \times 100\%})$	n-період часу використання об'єкта основних засобів; ЛВ- ліквідаційна вартість;
3.Виробничий метод нарахування амортизації	$\sum A = V \times \frac{AB}{N};$	ЗВ- залишкова (первинна) вартість; V–фактичний обсяг продукції; N – загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити
4.Метод прискореного зменшення залишкової вартості	$\sum A = 3B \times 2 \frac{AB}{n};$	(виконати) з використанням об'єкта основних засобів; P- кількість років, що залишилося до кінця очікуваного строку використаного об'єкта основних засобів.
5.Кумулятивний метод (метод списання вартості за сумою чисел)	$\sum A = 3B \times \frac{P}{\sum n};$	Σn - сума числа років його корисного використання.

Метод прямолінійного списання вартості, базується на тих засадах, що амортизація залежить тільки від періоду використання об'єкта основних засобів і передбачає постійну щорічну суму амортизації, яка рівними частинами переноситься на собівартість продукції. За незмінних інших умов, цей метод не

впливає на кінцевий показник діяльності підприємства.

Слід зазначити, що даний метод практичний, наочний і є об'єктивним для використання. Цей метод тривалий час застосовувався в нашій країні. Недоліком його є те, що він не враховує завантаження засобів у часі.

Річна сума амортизації при виробничому методі нарахування амортизації залежить від фактичного обсягу виробленої продукції та загального обсягу продукції, який підприємство очікує виробити з використання об'єкта основних засобів. Відповідно до обсягу виробленої продукції визначатимуться суми амортизаційних відрахувань.

Недоліком цього методу є те, що неможливо встановити точно очікуваний обсяг виробленої продукції. Для практичного застосування даний метод є простим і для тих об'єктів основних засобів, що використовуються не систематично, він цілком прийнятний.

У порівнянні з прямолінійним метод прискореного зменшення залишкової вартості і кумулятивний метод у перші роки використання основних засобів впливають на показники собівартості виробленої продукції. Щорічна сума амортизації списується за завищеною нормою, що в перші роки завищує суми нарахування амортизації, відповідно і суми витрат, що призводить до заниження прибутку або завищення збитку.

Застосування методів прискореної амортизації, як зазначає В.Б. Моссаковський, сприяє позитивному вирішенню ряду питань, а саме: прискоренню обороту капіталу, створенню фінансових резервів для оновлення основних засобів; підвищенню темпів науково-технічного прогресу в країні; зменшенню ризику втрати капіталу через несприятливі умови виробництва у майбутньому тощо [1, с.31-33]. Однак слід зауважити, що кризовий стан економіки сільського господарства і низький рівень фондооснащеності підприємств не дозволяють списувати об'єкти основних засобів з балансу до закінчення передбаченого строку їх експлуатації. А це призводить до того, що на початку періоду експлуатації об'єктів основних засобів викривлення показників собівартості продукції в бік її завищення та викривлення показників кінцевих фінансових результатів у бік їх заниження в майбутньому будуть супроводжуватися штучним зниженням показників собівартості та штучним завищенням прибутків, що завдасть шкоди підприємствам.

Метод зменшення залишкової вартості у світовій практиці не завжди застосовувався і використовувався в тому випадку, коли зі збільшенням терміну служби основних засобів ефективність їх використання не зменшується, а витрати на експлуатацію збільшуються. В умовах невідповідності оподаткованого і балансового прибутку головна ідея методу зменшеного залишку втрачає зміст. Основна і дуже важлива розбіжність обчислення прибутку для цілей оподаткування і при визначенні фінансового результату криється не у рівні доходів або витрат, а в моменті їх отримання або здійснення. Тому, незалежно від рівня фактичних витрат на технічне обслуговування обладнання, при обчисленні оподаткованого прибутку як валові витрати буде прийнято до уваги всю суму їх попередньої оплати, що і призведе до порушення сталості сум амортизації і експлуатаційних витрат [2, с.184-185].

В. Вишневський та Д. Липницький доводять за допомогою розрахунків, що "... прискорена амортизація за будь-якої норми дисконтування дозволяє нагромаджувати за 7 років більші кошти, ніж амортизація за методом складного залишку за нескінчене число періодів" [3, с.46].

Аналізуючи вище викладене, ми прийшли до висновку, що кожен із розглянутих методів не є універсальним, тому при виборі того чи іншого методу потрібно брати до уваги, що він має максимально точно відображати фінансовий результат у конкретній економічній ситуації та забезпечити зіставність інформації за різні періоди і різних підприємств.

Як бачимо, виконання всіх вимог, які висуваються до облікової політики, є досить складним завданням. Також виникають труднощі в послідовності застосування облікової політики, оскільки в організації господарських процесів часто відбуваються суттєві зміни, що не дозволяє здійснювати порівняльний аналіз показників за різні звітні періоди, а також показників аналогічних підприємств. У такому випадку зміни в обліковій політиці можна відображати в звітності шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного періоду або шляхом повторного подання уточненої порівняльної інформації про результати діяльності за попередній період. Щодо коригування статей конкретних форм фінансової звітності є нас виникають сумніви. Так, у разі потреби проведення порівняльного аналізу діяльності десяти підприємств з певними особливостями щодо облікової політики, то в такому випадку коригування неможливе. Слід зазначити, що, при реалізації одного і того методу бухгалтерського обліку облікова політика буде неоднаковою на різних підприємствах.

Обираючи та комбінуючи чималий ряд варіацій у підходах та методах обліку, в різних підприємствах отримаємо різні дані про результати господарської діяльності підприємства та зокрема про розміри фінансових результатів діяльності, а це пов'язано із формуванням економічної інформації, яка внаслідок вищевказаного буде викривленою, не зіставленими будуть і показники звітності. З іншого боку, неприпустимо, щоб однакові фактори враховувались і розумілися по-різному на підприємствах з однаковими галузевими особливостями, видами діяльності та організаційно-правовою формою. Вважаємо, що необхідним є визначення меж, в яких підприємства мають право вибору методики обліку. Облікова політика повинна розроблятися на основі наукових досліджень з проблем бухгалтерського обліку, а тому державні органи, відповідальні за її формування, мають керуватися не лише інтересами наповнення бюджету, а й інтересами бізнесу, забезпеченням економічного та соціального добробуту суспільства.

Список використаних джерел

1. Моссаковський В.Б. Оцінка об'єктів обліку на підприємствах АПК. *Бухгалтерський облік і аудит*. 1994. №6. С. 7-10.
2. Виговська Н.Г. Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи. Житомир: ЖІТІ, 1998. 340 с.
3. Вишневський В., Липницький Д. Про порядок амортизації основних фондів. *Економіка України*. 2008. - №3. С. 42-47.

Волков М.Ю.,
Науковий керівник - *Шепель І.В., к.е.н., доцент*
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Грошові кошти вважають найбільш ліквідними активами. Вони є початковим і кінцевим пунктом облікового циклу, який включає придбання та виробництво товарів і послуг, а також їх продаж та отримання виручки. Якщо виключити наявні зобов'язання по платежах, за якими необхідна готівка, то грошові кошти є тим пунктом облікового циклу, де керівництво підприємства має найбільшу свободу вибору по відношенню до розміщення та використання ресурсів.

Інформація про рух грошових коштів є також дуже важливою для проведення аналізу кредитоспроможності підприємства, може використовуватись для передбачення спаду ділової активності. Аналіз грошових потоків також використовується для вивчення здатності компанії фінансувати капітальні витрати та дивіденди за рахунок внутрішніх джерел.

Підприємство, яке стрімко розвивається та підприємство, яке несе збитки, можуть виявити, що вони не спроможні створити грошові кошти в результаті господарської діяльності за певний проміжок часу, але з різних причин. Підприємство, яке має стабільний фінансовий стан та вимушене інвестувати кошти в дебіторську заборгованість і запаси, зазвичай буде виявляти, що його прибутковість буде сприяти фінансуванню за рахунок власного капіталу, а також за рахунок зобов'язань. Аналіз руху грошових коштів допоможе управлінцям виявити всі негативні причини та знаходити правильне рішення [1, с. 48].

Чітке розуміння руху грошових коштів та його аналіз вимагають розмежування показників, які характеризують основну діяльність і рентабельність від фінансової діяльності підприємства. Також не менш важливим є створення динамічних моделей аналізу та проектування потоків грошових коштів. Для подібних моделей теперішній час – це лише точка відліку, вони базуються на надійному досвіді минулого, в них використовуються найкращі оцінки майбутніх планів та умов для прогнозування потоків грошових коштів. Етапи аналізу руху грошових коштів надають інформацію, необхідну для складання прогнозів, адже жодну повну модель майбутніх результатів діяльності підприємства не складають без супутніх прогнозів суми грошових коштів, необхідних для реалізації прогнозів по цій моделі, а також оцінки джерел, з яких передбачається отримати ці грошові кошти.

Проведене дослідження допомогло нам розробити етапи аналізу руху грошових коштів (рис. 1).

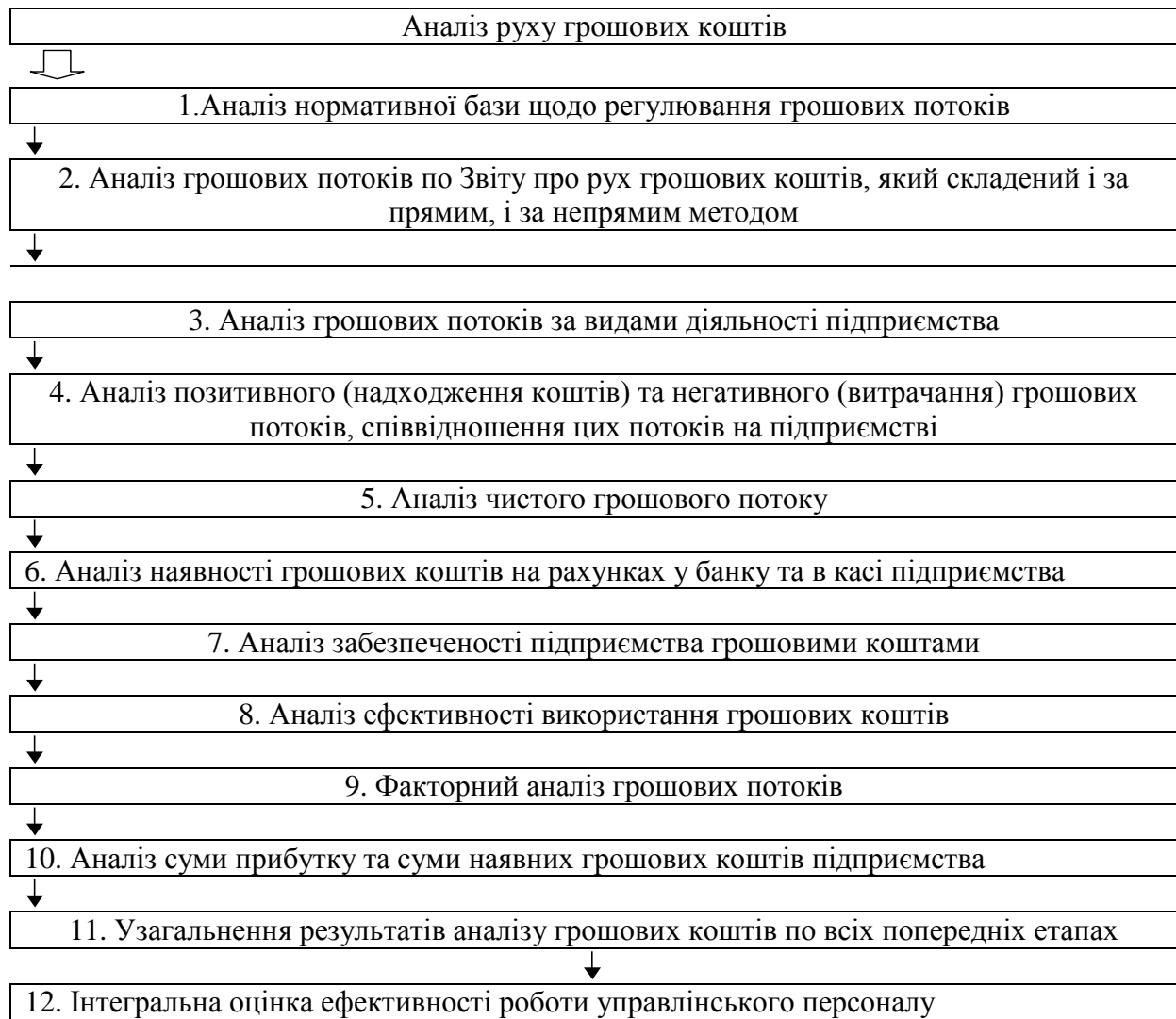

Рис. 1. Етапи аналізу руху грошових коштів

Цей аналіз характеризується розрахунком змін залишків грошових коштів, позитивних і негативних грошових потоків, обсягу чистого грошового потоку. До факторів, які впливають на рух грошових коштів належать: позареалізаційні доходи та витрати, величина виручки від продажу продукції (робіт, послуг), собівартість продукції (робіт, послуг), отримані кредити і позики, сума відсотків по кредитах, приріст або зменшення дебіторської заборгованості, величина податків і платежів до бюджету та позабюджетних фондів тощо [2, с. 8].

Грошові кошти та їх потоки є основними об'єктами для проведення аналізу щодо ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Автори багатьох видань, які стосуються економічного аналізу, не минають даної теми, знаючи про її високу актуальність у сучасних умовах. Збільшення або зменшення залишків грошових коштів на рахунках у банку обумовлюється рівнем незбалансованості надходження та витрачання коштів. Перевищення позитивного грошового потоку над негативним збільшує залишок вільних грошових коштів, і навпаки, перевищення витрачання грошей над їх надходженням призводить до нестачі грошових коштів і збільшенню необхідності в кредиті.

Грошовий потік – це вимірник здатності підприємства покривати свої витрати, погашати зобов'язання власними ресурсами та ефективно розміщувати кошти для їх примноження. Схематично рух грошових коштів зображено на рис. 2. Розрахунок грошового потоку може бути успішно використаний для оцінки фінансової рівноваги підприємства. Але основна корисність даного типу розрахунків полягає у здатності чітко показувати різноманітність існуючих витрат, використання коштів і відрахування сум, з однієї сторони, та прибутків, джерел формування коштів і заліків сум – з іншої [3, с. 53].

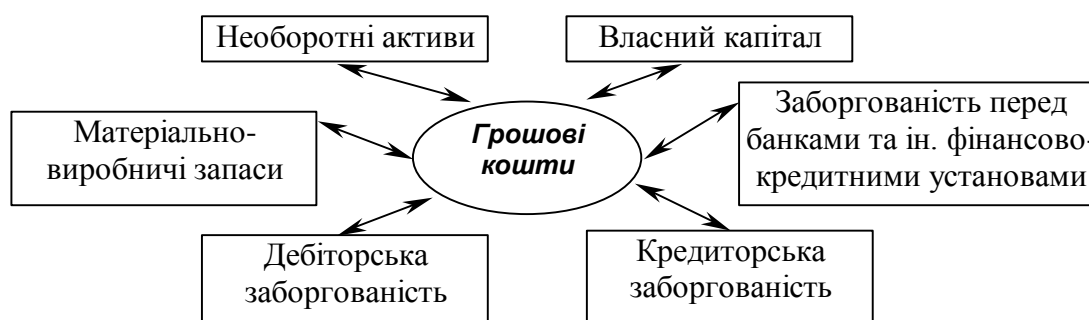

Рис. 2. Рух грошових коштів на підприємстві

Аналіз стану та ефективності використання грошових коштів вимагає: розуміння того, що всі об'єкти системи мають бути відображені у грошовому (вартісному) вимірнику; перевірку наявності грошових коштів; спостереження за рухом коштів, раціональністю, правильністю (доцільністю) та ефективністю їх використання; розуміння якісної ознаки грошей (їх поступове здешевлення); пошуку резервів збалансування грошових потоків.

Отже, основною метою аналізу грошових потоків є виявлення рівня достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства; визначення інтенсивності та ефективності їх використання; визначення джерел їх надходжень та напрямку витрачання для контролю за поточною ліквідністю та платоспроможністю підприємства; виявлення причин дефіциту (надлишку) грошових коштів; прогнозування надходжень та витрачання коштів для забезпечення поточної та перспективної діяльності.

Список використаних джерел

1. Володина Н. В. Анализ денежных потоков на базе отчета о движении денежных средств (опыт ряда европейских стран). *Вестник Финансовой академии*. 2018. №2 (14). С.46-49.
2. Сорокина Е.М. Анализ денежных потоков предприятия: теория и практика в условиях реформирования экономики. К. : Финансы и статистика, 2002. 176 с.
3. Стоун Д., Хитчинг К. Бухгалтерский учет и финансовый анализ: Подготовительный курс. М.: Сирин, 1998. 304 с.

Гембарська Н.Є., к.е.н., старший викладач,
Данилків Х.П., к.е.н., доцент
Національний університет Львівська політехніка,
м. Львів

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ СИСТЕМОЮ

Аналіз сфери податкового контролю в системі державної регуляторної політики України свідчить про її недостатню ефективність та зростаючу популярність аудиторських послуг у сфері оподаткування, зокрема податковий аудит. Саме на податковий аудит, як специфічний вид недержавного контролю, суспільство покладає паритетність захисту економічних інтересів усіх сторін контролю в податковій галузі.

Дослідженню актуальних питань податкового аудиту в Україні присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів: О. В. Артюх, Т. А. Бутинець, Н. Г. Виговської, Т. Є. Дугар, М. П. Кашириної, Н. Т. Лабинцева, Н. М. Малюги, Л. В. Нападовської, Н. І. Петренко, Б.Ф.Усача, Л. А. Чудак та інших.

У процесі інтеграції України у європейський та світовий економічний простір, питання удосконалення податкової системи і контролю в цій галузі користуються підвищеним інтересом і потребують щоразу нових досліджень у світлі змін, що відбуваються в Україні та за її межами. Метою даного дослідження є з'ясування сутності та властивостей податкового аудиту як важливого елементу побудови ефективної системи оподаткування.

Податковий аудит в Україні є порівняно новим видом діяльності, предметом якого є «інформація про господарську діяльність суб'єкта господарювання, яка акумулюється в обліку та звітності у системі оподаткування, і підлягає контролю (із застосуванням специфічних контрольних засобів) на достовірність та відповідність податковому законодавству за вимогами користувачів» [1, с. 90].

Метою аудиту є зменшення ризику завдання до прийнятно низького рівня як основи для позитивної форми висновку фахівця-практика [2, с. 5]. Таким чином, метою податкового аудиту як завдання з надання достатньої впевненості, є висловлення незалежної думки аудитора про достовірність, повноту та відповідність чинному податковому законодавству в усіх суттєвих аспектах згідно з вимогами користувачів.

Отже, у ході податкового аудиту виконуються наступні дії:

- 1) отримуються аудиторські докази щодо нарахування та сплати податків, зборів та обов'язкових платежів;
- 2) перевіряється первинна документація та правильність (згідно норм податкового законодавства) її відображення в обліку і податковій звітності;
- 3) перевіряється правильність нарахування податків і зборів, своєчасність їх сплати до бюджету;
- 4) даються висновки про достовірність податкової звітності;

5) дається оцінка системи внутрішнього контролю у сфері оподаткування;

6) оцінюються податкові ризики в процесі фінансово-господарської діяльності платника податків;

7) розробляються пропозиції щодо зниження податкових ризиків та оптимізації оподаткування.

Суттєвою відмінністю «податкового аудиту» від «державного податкового контролю» є те, що перший – покликаний захистити інтереси користувачів податкової інформації та надати пропозиції щодо усунення виявлених недоліків у сфері оподаткування, а другий – забезпечує реалізацію державної податкової політики через забезпечення дотримання податкового законодавства платниками податків шляхом притягнення їх до фінансової, адміністративної (в окремих випадках – кримінальної) відповідальності за виявлені порушення податкового законодавства.

У процесі податкового аудиту відбувається перевірка бухгалтерського та податкового обліку в частинах:

- відповідності систем бухгалтерського та податкового обліку вимогам чинного законодавства;
- постановки бухгалтерського та податкового обліку;
- правильності формування бази оподаткування, нарахування та сплати податків і зборів за визначений період часу;
- надання допомоги у складанні форм податкової звітності;
- відновлення бухгалтерського та податкового обліку;
- аудиторського супроводу;
- виявлення відхилень та надання допомоги щодо виправлення помилок і складання уточнюючих розрахунків;
- надання консультацій щодо актів перевірок контролюючих органів, а також надання допомоги в складанні заперечень стосовно них;
- оптимізації оподаткування [3, с. 146].

Сучасна практика проведення податкового аудиту органами державного податкового контролю в контексті заявлених завдань реформування податкової системи та наближення принципів діяльності контролюючих органів до стандартів ЄС спрямована на підтримання балансу інтересів суб'єктів господарювання і фіскальних органів [4].

Податковий аудит є тим інститутом, який урівноважить відносини основних учасників контрольного процесу у сфері оподаткування (фіскальних органів, платників податків та незалежних спеціалістів – аудиторів), гармонізує їх інтереси та функції, враховуючи специфіку цих стосунків – їх інтеграційну та уніфікаційну сприйнятливості [5, с. 95].

Важливого значення набули питання ролі і значення податкового аудиту в умовах трансформаційних змін та вибору напряму євроінтеграції, яка є інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні в сучасних умовах господарювання. Покращання податкового контролю повинно сприяти зменшенню державного втручання в підприємницьку діяльність та звуженню тіньового сектора економіки, налагодженню партнерських взаємовідносин між податковими органами та платниками податків.

Сказане вище дає можливість стверджувати, що податковий аудит є важливою складовою управління податковою системою, який позитивно впливає на взаємовідносини між її учасниками та сприяє оздоровленню податкової системи загалом. Для удосконалення системи оподаткування необхідними є поєднання зусиль всіх органів контролю та підвищення податкової культури платників податків, їх податкової грамотності і дисциплінованості.

Список використаних джерел

1. Артюх О.В. Предмет та об'єкти податкового аудиту. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2015. № 3(2). С. 87-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2015_3%282%29__19.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2013 року, частина 1, 2. *Міжнародна федерація бухгалтерів. Аудиторська Палата України*. Київ. 2014. URL: http://aru.com.ua/files/temp/Audit_2013_2.pdf.

3. Дугар Т. Є. Податковий аудит: проблеми європейського перетворення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(2). С. 145-148. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25\(2\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25(2)_32).

4. Чудак Л. А. Податковий аудит в Україні: стан, проблематика та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. – 2018. – № 12.

5. Артюх О. В., Белінська О. В. Елементи інституціоналізації податкового аудиту в системі незалежного фінансового контролю. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 23(2). С. 91-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23%282%29__22.

Грабова І. Д.,
 Науковий керівник – **Комірна О. В., к.е.н., доцент**
 Київський національний торговельно-економічний університет,
 м. Київ

ПЛАНУВАННЯ АУДИТУ ЗАПАСІВ

Організація процесу аудиту базується на ключових нормах Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [1].

Також аудитор у процесі аудиторського дослідження зобов'язаний враховувати нормативно-правову основу регулювання діяльності суб'єкта господарювання з урахуванням законодавчих та нормативних актів.

Міжнародний стандарт аудиту (далі – МСА) 300 «Планування аудиту фінансової звітності» необхідно використовувати разом із МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [1].

Планування аудиту запасів включає визначення загальної стратегії аудиту для завдання та розробку плану аудиту.

Функції планування аудиту запасів:

- допомагає у виконанні аудиту конкретного об'єкту;
- сприяє зосередженню уваги на важливих ділянках обліку запасів;
- забезпечує своєчасне виявлення та вирішення потенційних проблем;
- сприяє належній організації й управлінню завданнями аудиту з метою його ефективного та кваліфікованого виконання;
- спрощує належний розподіл роботи між виконавцями;
- полегшує керівництво та нагляд за членами команди із завдання, а також перевірку їхньої роботи.

Аудитор повинен визначити загальну стратегію аудиту, яка б окреслювала обсяг, час і напрям аудиту, а також сприяла розробці плану аудиту.

План аудиту є більш детальним, ніж загальна стратегія аудиту, оскільки він включає характер, час та обсяг аудиторських процедур, які буде виконувати аудитор. Планування аудиторських процедур здійснюється протягом усього періоду аудиту, оскільки план завдання з аудиту постійно уточнюється. Наприклад, планування аудиторських процедур оцінювання ризиків відбувається на початку процесу аудиту [1].

Багатоаспектність аудиторського дослідження вимагає чіткого визначення напрямів аудиту запасів та перевірки:

- фактичної наявності запасів в розрізі їх складових компонентів;
- дотримання положень облікової політики щодо питань обліку запасів;
- правильності визначення первісної оцінки запасів;
- достовірної оцінки вибуття запасів;
- правильності відображення на звітну дату узагальненої інформації в формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у статті «Запаси» (рядок 1100) та у

формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності» у розділі VIII «Запаси» (рядки 800–910).

Отже, отримання аудитором інформації про стан обліку на підприємстві є важливою передумовою планування аудиту. План аудиту – це документ, який за своїм змістом є більш деталізованим, ніж загальна стратегія аудиту. Зокрема, він розглядає характер, час та обсяг аудиторських процедур, які мають виконуватися працівниками аудиторської фірми для отримання достатніх та відповідних аудиторських доказів з метою зменшення аудиторського ризику до прийнятно низького рівня.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / Аудиторська палата України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf (дата звернення: 29.09.2020).

Данилкова С.А., к.е.н., доцент, DipIPFM (UK)
Поліський державний університет,
м. Пинск, Республіка Білорусь

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПІДХОДІВ У ВСТАНОВЛЕННІ ОБ'ЄКТІВ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Історичний розвиток відомчого контролю, а також динаміка зміни законодавства Республіки Білорусь в області контрольної діяльності зумовили потребу в становленні внутрішнього аудиту. У Республіці Білорусь ряд нормативних правових актів зобов'язує суб'єкти господарювання створювати служби внутрішнього аудиту, проте законодавець не розкриває суть внутрішнього аудиту і в суспільстві внутрішній аудит ототожнюється з ревізією, перевіркою. Таким чином, ідентифікація внутрішнього аудиту, визначення його місця і ролі сприятимуть розвитку правової бази, професійної діяльності внутрішніх аудиторів, зростанню авторитету з боку бізнесу. З цією метою автор досліджував думки вітчизняних і зарубіжних учених і дійшов висновку, що більшість авторів встановлюють внутрішній аудит як вид професійної діяльності. Небагато учених вважають внутрішній аудит елементом, способом, формою, тобто розглядають як самостійну науку, яка має свої елементи: об'єкт, суб'єкт, предмет, метод, функції і так далі.

На думку автора, аналіз економічної літератури свідчить про наявність різних точок зору відносно об'єктів внутрішнього аудиту і їх угруповання:

- обліковий підхід, автори цієї точки зору вважають, що об'єктами внутрішнього аудиту є активи, власний капітал, зобов'язання, все те, що відбито на рахунках бухгалтерського обліку. Цей підхід спрямований на забезпечення збереженню майна, раціональне використання засобів і ресурсів, підвищення платоспроможності організації;

- процесний підхід найбільш поширений на практиці і об'єктами внутрішнього аудиту виступають бізнес-процеси організації. Тут акцентована увага на оцінку існуючих бізнес-процесів і підвищення їх ефективності, управління ризиками: їх прогнозування і нівеляція.

Проте, ряд учених, які солідарні з точкою зору учених як облікового, так і процесного підходів утворюють, на думку автора, третій - комбінований підхід в ідентифікації об'єктів внутрішнього аудиту. В той же час, кожен підхід має переваги і недоліки, які представлені в таблиці.

Вибір об'єктів внутрішнього аудиту залежить від ряду чинників і цілей, що стоять перед службою внутрішнього аудиту. Автор вважає, що ключовим чинником у виборі об'єктів внутрішнього аудиту є зрілість підрозділу внутрішнього аудиту організації. Так, на початковому етапі формування або перетворення існуючих контрольно-ревізійних служб найбільш прийнятним буде обліковий підхід.

Таблиця

Переваги і недоліки підходів у виборі об'єктів внутрішнього аудиту

Підходи до вибору об'єктів внутрішнього аудиту	Переваги	Недоліки
1. Обліковий підхід (по елементах бухгалтерської звітності)	1. Аудит на відповідність вимогам нормативних правових актів; 2. Забезпечення наявності і збереження активів (майна); 3. Наявність досвіду і методик проведення	1. Обмежений структурним підрозділом (бухгалтерією); 2. Невідповідність бухгалтерських даних реальному стану справ; 3. Втрата часу в очікуванні звітної інформації; 4. Недостатній вплив на прогнозування підприємницьких ризиків
2. Процесний підхід (по бізнес-процесах)	1. Взаємозв'язок між підрозділами; 2. Виявлення «вузьких» місць у виробничому ланцюжку; 3. Оперативність коригування негативних явищ, процесів	1. Трудомісткість; 2. Великий масив різнобічної інформації
3. Комбінований підхід (поєднання елементів облікового і процесного підходів)	1. Широкий спектр інформації і взаємозв'язок з різними сторонами діяльності організації; 2. Гнучкий підхід до вибору об'єктів виходячи з цілей управління; 3. Вимагає зрілості служби внутрішнього аудиту; 4. Висока вірогідність виявлення загроз і оперативне усунення наслідків	1. Проблема вибору оптимального об'єму інформації сприяючої досягненню цілей внутрішнього аудиту; 2. Відсутність регламентів

У міру розуміння власником майна існуючих загроз і перспектив стратегічного розвитку організації акцент зміститься до подальших підходів - процесному і комбінованому. За результатами проведеного дослідження автор вважає, що об'єктами внутрішнього аудиту є елементи фінансової звітності, бізнес-операції, бізнес-функції, бізнес-процеси, бізнес-одиниці.

Єрлик А.О.

Науковий керівник – **Пенез О.В.**, *ст. викладач*
Донецький державний університет управління,
м. Маріуполь

ФІНАНСОВИЙ АУДИТ ЯК ЗНАЧУЩИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку економіки України підприємницька діяльність відіграє одну з провідних ролей. Відомі сотні успішних підприємств, які функціонують на вітчизняному ринку і реалізують свої товари чи послуги не тільки в Україні, а й закордоном.

Але що гарантує успішність та стабільність підприємства? Звісно, сюди можна віднести ефективне використання матеріальних ресурсів, стратегію розвитку виробництва, особисту мотивацію працівників та якість їхньої роботи. Але для того, щоб визначити чи була діяльність підприємства вигідною та ефективною, важливо вести облік витрат та доходів. Як відомо, будь-яка сфера життя потребує контролю, і для підприємства важливо вести постійний контроль за своєю діяльністю та за своїми фінансами. Саме у контролі та перевірках полягає сутність фінансового аудиту. Тобто дана тема була і буде актуальною протягом усього періоду існування підприємства, тому що без фінансового аудиту неможливо мати достовірні дані про доходи, витрати та ефективність діяльності в цілому.

Фінансовий аудит - це дослідження фінансової звітності, систем внутрішнього контролю і аудиту та окремих трансакцій у підконтрольних організаціях [3]. Він буває зовнішній та внутрішній, але обидва види однаково важливі. Зовнішній аудит - це перевірка звітності на правдивість та її подання відповідно до загальних принципів ведення бухгалтерського обліку незалежними зовнішніми аудиторами. Внутрішній аудит - це незалежна діяльність на підприємстві з перевірки та оцінки роботи підприємства в його інтересах [1].

Метою аудиторської діяльності є встановлення вірогідності бухгалтерської (фінансової) звітності економічних суб'єктів та відповідність їх чинному законодавству України. Фінансовий аудит важливий не тільки для діяльності підприємства, а й функціонування економіки країни в цілому. За допомогою перевірки можна дізнатися, чи достовірні дані представлені у звітності та чи не має підприємство приховані доходи. Наявність прихованих доходів у великому розмірі негативно впливає на бюджет країни, тому що дані доходи є неоподаткованими. Як відомо, саме податки є основним джерелом надходження коштів до бюджетів різних рівнів, тому наявність прихованих доходів може викликати дефіцит бюджету.

Аудит дає змогу обстежити фінансову звітність підприємства, запобігати порушенням у фінансовій діяльності підприємства. Без перевірки даних підприємство не може бути впевненим у своїй ефективності. Сюди також можна додати те, що деякі співробітники можуть вказати неправильні дані в

особистих інтересах. Тобто для того, щоб отримати для себе додатковий прибуток, вони можуть сфальсифікувати дані, тому для керівника підприємства важливо робити перевірку всіх даних. Це допоможе не тільки у досягненні ефективності роботи підприємства, а й керівник буде знати чи є надійними працівники даного підприємства.

Тобто бачимо важливу роль фінансового аудиту навіть стосовно працівників. Працівників, які надають неправдиві дані на свою користь, ефективніше було б звільнити. А якщо отримані певні дані показують, що підприємство має кошти на підтримку мотивації співробітників, то для компетентних кадрів можна збільшити оплату праці або призначити премію за правильно виконану роботу. А ті працівники, які ще не досягли таких самих результатів, будуть мотивовані на якісну працю, щоб також отримати винагороду. Тобто фінансовий аудит тут відіграє важливу роль через визначення фінансового стану підприємства.

Кажучи про сутність фінансового аудиту, важливо підкреслити те, що з'ясовується в його процесі. Він допомагає дізнатися про платоспроможність підприємства, забезпеченість власними обіговими коштами відповідно до потреб в них, збереження коштів та причини змін їх розміру протягом періоду, що аналізується, виконання плану прибутку і прибутковість фінансово-господарської діяльності підприємства, стан запасів товарно-матеріальних цінностей та джерел їх формування, розміщення власних, позичкових, залучених та спеціальних джерел коштів у видах активів, забезпечення повернення кредитів та ефективність їх використання, розрахункові відносини з дебіторами та кредиторами, обіг обігових коштів, створення та використання різних фондів, збереження власних обігових коштів [3].

Фінансовий аудит відіграє важливу роль не тільки у підрахуванні витрат та доходів, а й у ряді інших операцій фінансової діяльності підприємства. Якщо брати дані про платоспроможність підприємства, фінансовий аудит допомагає визначити чи може підприємство виконувати свої обов'язки перед кредиторами та вчасно сплачувати відсотки по кредитах.

Крім того, з'являється можливість дізнатися чи є підприємство спроможним здійснювати відповідні витрати на виробництво. Тобто підприємство дізнається про свій нинішній фінансовий стан та на основі цих даних виробляє стратегію виробництва. Складається план витрат та кількість продукції, яку виробництво в стані випустити, а якщо, наприклад, фінансовий аудит не буде проведено та будуть отримані неперевірені дані про стан підприємства, то є вірогідність неправильно складеного плану випуску продукції. Це, призведе до того, що споживачі будуть вимагати ту кількість продукції, яку підприємство просто не зможе виробити, тому ефективність підприємства буде знижена та прибуток буде втрачений.

Отримання достовірних даних внаслідок фінансового аудиту допомагає також виявити недоліки діяльності та сильні сторони підприємства. У свою чергу це допоможе зосередитися на їх виправленні та досягненні кращих результатів для ефективності. Керівник підприємства буде бачити що саме потрібно змінити у діяльності підприємства, чи варто зменшити або підвищити

обсяг випуску продукції, який тип продукції приносить більше прибутку, а який менше. І в майбутній діяльності підприємство буде відштовхуватися від цих даних та акцентувати увагу на тому, що зможе збільшити ефективність діяльності. Крім того, фінансовий аудит минулих показників дає змогу дізнатися, чи були застосовані заходи з покращення ефективності підприємства доцільними та чи були досягнені ті цілі, які були поставлені перед підприємством.

Річна фінансова звітність та інформація, що в ній міститься, необхідні й широкому колу споживачів. Багато споживачів фінансової звітності, що підтверджується аудитором, використовують її як основне джерело отримання доказової інформації про бізнес підприємства, оскільки вони не мають практичної можливості отримати потрібну додаткову детальну інформацію [2].

Звісно, фінансовий аудит буде доцільним лише за умови його якісного проведення. Це буде досягатися за умови обґрунтованості оцінки та прийнятих рішень, чесності та відсутності корупції, правильної методики аудиту, визначення критеріїв суттєвості й вірогідності, дотримування методики оцінки ризику та вибіркової перевірки даних, аналізу інформації та формулювання висновків, повного інформування клієнта про контроль [4].

Прозорість фінансового аудиту досягається за допомогою документального оформлення усіх проблем, а також аудит буде проведений адекватно до канонів національних норм аудиту та чинного законодавства.

Можна зробити висновок, що фінансовий аудит є важливим елементом, який забезпечує ефективність діяльності підприємства. Він допомагає отримати правдиві дані про фінансовий стан підприємства, що сприяє не тільки виявленню недоліків або помилок в розробці правильної стратегії діяльності підприємства, а й навіть допомагає виявити надійних працівників у складі підприємства. Але звісно фінансовий аудит повинен проводитися незалежними особами, які будуть якісно здійснювати контроль.

Список використаних джерел

1. Аудит в системі управління підприємством: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/2398696/page:11/> (дата звернення 21.10.2020).
2. Аудит як форма контролю, його об'єкти та методи: веб-сайт. URL: <https://dl.sumdu.edu.ua/drafts/1639/393810/index.html?1421858857> (дата звернення 21.10.2020).
3. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. Державний аудит: підручник. Харків: ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2016. 412 с.
4. Сутність фінансового аудиту: веб-сайт. URL: <http://vyz.com.ua/ekonomika/item/68-sutnist-finansovogo-auditu> (дата звернення 21.10.20)

Ендрес В. С.,
Науковий керівник – *Ксьонжик І. В., д.е.н., професор*
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ АУДИТОРІВ

Забезпечення прозорості провадження аудиторської діяльності та формування довіри до результатів аудиторських перевірок має базуватися на дотриманні правил професійної етики усіма учасниками процесу надання аудиторських та супутніх послуг. Дотримання регламентів і рекомендацій професійної етики аудиторів сприяє забезпеченню функціональності системи контролю якості послуг, що надаються, та формуванню ціннісних орієнтирів у працівників. Тому дослідження особливостей регулювання етичної складової аудиторської діяльності, а також аналіз міжнародного досвіду у цій сфері є перспективним напрямом дослідження.

На міжнародному рівні етичний аспект діяльності аудиторів регламентується Радою з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів за допомогою Кодексу етики професійних бухгалтерів (включно з Міжнародними стандартами незалежності) (далі – Кодекс). Основною функцією цього кодексу є формування єдиних міжнародних етичних норм для суб'єктів аудиторської діяльності, а також для професійних бухгалтерів [1]. Оскільки підходи до провадження аудиторської діяльності можуть відрізнятись в різних країнах, то Міжнародна федерація бухгалтерів при створенні кодексу врахувала деякі національні особливості різних країн для забезпечення уніфікації етичних норм для усіх представників аудиторської професії.

Оновлений у 2019 році Кодекс складається з 4 частин [2]:

- частина 1, що розглядає питання дотримання Кодексу, основні принципи етики і концептуальний підхід до дотримання цих принципів;
- частина 2 містить етичні аспекти роботи професійних бухгалтерів в бізнесі (PAIBs);
- частина 3 присвячена питанням етики професійних бухгалтерів в суспільній практиці (PAPPs), тобто аудиторів;
- частина 4 містить Міжнародні стандарти в назві кодексу:
 - в частині 4А розглядаються питання незалежності під час проведення аудиту та оглядових перевірок;
 - в частині 4В – питання незалежності під час виконання інших завдань, які забезпечують впевненість (за виключенням аудиту та оглядових).

Рада з міжнародних стандартів етики для професійних бухгалтерів випустила 26 червня 2019 року мобільну версію нового Кодексу (eCode), яка дозволяє максимально зручно отримати доступ до положень Кодексу. Кодекс етики професійних бухгалтерів має виключно рекомендаційний характер. Кодекс не є імперативним, адже більшість норм та положень, що там викладено

є достатньо умовними, а їх інтерпретація значною мірою залежить від конкретного бухгалтера (аудитора). Принципи професійної поведінки бухгалтерів та аудиторів зосереджено в таблиці 1.

Таблиця 1

Принципи професійної поведінки бухгалтерів та аудиторів

Принципи поведінки бухгалтерів та аудиторів	Загальноприйняті принципи етики ділових відносин
Доброчесність	Законність
Об'єктивність	Високе структурування господарських операцій
Професійна компетентність та належна ретельність	Ділова обов'язковість
Конфіденційність	Повага до партнера
Технічні стандарти	Внутрішньокорпоративний регламент ділової поведінки та спілкування

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Важливим поняттям професійної етики аудиторів є професійне судження. Воно передбачає застосування професійних знань, навичок та досвіду з урахуванням фактів та обставин, включаючи характер та масштаб конкретної професійної діяльності. В процесі надання аудитором професійних послуг, суб'єкт аудиторської діяльності повинен дотримуватись основних принципів етики, а також використовувати професійне судження для того, щоб приймати обґрунтовані рішення, а також для визначення доречності таких рішень за конкретних обставин.

Серед нововведень Кодексу слід звернути увагу на метод аналізу «розумної та поінформованої третьої особи». Суть цього методу полягає в тому, що аудитор аналізує ймовірність формування іншою особою таких саме висновків, до яких дійшов сам. Такий аналіз проводиться з точки зору розумної та поінформованої третьої особи, яка досліджує всі факти і обставини, що відомі аудитору на момент формування ним висновків [2]. Така особа не обов'язково має бути аудитором, проте має бути компетентною та володіти відповідними знаннями і досвідом для формулювання незалежної та доречної оцінки ситуації.

Метод аналізу «розумної та поінформованої третьої особи» дозволяє зробити принципово важливі оцінки з точки зору Кодексу – оцінити прийнятність загроз порушення основних принципів етики.

Прийнятний рівень означає рівень, при якому аудитор за результатами використання методу аналізу «розумної та поінформованої третьої особи» з більшою ймовірністю зробить висновок про відсутність порушення основних принципів етики [3, с. 154-160].

Якщо виявлені загрози виходять за рамки прийняттого рівня, то аудитор має відповідно відреагувати та спрямувати зусилля на ліквідацію таких загроз.

Отже, питанням етики, в тому числі і незалежності, приділяють значну увагу в аудиторській практиці. Ця практика характерна для всієї світової спільноти, а не лише для фахівців окремих країн. Професійна етика аудиторів є важливим аспектом аудиторської діяльності, адже від неї залежить якість виконаних перевірок, яка, у свою чергу, відбивається на фінансовому стані клієнтів. Саме це визначає принципову важливість етики в аудиторській практиці.

Список використаних джерел

1. Кодекс етики професійних бухгалтерів. Рада з Міжнародних стандартів етики бухгалтерів. URL: https://lexinform.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/Code-of-Ethics_ukr.pdf
2. International Code of Ethics for Professional Accountants (including International Independence Standards). International Ethics Standards Board for Accountants. URL: <https://www.ethicsboard.org/international-code-ethics-professional-accountants>
3. Лугова О. І., Єременко А. В., Кириченко І. О., Косовська Ю. С. Професійна етика в роботі бухгалтера. *Modern Economics*. 2019. № 13(2019). С. 154-160. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-24](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-24).

Захарченко Т.,
Науковий керівник - *Шепель І.В., к.е.н., доцент*
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Вивчення практичних засад здійснення інвентаризації на підприємствах дало змогу виявити суттєві прогалини, які мають місце в її документальному забезпеченні, відсутність розроблених типових форм первинних документів для оформлення інвентаризації певних об'єктів (наприклад, земельних ділянок, нематеріальних активів), недосконалість окремих існуючих інвентаризаційних документів, зокрема: Акту звіряння розрахунків. Ця ситуація викликає особливе занепокоєння із врахуванням важливості належного документування інвентаризації як одного із основних методів обліку та контролю.

Усі записи в бухгалтерському обліку здійснюються на підставі первинних документів. Але іноді, на підприємстві трапляються непередбачені ситуації, які документально не оформляються, це-природні втрати(усушка, випаровування), крадіжки та псування товарно-матеріальних цінностей. А також у бухгалтерських записах, можуть бути помилки. Все це говорить про можливі розбіжності між даними бухгалтерського обліку і фактичної наявності. Для виявлення і ліквідації таких невідповідностей, необхідно проводити інвентаризації.

Інвентаризація- це перевірка фактичної наявності та стану матеріальних цінностей в натурі, та звірка цих даних з даними бухгалтерського обліку. Згідно з "Порядком подання фінансової звітності" (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419) проведення інвентаризації є обов'язковим:

1) перед складанням річної фінансової звітності, крім майна, цінностей, коштів і зобов'язань, інвентаризація яких проводиться не раніше 1 жовтня звітного року. Інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів основних засобів може проводитися один раз у три роки, а бібліотечних фондів - один раз у п'ять років;

2) при зміні матеріально відповідальних осіб (на день приймання-передавання справ);

3) при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів);

4) за приписом судово-слідчих органів;

5) у разі техногенних аварій, пожеж чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);

6) при передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі). Інвентаризація може не проводитися у разі передачі підприємств та їх структурних підрозділів у межах одного органу, до сфери управління якого входять ці підприємства;

7) у разі ліквідації підприємства;

8) при колективній (бригадній) матеріальній відповідальності проведення інвентаризації обов'язкове у разі зміни керівника колективу (бригадира), вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів, а також за вимогою хоча б одного члена колективу (бригади).

За повнотою інвентаризації бувають повні і часткові. Повні інвентаризації як правило проводяться перед складанням фінансової звітності. Вона охоплює всі підрозділи підприємства. Часткові інвентаризації проводяться для «внутрішнього контролю», аби забезпечити достовірність облікових даних та посилення боротьби з крадіжками на підприємстві.

Перед початком проведення інвентаризації, керівник підприємства складає наказ про інвентаризацію, в якому зазначаються члени інвентаризаційної комісії та дати проведення інвентаризації. Інвентаризаційна комісія складається з керівників виробничих підрозділів, головного бухгалтера на чолі з керівником підприємства. Комісія повинна скласти інвентаризаційний опис, у кінці якого, матеріально відповідальна особа підрозділу, в якому проводиться інвентаризація повинна підтвердити, що у неї немає ніяких претензій до інвентаризаційної комісії. Інвентаризаційний опис заповнюється від руки, або за допомогою засобів оргтехніки або за допомогою обчислювальних машин.

В інвентаризаційних описах відображають найменування товарно-матеріальних цінностей, їх кількість, за необхідності опис їх стану. Для оформлення результатів інвентаризації застосовуються типові форми первинних документів. В цих документах не допускаються помарки. Якщо вже сталася помилка, її виправляють шляхом закреслення неправильних записів, та написанням зверху правильних. Виправлені помилки обов'язково повинні бути підтверджені підписами усіх членів комісії та матеріально-відповідальної особи.

Для визначення результатів інвентаризації складають порівняльні відомості. В такі відомості записуються тільки ті найменування матеріалів, по яким були виявлені відхилення від даних обліку. Матеріали інвентаризації оформляються в одному примірнику, і це є підставою для відображення інвентаризації в бухгалтерському обліку.

Недоліки в документальному забезпеченні інвентаризації призводять до суттєвого зниження її раціональності, ефективності та об'єктивності, сприяють її формальному проведенню. За таких умов у повній мірі не може бути реалізована мета та виконані всі завдання інвентаризації як методу обліку і контролю. Саме тому існує об'єктивна необхідність вдосконалення документального забезпечення інвентаризаційного процесу. На наш погляд, така робота має складатись з трьох етапів:

1. Виявлення недоліків в існуючих документах та об'єктивної потреби в створенні нових.

2. Вироблення переліку вимог, яким повинен відповідати той чи інший документ відповідно до його призначення.

3. Розробка форми документу та порядку його складання.

Важливою складовою забезпечення належного обліку землі та контролю за її використанням в сільськогосподарських підприємствах є інвентаризація земельних ділянок. Однак її проведення ускладнюється відсутністю затверджених у встановленому порядку відповідних інвентаризаційних документів. Заповнити дану прогалину в документальному забезпеченні інвентаризаційного процесу дозволяють розроблені форми Інвентаризаційного опису земельних ділянок, які перебувають у власності (постійному користуванні) та Інвентаризаційного опису орендованих земельних ділянок. В загальному вигляді ці документи мають таку побудову: вступна частина, основна, яка складається з трьох розділів та заключна частина. При цьому різними в обох документах є лише перші розділи їх основних частин, пов'язані з перевіркою документального оформлення земельних ділянок. Такі відмінності випливають із чинного в Україні земельного законодавства, згідно з яким юридичні особи, в тому числі сільськогосподарські підприємства, можуть мати:

- право власності на землю;
- право на постійне користування землею;
- право оренди землі.

Всі ці права на володіння, користування, оренду земельних ділянок мають різну юридичну та економічну природу і відповідно різне документальне оформлення. Так право власності на землю та право на постійне користування землею оформляються відповідними державними актами, що дозволяє для інвентаризації таких земельних ділянок використовувати єдиний документ – Інвентаризаційний опис земельних ділянок, які перебувають у власності (постійному користуванні). У вступній частині цього документу вказується його номер і дата складання, назва підприємства, номер і дата складання наказу на проведення інвентаризації, строки, місце проведення та об'єкти інвентаризації, номер рахунку бухгалтерського обліку, на якому відображаються земельні ділянки. Однією із центральних проблем, що безпосередньо стосуються здійснення інвентаризаційного процесу на підприємствах України, в тому числі й на сільськогосподарських, є забезпечення високої якості проведення інвентаризацій. Часто в практичній діяльності суб'єктів господарювання зустрічаються випадки необґрунтованого зниження значення інвентаризаційної роботи, неналежного, а часом і формального проведення інвентаризацій. Доцільно розробити приклад Інвентаризаційного опису земельних ділянок, які перебувають у власності (постійному користуванні) та орендованих земельних ділянок, що дозволяють зафіксувати результати інвентаризації стосовно перевірки документального оформлення права власності на землю, постійного користування землею, оренди землі, грошової оцінки землі та фактичної перевірки земельних ділянок.

Список використаних джерел

1. Соколовська Н., Погорелова О. Порядок проведення інвентаризації запасів. *Все про бухгалтерський облік*. 2000. №118. С.15 –22.
2. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. для студентів вузів/ Ф.Ф. Бутинець, О.В.Олійник, М.М.Шигун, С.М.Шулепова. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.

Сакун А.Ж., к.е.н., доцент,

Паланиця О.О.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,

м. Херсон

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУР ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Необхідність оптимізації процедур внутрішнього контролю збутової діяльності в сучасних складних і постійно мінливих умовах господарювання обумовлена тим, що відсутність єдиного опису процедур тягне неузгодженість дій як окремих працівників, так і цілих підрозділів, що здійснюють функції збуту. Ефективність збутової діяльності виробничих підприємств залежить від створення такої системи управління, яка б реалізовувала цілі й стратегії збуту, орієнтовані на потреби кінцевого споживача. Вчасна реалізація продукції споживачеві забезпечується завдяки досконалому змістові виробничої, збутової, складської, транспортної та іншої діяльності, що в сукупності складає систему управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства [1].

Більш того, незважаючи на граничну регламентацію збутової діяльності в усіх можливих ситуаціях, готового рішення на всі виникаючі проблеми передбачити заздалегідь неможливо в зв'язку з великою невизначеністю, перманентною зміною обставин (внутрішніх і зовнішніх умов і зв'язків) і в силу цього надзвичайною складністю структурних взаємозв'язків регламентованої системи (в даному випадку системи реалізації готової продукції) і різноманітних взаємодіючих з нею систем (наприклад, ринкова кон'юнктура, яка також повинна розглядатися як система, так як складається із сукупності взаємопов'язаних елементів. Природно, при регламентації діяльності по збуту всі можливі комбінації розглядати і перераховувати недоцільно в силу їхнього різноманіття, тому опис процедур повинно відображати собою найбільш загальні, вирішальні правила, алгоритм взаємовідносин учасників.

Об'єктами внутрішнього контролю є:

- 1) структура управління збутом готової продукції;
- 2) система контролю збутових витрат;
- 3) система управління комерційними, фінансовими і внутрівиробничими ризиками збуту продукції.

Параметри внутрішнього контролю сформульовані відповідно з його об'єктами. Н. М. Гудзенко доводить, що організація збуту залежить від потенціалу підприємства та обраної ним збутової політики — сукупності збутових стратегій маркетингу і комплексу заходів із формування асортименту товарної продукції та ціноутворення, стимулювання збуту, укладання договорів, транспортування та інших організаційних аспектів збуту [2].

Методика внутрішнього контролю включає ряд кроків.

1. Проаналізувати:

- документи організації, які регламентують діяльність по збуту продукції;
- плани і програми збуту;

- документи, що містять значення кількості і ціни відпуску зі складів збуту товарів і продукції (договори, накладні, рахунки-фактури і т. п.);

- звітні та контрольні документи.

2. Виконати наступні процедури:

- ціни по документам на відпуск готової продукції (ТТН і ін.) Зіставити з ринковими цінами, що діяли на дату їх виписки;

- фактичні обсяги запасів готової продукції зіставити з встановленими нормативами;

- параметри (ціни, кількість, якість, місцезнаходження одержувачів, умови оплати і доставки і т. д.) закупівель зіставити з альтернативними (можливими) варіантами і т.п.

3. Оцінити:

- оптимальність місцезнаходження складів готової продукції;

- структуру управління збутом.

4. З'ясувати:

- які методи (або програмні технології) оптимізації портфеля замовлень використовуються при плануванні збуту;

- які методи визначення оптимального розміру і часу обробки замовлень, рівня запасів готової продукції - нормування - застосовуються в організації;

- чи дотримуються встановлені нормативи;

- дієві чи процедури кошторисного контролю збутових витрат;

- які механізми мінімізації ризиків збуту використовуються.

5. Поспостерігати за виконанням регламентів та процедур збуту готової продукції (включаючи процедури контролю за етапами і стадіями реалізації готової продукції - отримання замовлень на поставку, аналіз можливості надання комерційного кредиту, підготовка та укладення договорів поставки, підготовка до постачання, облік і офактурювання поставки, - роботу складського господарства і т. д.) [3].

Формування та ефективний контроль збутової діяльності підприємств, оптимізація процедур планування реалізації, контролю виконання планів збуту, системи комерційного кредитування і процедур контролю замовників дозволять значно вдосконалити збутову діяльність підприємств в умовах посилення конкуренції.

Список використаних джерел

1. Саун А. Ж., Пантюк І.П. Системний підхід до організації та управління виробничо-збутовою діяльністю підприємств промисловості. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 2 (38). С. 55–59.

2. Гудзенко Н. М. Роль обліку збуту для забезпечення контролю процесу реалізації / Н. М. Гудзенко // Науковий вісник Національного аграрного університету. — К., 2002. Вип. 56. — С. 263–265.

3. Саун А.Ж. Удосконалення облікової практики збутових операцій: [Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування: кол. моногр. / під ред. д.е.н., проф. В.Я. Плаксієнко]. – Полтава: ПДАА, 2018. – С. 109-122

Сакун А.Ж., к.е.н., доцент,
Деркач В.А.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

На рівні управління підприємством, розрізняють зовнішній контроль, здійснюваний зовнішніми по відношенню до суб'єкта управління (органи держави, контрагенти з фінансово-господарськими договорами, споживачі, громадськість), і внутрішній контроль, здійснюваний суб'єктами самої організації (власники, адміністрація, персонал). Облік як основна інформаційна система підприємства повинен забезпечувати створення інформації і управління нею для прийняття економічних рішень, які б гарантували існування підприємства в довгостроковій перспективі, що передбачає зниження і запобігання екологічних ризиків. Від ефективності внутрішнього контролю залежить ефективність функціонування господарюючих суб'єктів [1].

Внутрішній контроль є одним з основних важелів, який впливає на господарську діяльність підприємства. Він являє собою систему постійного спостереження за законністю і доцільністю господарських операцій і процесів, ефективністю використання майна, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей. Від якості організації та здійснення на підприємствах процедур внутрішнього контролю в значній мірі залежить ефективність проведення і зовнішнього контролю.

Впровадження внутрішнього контролю на підприємствах буває недостатньо ефективним. Це пов'язано з тим, що малі підприємства не мають такого штату працівників, який міг би забезпечити контроль на всіх етапах діяльності. Великі підприємства, навіть володіючи достатньою кількістю працівників для впровадження системи внутрішнього контролю, можуть бути погано керовані і, як наслідок, значні ресурси на організацію контролю не дадуть бажаних результатів [2].

Створення ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві дозволить:

- забезпечити ефективне функціонування, стійкість і максимальний розвиток підприємства в умовах багатопланової конкуренції;
- зберегти і ефективно використовувати ресурси і потенціал підприємства;
- своєчасно виявити і мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством;
- сформувати адекватну сучасним, постійно мінливих умов господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, дозволяє своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін у внутрішній і зовнішній середовищі.

Без якісної і своєчасної інформації неможливо забезпечити функціонування внутрішнього контролю та можливість досягнення ним поставлених цілей. Основним джерелом інформації для прийняття рішень є інформаційна система економічного суб'єкта. Дана інформаційна система повинна забезпечувати можливість ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності. Якість інформації, що зберігається і оброблювана в інформаційній системі, може суттєво впливати на прийняття управлінських рішень економічним суб'єктом [3].

Одним з найпоширеніших способів створення служби внутрішнього контролю є створення служби власними силами підприємства. При створенні служби внутрішнього контролю адміністрація підприємства самостійно наймає фахівців з необхідною кваліфікацією і навчає вже наявних співробітників. Доцільність даного способу організації служби внутрішнього контролю на підприємствах пояснюється тим, що це дозволить керівництву здійснювати ефективний контроль над окремими підрозділами, виявляти резерви виробництва і найбільш перспективні напрямки розвитку, розробляти рекомендації для фінансово-економічного і бухгалтерського відділу по поліпшенню результатів їх роботи[4]. Перевагою даного способу є те, що служба внутрішнього контролю функціонує в ньому на постійній основі, в зв'язку з цим підвищується якість управління підприємством. Недоліками даного способу організації служби внутрішнього контролю є висока трудомісткість робіт, пов'язаних з вибором оптимальної форми організації (управління, служби, відділу). Підприємство несе значні витрати, пов'язані з підготовкою кадрів для роботи в службі внутрішнього контролю, а також при розробці нормативно-методичної бази для внутрішнього контролю.

Список використаних джерел

1. Сақун А.Ж. (2020). Необхідність реформування національної облікової системи. Les tendances actuelles de la mondialisation de la science mondiale: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la conférence scientifique et pratique internationale (Vol. 1), 3 avril, 2020. Monaco, Principauté de Monaco: Plateforme scientifique européenne. pp 24-25.

2. Шматковська Т. О., Ярош В. В. До проблематики організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства / Т.О.Шматковська, В. В. Ярош // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 200–205.

3. Сақун А.Ж. Оцінка системи внутрішнього контролю забезпечення виконання зобов'язань на аграрних підприємствах: [Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: кол. моногр. / під ред. д.е.н., проф. Л.О. Мармуль]. – Херсон: Видавничо-поліграфічний центр «Айлант», 2019.- С. 163-173..

4. Яковлева Я.В., Сақун А.Ж. Окремі аспекти організації внутрішнього аудиту. Матеріали II Міжнародної науково – практичної конференції «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю». (23 квітня 2020 р.) Полтава, 2020.С. 501-504.

Сакун А.Ж., к.е.н., доцент,
Лисенко В.М.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Актуальні проблеми аудиту консолідованої звітності взаємопов'язані з проблемами облікового забезпечення процесів консолідації результатів діяльності груп взаємопов'язаних організацій, що функціонують в Україні. Це обумовлює необхідність дослідження питань організації та здійснення внутрішнього контролю в системі управління групою підприємств. Відповідно до міжнародної практики звітність груп взаємопов'язаних організацій, що розглядаються як єдине господарське об'єднання називається консолідованою[1].

Формування і використання достовірної фінансової звітності за всіма підрозділами складних економічних утворень є важливими передумовами для розвитку групи підприємств. Відповідно, за таких умов особливо актуальними є дослідження консолідованої фінансової звітності як об'єкта та інформаційної бази внутрішнього контролю, щоб забезпечити достовірність і зрозумілість показників фінансової звітності як окремих складових, так і консолідованої фінансової звітності в цілому. Консолідована звітність відіграє важливу роль при залученні інвестицій та управлінні групою підприємств, виступаючи засобом представлення результатів бізнес процесів у межах групи та інформаційним забезпеченням процесу прийняття ефективних інвестиційних рішень.

Для сучасної України також характерні процеси укрупнення підприємств і формування інтегрованих торгово-фінансово-промислових об'єднань, асоціацій, корпорацій, холдингових компаній, концернів, консорціумів тощо. З огляду на специфіку їхніх зв'язків і особливостей діяльності зростає необхідність розробки нових підходів до формування й контролю консолідованої звітності та їх адаптації до міжнародних стандартів. При проведенні перевірки аудитором слід пам'ятати, що згідно з нормами НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» до консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності всіх дочірніх підприємств, за винятком показників фінансової звітності тих дочірніх підприємств, які не включаються з таких причин:

1. контроль дочірнього підприємства є тимчасовим, оскільки воно було придбане й утримується лише для його наступного продажу протягом короткострокового періоду;

2. дочірнє підприємство здійснює діяльність в умовах, які обмежують його здатність передавати кошти материнському підприємству[2]. Активи таких дочірніх підприємств відображаються як фінансові інвестиції відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»[3].

Консолідовану фінансову звітність подає материнське підприємство. Фінансова звітність материнського підприємства та його дочірніх підприємств, що використовується при складанні консолідованої фінансової звітності, складається за той самий звітний період і на ту саму дату балансу.

Дану фінансову звітність складають із фінансової звітності групи підприємств із використанням єдиної облікової політики для подібних операцій та інших подій за схожих обставин. Якщо при складанні консолідованої фінансової звітності неможливо застосувати єдину облікову політику, то про це повідомляється у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Перевіряючи правильність складання звітності, аудитор повинен звернути увагу на те, що консолідована фінансова звітність складається впорядкованим додаванням показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства. Склад і форми фінансової звітності визначені Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4]. При складанні консолідованої фінансової звітності можуть не наводитися статті (рядки) форм фінансової звітності, щодо яких у групи підприємств відсутні показники (крім випадків, якщо такі показники були в попередньому звітному році) та які підлягають виключенню:

1. балансова вартість фінансових інвестицій материнського підприємства в кожне дочірнє підприємство і частка материнського підприємства в кожному дочірньому підприємстві;
2. сума внутрішньогрупових операцій та внутрішньогрупового сальдо;
3. сума нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньо-групових операцій (крім збитків, які не можуть бути відшкодовані).

Особливістю складання такої звітності, крім того, є визначення частки меншості. Для складання консолідованої фінансової звітності частку меншості в капіталі та фінансових результатах дочірніх підприємств визначає материнське підприємство. Частка меншості визначається як добуток відсотка голосів, які не належать материнському підприємству, відповідно до власного капіталу та чистого прибутку (збитку) дочірніх підприємств, зменшеного (збільшеного) на суму нереалізованого прибутку (збитку) від внутрішньо групових операцій.

Особливості організації та методики аудиту консолідованої фінансової звітності обумовлені насамперед специфікою складання такої звітності та структурою підприємств, які її використовують. Суттєвим фактором тут є наявність певної кількості дочірніх підприємств, які формують свої власні звіти з метою подальшої консолідації зі звітністю материнської компанії. При цьому аудит звітності дочірніх підприємств та консолідованої звітності може здійснюватися різними аудиторськими фірмами чи аудиторами, що істотно знижує рівень впевненості в адекватності думки аудитора щодо стану консолідованої звітності [5]. Для підвищення рівня впевненості доцільною є перевірка всіх звітів однією аудиторською фірмою або аудитором. Це дає змогу оперативніше планувати та проводити аудиторські перевірки, здійснювати

дієвий контроль якості роботи аудиторів, забезпечує об'єктивність аудиторських висновків щодо узагальнюючої звітності.

Особливістю аудиту консолідованої звітності є також необхідність перевірки не тільки обґрунтованості даних звітів, а й перевірка правильності проведення процедур зведення даних кількох звітних форм в одну. Аудит консолідованої фінансової звітності передбачає також висловлення думки не тільки стосовно повноти й достовірності фінансової звітності материнського підприємства та його дочірніх підприємств, а й стосовно правильності й достовірності консолідації фінансової звітності окремих суб'єктів господарювання у фінансову звітність материнського підприємства.

Список використаних джерел

1. Сакун А.Ж. Розвиток підходів до формування консолідованої звітності: *Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів*: моногр. / ред. Л.О. Мармуль. Херсон: Айлант, 2020. С. 36-48.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» від 26.04.2000 (у редакції від 09.08.2013). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>

4. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13.

5. Костюченко В.М. Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та практика України : навчально-практичний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 528 с.

4. ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Мошковська О.А., д.е.н., професор
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

Маначинська Ю.А., к.е.н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського
національного торговельно-економічного університету,
м. Чернівці

АКТУАРНА ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Ефективний менеджмент на підприємстві базується на активній співпраці працівників в напрямі досягнення визначеної мети. Важливість цільового спрямування зусиль персоналу суб'єкта господарювання перевищує сукупний обсяг витрачених ресурсів та енергії в цілому. В умовах прояву кризових явищ в економіці, важливого значення в ході господарської діяльності підприємства набуває потреба у додатковому залученні фінансових ресурсів для розвитку бізнесу. В силу чого, визначеною метою організації стає пошук реальних та потенційних інвесторів, а діяльність працівників облікового та управлінського апарату спрямовується на формування інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання на ринку крізь призму звітної інформації. Тому, інформаційне забезпечення ефективного менеджменту варто будувати на обліково-аналітичному наповненні актуарної управлінської звітності. Окрім того, дану звітність слід інтерпретувати в цілковито новий, інноваційний 5D-формат, який в умовах сучасної стадії розвитку бухгалтерського обліку – актуарної – стає доволі звичним явищем. Саме 5D-актуарна управлінська звітність забезпечує реалізацію одного із ключових принципів «ефективного менеджменту», а саме – забезпечення балансу між інтересами найважливіших груп підприємства: топ-менеджментом, власниками (акціонерами), клієнтами та персоналом. Іншими словами, крізь призму актуарної управлінської звітності першочергово забезпечується врегулювання «агентського конфлікту», який виникає між власниками бізнесу, менеджерами вищих ланок управління та реальними чи потенційними інвесторами. До складу 5D-актуарної управлінської звітності суб'єкта господарювання належать наступні звітні форми:

- Актуарний звіт про фінансовий стан (Баланс), типова форма №1-а;
- Актуарний звіт про фінансові результати (сукупний дохід), типова форма №2-а;
- Актуарний звіт про рух грошових коштів (Актуарний баланс руху грошових коштів), типова форма №3-а;
- Актуарний звіт про зміни у власному капіталі, типова форма №4-а.

Тобто, актуарна управлінська звітність здатна підвищити імідж інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання та сприяє ефективному подальшому управлінню вартістю бізнесу, оскільки її змістове наповнення відображає перспективи приросту економічного потенціалу підприємства базуючись на дихотомії операційної та фінансової діяльності [1].

Наочно інтерпретацію актуарної управлінської звітності в 5D-форматі ілюструє рис. 1.

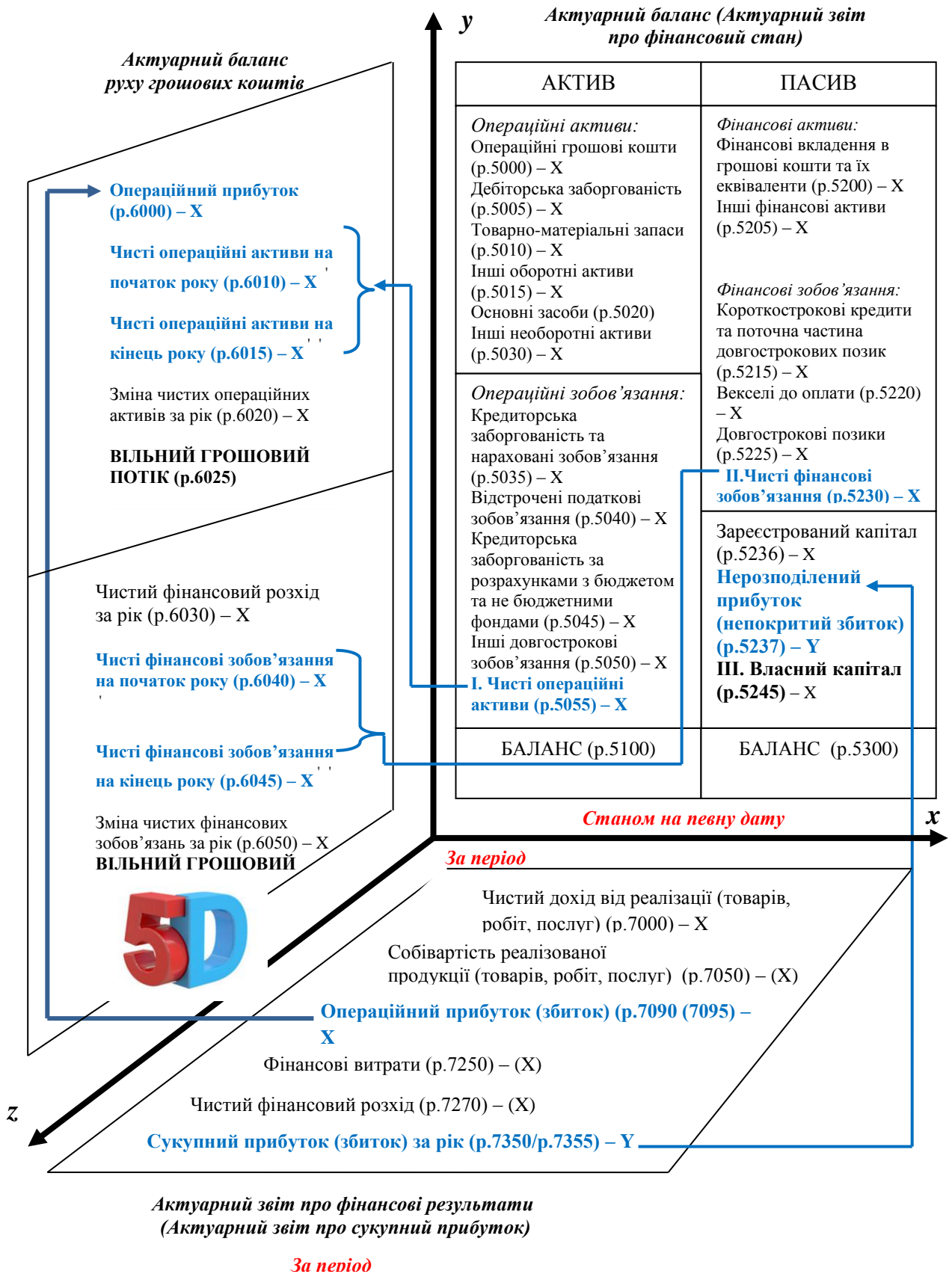

Рис. 1 5D-актуарна управлінська звітність [Авторська розробка]

На рис.1 наглядно прослідковується тісний взаємозв'язок між основними формами актуарної управлінської звітності в 5D. Зокрема така складова, як «Чисті операційні активи» (р.5055) Актуарного балансу (Актуарного звіту про фінансовий стан), форма №1-а в п'ятивимірній просторовій інтерпретації тісно пов'язана з Актуарним балансом руху грошових коштів (форма №3-а), зокрема обліковою інформацією, що узагальнена в р.6010 та р.6015, тобто «Чистими операційними активами» на початок та на кінець звітного періоду відповідно, а «Чисті фінансові зобов'язання» (р.5230) Актуарного балансу співвідносяться у багатовимірній інтерпретації актуарної облікової інформації з р.6040 та р.6045, тобто «Чистими фінансовими зобов'язаннями» відповідно на початок та на кінець звітного року. В свою чергу р.7090 (7095) «Операційний прибуток (збиток)» Актуарного звіту про фінансові результати (Актуарного звіту про сукупний прибуток), форми №2-а співвідноситься з р.6000 «Операційний прибуток (збиток)» форми №3-а. А величина сукупного прибутку (збитку) за рік актуарної управлінської форми №2-а абсолютно тотожна р.5237 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» форми №1-а.

Крізь призму актуарної звітності інвестор одразу бачить зміну економічної вартості, при цьому безпосередній процес здійснення оцінка вартості значно полегшується на її фундаменті за допомогою актуарного змістового наповнення. Також реальний іноземний постачальник капіталу бачить потенційні вигоди од вкладення фінансових ресурсів, та перспективи віддачі на вкладений капітал у довгостроковому періоді. Іншими словами, актуарна управлінська звітність – вигідна для реалізації стратегічних цілей компанії, так як зорієнтована на зовнішнього інвестора, цим самим сприяючи ефективному управлінню вартістю підприємства [1; 2].

Щодо формату фінансової звітності в 3D, яку ми, у свою чергу, пропонуємо трансформувати у 5D-управлінську актуарну звітність, то він вперше був запропонований Голден Л. [3]. Науковиця детально розкрила нетривіальний підхід до формування звітної інформації оминаючи традиційну процедуру фіксації в системі рахунків господарських операцій підприємства. Побудова системи ефективного менеджменту для вітчизняних підприємств на цілковито інноваційній пріоритетній основі актуарної звітності слугуватиме запорукою ефективності управління їх господарською діяльністю в цілому, сприятиме підвищенню іміджу інвестиційної привабливості та забезпечить врегулювання «агентських протиріч», що виникають між власниками бізнесу (акціонерами), менеджерами вищих ланок управління та інвесторами.

Список використаних джерел

1. Fomina O., Moshkovska O., Luchyk S., Manachynska Yu. & Kuzub M. Managing the agricultural enterprises' valuation: actuarial approach // Problems and Perspectives in Management, 2020. №18(1). – P.289-301 URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.18\(1\).2020.25](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.18(1).2020.25) (дата звернення: 10.10.2020).
2. Шигаев А. И., Ивашкевич В. Б. Актуарный учет и использование его данных для управления : монография. Москва : Магистр; ИНФРА-М, 2011. 224 с.
3. Голден Л. Финансовая отчетность в 3D. Москва : СУПЕР Издательство, 2016. 237 с.

К.В. Безверхий, к.е.н., доцент
Національна академія статистики, обліку та аудиту,
м. Київ, Україна

КОНЦЕПЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІЗИЧНОГО ТА ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

На сьогодні, підприємства замислюються яким чином та за рахунок чого буде їх функціонувати їх бізнес-структура. В основу стійкого функціонування бізнесу покладені відповідні ресурси, тобто капітал. Жодне підприємство, в умовах сьогодення, не може здійснювати свою діяльність без власного або залученого капіталу. Результатом діяльності будь-якого підприємства є прибуток, що лежить в основі концепції збереження капіталу. Концепція збереження капіталу, що покладена в основу фінансової звітності вимагають докорінного усвідомлення їх змісту.

Сутність концепції капіталу фінансової звітності проявляється у використанні двох концепцій, перша ґрунтується на фінансовій концепції капіталу, а друга на фізичній концепції капіталу. В цьому є і розбіжності, які покладені у трактування капіталу, при фінансовій концепції капітал є синонімом чистих активів або власного капіталу суб'єкта господарювання, а при фізичній концепції капіталу капітал розглядається у вигляді продуктивності суб'єкта господарювання, основаної, наприклад, на одиницях виробленої за день продукції [1, п. 8.1].

Сформуємо концепцію збереження капіталу (рис. 1).

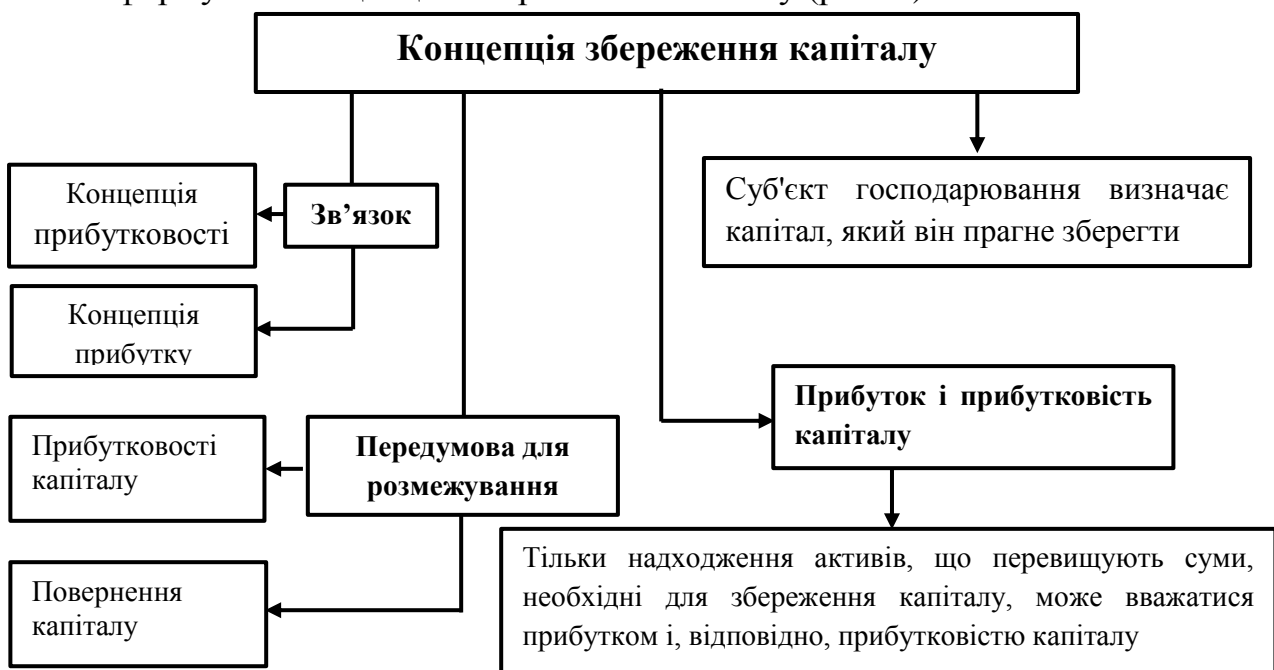

Рис. 1. Схема концепції збереження капіталу фінансової звітності згідно з Концептуальною основою фінансової звітності

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Концепція збереження фізичного капіталу вимагає прийняття основи оцінки за поточною собівартістю. Проте концепція збереження фінансового капіталу не вимагає застосування певної основи оцінки. Вибір основи за цією концепцією залежить від типу фінансового капіталу, який суб'єкт господарювання прагне зберегти [1, п. 8.5].

Принципова різниця між двома концепціями збереження капіталу полягає в трактуванні впливу змін у ціні активів та зобов'язань суб'єкта господарювання. Загалом, суб'єкт господарювання зберігає свій капітал, якщо на кінець періоду він мав стільки ж капіталу, як і на початок періоду. Будь-яка сума, що перевищує суму, необхідну для збереження капіталу на початок періоду, є прибутком [1, п. 8.6].

Наведемо схему концепції збереження фінансового капіталу (рис. 2).

Таким чином, тільки та частина зростання ціни активів, котра перевищує загальний рівень цін, вважається прибутком. Решта збільшення вважається коригуванням збереження капіталу, а значить частиною власного капіталу [1, п. 8.7].

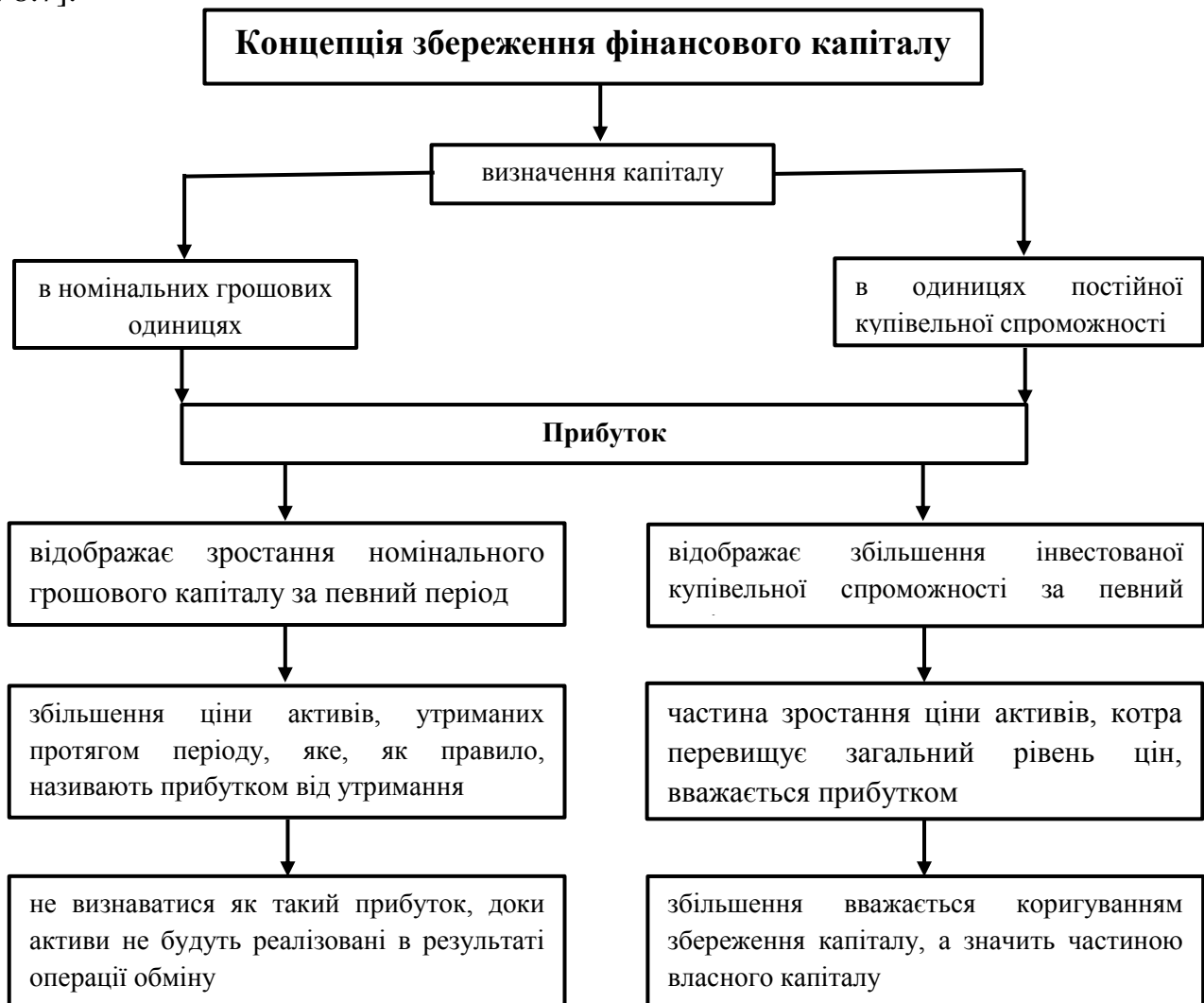

Рис. 2. Схема концепції збереження фінансового капіталу фінансової звітності згідно з Концептуальної основи фінансової звітності

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Наведемо схему концепції збереження фізичного капіталу фінансової звітності (рис. 3).

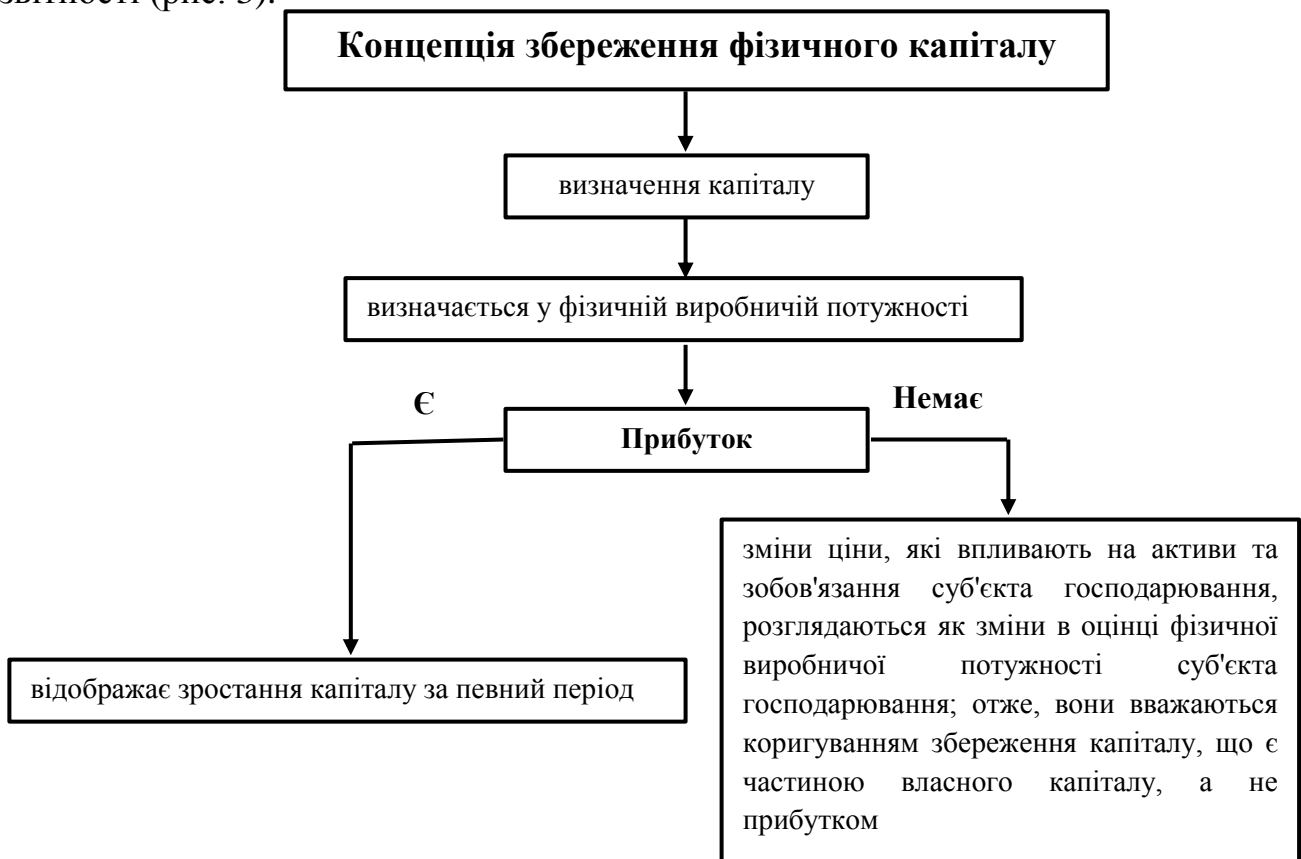

Рис. 3. Схема концепції збереження фізичного капіталу фінансової звітності згідно з Концептуальної основи фінансової звітності

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Усі зміни ціни, які впливають на активи та зобов'язання суб'єкта господарювання, розглядаються як зміни в оцінці фізичної виробничої потужності суб'єкта господарювання; отже, вони вважаються коригуванням збереження капіталу, що є частиною власного капіталу, а не прибутком [3, п. 8.8].

Список використаних джерел

1. The Conceptual Framework for Financial Reporting URL: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=24380&sidebarOption=UnaccompaniedConceptual> (дата звернення 13.10.2020).

Конкін Д. С.,
Науковий керівник – *Тютюнник С.В.*, к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

ВІДОБРАЖЕННЯ В ЗВІТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НЕОБОРОТНІ АКТИВИ

Будь-яке підприємство не може функціонувати без активів. У сучасних умовах ринку внутрішні та зовнішні користувачі фінансової звітності хочуть отримувати різнопланову інформацію щодо діяльності підприємства. На бухгалтерів покладається завдання надання повної та достовірної інформації про активи та порядок їх формування, оскільки їх стан та побудова визначають рівень розвитку суб'єкта господарювання.

Інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути розрахована на однозначне її тлумачення зацікавленими користувачами. Також фінансова звітність повинна містити лише таку інформацію, яка впливає на прийняття управлінських рішень. Крім того, інформація, яка наведена у фінансовій звітності повинна бути достовірною, тобто не містити помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності [1].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» активи – це ресурси, контрольовані суб'єктом господарювання у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, впливе у отримання економічних вигід у майбутньому [3]. Активи, строк корисного використання яких становить більше 12 місяців або одного операційного циклу, якщо він триває більше 1 року, називаються необоротними.

Основними нормативними документами, які регулюють норми та правила звітності є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

- Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

На даний момент основним звітним документом підприємств є ф. №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», яка показує стан його активів, власного капіталу та зобов'язань.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», розділ балансу «Необоротні активи» складається з статей:

- нематеріальні активи;
- незавершені капітальні інвестиції;
- основні засоби;
- інвестиційна нерухомість;
- довгострокові біологічні активи;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- інші фінансові інвестиції;

- довгострокова дебіторська заборгованість;
- відстрочені податкові активи;
- інші необоротні активи [2].

Отже, у розділі I Балансу відображають активи, які не є оборотними та не належать до особливої категорії, яка називається «необоротні активи, утримувані для продажу».

Розділ I Балансу включає 19 рядків, але в розрахунку підсумку (ряд. 1095) беруть участь лише 11 позицій. Так як, деякі види необоротних активів представлені одразу трьома показниками (тобто трьома рядками):

- первісна вартість (ряд. 1001, 1011, 1016, 1021);
- накопичена амортизація (ряд. 1002, 1022) або знос (ряд. 1012, 1017);
- нематеріальні активи (ряд. 1000), основні засоби (ряд. 1010), інвестиційна нерухомість (ряд. 1015), довгострокові біологічні активи (ряд. 1020).

У статті балансу «Основні засоби» (ряд. 1010), відображають вартість власних та отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів. Окремо наводять первісну (переоцінену) вартість (дебетове сальдо субрахунків 101-109 та рахунку 11), суму зносу (кредитове сальдо субрахунків 131 та 132) та залишкову вартість основних засобів (первісна вартість мінус сума зносу).

У статті «Незавершені капітальні інвестиції» (дебетове сальдо рахунку 15) (ряд. 1005) в балансі відображають вартість незавершених капітальних інвестицій на будівництво, модернізацію (реконструкцію або інші поліпшення), виготовлення, створення, вирощування, придбання об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів відповідно на дату балансу.

За статтею балансу «Довгострокові фінансові інвестиції» (дебетове сальдо субрахунку 141) (ряд. 1030) відображають вартість фінансових інвестицій на період, який триває більше одного року, а також всі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані.

Крім того, для більш розширеного подання інформації щодо основних засобів та інших необоротних активів, у фінансовій звітності використовують Примітки для річної фінансової звітності. У Примітках відображаються відомості щодо вартості, за якою основні засоби зазначені в балансі; вартості та суми зносу на початок звітного року; суми зміни вартості та зносу основних засобів у результаті переоцінки; суми зносу основних засобів, які вибули; суми нарахованої амортизації; суми втрат від зменшення корисності; вартості та суми зносу на кінець звітного року; первісної (переоціненої) вартості одержаних за договором лізингу основних засобів та суми їх зносу; первісної (переоціненої) вартості переданих в оперативну оренду основних засобів та суми їх зносу. Дана інформація заноситься в розділ II «Основні засоби».

На даний момент дискусійним є питання щодо внесення даних про необоротні активи, утримувані для продажу у Примітки до річної фінансової звітності. Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу входять до складу товарів, балансова вартість яких відображається вкінці звітного

періоду у VIII розділі «Запаси» Приміток до річної фінансової звітності. Однак у Балансі для необоротних активів та групи вибуття, утримуваних для продажу є окрема позиція. У таблицях Приміток, мета яких розширене розкриття інформації наведеної у інших формах фінансової звітності, інформація про необоротні активи, утримувані для продажу не розкривається взагалі. Відобразити вартість основних засобів, призначених для продажу, вимагається лише у алгебраїчній сумі показників «з рядка 260 графа 8» до II розділу «Основні засоби» як частину загальної суми вартості вибулих основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Однак розділ II заповнюється виходячи з сум за субрахунками рахунків 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи», а не рахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу».

Щоб усунути зазначені недоліки можна додати в I та II розділи Приміток до річної фінансової звітності рядок, який містив би інформацію про необоротні активи, утримувані для продажу.

Отже, на сучасному етапі, зазвичай, фінансова звітність більшості суб'єктів господарювання складається для забезпечення необхідною інформацією передусім зовнішніх її користувачів щодо фінансового та майнового стану підприємства. Фінансова звітність узагальнює суми операцій по основних засобах та надає дані для їх аналізу за допомогою фінансових показників ефективності використання основних засобів, таких як фондомісткість, фондоозброєність, фондовіддача, рентабельність основних засобів. Інформація про необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття через свою важливість для користувачів із метою прийняття ефективних рішень, потребує деталізації за групами в примітках до річної фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Бурдюк О.В. Фінансова звітність як джерело інформації для прийняття управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2013. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_20 (дата звернення: 16.10.2020).
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів від 07 лютого 2013 р. № 73. База даних «Законодавство України». Дата оновлення 23.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 16.10.2020).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Верховна Рада України. Дата оновлення 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 16.10.2020).

Лега Н. А.,
Науковий керівник - **Лега О. В., к.е.н., доцент**
Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН): РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ОГЛЯД

Баланс як форма фінансової звітності пройшов ряд етапів у своєму розвитку, на які плинули поширення подвійного запису в обліковій практиці, поява нових форм обліку та бухгалтерських шкіл, зміни в законодавчо-нормативній базі регулювання обліку [1]. Динамічні зміни у нормативних документах з регулювання обліку стимулюють постійну увагу до вивчення цього питання. Термін «баланс» походить від латинського: *bis* – двічі та *lanx* – шалька терезів, тобто дві шальки терезів, які характеризують рівновагу.

Поняття «баланс» набуло поширення з часів Луки Пачолі (1445-1517 рр. н.е.), в його «Трактаті про рахунки і записи» описано спосіб «подвійного запису» для обліку торгових операцій і визначені основні принципи обліку [2].

Вагомим досягненням наукового розвитку обліку слід визнати пропозицію Ж. Саварі вести основні та допоміжні книги [2]. На той час баланс розглядався як гарантія рознесення операцій за рахунками. Це трактування дало можливість розмежувати два види балансу (Андре, 1636 р.) – пробний і підсумковий. Ж. Саварі, у свою чергу, поділяв підсумкові баланси на інвентарні та конкурсні. Перші передбачали оцінку статей за собівартістю, другі – за ціною продажу. Наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. виникає новий напрям в обліку – балансоведення. Воно розвивається за трьома основними напрямками: економічний аналіз балансу, юридичний аналіз балансу та популяризація знань про баланс серед користувачів [3].

Починаючи з ХХ ст. складанню балансу почала приділятися підвищена увага. Принципи побудови балансу визначилися в основних рисах наприкінці 30-х років ХХ ст. та з незначними уточненнями застосовуються дотепер.

З 1 січня 1994 року згідно «Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні» суб'єкти господарювання складали і подавали три форми бухгалтерської фінансової звітності: баланс, звіт про фінансові результати та звіт про зміни у фінансово-майновому стані підприємства. Зміст статей балансу містив інформацію про капітальні та фінансові вкладення, основні засоби та нематеріальні активи, сировину, матеріали, готову продукцію і товари, незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів, розрахунки з дебіторами та кредиторами, фонди і резерви, прибуток (збиток).

Починаючи з 2000 року зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначалися П(С)БО 2 «Баланс» [4]. В подальшому статті балансу змінювалися залежно від змін, внесених Наказами Міністерства фінансів України (за період чинності П(С)БО 2 їх налічувалося 15). Зокрема, з 2007 року введено в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи». Відповідно до цього наказом Міністерства фінансів України від 11.12.2006 року № 1176 актив

Балансу доповнено двома новими статтями: «Довгострокові біологічні активи» розділу «Необоротні активи» та «Поточні біологічні активи» розділу «Оборотні активи». Наказом Міністерства фінансів України від 05.03.2008 р № 353 нормативно закріплено зміни річної звітності 2008 р. Вони стосувалися відображення вартості об'єктів, що відповідають критеріям визначення інвестиційної нерухомості відповідно до П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість».

На сьогодні діючими нормативними актами що регулювання складання та подання фінансової звітності є НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5], згідно якого Баланс (звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Останні зміни, що відбулися в структурі балансу узагальнено в табл. 3.

Таблиця 3

Структура балансу до 2000 р., за П(С)БО 2, НП(С)БО 1*

1985 р.	П(С)БО 2	НП(С)БО 1
<i>Актив</i>		
Розділ 1. Основні засоби та позаоборотні активи	Розділ 1. Необоротні активи	
	р. 010 -080	р. 1000 - 1095
Розділ 2. Нормовані оборотні засоби	Розділ 2. Оборотні активи	
	р. 100 - 260	р. 1100 - 1195
Розділ 3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи	Розділ 3. Витрати майбутніх періодів	Розділ 3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття
Розділ 4. Засоби і затрати на капітальні вкладення		
Розділ 5. Формування основного стада	р. 270	р. 1200
<i>Пасив</i>		
Розділ 1. Джерела власних та прирівняних до них засобів	Розділ 1. Власний капітал	
	р. 300 -380	р. 1400 - 1495
Розділ 2. Кредити банку під нормовані оборотні засоби та спеціальні кредити	Розділ 2. Забезпечення таких витрат і платежів	Розділ 2. Довгострокові зобов'язання та забезпечення
	р. 400 -430	р. 1500 - 1595
Розділ 3. Різні кредити банку, розрахунки та інші пасиви	Розділ 3. Довгострокові зобов'язання	Розділ 3. Поточні зобов'язання та забезпечення
	р. 440 -480	р. 1600 - 1695
Розділ 4. Джерела засобів для капітальних вкладень	Розділ 4. Поточні зобов'язання	Розділ 4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття
	р. 500 -620	р. 1700
Розділ 5. Джерела засобів для фінансування формування основного стада	Розділ 5. Доходи майбутніх періодів	Розділ 5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду
	р. 630	р. 1800

* побудовано авторами за [4], [5], [6]

Зважаючи на перелік головних змін, що плинули на складання бухгалтерського балансу, можна сказати, що зміни, які відбуваються на сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку України, обумовлюються вимогами до інформації, яку генерує дана система.

Список використаних джерел

1. Лега О. В. Баланс підприємства: історія та сучасні реалії. *Глобальні та національні проблеми економіки*. № 11. 2016. С. 863 – 868. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/324/1/178.pdf> (дата звернення 20.10.2020).

2. Остап'юк М. Я., Лучко М. Р., Даньків Й. Я. Історія бухгалтерського обліку : навч. посіб. К. : Знання, 2005. 276 с.

3. Сікорська Т. С., Бондарева Т. Г. Баланс підприємства як компонент фінансової звітності. URL: <http://rdak.edu.ua/ua/news/internet-konferencziya>. (дата звернення 20.10.2020).

4. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: Наказ Міністерства фінансів України від 31 бер. 1999 р. № 87. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 20.10.2020).

5. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07 лют. 2013 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 20.10.2020).

6. Ораєвська Г. О. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств: підручник. 4-е вид., перероб. і доп. М. : Агропромвидання, 1985. 279 с.

Устич В.А.,
Науковий керівник – *Рекова Н.Ю., д.е.н., професор*
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ

РОЛЬ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах глобалізації світової економіки виникає необхідність адаптації бізнесу до постійних змін зовнішніх процесів. Сучасний менеджмент, під впливом соціально-економічних, технологічних і політичних процесів, має переходити на нові методи управління, повинен володіти інформацією про всі аспекти діяльності підприємства.

Основним джерелом інформації, яка необхідна управлінській ланці для прийняття правильних і раціональних рішень, є фінансова звітність. Однак, існуючі підходи до оцінки господарських результатів діяльності підприємства, які спираються в першу чергу на фінансові показники, неминуче застарівають. Найчастіше менеджменту потрібна інформація, яка допомогла б оцінити ефективність виробничих бізнес-процесів, але така інформація не міститься в стандартних фінансових звітах.

Усе це викликало потребу в розробці багатофункціональної системи оцінки діяльності підприємств, звітність змушена еволюціонувати через необхідність відображення змін, що відбуваються в бізнесі, її показники мають включати в себе як фінансові, так і нефінансові елементи.

Саме інтегрована звітність спрямована на узгодження інформації про діяльність підприємства з його бізнес-стратегією шляхом пояснення, яким чином природні, соціальні, управлінські та інші нефінансові чинники впливають на його здатність ефективно функціонувати, створювати і зберігати вартість у короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах.

У розвинутих країнах перші інтегровані звіти з'явилися на початку 2000-х років, а в 2014 році було оприлюднено удосконалений проект міжнародного формату інтегрованої звітності, який став результатом роботи сформованого світовими відповідальними компаніями Комітету Міжнародної ради з інтегрованої звітності (IRC) [1]. Задля координації дій фінансових аналітиків IRC у 2013 році було розроблено Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності [2].

В Україні для середніх та великих підприємств з 2019 року було введено нову форму звітності «Звіт про управління». Такі зміни до чинного законодавства були продиктовані вимогами Директив ЄС щодо інтегрованої звітності та політики сталого розвитку. Але наразі незавершеним залишається теоретичний фундамент розширеної звітності, проблемним питанням є визначення показників, за якими формується звіт [1].

Основні етапи формування інтегрованої звітності, які дозволять оптимізувати процес її складання в Україні, наведені на рис. 1.

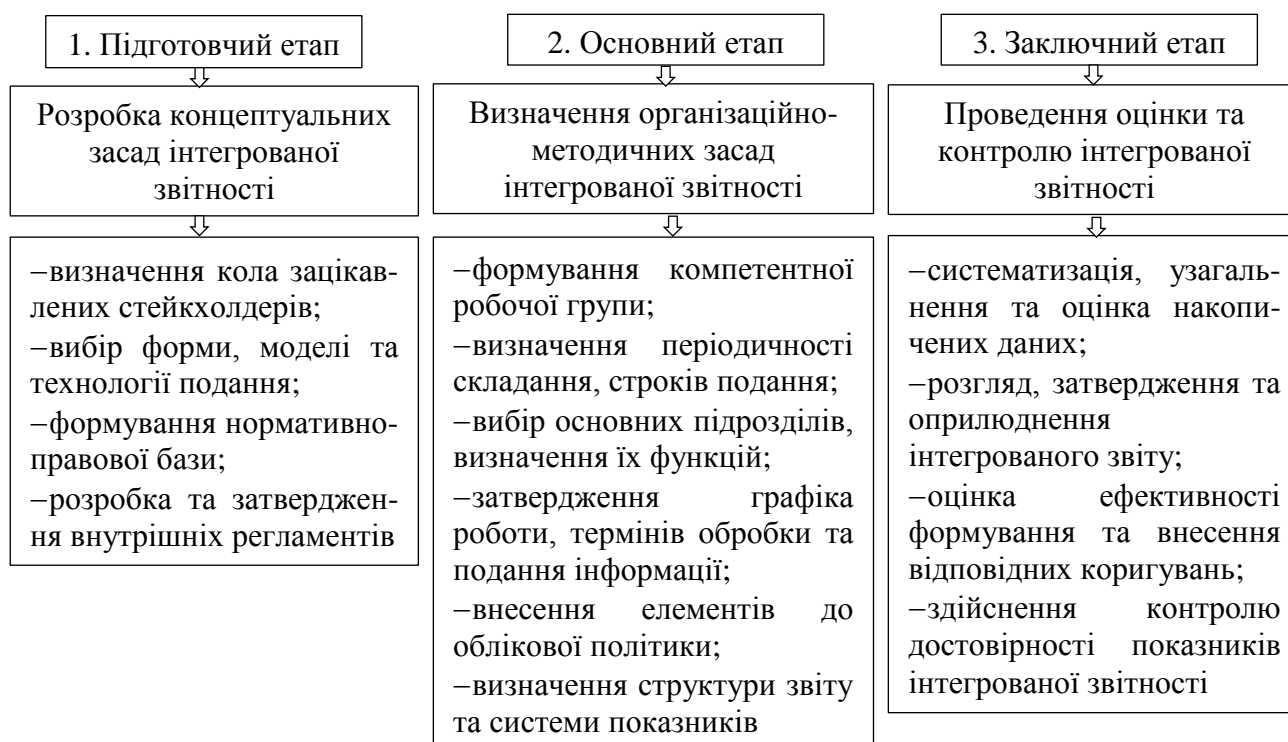

Рисунок 1. Основні етапи формування інтегрованої звітності [3]

Висувають наступні вимоги щодо інтегрованої звітності [4]: вона повинна оприлюднюватися таким чином, щоб її користувачі могли зіставити ключові показники фінансової та інтегрованої звітності; аудиторський висновок щодо достовірності фінансової або інтегрованої звітності підприємства повинен бути невід’ємною частиною оприлюдненої звітності.

Отже, інтегрований звіт враховує ключові показники ефективності, питання охорони праці та навколишнього середовища, інтелектуальний та соціальний людський капітал. Така звітність допомагає бізнесу краще усвідомлювати проблеми, ризики і можливості сталого розвитку, демонструвати його фінансову, економічну та соціальну результативність і стійкість для широкого кола стейкхолдерів. Інтегрована звітність є універсальним інструментом, використання якого дозволить багаторазово підвищити якість та ефективність менеджменту.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Інтегрована звітність: ретроспектива і перспектива в Україні. *Облік і фінанси*. 2019. № 1 (83). С. 20-27.
2. Integrated reporting: financial analysts’ perception. URL: <https://integratedreporting.org>.
3. Кравченко О.В., Овчарова Н.В. Теоретичні та методичні засади формування інтегрованої звітності в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. № 6. С. 359-366.
4. Шигун М.М., Безверхий К.В., Ковач С.І. Розвиток структури інтегрованої звітності підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Т. 2. № 29. С. 258-268.

5. ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Tulai Oksana, Dr. of Econ., Prof.
West Ukrainian National University,
Ternopil

Alekseyenko Lyudmyla, Dr. of Econ., Prof.
Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management
West Ukrainian National University,
Ivano-Frankivsk

MOBILIZATION OF FINANCIAL CAPITAL AS A FACTOR OF BUSINESS PROCESS DEVELOPMENT

Further development of Ukrainian economic potential depends on the choice of investment model and support for innovation processes. Reaching the forefront of scientific and technological progress requires not only the adoption of balanced state-building decisions, but also the appropriate financial resources. The issue of mobilization of financial capital in the context of expanding the investment segment in the domestic economy is relevant.

That financial impact preceded COVID-19's physical arrival in the developing world. Between February and April 2020, more than 100 billion US dollars in financial capital flowed out of emerging and frontier markets, five times as much as in the first three months of the global financial crisis. The World Bank forecast that remittances would fall by an additional 100 billion US dollars in 2020, four times as much as during that earlier crisis [1]. Commodity prices collapsed in response to the global recession, while emerging market and developing economy currencies weakened against the dollar.

In the context of rethinking global sustainability, the introduction of an investment model for the development of the domestic economy has necessitated the search for additional sources of funding for new promising areas of expanded reproduction. The basis for this should be financial capital. The issue of mobilization of financial capital in the domestic economy remains insufficiently studied, taking into account structural changes and expanding opportunities for investment in scientific and technological development.

The introduction of the investment model requires higher technological systems on its own scientific and technical basis, as well as investment in the real sector. Since 2017, there has been a significant outflow of investments from the financial sector (-54.4%) to 1.3 billion US dollars; in 2018, the financial sector lost another 6% of investments (which during the year amounted to 1.2 billion US dollars), industry – 0.3 billion US dollars (-42%) and the IT industry – 0.1 billion US dollars (-22 %), but real estate transactions increased by 244% and received 0.4 billion US dollars. In 2019, investment in financial services decreased by almost a quarter, doubled investment in industry and began to invest in real estate by 46% less (0.2 billion US dollars) [2].

Despite the relatively high level of self-financing of enterprises, their internal resources, as a rule, can not provide the full amount of investment. In 2019, foreign investors made 2,531.1 million US dollars in foreign direct investment (equity) into Ukrainian economy. As of January 1, 2020, the share capital of non-residents in

Ukraine amounted to 35809.6 million US dollars (from the EU – 28289.3 million US dollars, from other countries – 7520.3 million US dollars), which is 8.8% more indicator of the beginning of 2019 (32911 million US dollars). The main investors in Ukraine were Cyprus – 10368.9 million US dollars, the Netherlands – 8301.4, Great Britain – 2060.6, Germany – 1843.1 and Switzerland – 1714.5 million US dollars. The largest volumes of direct investment were directed to industrial enterprises – 11595.9 million US dollars, and in the field of real estate – 4495.7 million US dollars [2].

The need for investment is caused by the modernization and restructuring of the enterprise, especially since the rate of self-financing of non-financial enterprises is gradually decreasing. Businesses do not always rationally use a significant part of the received bank loans in accordance with the concluded agreements, which is influenced by both objective and subjective factors.

Financing problems are relevant for every company. The company has internal sources, but they are insufficient and there are always questions of coordination of economic interests between the participants in the production process. If you attract debt financing, the loans provided by banks are in most cases short-term and with a high interest rate on credit resources. Bonds can be issued, but this will require a fixed rate of return for investors, which is not always realistic, as the required yield may in most cases even exceed the rate on bank loans. This situation (when the cost of bank resources is below the fixed rate of return on bonds) will lead to significant costs for servicing the bond loan, ie in fact to the losses of the issuer, will worsen its market attractiveness.

Establishing relations with the banking system and non-banking financial institutions as important institutions of external financing is still relevant today. An important role in increasing confidence in non-banking financial institutions is played by the establishment in 2020 of the Non-banking Financial Services Market Supervision Department as a result of the internal transformation of the National Bank's structure within the "split" project. The Department will carry out prudential supervision of the market of non-banking institutions: on-site supervision on an individual and consolidated basis; prompt response to the facts of violation by market participants of the requirements of legislation and regulations, application of adequate measures of influence; identification of persons related to non-banking institutions during supervision and control over transactions with such persons, etc.

Increasing the role of the banking system is important in servicing all types of borrowed funds by non-financial enterprises, not only from external but also from internal sources. Structural changes in the economy have contributed to the growth of mobility of the banking sector, which not only redistributes investment between industries and sectors of the economy, but also provides interested companies with a comprehensive set of other services along with financial resources.

REFERENCES

1. Eichengreen Barry. The current crisis highlights the urgency of strengthening the global financial architecture. *Finance & Development*. September 2020. P. 21-23.

2. Прямі іноземні інвестиції в Україні: динаміка 2015-2019 років. <http://dia.dp.gov.ua/pryami-inozemni-investici%D1%97-v-ukra%D1%97ni-dinamika-2015-2019-rokiv/>.

Стецько М. В., д. е. н., доцент,
Стецько І. І., к. е. н., доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ЕМІСІЇ ЦІННИХ ПАПЕРІВ КОРПОРАТИВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Розвиток ефективного та надійного ринку капіталів є одним із пріоритетів реалізації національних економічних інтересів України, і зокрема, визріла необхідність його активізації з метою нарощування обсягів емісій корпоративних цінних паперів як визначального джерела залучення грошових ресурсів.

Проте в Україні на даний момент домінує спекулятивний капітал. Найбільш уразливими з боку такого капіталу є ринки, що розвиваються. Відповідні ринки є невеликими, порівняно з розвинутими ринками, а національна валюта – слабкою, умови доступу іноземного капіталу лібералізовані, спектр фінансових інструментів та внутрішній попит на них вузькі. Такі обставини не дають змоги належним чином захищати і підтримувати ринок при настанні кризових обставин [1, с. 29].

Окрім того, в Україні сформовані суттєві диспропорції у механізмах, котрі забезпечують взаємозв'язок корпоративних фінансів і ринку капіталів. Причиною таких деформацій є як суб'єктивні обставини, сформовані на рівні корпоративних підприємств, так і недовіра учасників ринку капіталів до корпоративних цінних паперів як об'єкта інвестування [2, с. 425].

Загальний обсяг випусків корпоративних цінних паперів, котрі зареєстровані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) у січні-червні 2020 р., становив 52,52 млрд грн, що становило більше на 35,96 млрд грн порівняно з аналогічним періодом 2019 року (16,57 млрд грн) [3].

Впродовж січня-червня 2020 р. НКЦПФР було зареєстровано 26 емісій акцій на суму 3,26 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2019 року обсяг зареєстрованих емісій акцій збільшився на 186,8 млн грн. Серед великих за обсягом емісій акцій, котрі суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих емісій акцій у червні 2020 р., зареєстровано: випуск ПрАТ СК «Граве Україна» на суму 40 млн грн.

НКЦПФР впродовж січня-червня 2020 р. було зареєстровано 46 емісій облігацій корпоративних підприємств на суму понад 28 млрд грн. В порівнянні з відповідним періодом 2019 р. обсяг зареєстрованих емісій облігацій також збільшився на суму понад 25 млрд грн [3].

Ринок цінних паперів у січні-червні 2020 р., характеризувався, насамперед, обсягом біржової торгівлі корпоративними цінними паперами.

За результатами торгів на біржовому ринку протягом січня-червня 2020 р. обсяги біржових контрактів з корпоративними цінними паперами склали 156,6 млрд грн.

Впродовж січня-червня 2020 р. порівняно з даними відповідного періоду 2019 р. обсяг біржових контрактів з корпоративними цінними паперами на фондових майданчиках збільшився на 5,47 % (січень-червень 2019 року – 148,5 млрд грн) [3].

Очевидним є те, що проводиться масштабна робота і по розвитку системи корпоративного управління підприємств, розкриттю інформації про емітентів та поліпшенню інвестиційного клімату. Проте, незважаючи на позитивні кроки, емісії корпоративних цінних паперів, за оцінкою вітчизняних та зарубіжних фахівців, лише на 7-10 відсотків забезпечуються потреби вітчизняних підприємств в фінансових ресурсах.

У даному контексті важливою проблемою є великі непрямі та прямі витрати інвесторів, що обумовлено слабкою ефективністю застосування законодавства, відсутністю «прозорості» діяльності емітентів, загостреною конфліктністю принципал-агентів, що властиво перехідній економіці України.

Актуальність теми обумовлена необхідністю виявлення і оцінки проблем, які перешкоджають використанню ринку цінних паперів вітчизняними підприємствами в залученні грошових ресурсів.

Не дивлячись на численність робіт, серед вивчених автором досліджень відсутні ті, які б розглядали непрямі витрати інвесторів не окремих видів, а в комплексі, даючи їм інтегральну оцінку на основі кількісних методів аналізу.

Особливою проблемою, що стоїть перед підприємством-емітентом, є пошук компромісів по емісії цінних паперів, що ведуть до максимальної ефективності залучення грошових ресурсів.

Одним з критеріїв ефективності залучення коштів є ринкова вартість цінних паперів корпоративного підприємства: емітент повинен ухвалити такі рішення по випуску цінних паперів, які б за інших рівних умов забезпечили максимальну ринкову вартість цінних паперів підприємства – як паперів нової емісії, так і паперів, котрі вже знаходяться в обігу.

Ринкова вартість цінних паперів залежить від багатьох параметрів: від макроекономічних чинників (загального стану економіки країни, економічних тенденцій світового масштабу); від оцінки інвесторами фінансового стану, місця підприємства на ринку збуту його продукції, перспектив розвитку і, нарешті, від спекулятивних настроїв учасників ринку.

Непрямими витратами, що відносяться до проблем, що розглядаються, є витрати: на пошук об'єктивної інформації; на оцінку якості товару, послуг, іншого; на захист прав власності; агентські, а також витрати колективного ухвалення рішень.

Основним джерелом утворення непрямих витрат є конфлікти інтересів. Трансакційні витрати, котрі виникають внаслідок конфліктів інтересів, відображаються в зниженні ефективності діяльності економічних суб'єктів, в перерозподілі економічного ефекту. Усвідомлюючи це, постачальники грошових ресурсів (інвестори) визначають ринкову вартість цінних паперів з урахуванням відповідних витрат.

Безсумнівно, непрямі витрати, які викликані конфліктами принципал-агентів, проходять оцінку реальними і потенційними акціонерами, що

відображається на ринковій вартості акцій. Емітент, аналізуючи вплив конфліктів інтересів і трансакційних витрат акціонерів на ринкову вартість, може ухвалювати рішення по емісії, які здатні змінити рівень конфліктності інтересів і трансакційних витрат акціонерів.

Насправді, основним чинником-сигналом, що характеризує потенціал конфліктності, є частка голосуючих акцій товариства, що належать менеджменту. Чим більша його частка, тим менший потенціал конфліктності. На рівні макросередовища для акціонера найважливішим є те, який захист його прав і інтересів передбачений в законодавстві.

Більше того, на сукупну ринкову вартість корпоративних цінних паперів, що знаходяться в обігу, окрім непрямих витрат, впливають і безліч інших чинників.

Оцінюючи різні моделі функціонування фінансових систем, можна зробити наступний висновок: в умовах функціонування тієї або іншої моделі організації фінансових ринків існують механізми по зниженню або обмеженню трансакційних витрат інвесторів.

Безперечно, трансакційні витрати – це різноманітні економічні втрати у вигляді прямих збитків, недоотриманого прибутку, причинами яких є конфлікти інтересів. Економічними суб'єктами, які несуть такі витрати, є інвестори, що вкладають кошти в цінні папери. Дрібні акціонери і кредитори є найбільш вразливішою ланкою корпоративних відносин.

Задля вирішення даних проблем необхідно використовувати рейтинговий підхід, що дає відносну оцінку рівня трансакційних витрат на основі аналізу чинників – сигналів, співставляючи на їх основі цінні папери різних видів і різних емітентів.

Маємо підкреслити, що в процесі випуску корпоративних цінних паперів важливим є ухвалення тих рішень, які б відповідали не тільки фінансовим і іншим потребам підприємства, але і, принаймні, не сприяли б збільшенню трансакційних витрат інвесторів.

Є підстави стверджувати, що в Україні жоден з механізмів, котрі покликані обмежувати непрямі витрати, не розвинений. Крім того, сучасна ситуація характеризується одночасно як слабким рівнем захисту прав та інтересів інвесторів законодавством, нерозвиненістю ринку капіталів, недосконалістю практики розкриття інформації, обмеженістю моніторингу кредиторів.

Підсумовуючи проведене дослідження, можна зробити ряд висновків, зокрема необхідно:

- внести зміни до деяких Законів України щодо особливостей корпоративного управління у фінансових установах, створених у формі акціонерного товариства;
- внести відповідні зміни та доповнення до національних Принципів корпоративного управління згідно зі змінами та доповненнями, внесеними до Принципів корпоративного управління ОЕСР [4];

- розробити рекомендації щодо механізмів запровадження у діяльності акціонерних товариств загальноприйнятих міжнародних та національних принципів корпоративного управління;
- стимулювати практику залучення грошових ресурсів українськими підприємствами на ринку цінних паперів.

За нашим переконанням імплементація запропонованих заходів щодо активізації ринку капіталів, котрі пов'язані із удосконаленням вітчизняного законодавства та вимагають вирішення питань розвитку корпоративного сектора, ринкової інфраструктури, ефективного регулювання розмірів трансакційних витрат дозволять корпоративному сектору економіки вийти на новий якісний рівень.

Список використаних джерел

1. Корнєєв В. В. Фінансові спекуляції та стійкість економічних систем. Економіка і прогнозування. 2008. № 2. С. 24-48.
2. Бабіченко В. В. Корпоративні фінанси: сучасна парадигма розвитку [монографія]. К.: ИД «Винниченко», 2014. 552 с.
3. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-червня 2020 року. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
4. Принципи корпоративного управління ОЕСР. URL: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm>

Боліла С.Ю., к с.-г.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Проблема розвитку системи управління, як фактору стійкості виробників в умовах загострення конкурентної боротьби за ринки сировини і збуту продукції, є особливо актуальною для підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, що забезпечують продовольчу безпеку країни та визначають соціально-економічний рівень життя населення. Науково-теоретичні засади і практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції є вкрай важливими в умовах сьогодення, що підтверджується науковими напрацюваннями [1]. Але не дивлячись на значні здобутки українських науковців, регіональні аспекти цієї проблеми досліджені не в повній мірі, тому потребують більш глибокого розгляду.

Предметом дослідження виступили теоретичні та практичні засади управління підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції. Об'єктом дослідження був процес управління підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції в умовах ринкових відносин на прикладі Півдня України. Як показав аналіз, останні роки виявилися досить складними для цілої низки підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, спостерігалось зниження обсягів виробництва окремих видів продовольчих товарів, внаслідок зменшення сировинної бази, деяка частина виробництва була збитковою, чисельність працівників на них зменшилася, порушено систему збуту продукції, в тому числі й торговельні зв'язки з зовнішніми ринками. Серед головних причин негативної тенденції в обсягах переробки є також значне скорочення платоспроможного попиту через зниження прибутків населення внаслідок економічної кризи та пандемії. Вивчення тенденцій економічного розвитку підприємств з переробки сільськогосподарської продукції свідчить про те, що існуванню неефективної системи управління фінансово-економічним станом сприяють такі чинники: відсутність повноти і своєчасності одержання інформації про фактичний фінансово-економічний стан; відсутність порядку, форми, змісту, типізації показників обліку.

Для зміни ситуації на краще необхідно розробляти і впроваджувати систему заходів з оновлення виробництва, бізнес-плани роботи підприємства і залучати під них інвестиції; потребує удосконалення організація управління та маркетингової діяльності, система взаємовідносин з виробниками сільськогосподарської продукції, що знаходяться на території регіону. Результати проведених досліджень свідчать, що ефективність системи управління підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції залежить від оптимальності їх організаційної структури та ефективності прийняття управлінських рішень. Підвищенню результативності системи

управління підприємств з переробки сільськогосподарських продукції буде сприяти впровадження методичного підходу на основі побудови матриці визначення планованої ефективності за критеріями оцінки ефективності оптимальних за Парето управлінських рішень. В їх основі знаходяться вміння керівників різних рангів зосередити увагу на найбільш важливих проблемах, які забезпечують стійкий розвиток і високий конкурентний статус підприємств.

Наступним чинником, що позитивно вплине на діяльність підприємства є формування системи внутрішнього контролю, який доцільно розглядати в системі внутрішньогосподарського управління підприємствами з переробки сільськогосподарської продукції, тобто сфера діяльності контролю на даний час розширюється і не обмежується лише завданнями бухгалтерського обліку. Формування відділу контролінгу на підприємствах повинне здійснюватись за наступними етапами: вивчення цілей і стратегічних напрямів діяльності й розвитку підприємства, розробка моделі контролю, визначення оптимального складу працівників у структурі відділу, оцінка вартості системи контролю, визначення ефективності системи контролю, оптимізація системи контролю.

На нашу думку, вирішення питань організаційного й методичного забезпечення контролю в підприємстві є запорукою ефективної його діяльності та фінансового стабільного становища, а також засобом розв'язання ряду важливих проблем системи управління і, зокрема, досягнення вищої якості прийняття управлінських рішень. Як показало дослідження, у ряді підприємств відсутня науково обґрунтована стратегія розвитку і тактики поетапної реалізації завдань і цілей. При розробці стратегії підприємства мають справу з наступними явищами: незадовільна система управління, обумовлена централізацією функцій, відсутністю чіткого їх розподілу, повільним виконанням рішень та малоєфективними системами оплати праці (82%); відсутність маркетингової служби (93 %); відсутність або слабе використання методів управлінського обліку в проведенні фінансово-економічної політики (52%); низька якість продукції, послуг (39%); відсутність висококваліфікованих кадрів (65%); недостатній асортимент продукції (88%).

У ході аналізу діяльності підприємств з переробки сільськогосподарської продукції регіону встановлено, що діагностика ефективності системи управління підприємством повинна містити в собі наступні етапи: оцінку виробничих можливостей (потужностей, якості й асортименту продукції, об'єктів виробництва); оцінку ринку і місця на ньому підприємства; оцінку ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, фінансових); оцінку системи управління (структури, кадрів, централізації-децентралізації функцій управління, систем планування, обліку, аналізу, стимулювання тощо). Зважаючи на це, реструктуризація системи управління підприємством передбачає розвиток наступних аспектів діяльності: інноваційна діяльність, відновлення засобів виробництва, інтеграційні процеси із сільськогосподарськими виробниками продукції, диверсифікованість виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, охорона навколишнього середовища. Реструктуризація системи управління персоналом містить у собі: відновлення знань, освоєння сучасних методів управління,

формування лідерських якостей, формування корпоративної культури, створення ефективної організаційної структури. Таким чином, актуальними завданнями підвищення конкурентного статусу підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, спрямованих на подолання негативних тенденцій, утвердження її позицій як конкурентоспроможної галузі промислового виробництва, що має ряд інвестиційних переваг, слід віднести:

- збільшення реалізації продукції, освоєння нових ринків збуту, ефективне використання наявного потенціалу;

- гарантування захисту прав споживачів, підвищення безпеки продовольчих товарів, розробка та застосування прогресивних медико-біологічних вимог і санітарних норм якості продовольчої сировини й харчових продуктів;

- формування системи вільного і прозорого ціноутворення через організацію прогнозного аграрного ринку, наповнення фінансовими й товарними потоками його інфраструктури, створення умов для здорової конкуренції, розвитку приватної ініціативи та кооперації;

- прискорення розробки та впровадження державних стандартів і сертифікатів відповідності української органічної продовольчої продукції, гармонізованих з міжнародними вимогами;

- створення сприятливих умов для залучення як іноземних, так і вітчизняних інвесторів, застосування лізингу, різних форм кредитування виробництва тощо;

- оновлення матеріально-технічної бази підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, спрямоване на інтенсифікацію технологічних процесів, модернізацію, реконструкцію, технічне переоснащення, створення нових виробничих фондів, впровадження принципово нових технологій, покликаних гарантувати збереження цінних властивостей сировини та значне підвищення якості готової продукції, застосування безвідходних і маловідходних технологій, комплексне використання сировини, максимальне залучення для виробництва харчових продуктів місцевих нетрадиційних ресурсів;

- підготовка законодавчих і нормативних актів, спрямованих на захист вітчизняного виробника харчових продуктів та підвищення ефективності роботи окремих галузей з переробки сільськогосподарської продукції;

- правильний вибір організаційно-економічного механізму розвитку з переробки сільськогосподарської продукції у сферах забезпечення, виробництва та збуту продукції.

Список використаних джерел

1. Пельтек Л.В. Засади управління підприємствами переробної промисловості. *Держава та регіони*. 2015. № 1. С. 87-89.

Галат Л.М., к. е. н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ПЛОДООВОЧЕВОГО БІЗНЕСУ

Порівняльний аналіз ефективності різних секторів аграрного бізнесу в Україні та Європейських чи інших країнах вказує на суттєве відставання вітчизняних товаровиробників сільськогосподарської продукції, зокрема і в галузі плодоовочівництва. Це відставання відбувається навіть на тлі того, що порівняно з деякими країнами Україна має переваги природно-кліматичні, значно якісніші ґрунти та кращу забезпеченість прісною водою і сонячним світлом і теплом. З розвитком галузі плодоовочівництва в Україні в останні десятиліття постає питання не лише ефективного господарювання окремих фермерів, а і усієї плодоовочевої галузі, що охоплює не лише виробників, а і сектор переробки, зберігання, логістики та інших об'єктів інфраструктури, які забезпечують надійне зберігання, безпечну та своєчасну доставку плодоовочевої продукції до кінцевих споживачів.

Крім того, розвиток сучасних технологій в індустрії виробництва, переробки та зберігання плодів і овочів, зміна переваг споживачів на користь цілорічного споживання свіжих овочів та фруктів, і сприяють зростанню протягом року попиту на них та формують можливості його забезпечити. Разом з розвитком плодоовочівництва формується індустрія виробництва тари, упаковки, різні сервісні послуги для доробки, зберігання, транспортування та реалізації плодів, овочів та фруктів. Проте, навіть за умов поступального розвитку цього сектору сільського господарства ефективність галузі плодоовочівництва залишається на низькому рівні у порівнянні з провідними країнами світу - потужними виробниками плодоовочевої продукції.

В природно-кліматичних умовах України вирощується понад 100 видів овочевих культур, вони вирощуються в усіх регіонах з переважною спеціалізацією на площах понад 440 тис. га. Переважна частка овочів вирощується у господарствах населення у 2019 р. (більше 85%), фермерськими господарствами лише 3,36%, та 14,45% [1]. Крім того, в Україні уже подекуди сформувалися овочеві райони, в яких сконцентровано виробництво тих чи інших видів овочів (Каховський, Олешківський райони Херсонщини, Біляївський район Одещини, Кам'янка-Дніпровська, с. Водяне – на Дніпропетровщині, окремі села Закарпаття, Прикарпаття, Київської області) Така концентрація виробництва викликана не лише природними умовами, але й логістичними перевагами (легше формувати товарні партії, організувати доробку овочів, транспортний чи інформаційний сервіс для логістики), економією на транспортних витратах, розташуванням переробних підприємств та гуртових ринків.

В таких регіонах поступово зосередилися підприємства торгівлі насінням, садивним матеріалом, добривами, засобами захисту рослин, підприємства

сервісу з монтажу локального зрошення, будівництва теплиць та інше. Проте, такі види сервісів не набули широкого територіального розповсюдження по усім регіонам України. Наприклад, у Голландії для забезпечення ефективної роботи одного фермера залучено в середньому шість осіб, що таким процесам сприяють у питаннях фінансування, логістики, транспорту, обслуговування, надання послуг технічних, комерційних, юридичних, маркетингових, переробних тощо. У нас такої системи інфраструктури просто немає [2, с. 27].

Модель оптових ринків, яка склалася в Україні об'єднує в собі елементи споживчого та виробничого типів, де виробники сільськогосподарської продукції не організовані, не об'єднані ні в кооперативи ні в асоціації. На гуртових ринках України переважають посередники, які під час масового збору врожаю скуповують продукцію дрібних товаровиробників. У логістичних каналах переважають непрозорі схеми здійснення актів купівлі-продажу між виробниками та покупцями безпосередньо у товаровиробників. Покупцями виступають комерційні підприємства і посередники, які контролюють оптові й дрібнооптові товаропотоки овочевої продукції.

В результаті таких взаємовідносин додана вартість створена виробниками овочів переходить переважно на користь посередників, або кінцевих реалізаторів, які є утримувачами цін. Така практика має змінюватися - щоб дохід від виробництва овочів перерозподілялася пропорційно внеску між усіма учасниками логістичного ланцюга. В ситуації, що склалася виробник втрачає мотивацію до виробництва овочів, обираючи ті, які принесуть більший дохід.

Значну роль у розвитку логістики свіжих овочів виконують оптові (гуртові) ринки. В Європі такі ринки є обов'язковою ланкою у ланцюжку просування овочів від поля до споживача. В Україні стихійних оптових ринків декілька, але подібних до європейських і поки що єдиним є «Шувар» у м. Львів. У період масового надходження врожаю з поля у режимі оптового ринку працюють «Великі Копані» (Херсонська область). Проте, утримання постійного торгового місця або навіть присутність на такому ринку малого товаровиробника неможлива, через обмежені обсяги виробництва та складності у формуванні товарних партій одноосібно.

Досвід кооперації партнерів-овочівників у використанні оптових ринків та каналів реалізації має впроваджуватися ширше, тому що за сучасних умов товаровиробник овочів не зможе утриматися на ринку. Впровадженням інформаційних технологій і в цьому секторі сприятиме розвитку більш ефективних моделей просування свіжої плодоовочевої продукції до споживача.

За сучасних умов формування овочевого ринку України виробник повинен перейти на новий рівень стратегічного маркетингу, який базується на пріоритетах якості вирощеної продукції. Цього можна досягти шляхом ретельної підготовки овочів та фруктів до реалізації - сортування, миття та пакування.

Правовою основою даного процесу є розроблені для всіх овочевих культур стандарти, в яких нормуються ступінь чистоти та сортування продукції на фракції за різними показниками якості - розміром, кольором, ароматом тощо [3, с. 37]. Проте цей напрям можна розвивати лише фермерськими

господарствами, чи одноосібниками, об'єднаними в кооперативи, чи ті які працюють з підприємцем - агрегатором.

Дрібні товаровиробники не можуть забезпечити достатній рівень якості плодоовочевої продукції, не занурюються в розуміння собівартості, не інвестують в нові сорти та технології. Ціноутворення на такому ринку відповідне: стихійне, яке не підпорядковується правилам, що діють у бізнесі. Відтак професійні виробники, виробляючи овочі, плоди, ягоди більш високої якості, з дотриманням усіх правил якісної логістики (охолодження, холодний логістичний ланцюг, правильне зберігання та упаковка), не можуть конкурувати з дрібними товаровиробниками за ціною. Саме ціна, поки що, залишається вирішальною для більшості українських покупців [4, с. 11].

Ще однією інфраструктурною проблемою виробників фруктів, тендітних овочів та особливо ягід у забезпеченні їх якості є використання хороших сучасних сортів, а вони зазвичай ліцензійні. Використання якісного посадкового матеріалу - це передумова продуктивності плантації та успіху бізнесу. Через те, що одноосібні товаровиробники овочів, ягід не можуть самотужки виростити та зібрати великі товарні партії одночасно, вони мають кооперуватися, особливо це має сенс, коли мова йде про міжнародні контракти. За оцінками операторів ринку ягід У сезоні 2017 року попит на саджанці ягідних рослин зріс на 30%. Крім уже традиційних 3 культур, котрими є полуниця садова, малина та лохина, сьогодні набирають обертів жимолость, ожина та червона смородина. При виробництві ягід важливим для формування товарних партій та підготовки до відвантаження - мати власні холодильні потужності, які знаходяться неподалік від поля. За оцінками експертів та операторів наявного ягідного ринку – успіх виробника залежить від того, щоб він контролював увесь ланцюг виробництва та просування ягід до споживача., від посадки рослини до високоякісного свіжого продукту у супермаркеті. При плануванні плодового чи ягідного бізнесу при закладанні плантації ягід, дерев, необхідно зразу розуміти, де саме вони будуть продаватися.

Розвиток бізнесу у галузі садівництва та ягідництва суттєво гальмує відсутність розсадників, лабораторій з перевірки та сертифікації плодоовочевої продукції.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Розділ «Сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу://<http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Іващенко О. Земля прагне мати свого господаря *Агробізнес сьогодні*. 2020. № 1. С.24-29.

3. Сич З.Д., Федосій І.О., Подпрятів Г.И. Роль логістики и маркетинга в развитии овощеводства // Режим доступу: gromage.com/stat_id.php?id=20097

4. Ю. Рацбуржинська Украинские ягоды: перспективы, преимущества и проблемы потрясли *Ягодник*. 2018. №1. С.5-13.

Горустович Т. Г., м. е. н., ст. викладач
м. Мінськ, Республіка Білорусь

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЦТВОМ

Роль економічного аналізу стрімко зростає як на державному рівні національної економіки та її окремих галузей, так і конкретно-економічний аналіз на мікрорівні. Основні перспективи розвитку аналізу господарської діяльності в теоретичному напрямку дуже щільно пов'язані з розвитком суміжних наук. Розвиток аналізу залежить від запитів практики. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності все частіше займає головну позицію в системі управління. Цьому сприяють зміни, що відбуваються в нашому суспільстві. Удосконалення економічного механізму через перехід до ринку, конкуренція підприємств та інших форм власності безсумнівно сприяють зростанню зацікавленості в розвитку цієї науки і застосуванні її успіхів у практиці управління [2].

Підприємствам і організаціям завжди потрібно об'єктивно вести оцінку свого бізнесу, прогнозувати всі фінансові та економічні показники; враховувати причини і наслідки всіх дій, необхідно продуктивно вести управління активами та іншими ресурсами; використовувати всі можливі способи для того, щоб отримати фінансову вигоду [3]. Основні вимоги до економічного аналізу: об'єктивність, плановість, динамічність, оперативність, науковість, предметний підхід, системність. У наш час досить часто застосовують предметний підхід, в якому об'єкт для аналізу яв-є існуючий товар. Товар удосконалюється шляхом доопрацювання після проведення маркетингових досліджень, аналізу науково-технічного прогресу в цій галузі, зауважень і пропозицій покупців, тому перед конструкторами стоїть завдання досягти за основними показниками якості світового рівня. У такого підходу є недоліки. Самі конструктори не мають бажання провести широкий і глибокий аналіз світового ринку, щоб не створювати собі важких завдань. Світовий рівень потреб до моменту використання товару у покупця може спрогнозувати і маркетолог. Припустимо, конструктори знайшли ідеальний зразок, але даний зразок проектувався вчора і має в себе застарілі технічні ідеї вчорашнього дня. Технічний прогрес не стоїть на місці, і оскільки ще потрібен час на розробку, освоєння і виробництво нового зразка, за цей час світовий прогрес в цій області йде стрімко вперед. При використанні предметного підходу, менеджери завжди тільки наздоганяють минулий день [1]. В економічному аналізі необхідно пов'язувати окремі розділи між собою, проводити аналіз взаємозв'язку і взаємну обумовленість даних розділів і визначати ефективність. Завжди необхідно враховувати прояви економічного життя, міжнародної політики, соціально-економічної політики, держави і законодавства. Зараз наука економічного аналізу успішно розвивається. Проводяться постійні дослідження в області більш глобального застосування математичних методів, персональних комп'ютерів, які дозволяють оптимізувати управлінські рішення. Йде процес впровадження теоретичних досягнень вітчизняної та зарубіжної науки в практику. Зараз є деякі питання,

які пов'язані з економічним аналізом, такі як недооцінка ролі аналізу і його незастосування в управлінні підприємством, немає необхідної надійної інформації для проведення аналізу, слабка опрацьованість всіх процесів, які враховують галузеві особливості та інше.

Виникає питання, на що ж потрібно звернути увагу в розвитку економічного аналізу в найближчому майбутньому. По-перше, на посилення ролі, значення оперативного аналізу та управління. Динаміка розвитку економічних процесів на сучасному етапі потребує регулярного оперативного знання ситуації зовнішнього і внутрішнього середовища, обов'язкового прийняття в потрібний час заходів, які допоможуть дозріють тактичних і стратегічних цілей і мінімізації ризиків невиробничих втрат. По-друге, приділити особливу увагу розвитку перспективного і стратегічного аналізу. Стратегічний аналіз допомагає прийняти рішення, які спрямовані на довгострокові стратегічні цілі, може дати тільки якісний опис стану, до якого повинна йти компанія надалі. Перспективний аналіз має відношення до оцінки передбачуваних результатів економічної діяльності в подальшому. По-третє, вдосконалення методів оцінки конкурентоспроможності організації. Слід враховувати нерівномірну динаміку розвитку систем, імовірнісний характер процесів, які відбуваються, децентралізацію функцій управління, в цьому зв'язку як правило додаються завдання аналізу. Ще немає ідеального методу комплексної оцінки конкурентоспроможності підприємства. Необхідно враховувати, що об'єктом економічного аналізу виступає не тільки саме підприємство, але також і продукція, етапи життєвого циклу товарів, постачальники, покупці, фактори виробництва, конкуренти. По-четверте, це динаміка розвитку маркетингового аналізу. Маркетинговий аналіз є частиною системи маркетингових досліджень і включає в себе оцінку, прогнозування процесів, пояснення, моделювання явлень товарного ринку і власної інноваційної та торгової діяльності підприємства з допомогою збору, реєстрації, обробки та аналізу даних з питань, що належать до ринку товарів, робіт, послуг, а також статистичних, економетричних та інших ефективних методів дослідження для прийняття успішних і правильних маркетингових дій. По-п'яте, зростання соціально-економічного аналізу. Цей аналіз визначає взаємозв'язок, взаємообумовленість між усіма економічними і соціальними явищами, визначає резерви прискорення соціально-економічного зростання і допомогу в підвищенні економічної ефективності управління соціальною сферою. Необхідні більш досконалі методи соціально-економічного аналізу, які відповідали б усім вимогам стратегії на прискорення соціально-економічного зростання держави. Знайти взаємозв'язки з функціонально-економічними, техніко-економічними, а також економіко-екологічними процесами господарської активності, більш поглибити диференціацію економічного аналізу по галузях.

Важливість галузевого економічного аналізу обґрунтована специфікою різних галузей виробництва. Необхідно здійснити перехід від аналізу групи галузей до дослідження одиничних галузей. Події, що відбуваються в країні, і перехід на міжнародні стандарти часто вимагають нововведень у підготовці

фахівців аналітиків. Слід постійно збільшувати кількість фахівців ще при їх навчанні різними способами, в тому числі шляхом взаємодії бізнес-структур і вузів. В даний час динамічність ринкової економіки розширює сферу діяльності економічного аналізу. Тому необхідно завжди враховувати відповідності проявлений економічного життя, соціально-економічної політики міжнародної політики, і країни.

Список використаних джерел

1. Бердникова, Л.Ф., Абдуллаєв, Р. С. Роль економічного аналізу в підвищенні результатів фінансово-господарської діяльності організацій// віктор науки ТГУ. Спеціальний випуск. – 2010. – №1. – С. 7 -9.
2. Маркарьян, Е.А. Економічний аналіз господарської діяльності: підручник / Е. А. Маркарьян, Г. П. Герасименко, С. Е. Маркарьян. – Ростов / Д.: Фенікс, 2016. – 576 с.
3. Проніна, В.С. Економічний аналіз: перспективи розвитку // Молодий вчений. — 2016. — №27. – С. 485-487.

Горустович Т. Г., м. е. н., ст. викладач
УО Білоруський державний аграрний технічний університет,
м. Мінськ, Республіка Білорусь

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

У сучасній ринковій економіці метою будь-якої організації є утримання і закріплення позицій у сфері своєї діяльності. Ця мета може бути досягнута лише в разі наявності певної конкурентної переваги. Організації для ефективного функціонування необхідно володіти оперативною інформацією як про зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, зміни ресурсного потенціалу всередині себе, від цього залежить її конкурентоспроможність. Володіючи всією необхідною інформацією, керівництво може об'єктивно оцінити ситуацію, своєчасно і ефективно прийняти управлінське рішення, порівнявши свої можливості зі своїми потребами. Розвиток будь-якої організації залежить від ефективності використання всіх ресурсів і ресурсного потенціалу організації. Важливість проблеми формування ресурсного потенціалу визначається тією роллю, яку відіграють виробничі ресурси в реалізації соціально-економічних завдань. Розкриття поняття «ресурсний потенціал» передбачає уточнення складових його понять. Згідно з сучасним словником іноземних слів термін «ресурси» означає «кошти, запаси, можливості, джерела чого-небудь». Со-тримання терміна «ресурсний потенціал» в перекладі означає сила, міць [1]. «Ресурсний потенціал - це сукупність ресурсів організації (трудових і виробничих), що забезпечують безперервність і ефективність її діяльності. Рациональне використання персоналу організації є неодмінною умовою, що забезпечує безперебійний виробничий процес і успішне виконання виробничих планів [2]. Інші автори під ресурсним потенціалом розуміють сукупність всіх видів ресурсів, що формуються на даній території, які можуть бути використані в процесі суспільного виробництва. У загальному вигляді ресурси організації являють собою сукупність засобів, запасів, джерел, наявних у організації, які можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення певних цілей, здійснення плану, вирішення будь-якої задачі.

Ресурсний потенціал - це складна система ресурсів виробництва, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності. Основними його особливостями є взаємозамінність його елементів і збалансоване співвідношення між ними, які дають можливість збільшення продуктивності всієї господарської системи. В результаті вивчення і узагальнення різних наукових поглядів на визначення, під ресурсним потенціалом підприємства слід розуміти сукупність наявних видів ресурсів, пов'язаних між собою, використання яких дозволяє досягти економічного ефекту. Ресурсний потенціал аграрної сфери формується при взаємодії природно-кліматичних умов та основних виробничих факторів сільського господарства: кількості та якості земель сільськогосподарського призначення, стану матеріально-технічної бази, наявності трудових ресурсів, зайнятих у сільськогосподарському виробництві.

Це безперервно відтворювана система, що забезпечує власне відтворення, соціально-орієнтоване виробництво сільськогосподарської продукції з метою найбільш повного задоволення потреб населення в продуктах харчування, а промисловості – в сільськогосподарській сировині.

Оцінку ресурсного потенціалу сільськогосподарських організацій здійснюють на основі: природного, матеріально-технічного, трудового, інноваційного та фінансового потенціалу. Величина природно-ресурсного потенціалу являє собою суму потенціалів окремих видів природних ресурсів незалежно від характеру їх використання. Основною кількісною характеристикою природного потенціалу є площа сільськогосподарських угідь. Матеріально-технічний потенціал аграрної сфери представляє сукупність найважливіших елементів продуктивних сил сільського господарства і включає наявність агротехніки, її потужність, економічність і рівень зносу, забезпеченість будівлями, спорудами, оборотними коштами. Трудовий потенціал аграрної сфери означає Можливості, засоби, запаси, які можна використовувати для реалізації певних цілей і вирішення поставлених завдань, у тому числі Стратегії інноваційного розвитку села. Визначається рівнем кваліфікації, освіти, структурою працівників за професіями, їх зайнятістю в розрізі галузей і сфер господарства, спеціальностей. Він досліджується на різних економічних і соціологічних рівнях і розрізняють трудовий потенціал суспільства, регіону, міста, села, організації, працівника. Інноваційний потенціал-організована сукупність взаємопов'язаних умов і ресурсів (матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних, інтелектуальних), що забезпечують відтворення існуючої науково-технічної і технологічної бази і можливість здійснення інноваційної діяльності [3]. Фінансовий потенціал організації - це відносини, які виникають в організації для досягнення максимально можливого фінансового результату за умови: наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності та фінансової стійкості; можливості залучення капіталу в необхідному обсязі для реалізації ефективних інвестиційних проектів; рентабельності вкладеного капіталу; наявності ефективної системи управління фінансами забезпечує прозорість поточного і майбутнього фінансового стану.

Існує безліч різних методичних рекомендацій для оцінки ресурсного потенціалу організацій, в основі яких лежать оцінка впливу наявних ресурсів на результативні показники виробничо-господарської діяльності. Кожен з методів має свої переваги і недоліки, тому складно стверджувати, що одна з оцінок буде більш точна і правильна, ніж інша. Для оцінки ресурсного потенціалу можна виділити підходи: економічна оцінка земельних і матеріальних ресурсів, сума яких представляється в якості показника ресурсозабезпеченості господарств; економіко-статистичні, що відображають зв'язок між виробничими ресурсами і результатами виробництва (застосовують регресійні моделі); індексні методи оцінки ресурсного потенціалу з урахуванням особливостей його складових елементів; грошова оцінка аграрних ресурсів і на її основі визначення їх продуктивної здатності [4]. Оцінка використання ресурсного потенціалу підприємства дозволяє проводити аналіз про ефективність використання

ресурсного потенціалу підприємств, можна отримати інформацію про підсумки господарської діяльності підприємства, виявити резерви, оцінити шляхи можливого підвищення ефективності функціонування підприємства та перейти до прогнозування та формування організаційно-управлінського рішення.

В результаті вивчення та узагальнення різних наукових поглядів на визначення, під ресурсним потенціалом підприємства слід розуміти сукупність наявних видів ресурсів, взаємопов'язаних між собою, використання яких дозволяє досягти економічного ефекту тобто наявність ресурсів, підприємницької здібності та інформації, які можуть бути активізовані для ефективного функціонування в поточному періоді, а також резервів і можливостей мобілізації цих ресурсів, якими можна скористатися для забезпечення сталого зростання організації в майбутньому. У структуру ресурсного потенціалу організації слід включати виробничі ресурси, що складаються з трудових ресурсів, основних засобів, матеріальних ресурсів; фінансові ресурси, інноваційні ресурси, підприємницька здатність та інформаційні ресурси, що утворюють самостійні категорії. У свою чергу інноваційні ресурси сприяють підвищенню ресурсного потенціалу підприємства, а також вибору та здійсненню його інноваційного розвитку. Аналіз ресурсного потенціалу організації включає дослідження кожної його складової частини, що дозволяє: встановити позитивні і негативні тенденції в діяльності; прийняти грамотні управлінські рішення щодо ефективного використання ресурсів, виявлених господарських резервів; використовувати можливості для підвищення результатів функціонування організації.

Список використаних джерел

1. Сучасний Словник іноземних слів: ОК. 20 000 слів. — М.: Рос. яз., 2012. - 745 с.
2. Мельник, М. В., Герасимова, Е.Б. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: Навч. посібник. — М: ФОРУМ; ИНФРА-М, 2017. - 192 с.
3. Бендіков, М.А., Хрустальов, Є. Ю. методологічні основи дослідження механізму інноваційного розвитку в сучасній економіці // Менедж-мент в Росії і за кордоном. — 2007. — № 2. — С. 5-11.
4. Ковальов, В. В. Фінансовий аналіз: методи і процедури. - М.: фінан-Си і статистика, 2012. - 560 с.

Долик П. С.,
Науковий керівник – *Свірський В. С., к.е.н., доцент*
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Систему охорони здоров'я в Україні можна охарактеризувати як неефективну та застарілу, якій притаманний комплекс проблем (відсутність належного медичного обслуговування, моральний і фізичний знос лікувальної інфраструктури, незначні обсяги фінансування, нерациональне використання фінансових ресурсів, низький рівень профілактичної медицини тощо). Одним із дієвих шляхів вирішення цих та інших проблем сфери охорони здоров'я є запровадження системи медичного страхування.

Медичне страхування є складовою системи охорони здоров'я, економічний базис якої формують фінансові ресурси із страхових фондів, що формуються за рахунок грошових внесків суб'єктів господарювання і організацій різних форм власності та домогосподарств. Ці ресурси призначені для фінансування надання медичної допомоги в рамках страхових програм. Виділяють дві базові форми медичного страхування: обов'язкове та добровільне медичне страхування [1, с. 38-39].

Ринок добровільного медичного страхування в Україні у 2005–2019 рр. характеризувався перманентною зміною показників роботи залежно від економічної ситуації в країні. У 2013–2019 рр. зафіксована стала тенденція до поступового збільшення надходження страхових премій і виплат за договорами добровільного медичного страхування. Кількість укладених договорів добровільного медичного страхування не мала стійкої тенденції. В 2017 р. вона була меншою, ніж у 2013 р. на 63,76%, однак більшою, ніж у 2016 р., на 74,49%. Збільшення кількості укладених таких договорів свідчить про усвідомлення громадянами необхідності добровільного медичного страхування в умовах недостатнього бюджетного забезпечення охорони здоров'я.

У 2013–2019 рр. діяльність у сфері добровільного медичного страхування була низькоприбутковою, адже рівень страхових виплат за договорами добровільного медичного страхування зменшився з 56,34 % у 2013 р. до 50,37 % у 2017 р. та в середньому становив 54,07 %. Значення цього показника характеризує його низьку прибутковість. Рівень страхових виплат за безперервним страхуванням здоров'я зменшився з 72,38% у 2013 р. до 62,52% у 2017 р. та в середньому становив 66,31%. Рівень виплат зі страхування медичних витрат зріс з 31,34% у 2013 р. до 31,37% у 2017 р. та в середньому становив 33,10%. [2].

Розвиток добровільного медичного страхування стримується низькою платоспроможністю населення, відсутністю дієвої маркетингової політики з боку страховиків, браком страхової культури та фінансової грамотності, а також недовірою до інституцій ринку страхових послуг.

З метою розвитку добровільного медичного страхування необхідним є проведення ряду заходів інституційно-правового та організаційного характеру, які б забезпечили вирішення таких важливих проблем як:

- створення загальних умов для розвитку добровільного медичного страхування (введення медико-економічних стандартів надання медичної допомоги, формування уніфікованої системи ціноутворення на ринку медичних послуг з метою підвищення стимулу медичних закладів, роботодавців і громадян у проведенні добровільного медичного страхування);

- запровадження системи мікрострахування для формування позитивного ставлення домогосподарств до добровільного медичного страхування як соціально орієнтованої форми діяльності, забезпечивши мінімальним обсягом медичної та фармацевтичної допомоги якомога більше населення з низькими доходами через сплату відносно невеликих страхових премій;

- забезпечення фіскальних стимулів щодо використання фінансових ресурсів роботодавців на добровільне медичне страхування своїх працівників (введення страхових премій на добровільне медичне страхування з прибутку, що підлягає оподаткуванню);

- створення конкурентного середовища на ринку медичних послуг;

- підвищення надійності страхових організацій, що працюватимуть у системі добровільного медичного страхування, шляхом встановлення вимог до їхнього ліцензування відповідно до чітко встановлених критеріїв;

- удосконалення спектру страхових продуктів добровільного медичного страхування, орієнтуючи їх на домогосподарства із середнім рівнем доходу;

- забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, що працюватимуть у системі добровільного медичного страхування, шляхом підвищення рівня їх капіталізації та ліквідності активів;

- створення системи статистичних даних, пов'язаних з організацією приватного медичного страхування, необхідних для актуарних розрахунків у сфері добровільного медичного страхування;

- вдосконалення маркетингового менеджменту страхових компаній, спрямоване на підвищення якості добровільного медичного страхування (формування клієнтоорієнтованої політики, створення внутрішнього медичного асистансу тощо).

Список використаних джерел

1. Кнейслер О. В., Шупа Л. З. Медичне страхування в Україні : реалії функціонування та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 192 с.

2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-ryнку-Ukrainy.html> (дата звернення: 20.10.2020).

Закревська Л.М., к.е.н., доцент
Національний університет харчових технологій,
м. Київ

ФАКТОРИ ГАЛЬМУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Незважаючи на сприятливі умови для розвитку та значний потенціал, вітчизняна спиртова галузь перебуває у стані стагнації.

Головним неврегульованим питанням функціонування спиртової галузі є питання завантаження виробничих потужностей спиртових підприємств.

З огляду на те, що спирт етиловий не відноситься до споживчих товарів і використовується як сировина або допоміжний матеріал, попит на нього формується його споживачами. На сьогодні основними споживачами спирту є виробники алкогольних напоїв, для виробничих потреб яких відвантажується більше 80% реалізованого спирту.

Встановлені потужності спиртових заводів, підпорядкованих Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, у розрахунку на рік складають більше 60 млн. декалітрів. Водночас, виробництво спирту у 2017 році склало всього 9,14 млн декалітрів, у т. ч.: спирту харчового – 7,64 млн декалітрів, спирту технічного – 1,50 млн декалітрів [1].

Протягом останніх п'яти років обсяги реалізації спирту етилового зменшилися більш ніж на 60% за рахунок скорочення обсягів виробництва алкогольних напоїв [2].

Додатково завантажити потужності спиртових заводів можливо за рахунок розширення сфери використання спирту етилового. Одним із перспективних напрямів для врегулювання зазначеного питання є створення сприятливих податкових умов використання спирту етилового для технічних потреб.

Відповідно до Податкового кодексу України нульову ставку акцизного податку на спирт етиловий денатурований встановлено лише для виробництва продукції органічного синтезу [3]. Для решти продукції хімічного і технічного призначення, а також парфумерної продукції спирт етиловий денатурований відвантажується за умови сплати повної ставки акцизного податку та повної передплати вартості партії спирту. За таких умов вартість продукції хімічного і технічного призначення є неконкурентоспроможною у порівнянні з імпортною аналогічною продукцією, оскільки в країнах ЄС на спирт, який повністю денатурований та не призначений для споживання людиною, встановлено нульову ставку акцизного податку.

Потребує законодавчого врегулювання також питання звільнення від оподаткування акцизним податком спирту етилового для виробництва оцту з харчової сировини.

Додатково завантажити підприємства спиртової галузі можливо також шляхом перепрофілювання їх на виробництво біоетанолу.

Обладнання для виробництва біоетанолу встановлено на 7 державних спиртових заводах (Барський, Гайсинський, Зарубинський, Наумівський, Лохвицький, Івашківський, Червоненський завод продтоварів) та Хоростківському МПД ДП "Укрспирт", загальна потужність яких становить 18,9 млн декалітрів біоетанолу на рік [1]. Водночас, виробництво біоетанолу в 2017-2018 роках здійснювалося у незначних обсягах лише на Зарубинському та Гайсинському спиртзаводах. Така ситуація на ринку біоетанолу склалася у зв'язку із тим, що положення українського законодавства, які регулюють його виробництво та обіг, є досить суперечливими та не містять чіткого порядку регулювання зазначеного виду господарської діяльності.

Наразі виробники біоетанолу керуються порядком, встановленим для виробників спирту етилового, а органи Державної фіскальної служби надають виробникам біоетанолу ліцензії на виробництво спирту етилового, що не узгоджується із підпунктом 229.1.15 пункту 229.1 статті 229 Податкового кодексу України, якими визначено, що під час виробництва біоетанолу забороняється виробництво та зберігання спирту етилового на підприємствах з виробництва біоетанолу [3].

Для вирішення зазначених питань необхідно в законодавчому полі унормувати питання щодо:

- встановлення ставок акцизного податку;
- ліцензування виробництва та реалізації;
- порядку виробництва та обігу підакцизної продукції;
- формування мінімальних оптово-відпускних і роздрібних цін на алкогольні напої;
- правил роздрібної торгівлі алкогольними напоями,
- впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів;
- маркування підакцизної продукції марками акцизного податку;
- порядку перероблення, утилізації або знищення вилученого в дохід держави (конфіскованих) спирту етилового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та обладнання по виробництву тютюнових виробів;
- формування позиції української сторони щодо документів Секретаріату Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну та являються основою для обговорення на чергових сесіях Конференції Сторін РКТБ ВООЗ.

Ці заходи дадуть можливість на законодавчому рівні врегулювати питання виробництва і реалізації продукції спиртової галузі, забезпечать прогресивні зміни у діяльності спиртових підприємств.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Субочев О., Киян Є. Ринок алкогольної продукції. *Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах*. 2019. URL: <https://rating.zone/rynok-alkoholnoi-produktsii/>
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Ковальов Д. В., к. с-г н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО БІЗНЕСУ У ПРИЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

Україна – єдина держава в Європі, яка використовує поверхневі води для питного водопостачання, але рівень їхнього забруднення настільки високий, що чиста вода може стати дефіцитом. Рівень забезпеченості України водними ресурсами є недостатнім і визначаються формуванням річкового стоку, наявністю підземних і морських вод. Територіальний розподіл водних ресурсів України є нерівномірним і не відповідає розміщенню водомістких господарських комплексів.

Найменша кількість водних ресурсів формується у місцях зосередження потужних споживачів, в тому числі в Причорноморському регіоні. В цілому водні ресурси України можна охарактеризувати як недостатні. У маловодні роки дефіцит води відчувається навіть у басейнах великих річок. Щорічний дефіцит води становить не менше, ніж 4 млрд. м³. Сільське господарство використовує 40% водних ресурсів, які надходять у експлуатацію.

Причорноморський економічний регіон має чітко виражену аграрну спрямованість використання земельного потенціалу – 78,1% його земель мають сільськогосподарське призначення. Це на 7,3 в. п. більше, ніж у середньому по країні. У самому Причорноморському районі найбільш аграрним регіоном є Миколаївська область – 81,6% її земель використовується для сільськогосподарського виробництва.

Це вказує на те, що домінуючим видом підприємницької діяльності на сільських територіях Миколаївщини є сільськогосподарський бізнес. Теж саме можна казати і про цільову спрямованість використання земельних ресурсів Одеської області [1].

Україна в забезпеченні ресурсами за обсягом запасів прісної води на одну людину серед 195 країн посідає 111-е місце. Найбільший ризик дефіциту води в Одеській, Херсонській, Миколаївській, Дніпропетровській і Запорізькій областях, оскільки на 1 км² території тут припадає від 23 до 5 тис. м³/рік води, а на одну людину в 15-20 разів менше води, ніж у західних областях. Наразі в центрі і на півночі Одеської області частину населених пунктів користується привезеною водою (табл.1).

Дані таблиці підтверджують, що області Причорноморського економічного району, залишаючись найбільш водо дефіцитними, здійснюють значно більший, ніж у середньому по країні, забір води у розрахунку на одного жителя відповідної території. У 2018 році цей показник у 13 разів перевищував середнє значення по Україні.

Таблиця 1

Забір води із природних водних об'єктів України і Причорноморського регіону.

Регіон	Рік				
	2014	2015	2016	2017	2018
Всього, млн. м ³					
Україна	11505	9699	9907	9224	11296
Причорноморський регіон, всього	2709	2459	2646	2641	4036
в тому числі область:					
Миколаївська	290	233	233	247	241
Одеська	977	760	981	667	752
Херсонська	1442	1466	1432	1727	3043
у тому числі на 1 жителя, м ³					
Україна	253,3	225,9	231,7	216,5	266,4
Причорноморський регіон, всього	584,2	531,3	573,9	2072,5	3466,8
в тому числі область:					
Миколаївська	248,2	200,1	201,2	224,6	219,1
Одеська	407,7	317,1	410,4	277,9	313,3
Херсонська	1344,4	1372,8	1347,9	1570	2934,4

Джерело: розраховано за даними[2].

Причина цього полягає в тому, що основна частина спожитої води йде на полів сільськогосподарських культур. Особливо це очевидно у випадку із Херсонською областю, де зосереджені найбільші площі відкритого овочівництва та баштанництва. У 2018 році забір води у розрахунку на одного жителя області становив 2934,4 м³, що у 9 разів більше ніж у Одеської та майже у 13,5 разів ніж у Миколаївської області. Скорочення споживання водних ресурсів у водо дефіцитній Миколаївській області свідчить про скорочення запасів прісної води, що загрожує скороченням сільськогосподарського виробництва. Те ж саме стосується і Одеської області.

Використання земель, не пов'язане з будівництвом природних систем, детальним обліком особливостей природних ландшафтів, приводе до порушення рівноваги між елементами економічної системи (поява ерозії, зміна водного режиму територій, мікроклімату і т. ін.). Крім того, необхідно враховувати і природні закони землеробства. До основних з них відносяться закон незамінності і рівнозначності факторів життя, закон мінімуму і оптимуму, закон відповідності рослинного угруповання своєму місцю розташуванню і інше. Все це треба знати для використання земель на еколого-ресурсній основі.

Тому, спільним для базових теорій регіонального розвитку є висновок про те, що досягнення високих соціально-економічних показників значною мірою залежить від якості управління, а не ресурсного потенціалу.

Досвід ЄС в управлінні розвитком сільських територій показує, що для України та Причорноморського регіону такий розвиток має включати два напрями заходів - внутрішню стабілізацію та адаптацію до зовнішніх впливів. Внутрішня адаптація передбачає збалансування економічної, соціальної та

екологічної складових розвитку сільських територій через розвиток підприємництва в агропромисловому виробництві та забезпечення багатофункціональності сільської економіки; зближення рівнів розвитку сільських територій через покращення якості життя та створення сприятливих умов для збереження людського капіталу. Заходи з адаптації до зовнішнього впливу покликані підготувати сільські території до вступу України в ЄС.

Отже, області Причорноморського економічного району, залишаючись найбільш водо дефіцитними, здійснюють значно більший, ніж у середньому по країні, забір води у розрахунку на одного жителя відповідної території.

Для досягнення високих соціально-економічних показників значною мірою залежить від якості управління яке передбачає збалансування економічної, соціальної та екологічної складових розвитку сільських територій через розвиток підприємництва в агропромисловому виробництві та забезпечення багатофункціональності сільської економіки; зближення рівнів розвитку сільських територій через покращення якості життя та створення сприятливих умов для збереження людського капіталу. Усе це необхідно щоб підготувати сільські території до вступу України в ЄС.

Список використаних джерел

1. Ковальов Д.В. Стан та особливості використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій Причорноморського регіону // Електронний журнал «Ефективна економіка». 2020. № 5.
2. Статистичний збірник «Регіони України 2018» Частина I. К.: Державна служба статистики України, 2019. 323с.

Королевич Н.Г., к.е.н., доцент,
Оганезов И. А., к. т. н., доцент
 УО Білоруський державний аграрний технічний університет,
 м. Мінськ

РЕЗЕРВИ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ

Льон-довгунець має велике економічне значення для народного господарства Білорусі. У Республіці відзначається стійка тенденція до збільшення обсягів споживання лляних тканин, вироблених з високих номерів лляних пряж. Велика частина білоруського льону експортується у вигляді сировини і напівфабрикатів в країни, допрацьовують низькоякісну білоруську продукцію і забезпечують конкурентоспроможність своїх готових лляних виробів за рахунок невисоких цін закупівлі в нашій республіці. Досягти високої якості льонопродукції та її рентабельної реалізації всіма рівнями лляної галузі в ринкових умовах на внутрішньому і зовнішньому ринках можливо лише виведенням льонарства на сучасний технологічний рівень шляхом технічного переоснащення і вдосконалення організації виробництва [1-2]. З метою ефективної реалізації розглянутої концепції льонозаводах Вітебської області Білорусі рекомендується [1-5]:

- вирощувати льон семи нових вітчизняних сортів Республіки Білорусь «Ласка», «Грант», «Лада», «Веста», «Рубін», «Дукат», «мрія» «Маяк» – ранніх, середніх і пізніх; Мехзагонів Вітебської області слід строго виконувати вимоги термінів збирання льонотрести — не пізніше 14 вересня.

- мати достатню кількість технічно справної техніки для виробництва льонотрести; на 1000 га посівних площ льону потрібно мати три справні самохідні Трактори, близько шести причіпних льонокомбайнів. Також потрібні і підготовлені кадри, кваліфіковані механізатори, яких не вистачає.

Тому перед сільськогосподарським машинобудуванням Білорусі ставляться завдання-запропонувати машини з максимальною локалізацією виробництва в Білорусі, здатні прийти на зміну техніці, раніше купується за кордоном за валюту. Новий комплекс складається з декількох машин, розроблених в РУП "НВЦ НАН Білорусі по механізації сільського господарства" — обертач стрічок (ОЛЛ-1), однопотокова навісна теребилка(ТЛН-1,9), ворошилка-вспушиватель стрічок(ВВЛ-3) і самохідний прес-підбирач (ПЛС-1)— показала свій потенціал в процесі повного циклу прибирання льону в ВАТ "Шкловський льонозавод, Могилевської обл.. Презентовані машини вже пройшли приймальні випробування. Перша машина-обертач стрічок льону (ОЛЛ-1). Спочатку ця техніка виготовлялася в рамках локалізації по технічній документації французької компанії»Дехонд". 29 серпня 2019 р.в роботі ВАТ "Шкловський льонозавод" був продемонстрований зразок вже його вітчизняного виготовлення. Друга машина - це теребилка льону однопоточна навісна (ТЛН-1,9) для агрегатування з тракторами тягового класу 1,4 (Беларус-82.1). Дослідний зразок машини виготовлений

ДП «Експериментальний завод». Третя машина-ворошилка-вспушувач стрічок льону (ВВЛ-3), яку характеризують високу якість робіт і висока продуктивність. Істотна відмінна перевага ВВЛ - 3 в порівнянні з аналогами: застосування гідравлічного регулювання положення робочих секцій, що забезпечує її працездатність на фонах з різною шириною захвату/тереблення. Застосовувані в даний час аналогічні машини адаптовані тільки до конкретної ширини захоплення. Четверта машина-самохідний прес-підбирач (ПЛС-1), забезпечує формування шару льонотрести необхідної лінійної щільності незалежно від вихідної лінійної щільності стрічки на полі. Прес-підбирач оснащений системами автоматичного управління робочим процесом і гідравлічним приводом робочих органів машини. Він комплектується спеціальною модифікацією вітчизняного двигуна Д-245.12 Мінського моторного заводу. Кабіна і передній міст виготовлені у ВАТ «Гомсельмаш». Пресувальна камера нового покоління виготовлена у ВАТ "УКХ "Бобруськагрош"».

Найважливішим напрямком розвитку лляного підкомплексу є формування і реалізація механізму державного замовлення на лляну продукцію (наприклад, текстильні вироби для МОЗ, Міноборони, МВС, МНС, та ін.) на постійній основі, що сприятиме розвитку імпортозаміщення і найбільш швидкому інноваційному розвитку лляного підкомплексу РБ [3].

Використання систем супутникового GPS / ГЛОНАСС моніторингу транспорту в АПК РБ може дозволити знизити споживання палива до 20% за рахунок підвищення ефективності контролю його витрати. Влітку 2020 р фахівці з установки обладнання ТОВ «Технотон Трейд» і УО БГАТУ відвідали ряд сільськогосподарських організацій Солігорського, Воложинського і Молодечненського районів Мінської області для діагностики роботи компонентів раніше встановлених систем моніторингу транспорту і контролю витрати палива на основі Galileosky 7.0 і GPS/ГЛОНАСС терміналу в пластиковому корпусі з вбудованими антенами і додатковими кріпленнями. Результатом впровадження таких систем став перегляд норм витрати палива на основних видах сільськогосподарських робіт. На техніку льонарських господарств були встановлені термінали моніторингу GalileoSky з витратомірами палива DFM. Термінал здійснював збір, реєстрацію, зберігання отриманих сигналів та їх передачу на сервер телематичних послуг. Встановлене на сервері програмне забезпечення формувало аналітичні звіти, що дозволяють в інтернет-браузері контролювати маршрут і витрату палива транспортного засобу за заданий інтервал часу. DFM з імпульсним виходом дозволяють користувачеві отримувати дані про фактичне споживання палива двигуном (про витрату палива за час його роботи і про середню годинну витрату палива).

Під час експлуатації обладнання були виявлені істотні відмінності в даних за кількістю палива, що списується за затвердженими нормами, і фактично витраченого. На окремих навантажувачах "Амкодор", використовуваних на укладанні льонотрести в шохи льонозаводів (навантажувач з телескопічною стрілою АМКОДОР 540-70, навантажувач Універсальний з телескопічною стрілою АМКОДОР 527) різниця досягала більше 20% (40 л/день фактично

замість 51 л/день за нормами). На тракторах МТЗ-1221, МТЗ-80 ця різниця склала в середньому до 15% в залежності від виду виконуваних робіт. Зокрема для МТЗ-80 більше 15% - 5 кг/га замість 6 кг / га.

Список використаних джерел

1. Королевич, Н. Г. Підвищення ефективності виробництва паливних брикетів і пеллет з костриці льону в республіці Білорусь/ Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов// Науково-економічні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, оподаткування і контроль. Всеукраїнська науково-практична інтернетконференція. - 21-22 листопада 2019 рік – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. — С.51-53 .

2. Королевич, Н. Г. Организационно-экономические пути повышения эффективности производства льна в Республике Беларусь / Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов// Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (21 лист. 2019 р.) / Харків. нац. автомобільно-дорожн. ун-т. Харків: ХНАДУ, 2019. — С. 158 -161.

3. Королевич, Н. Г. Повышение эффективности переработки льносырья в Республике Беларусь / Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов // Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні : Мат. V Всеукраїн. наук.-практ. конф. (27–30 листоп. 2019 р., м. Львів) / упоряд. А. М. Штангрет; редкол. : О. І. Копилук, Є. М. Палига, Я. Я. Пушак та ін. — Львів: Укр. акад. друкарства, 2019. — С. 161 -163.

4. Королевич, Н.Г. Основные резервы повышения эффективности производства льна-долгунца в Республике Беларусь / Н.Г. Королевич, И.А. Оганезов// Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2019. – Вип. 200. – С. 164 - 174.

5. Королевич, Н. Г. Повышение эффективности использования топливных брикетов и пеллет из костры льна в Республике Беларусь/ Н. Г. Королевич, И. А. Оганезов //Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20- річчю з дня заснування кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ, 05 листопада 2019 року. У 2 ч. / редкол.: Т.Г. Маренич [та ін.]; Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка. – Х.: «Стильна типографія», 2019. - Ч. 2. - С. 184 -186.

Крупка І. М., к.е.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів

ДОЛАРИЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Фінансовий ринок відіграє важливу роль у сфері міжнародних економічних відносин кожної країни та суттєво впливає на динаміку її розвитку. Процеси, що відбуваються на ньому, та валютна політика держави можуть стимулювати або стримувати розвиток бізнесу, впливати на стан окремих секторів, галузей, компаній і місце та роль країни на світовому ринку. Водночас прагнення забезпечити максимальне фінансування бізнесу й оптимізувати вплив валютної складової фінансової політики держави на соціально-економічний розвиток з урахуванням особливостей кожної країни сьогодні зумовлює різну роль іноземної валюти на національних фінансових ринках та в економіках загалом [1, с. 460]. Раціональна організація функціонування валютного сегмента фінансового ринку є одним із засобів, які сприяють вирішенню гострих проблем сучасного етапу розвитку економіки України.

Залежно від того, у якому статусі та які функції грошей виконує іноземна валюта в національній економіці, виділяють різні види доларизації. Процес доларизації, згідно з емпіричними дослідженнями [2], відбувається в кілька етапів, зокрема розпочинається з заміщення такої функції грошей, як засіб нагромадження, потім – міри вартості, і в останню чергу – засобу обігу, тобто спершу відбувається заміщення активів, потім – фіксація цін в іноземній валюті і зрештою перехід до розрахунків у ній. Так, доларизація фінансового ринку України розпочалася 1992 р. і стала закономірним наслідком макроекономічної нестабільності та високої інфляції, а намагання резидентів захистити свої активи від знецінення призвело до того, що у 1990-х роках долар США в країні фактично виконував функції грошей. Макроекономічна стабілізація 1996–1998 рр. та грошова реформа 1996 р. суттєво не вплинули на зниження рівня доларизації вітчизняної економіки і підвищення довіри до національної грошової одиниці.

На початку 2000-х років макроекономічна стабілізація в Україні, відновлення економічного зростання, сповільнення інфляції, стабілізація валютного курсу гривні й вищі ставки за депозитами в національній валюті порівняно з іноземною сприяли поступовому зниженню рівня доларизації вітчизняного фінансового ринку, а саме: депозитної з 38,5 % у 2000 р. до 31,8 % у 2003 р., а кредитної з 45,9 до 41,7 %, відповідно. Однак зростання попиту на кредити в іноземній валюті у 2000–2007 рр. спричинило дисбаланс у співвідношенні валютних депозитів і кредитів. На кінець 2007 р. депозити в іноземній валюті становили 32,7 % усіх депозитів, а кредити – майже 50 % усіх кредитів; питома вага довготермінових валютних депозитів в обсязі наданих довготермінових кредитів у валюті становила 27,3 % [3, с. 73]. Це свідчить про те, що валютний ризик став системним ризиком для фінансової стійкості всього банківського сектора країни.

Уже під час кризи 2008 р. НБУ тимчасово обмежив обсяги кредитування

в іноземній валюті для контрагентів, які не мають валютного виторгу, обсягами їхньої заборгованості за такими кредитами [4]. Проте за умов зменшення обсягів виробництва, зростання рівня безробіття, зниження заробітної плати та суттєвої девальвації гривні для більшості позичальників під час та після кризи стало складно повертати валютні кредити, що не тільки погіршило фінансовий стан банків, а й призвело до банкрутства частини з них.

Після кризи 2008–2009 рр. вітчизняні банки знизили валютний ризик, відтоді намагаються тримати баланс між власними пасивами й активами в іноземній валюті, а також значно збільшили валютні резерви. Зокрема, ситуація в розрізі суб'єктів на початок 2019 р. була такою: кошти фізичних осіб в іноземній валюті становили 241 млрд грн, а кредити – 61, водночас суб'єктів господарювання, відповідно, – 150 та 460 млрд грн. У сумі валютні кошти в банках становлять 391 млрд грн, а кредити – 521, що свідчить про наявність валютного ризику в банківській системі України. Рівень доларизації коштів фізичних осіб в іноземній валюті становив 47,3 %, валових кредитів – 31,0, а чистих – 7,3 %, суб'єктів господарювання, відповідно, – 34,9 та 50,1 і 49,6 % [5, с. 5]. Загалом з 2014 р. близько половини кредитів суб'єктам господарювання було незмінно у валюті. Зазначимо, що розрив між обсягами валютних кредитів та депозитів в іноземній валюті в Україні має постійний характер, хоча на 2018 р. співвідношення між ними є невеликим (1,33) порівняно з періодом до кризи 2008–2009 рр., коли значення цього показника сягало 3,05. Його зменшенню сприяли: 1) заборона з 2011 р. кредитування фізичних осіб в іноземній валюті (щоправда, передбачено певні винятки) та 2) надання валютних кредитів лише тим компаніям, які мають валютний виторг. Однак вітчизняний бізнес, незважаючи на зниження валютних процентних ставок, і не бере таких кредитів через дуже високі валютні ризики. Після того, як унаслідок кризи 2014–2015 рр. долар в Україні подорожчав утричі порівняно з 2013 р., багато хто з позичальників просто не зміг розрахуватись за валютними кредитами. Отже, основною причиною зменшення кредитної доларизації є відсутність платоспроможних позичальників.

Крім того, сьогодні змінилася й структура валютного кредитування: попит суб'єктів господарювання на кредити в євро вищий, ніж у доларах США, що зумовлено посиленням вимог ФРС до контрагентів, які проводять платежі в доларах, а також збільшенню товарообігу України з ЄС. Загалом чистий кредитний портфель бізнесу зменшується навіть з урахуванням девальваційних процесів, які автоматично підвищують балансову вартість валютної складової портфеля. Темпи формування резервів перевищують темпи приросту загального кредитного портфеля, обсяг якого станом на початок 2018 р. у доларовому еквіваленті дорівнює його обсягу на відповідний період 2006 р. Зі зменшенням у 2018 р. валютної складової кредитного портфеля юридичних осіб простежується зростання гривневої, переважно завдяки державним банкам. У підсумку по вітчизняній банківській системі кредити в гривнях збільшилися майже на 3,6 %, а відрахування в резерви – на 8,2 % [6, с. 102].

За результатами досліджень учені [7, с. 252; 8, с. 129; 9, с. 31; 10] дійшли висновків, що доларизація фінансового ринку має як позитивні, так і негативні

наслідки для ведення бізнесу та національної економіки загалом. Проте, на наш погляд, саме високий рівень доларизації вітчизняного фінансового ринку та значна девальвація валютного курсу гривні під час кризи 2014–2016 рр. стали основними причинами зростання проблемних (які не працюють) кредитів і, відповідно, зниження платоспроможності й навіть банкрутства українських банків. Однак річ у тім, що сучасна доларизація – значною мірою об'єктивний процес, зумовлений розвитком глобалізації, коли, з одного боку, зростає взаємопов'язаність країн, а з іншого, – традиційна економіка виробництва та торгівлі щораз більше зазнає фінансіалізації, її ключовими елементами стають активи і борги, потоки капіталу та нерівноважні платіжні позиції окремих економічних суб'єктів, інституційних секторів, країн чи навіть регіонів світу. За таких умов уникнути доларизації країнам, що розвиваються, неможливо, однак її потрібно та доцільно обмежити до природного рівня, який відповідає рівню відкритості економіки країни [11, с. 50].

Вітчизняні та іноземні вчені [12] визначили, що рівень природної доларизації депозитів і кредитів в Україні становить 20 %. Після опублікування результатів цього дослідження заступник голови НБУ [13] заявив, що центральний банк націлений досягти зниження фактичного рівня доларизації вітчизняного фінансового ринку до природного рівня, та зазначив, що таке зниження відбуватиметься поступово без запровадження обмежень для громадян та бізнесу через успішну реалізацію НБУ політики інфляційного таргетування, проведення зваженої макропруденційної політики, подальший розвиток фінансового сектора з появою нових інструментів на фінансовому ринку і зростання довіри до національної валюти, зокрема, на тлі валютної лібералізації. Отже, на підставі аналізу функціонування фінансового ринку можемо зробити такі висновки: 1) рівень його доларизації в Україні як загалом, так і в розрізі сегментів є високим; 2) такий рівень становить загрозу стабільному функціонуванню фінансових посередників і банківської системи в разі знецінення національної грошової одиниці; 3) валютний дисбаланс активів і пасивів по банківській системі значно зменшився з 2008 р., однак досі є значним; 4) іноземну валюту широко використовують економічні суб'єкти в тіньовому секторі економіки. Уважаємо такий рівень доларизації небезпечним для розвитку фінансової системи країни, а його зниження має стати одним з головних завдань НБУ.

Для зменшення рівня доларизації і відновлення довіри до національної грошової одиниці, на думку вітчизняних учених [8, с. 129], необхідно таке: чітке дотримання курсу монетарної політики НБУ на зниження рівня інфляції (безумовне утримання її в чітко визначених межах), що дасть змогу зменшити різницю між депозитними й кредитними ставками у вітчизняній та іноземній валюті; збільшення норми обов'язкового резервування за коштами в іноземній валюті та одночасно зменшення її за вкладками в національній; зменшення частки тіньової економіки, яку обслуговує переважно іноземна валюта; збалансування державного бюджету завдяки посиленню контролю за надходженням податків та оптимізації витрат (сьогодні основне джерело інфляції в Україні – дефіцит державного бюджету); зменшення обсягів зовнішніх державних запо-

зичень; активізація довготермінового рефінансування банків у національній валюті під інвестиційні проекти; максимальне спрощення офіційних валютно-обмінних операцій; проведення економічної політики, спрямованої на збільшення обсягів експорту для підтримання курсу національної грошової одиниці; зменшення привабливості іноземної валюти та банківських валютних депозитів як засобу збереження заощаджень створенням альтернативних фінансових інструментів їхньої мобілізації, зокрема, у формі цінних паперів та ін. Пропоновані заходи є суттєвими, але не вичерпними для вирішення цієї проблеми, проте вони вагомо сприятимуть зниженню рівня розрахунків у іноземній валюті та зменшенню рівня доларизації економіки України.

Список використаних джерел

1. Крупка І. М. Теоретико-методологічні засади та особливості функціонування фінансового ринку України: Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 823 с.
2. Calvo G., Vegh C. Currency Substitution in Developing Countries: An Introduction. *Revista de Analisis Economico*. 1992. Vol. 7. № 1. P. 3–27. URL: <https://bit.ly/3kdVgog>.
3. Марчук В. П. Фінансова доларизація в Україні та шляхи її зниження. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. 2009. Вип. 24. С. 66–77. URL: <https://bit.ly/346SNGL>.
4. Про додаткові заходи щодо діяльності банків : Постанова Національного банку України від 11.10.2008 № 319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0319500-08>.
5. Огляд банківського сектору / НБУ. 2019. Лютий. URL: <https://bit.ly/3kn4GxK>.
6. Дрозько А. О., Любіч О. О. Стан і перспективи розвитку банків з іноземним капіталом в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 6. С. 91–106. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_18_06_091_uk.pdf.
7. Береславська О. І. Валютна політика України: теорія та практика : монографія. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2010. 330 с.
8. Береславська О. І., Зимовець В. В., Шелудько Н. М. Доларизація кредитного ринку в Україні: причини і наслідки. *Економіка і прогнозування*. 2006. № 3. С. 117–130. URL: <https://bit.ly/2Hg77ng>.
9. Ганусик Ю. Б. Доларизація економіки України та її вплив на інфляційні процеси. *Вісник АМСУ. Серія "Економіка"*. 2014. № 1 (51). С. 29–39. URL: <https://bit.ly/3dL3diA>.
10. Пасічник Ю. В. Вплив доларизації економіки на розвиток фінансового ринку. URL: http://finconf.nusta.com.ua/docs/700aae3a7aaddff2b0ef86f569bc458c/tez/Pasichnyk_tezi.doc.
11. Сніжко О., Зикова О. Структура доларизації у контексті глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2014. № 1(42). С. 45–50. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/download/2731/2435>.
12. Khvedchuk K., Sinichenko V., Topf B. Estimating a natural level of financial dollarization in Ukraine. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. 2019. № 247. P. 38–44. URL: <https://bit.ly/31mq277>.
13. Нацбанк хоче вдвічі знизити рівень доларизації економіки. *Економічна правда*. 2019. 12 квітня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/04/12/646959>.

Лапко А.В.,
Науковий керівник – *Вагонова О.Г., д.е.н., професор*
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ОПТИМІЗАЦІЄЮ ПРОЦЕСІВ ГІРНИЧОГО ВИРОБНИЦТВА

Мета. Розробити новий підхід щодо управління інноваційною діяльністю на вугільних шахтах на основі оцінки технологічних схем та їх сприйнятливості до інновацій.

Методика. Для вирішення поставлених задач використано комплексний метод, який полягає у геометричній інтерпретації задачі визначення граничних параметрів технологічних схем, застосовуванні критеріальних оцінок для встановлення рівня ефективності виробництва. Застосованні комплексного показника економічної надійності.

Наукова новизна. Аналіз показників ефективності технологічних схем вуглевидобутку і облік фактичної системи показників, що склалася, дозволили розробити рекомендації по використанню критеріїв оптимальності в організаційних завданнях оцінки потенціалу технологічної схеми шахти.

Практична значимість. Запропоновані підходи можуть бути застосовані для комплексної оцінки вугільних шахт, що дозволить визначити рівень підтримки з боку держави, а також спрогнозувати рівень розвитку та концентрації гірничих робіт у просторі.

Ключові слова: інновації, мінімальні витрати, обсяг виробництва, критерій, система, ефективність, простір.

Вступ. На сьогодні в паливно-енергетичному комплексі України намітились кризові явища. Тенденції до зростання собівартості, а як наслідок, неконтрольованого згортання виробничих потужностей пояснюються рядом факторів. По-перше, зношеністю основних фондів виробництва, незадовільним станом інфраструктури. По-друге, незадовільними технологічними умовами

Таким чином, бачимо проблему відсутності інструментів до комплексної оцінки. Запорукою вирішення цих проблем, що дозволить подолати кризові явища, є управління інноваційною діяльністю підприємств.

В широкому розумінні під інноваціями розуміють кінцевий продукт інноваційної діяльності у вигляді нового продукту або удосконаленого технологічного процесу, а під інноваційною діяльністю – процес впровадження нових підходів, засобів, зміну організації виробництва або матеріально-технічного забезпечення.

Таким чином, розробка нового підходу щодо управління інноваційною діяльністю на вугільних шахтах на основі оцінки технологічних схем та їх сприйнятливості до інновацій є актуальною науковою проблемою, яка потребує вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з підтриманням потужності шахт, ефективним використанням технологічних

ресурсів гірничого виробництва привертали уваги цілого ряду відомих дослідників. Серед них, такі як Астахов О.С., Бондаренко В.І., Бурчаков А.С., Воробійов Б.М., Грядущий Ю.Б., Ільяшенко В.Г., Колоколов О.В., Кузьменко О.М., Курносів А.Т., Кухарев В.Н., Саллі В.І., Сапицький К.Ф. та інші. У даній роботі зроблена спроба розглянути цю проблему крізь призму необхідності забезпечення бездотаційного видобутку вугілля в Донбасі за рахунок ефективного узгодження та взаємодії схем вуглевидобування з інноваційними процесами.

Постановка задачі. Необхідно дослідити закономірності зміни росту приросту видобутку від інноваційної діяльності шляхом залучення інвестицій з урахуванням рівня економічної надійності вугільного підприємства, що дозволить розробити підхід з визначення рівня інвестицій для групи шахт в рамках однієї юридичної особи.

Методика. Формування потенціалу технологічних мереж шахт є симбіозом взаємодії факторів рівня концентрації гірничих робіт, стійкості з провітрювання та впливу на формування продуктивних потоків підприємства. Кожний з факторів характеризується одним з показників «співвідношення пропускну здатності технологічних ланок», «обмеженістю потужності по чиннику вентиляція» та «щільністю продуктивних потоків», відповідно. Оптимізація цільового показника «техніко-економічна стійкість технологічної мережі шахти», що характеризує потенціал шахти до інновацій, є результатом взаємодії цих факторів і факторів другого порядку, які визначають формування декількох ключових показників. Можна стверджувати, що стійкість технологічної мережі – здатність зберігати свою цілісність і місію постачальника вугільної продукції, функціонувати у заданому режимі в умовах невизначеності внутрішніх і зовнішніх факторів, регулюючи свою пропускну спроможність в режимі простого або розширеного відтворення [1].

При встановленні пріоритетності впливу на стратегічні параметри виробничо-економічної діяльності шахти необхідно порівняти їх фактичні значення з оптимальними значеннями, визначеними з розв'язку системи рівнянь. Відтворення оптимальних значень параметрів технологічної схеми означає повну реалізацію економічного потенціалу шахти, тобто гранично досяжного (еталонного) рівня, оскільки досягнення саме цього рівня робить технологічну схему шахти сприйнятливою до інновацій. Після побудови моделі оцінки технологічного потенціалу слід перейти до визначення факторів, які сприяють відтворенню заданого рівня. Лише після цього можна перейти до їх оптимізації та впорядкування технологічного циклу.

Оцінка потенціалу вугільної шахти включає аналіз техніко-економічних показників роботи, рівень механізації, топологію гірничих виробок, структуру виробничого циклу. При цьому ефективність технологічної схеми має детермінований характер, тобто загальна ефективність системи залежить від ефективності на кожному з етапів виробництва, тому без оптимізації та впорядкування зв'язків на нижчих за ієрархією рівнях: «очисний вибій», «система транспорту» та ін. неможливо вирішити задачу підвищення ефективності виробництва.

Результати. Неодмінною умовою для виявлення різних напрямків підвищення ефективності вуглевидобутку і приросту потужності є кількісна оцінка стану окремих технологічних ланок, що визначають виробничу потужність шахти. Оцінка може здійснюватися за допомогою сукупності наведених показників, причому питомі показники можуть бути розраховані як на одиницю видобутих запасів, так і на одиницю річного обсягу видобутку вугілля. Нами пропонується спрощений підхід до визначення шляхів перерозподілу інвестицій в залежності від рівня економічної надійності шахт.

Кожне підприємство реагує на інвестиції у залежності від стану гірничого господарства, гірничо-геологічних умов залягання та технології відпрацювання запасів. Це пояснюється тим, що для кожного підприємства існує окремий рівень економічної надійності [2], який визначиться за формулою

$$K_{ent} = K_{mt} \times K_{et} + K_{zt},$$

де K_{ent} – показник економічної надійності шахти в момент або за період t ;

K_{mt} – коефіцієнт технологічної надійності на момент t ;

K_{et} – коефіцієнт економічного рівня на момент t ;

K_{zt} – показник рівня запасів, що залишилися в момент t .

Техніко – економічне значення показника економічної надійності полягає в тому, що він представляє комплексну оцінку шахти за сукупністю її технічного рівня і економічних результатів функціонування. Наявність об'єктивних і комплексних оцінок дозволяє обґрунтовано підійти до вирішення питань черговості приватизації шахт.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для вирішення проблеми ефективного розподілу коштів між групами підприємств в рамках однієї юридичної особи слід застосувати комплексну оцінку за параметром «економічна надійність», що враховує якість освоєння запасів та рівень концентрації робіт. Встановлено, що найефективніший варіант трансформації шахт вуглепромислового регіону – це компенсації можливого зниження обсягів видобутку, необхідний їх приріст за рахунок додаткового навантаження найефективніших діючих шахт і, як правило, з меншими капітальними витратами.

Подальші дослідження слід направити на дослідження зв'язків між підприємствами в циклі генерації енергії, металу, що дозволить стабілізувати ситуацію у промислових регіонах.

Список використаних джерел

1. Khorolskyi A., Hrinov V., Mamaikin O., Demchenko Yu. Models and methods to make decisions while mining production scheduling, 2019. Mining of Mineral Deposits. Vol. 13(4). P. 53-62.
2. Salli, S., Pochepov, V., & Mamaykin, O. Theoretical aspects of the potential technological schemes evaluation and their susceptibility to innovations. In Progressive Technologies of Coal, Coalbed Methane, and Ores Mining. 2014. P. 491-496.

Мацьків В.В., к.е.н., викладач
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Формування фінансової стратегії завжди стикається з невизначеністю майбутнього, через це при її розробці необхідно враховувати усі необхідні аспекти. Тому будь-яка стратегія на декілька років вперед повинна мати сценарії розвитку зовнішнього середовища. При цьому важливо вбудувати фінансову стратегію в загальну стратегію розвитку підприємства, встановити чіткі взаємозалежності між факторами зовнішнього і внутрішнього середовища і фінансовим результатом.

Тобто, фінансова стратегія – це план мобілізації і витрачання грошових коштів підприємства, базова функціональна стратегія, що визначає довгострокові цілі фінансової діяльності і способи їх досягнення [4, с. 33].

Фінансова стратегія визначає довгострокові цілі діяльності підприємства, яким підкоряються загальнокорпоративні стратегії, спрямовані на максимізацію прибутку і підвищення вартості бізнесу. Стратегія повинна забезпечувати ефективне використання фінансових ресурсів і виявлення найбільш ефективних напрямків їх інвестування. Фінансова стратегія має відповідати економічному стану та фінансовим можливостям бізнесу, розроблятися з урахуванням ризику неплатежів, інфляції. Сформуванню фінансової стратегії неможливо без загальної стратегії розвитку підприємства, яка завжди формується власниками бізнесу.

Фінансова стратегія підприємств аграрної сфери повинна включати управління наступними активами: основним і оборотним капіталом, амортизаційною політикою, кредиторською та дебіторською заборгованістю, поточними витратами і прибутком, дивідендною політикою, інвестиційною політикою і вартістю бізнесу. Незамінні елементи стратегії – грошовий потік, за рахунок якого фінансується бізнес, облік і звітність. У першому випадку це формування фінансових ресурсів в необхідних обсягах та структурі, яка була б адекватною поставленим завданням та відповідно дозволяла досягти стратегічних цілей з максимальною результативністю. Що стосується інвестиційної складової, то тут головне – оптимально перерозподілити грошові ресурси за окремими напрямками та формами інвестування [3].

Вибір стратегії є оцінкою оптимальної стратегічної альтернативи на задоволення критеріям. Якщо стратегія не відповідає хоча б одному критерію, то необхідно провести коригування вибору пріоритетів стратегії фінансового забезпечення підвищення ділової активності підприємства. Отже, наявність зворотного інформаційного зв'язку дозволяє зіставити отриманий результат у вигляді обраної стратегії на виході з поставленими пріоритетами стратегії на вході і визначити відхилення реального вектора розвитку системи від ідеального.

Таким чином, стратегія фінансового забезпечення підвищення ділової активності підприємства – це система, що володіє значним потенціалом ефективного досягнення пріоритетних цілей і завдань діяльності підприємства на засадах безперервного управління процесами формування та використання фінансових ресурсів підприємства [1, с. 12].

Діяльність економічних суб'єктів в ринковому середовищі неодмінно пов'язана з ризиками, які в свою чергу призводять до появи ситуацій, які ускладнюють процес прийняття рішень тим, що не мають однозначного рішення. Такі обставини обумовлюють необхідність використання організаціями відповідних методів, які дають можливість за заданими цілями та обмеженнями отримати прийнятні для їх діяльності управлінські рішення [2, с. 62].

В процесі роботи над фінансовою стратегією необхідно оцінити ліквідність бізнесу в цілому, провести оптимізацію запозичень, передбачити кілька сценаріїв розвитку подій, провести аналіз всіх ризиків, властивих аграрній галузі та підприємству зокрема. Фінансова стратегія повинна бути спрямована не тільки на зниження ризиків, а й на зростання прибутковості на кошти, вкладені акціонерами. В умовах кризи деякі підприємства закладали в фінансову стратегію можливість диверсифікації бізнесу, оскільки падіння одного сегмента ринку і пов'язані з цим ризики можуть компенсуватися зростанням іншого.

Залежно від рівня прийнятих стратегічних рішень в аграрній сфері доцільно виділити наступні стратегії:

- корпоративні фінансові стратегії, що забезпечують формування загального напрямку фінансового розвитку підприємств або інтегрованої (корпоративної) економічної системи в цілому і обґрунтування рішень про фінансове забезпечення бізнес-портфеля суб'єкта господарювання. Основною метою корпоративної стратегії є вибір тих орієнтирів і елементів системи, в які слід скерувати фінансові ресурси і які дозволять отримати необхідний рівень ефективності, стійкості та конкурентоспроможності компанії;

- конкурентні фінансові стратегії розробляються конкретними підрозділами аграрної компанії, при цьому, їх метою є забезпечення ефективного фінансування бізнес-планів розвитку окремих технологічних процесів, напрямків, підрозділів;

- функціональні фінансові стратегії розробляються і реалізуються в інтересах окремих служб підприємства. Кожна функціональна структура (виробництво, маркетинг, фінанси, НДДКР, персонал) планує свій рівень фінансування і інструментарій управління як спосіб досягнення локальної мети процесу, функції, підрозділи.

Отже, в сучасних умовах фінансові ресурси підприємств аграрної сфери доцільно розглядати як самостійний об'єкт, що потребує ефективного управління, а систему управління фінансовими ресурсами характеризувати як підсистему фінансового менеджменту, що включає як загальні з нею елементи, так і специфічні, тісно взаємопов'язані і взаємодіючі між собою і комплексно впливають на процес формування, розподілу, оцінки і використання фінансових ресурсів підприємства за допомогою певних методів, способів, інструментів

управління, з урахуванням ключових і спеціальних принципів в рамках реалізації обраної фінансової стратегії, кінцева мета якої – отримання позитивного фінансового результату.

Список використаних джерел

1. Левандівський О. Зарубіжний досвід підвищення інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2019. № 9. С. 10-16
2. Онишко С. В. Інноваційна спрямованість як орієнтир нарощування фінансового потенціалу соціально-економічного розвитку. *Наукові записки Національного Університету «Острозька академія» Серія «Економіка»*. № 7 (35), 2017. С. 60-64.
3. Пристемський О.С. Оцінка джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств як основа забезпечення їх фінансової безпеки. *Молодий вчений*. № 11(38). 2016. URL: <http://molodyvcheny.in.Ua/files/journal/2016/11/156.pdf>.
4. Щур Р.І. Кондіус І. Методичні підходи до вибору фінансово-економічної стратегії збалансованого розвитку регіону. *Формування фінансово-економічної системи управління в сучасних ринкових умовах: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Маргасової В. Г., к.е.н. Андросенко О.О.* Чернігів: ЧНТУ. 2019. С. 28-38.

Терлецька В.О., к.е.н., асистент
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ЗНАЧЕННЯ ВЕНЧУРНИХ СТРУКТУР ДЛЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

В сучасних умовах господарювання динамічні зміни середовища функціонування, в якому перебувають суб'єкти малого і середнього бізнесу, набувають хаотичного характеру, що викликає занепокоєння у суб'єктів господарювання та призводить до пошуку ними дієвих інструментів управління безперервним розвитком, що має забезпечити конкурентні переваги та економічну привабливість як на мікро-, так і на макро рівні. Вищесказане актуалізує пошук нових ефективних та результативних шляхів ефективного функціонування малого і середнього бізнесу та їх адаптації до непередбачуваних ринкових умов.

В таких умовах особливого значення для розвитку малого і середнього бізнесу набувають венчурні структури.

Як ілюструє досвід найбільш успішних в інноваційній сфері країн, венчурне підприємництво є важливою формою фінансування інноваційних проєктів, що не лише стимулює інноваційні процеси на окремо взятому підприємстві, а й позитивно впливає на ринок інновацій загалом: підвищує рівень конкуренції, стимулює до зростання рівень професіоналізму персоналу та підвищення наукового та виробничо-технічного рівня.

Венчур - це особливі економічні відносини, при яких ключову роль в успіху компаній відіграє участь інвестора в управлінні і передачі засновникам компанії досвіду ведення бізнесу, корисних зв'язків і навичок. Такі «розумні» інвестиції допомагають молодим компаніям пройти через «долину смерті» - період, коли саме існування компанії знаходиться під питанням [1, с. 14].

Сучасна економіка є нестабільною, тому інноваційне прискорення є основою його розвитку. Науково-технічний прогрес не оминає практично жодної сфери економічного життя, а особливістю розвитку сучасних висококонкурентних ринків є модернізація та вдосконалення технологій, орієнтація на безперервну розробку, виробництво та продаж нової продукції, використання найсучасніших підходів до організації управління, виробництва та просування на ринок нових товарів, що на сьогодні можливе завдяки значним інвестиціям в інновації для забезпечення державної економічної безпеки. В таких умовах особливого значення набуває венчурне підприємництво, і зокрема, венчурні структури, які в умовах активізації інноваційної діяльності є «двигуном» розвитку сфер економіки, забезпечують інноваційні підприємства коштами та цінними настановами, сприяють впровадженню інновацій, пов'язаних із пріоритетним ростом високотехнологічних та ризикованих галузей та слугують забезпеченню новими робочими місцями. Як показує досвід найбільш розвинутих держав в інноваційній сфері, венчурне підприємництво є основною формою

фінансування інноваційних проєктів, що не лише стимулює інноваційні процеси на окремому підприємстві, а й позитивно позначається на ринку інновацій в цілому.

Малий і середній бізнес, на який в першу чергу розраховане венчурне інвестування, практично позбавлений інших можливостей без забезпечення отримати довгострокові (на 3-6 років) інвестиції, особливо при відсутності «кредитної історії». Тим часом саме малий і середній бізнес здатний найбільш динамічно розвиватися, створюючи робочі місця.

Як показує теорія і практика розвитку провідних країн щодо вирішення фінансових проблем інноваційних процесів малого і середнього бізнесу, важливим є участь венчурних структур у реалізації проєктів таких суб'єктів бізнесу в умовах активізації інноваційної діяльності як важливого механізму економічного зростання.

Якщо для великих підприємств роль інвестицій полягає в забезпеченні довгострокового розвитку, то для малих підприємств інвестиції надають можливість не тільки розвитку, але і виживання, що пов'язано зі специфічною природою капіталу в малому бізнесі. Мале підприємство більш енергійне й динамічне, ніж велике, і володіє більшою стратегічною гнучкістю, не вступає у відкриту конкуренцію з уже діючими на ринку компаніями, а, як правило, знаходить свою ринкову нішу, саме тому малому підприємству зазвичай потрібен менший обсяг інвестицій, ніж великій компанії. Також мале підприємство менш стабільне, ніж велике, навіть запізнення з оплатою рахунків покупцями може стати для нього життєво важливим. З цієї причини своєчасне отримання необхідного обсягу інвестицій забезпечить необхідну стійкість і створить передумови до зростання [1, с. 11].

Відповідно до проведеного Coopers & Librand дослідження, якщо кількість зайнятих на п'ятистах найбільших підприємствах Європи за рік збільшилася на 2%, то у такої ж кількості проінвестованих венчурним капіталом підприємств зайнятість за рік збільшилася на 15%. Лише 12% респондентів вищевказаного дослідження розглядають інвестора венчурного капіталу як всього лише «менеджера фонду», тоді як 52% ставляться до такого інвестора як «до теперішнього партнера», відзначаючи при цьому в першу чергу цінність «фінансових рекомендацій» такого інвестора (44% респондентів); допомога у виробленні корпоративної стратегії (43% респондентів) і сприйнятливість до нових ідей (41% респондентів). Загалом менеджери 81% проінвестованих компаній відповіли, що без інвестицій венчурного капіталу їх компанія взагалі б не існувала (43% респондентів), або розвивалася б менш швидко (38% респондентів) [2].

Співпраця з венчурними структурами надає широкий спектр можливостей для молодих стартап-проєктів, а саме: довгострокову фінансову підтримку; відсутність сплати відсотків, на відміну від кредитних організацій; аналіз і підтримка; ретельний контроль збитків; відсутність поняття «заставу майна»; очікуваний дохід від продуктів і ідей буде свідомо вище за рахунок масштабування і управлінського досвіду [3].

Проблема активізації інноваційної діяльності малого підприємництва в

Україні є однією з найбільш важливих для формування інноваційної моделі розвитку. Незважаючи на прийняті державні рішення, спрямовані на покращення стану в інноваційному секторі, в цілому інноваційна активність українських підприємств залишається низькою.

Інноваційна діяльність складається з інноваційних процесів, які, як правило, мають три базові складові: винахід – комерціалізація – інновація. Кожна складова інноваційного процесу потребує фінансування для її вирішення. Світовий досвід господарювання свідчить, що для реалізації інноваційних проєктів, які мають високий рівень ризику, традиційні джерела фінансування стають малоефективними і дуже часто недоступними [4, с. 20].

Для інноваційного бізнесу багато з можливих джерел фінансування інвестицій виявляються недоступними, така проблема в економічній літературі отримала назву «долина смерті», що виникає, як результат, тоді, коли підприємці та інвестори в більшості орієнтуються на швидкий результат: розробники націлені на отримання наукового результату, що не прив'язаний до його практичного застосування в сфері виробництва. Проблема подолання «долини смерті» виникає на ранніх етапах реалізації інноваційного проєкту, коли компанія переходить від створення прототипу нового продукту або технології до стадії комерційного освоєння. В цьому випадку невизначеність і, відповідно, ризик інвестування дуже високі, причому одночасно діє велика кількість факторів як комерційного, так і технічного ризику [1].

Отже, роль венчурного фінансування передусім визначається наступним: венчурний бізнес є важливим інструментом інвестування підприємств, розвиток яких пов'язаний зі значним ризиком з одночасною можливістю отримання великих прибутків, та одним з реальних й доступних джерел фінансування малих високотехнологічних фірм, що займаються розробкою й впровадженням нових прогресивних технологій, надійною й дієвою альтернативою позиковому фінансуванню, що орієнтоване не на існуючі, а на майбутні активи компанії, що розвивається; є основою розвитку малого і середнього бізнесу; приносить великі прибутки; сприяє робочим місцям і зайнятості населення; дає можливість довести новий продукт до споживача – є двигуном НТП.

Список використаних джерел

1. Лапицкая Л.М. Венчурное финансирование : учеб. пособие. Минск : БГУ, 2019. С. 184.
2. Венчурний бізнес і його структура. Инновации и предпринимательство. URL: http://www.innovbusiness.ru/content/document_r_F4FF22A6-A19B-43B9-9585-C582E430FB5F.html
3. Структура венчурного фонда и особенности его управления. URL: <https://itleaders.ru/2019/11/28/326/>
4. Бутко М. Венчурне фінансування як механізм задіяння інноваційного потенціалу підприємницького середовища регіону. *Економіст*. 2014. № 3. С. 20-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2014_3_7

6. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Ілляшенко С.М., д.е.н., професор,
Ілляшенко Н.С., к.е.н., доцент
Національний технічний університет «ХПІ»,
м. Харків

АНАЛІЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНДУСТРІЇ 4.0 В ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

В наш час набирає силу четверта промислова революція [1], технології 4.0 все більшою мірою визначають технологічну спроможність національних економік, їх галузей і окремих підприємств. Аналіз процесів розвитку країн лідерів інноваційного зростання свідчить, що вони базуються на технологіях 4.0. Для машинобудівної галузі України, розвиток якої впливає на темпи НТП національної економіки у цілому, технології 4.0 повинні стати рушійною силою забезпечення економічного зростання в руслі концепції інноваційного випередження. Відповідно, необхідним є аналіз поточних позицій вітчизняного машинобудування, результати якого слід враховувати при формуванні стратегій його випереджаючого інноваційного зростання.

Спираючись на наявні статистичні дані було виконано аналіз стану впровадження технологій індустрії 4.0 на машинобудівних підприємствах України. Отримані результати систематизовано за групами технологій (табл. 1).

Таблиця 1

Застосування технологій 4.0 на машинобудівних підприємствах України

Технологія, її сутність	Застосування
Інтерне речей і предикативна аналітика, передбачає що машини та обладнання самостійно визначають та прогнозують ймовірність появи простою або відключення	Інтерпайп та «Зоря-Машпроект», які використовують продукт SmartEAM вітчизняної компанії IT-Enterprise
Управління життєвим циклом продукту (PLM)	Лише дистриб'ютори західних компаній
Додавлена та віртуальна реальність, передбачає відображення виробів у вигляді віртуальних об'єктів	Лише починає впроваджуватися проєктувальниками
Системи управління виробничими процесами в реальному часі	Впроваджуються на підприємствах з одиничним типом виробництва
Розумні пристрої та мобільні додатки які використовують для моніторингу обладнання, персоналу, трекингу вагонів чи машин тощо	Починають впроваджуватися
Хмарні платформи та сервіси - центри обробки даних	Починають використовуватися вітчизняними товаровиробниками
Системи кібер-безпеки	Активно впроваджуються

Як слідує з викладеного, всі зазначені у табл. 1 технології індустрії 4.0 базуються на активному використанні цифрових інформаційних технологій

(сфера ІТ). Наявні дані свідчать, що галузь ІТ в Україні є достатньо розвиненою. Проте слід зауважити, що лише близько 5% продукції ІТ-сектору йде на потреби вітчизняних промислових підприємств. Галузь ІТ технологій здебільшого працює на зарубіжних замовників. З цих причин, за даними Всесвітнього економічного форуму, Україна за рівнем готовності до четвертої промислової революції за показником впровадження ІКТ у промисловість знаходиться на 92-му місці зі 100 країн.

Деталізація використання однієї з перспективних технологій (див. табл. 1) - хмарних платформ та сервісів – свідчить про лише початок використання можливостей індустрії 4.0. Так згідно [3] 9% обстежених промислових підприємств (тут і далі мова йде лише про обстежені підприємства) купували хмарні сервіси. З них: 53,9% - послуги e-mail; 42,1% - офісні програми; 35,5% - хостинг баз даних; 36,4% - сервіс для зберігання файлів; 57,8% - фінансові та бухгалтерські програми; 25,4% - програми для управління взаємовідносинами з клієнтами; 30,1% - програми для посилення комп'ютерної потужності підприємства. З цього слідує, хмарні платформи і сервіси використовують нерационально.

Проте навіть використання традиційних інформаційних цифрових технологій не вповні відповідає сучасним вимогам. За даними [3] 95,5% підприємств використовують комп'ютери, 98,3% з них мають доступ до інтернету (70% до широкопasmового). Більш детально напрями використання інтернету позначено у табл. 2.

Таблиця 2

Напрями використання інтернету вітчизняними промисловими підприємствами

Напрями	Частка підприємств, %
Електронна пошта	98,7
Телефонний зв'язок та відео-конференції	32,4
Отримання інформації про товари чи послуги	90,9
Електронна дошка оголошень та миттєвий обмін повідомлень	49,7
Отримання інформації від органів державної влади	80,2
Операції з органами державної влади	50,9
Банківські операції	96,8
Інші фінансові операції	39,9

Слід зазначити, що лише 48,7% промислових підприємств мають власний web-сайт. 23% промислових підприємств використовують у власній діяльності соціальні мережі, 6,7% - блоги та/чи мікроблоги, 12,8% - web-сайти з мультимедійним вмістом та 11% - засоби обміну знаннями.

Окремо необхідно зазначити незнання вищим менеджментом можливостей технологій 4.0. Так більше 90% керівників вітчизняних промислових підприємств навіть не розуміють, що таке технології 4.0. Значна їх частка вважає, що автоматизація машин та обладнання це технології 4.0. Проте як слідує з табл. 1 це далеко не так. Зазначаючи недоліки впровадження технологій 4.0 слід звернути і на певні позитивні моменти. Зокрема, згідно [4]

Україна має достатньо високі значення 2 з 6 показників, що впливають на інноваційний розвиток країни: 21 – ефективність вищої освіти; 32 – концентрація високотехнологічних і дослідницьких підприємств і компаній. Це свідчить про потенційну здатність створювати і впроваджувати нові знання як основу технологій 4.0.

Узагальнюючи викладене можна зазначити, що промислові підприємства України, зокрема галузі машинобудування лише розпочали впровадження технологій індустрії 4.0. Рівень і напрямки використання цих технологій не дозволяють конкурувати з підприємствами країн лідерів інноваційного зростання, що ставить під сумнів перспективи розвитку вітчизняного машинобудування в умовах трансформації технологічних укладів і прискорення темпів четвертої промислової революції. Відповідно, необхідно вносити істотні корективи у стратегію розвитку вітчизняної промисловості, а з урахуванням існуючого стану речей – фактично формувати нову стратегію її випереджаючого інноваційного розвитку. Світовий досвід свідчить, що стратегії наздоганяючого розвитку не мають перспектив, оскільки в умовах прискорення темпів НТП нові покоління техніки і технологій з'являються раніше ніж буде досягнуто рівень традиційних. У цьому випадку техніко-технологічне відставання буде лише поглиблюватися. Стратегія випереджаючого інноваційного розвитку промисловості (у т.ч. галузі машинобудування) повинна ввійти до числа основних пріоритетів довгострокового розвитку України як незалежної промислово розвиненої держави з високими стандартами якості життя її народу.

Подальші дослідження повинні бути спрямованими на розроблення і наукове обґрунтування основних положень зазначеної стратегії, зокрема: формування механізмів стимулювання впровадження технологій індустрії 4.0; формування відповідного інфраструктурного забезпечення; стимулювати і підтримувати експорт продукції машинобудування, оскільки місцеві є обмеженими; активно розробляти та просувати галузеві дорожні карти їх цифрової трансформації; стимулювати розвиток науки і освіти як основи індустрії 4.0 і т.п.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С. Перспективи і загрози четвертої промислової революції та їх урахування при виборі стратегій інноваційного зростання. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2016. № 1. С. 11-21.

2. Індустрія 4.0 в машинобудуванні. Стан в Україні та перспективи розвитку. 2018. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2018/10/18>

3. Державна служба статистики України. 2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Bloomberg назвав нову позицію України у рейтингу найбільш інноваційних економік світу. 2019. Retrieved from <https://informer.news/bloomberg-nazvav-novu-pozytsiyu-ukrajiny-u-rejty-nhu-najbilsh-innovatsijnyh-ekonomik-svitu/>

Кічурчак М.В., д.е.н., професор
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ У ВИРОБНИЦТВІ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Реформа децентралізації та формування відповідного інституційного інституційного середовища виробництва суспільних благ спричинили зміни моделі взаємодії на регіональному і національному рівнях. Особливий вплив на цей процес мають чинники інноваційності, соціалізації та екологізації господарської діяльності, діджиталізації економіки. У зв'язку з цим актуалізується питання специфікації особливостей надання суспільних благ з позиції поглиблення процесів цифровізації економіки України.

На теоретичному рівні суспільні блага пов'язані із безупинним і перманентно повторюваним процесом їхнього забезпечення/надання, що охоплює виробництво, обмін, розподіл і споживання таких благ на підставі різних способів суспільної взаємодії та інституційованих стандартів залучення економічних і грошових ресурсів, спрямоване на досягнення позитивних економічних, соціальних і екологічних екстерналій, дає змогу пом'якшувати жорсткість ринкового механізму і сприяє реалізації стратегії сталого розвитку на регіональному рівні. З огляду на чинник діджиталізації національної економіки до особливостей надання суспільних благ можна зарахувати активізацію розвитку системи електронного урядування. На думку О.Длугопольського, “уряд формулює правила і стратегії використання своїх інформаційних ресурсів, розвиває інфраструктуру та заохочує застосування своїх інформаційних систем для досягнення більш ефективного надання суспільних послуг” [1, с. 335].

Цей процес пов'язаний з інституціонуванням головних принципів організації діяльності інституту держави з фірмами та домогосподарствами у сфері електронного урядування. В Україні упровадження елементів електронного урядування в системі виробництва суспільних благ ґрунтується на законах України “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.”, “Про національну програму інформатизації”, “Концепції розвитку електронного урядування”, пілотних проектах “Бібліоміст – глобальні бібліотеки в Україні”, “Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації” [2], розвитку електронної демократії, освіти, культури, медицини тощо.

Хоча в нашій країні за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій запроваджують прогресивні методи взаємодії держави з економічними агентами, для виробництва суспільних благ цей процес має суперечливий характер. У табл. 1 представлено тенденції розвитку електронного урядування в Україні та Польщі. Для нашої країни особливістю є те, що прогресивні зрушення під час запровадження електронного урядування

мали флуктуаційний характер, що не сприяло формуванню ефективної інформаційно-комунікаційної взаємодії між державою та споживачами.

Таблиця 1

Індекси та субіндекси розвитку електронного урядування в Україні та Польщі

Роки	Назва країни	урядування		Індекс електронної участі		Індекс он-лайн послуг	Індекс телекомунікаційної інфраструктури	Індекс людського капіталу
		бали	ранг	бали	ранг			
2003	Україна	0,4617	54	0,3966	24	0,3493	0,1157	0,9200
	Польща	0,5764	32	0,3966	24	0,5415	0,2478	0,9400
2004	Україна	0,5326	45	0,3443	24	0,5560	0,1117	0,9300
	Польща	0,6026	29	0,3115	25	0,5792	0,2787	0,9500
2005	Україна	0,5456	48	0,3651	28	0,5808	0,1161	0,9400
	Польща	0,5872	38	0,3492	29	0,5115	0,2901	0,9600
2008	Україна	0,5728	41	0,5682	14	0,5351	0,2336	0,9508
	Польща	0,6134	33	0,2273	55	0,5385	0,3481	0,9559
2010	Україна	0,5181	54	0,2571	48	0,3460	0,2487	0,9647
	Польща	0,5582	45	0,2429	51	0,3873	0,3374	0,9552
2012	Україна	0,5653	68	0,1579	83	0,4248	0,3535	0,9176
	Польща	0,6441	47	0,1842	75	0,5359	0,4921	0,9043
2014	Україна	0,5032	87	0,4314	77	0,2677	0,3802	0,8616
	Польща	0,6482	42	0,4902	65	0,5433	0,5618	0,8396
2016	Україна	0,6076	62	0,7458	32	0,5870	0,3968	0,8389
	Польща	0,7211	36	0,8814	14	0,7229	0,5857	0,8747
2018	Україна	0,6165	82	0,6854	75	0,5694	0,4364	0,8436
	Польща	0,7926	33	0,8933	31	0,9306	0,5805	0,8668
2020	Україна	0,7119	69	0,8095	46	0,6824	0,5942	0,8591
	Польща	0,8531	24	0,9643	9	0,8588	0,8005	0,9001

Джерело: [3].

У Польщі цей процес був поступальним, у результаті чого до 2020 р. значення індикаторів та субіндикаторів електронного урядування стали вищими, ніж в нашій країні. Це свідчить про диверсифікацію надання суспільних благ завдяки наявності належного мережного соціокультурного середовища і переведення цього процесу на якісно новий рівень. Домогосподарства електронні ресурси уряду головно використовують для одержання інформації, заповнення форм (наприклад, податкових декларацій), що певною мірою різниться від практики інших країн ЄС [4, с. 128–129]. Додатково розвиток електронного урядування в Україні сприятиме посиленню підзвітності держави перед суспільством і раціоналізації розподілу обмежених бюджетних ресурсів у сфері виробництва суспільних благ [5, с. 42].

Отже, в Україні фіксували позитивні структурні зміни у виробництві суспільних благ, підґрунтям чого є розвиток системи електронного урядування. Однак діджиталізація виробництва суспільних благ в нашій країні відбувалася повільніше, ніж у Польщі. З огляду на це важливо активізувати розвиток електронного урядування задля поліпшення доступу фірм і домогосподарств до таких благ.

Список використаних джерел

1. Длугопольський О.В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій: монографія. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2011. 632 с.
2. Міністерство та комітет цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/regulations#group-active>
3. UN E-Government Knowledgebase. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center> (дата звернення: 15.10.2020).
4. Śledziowska K., Levai A., Zięba D. Use of E-Government in Poland in Comparison to Other European Union Member States. *Information Systems in Management*. 2016. Vol. 5 (1). S. 119–130.
5. Кічурчак М. Концептуалізація перспектив розвитку суспільних благ в економічній системі України. *Економічний простір*. 2016. Том 24. № 1. С. 38–44.

Шипуліна Ю.С., д. е. н., доцент
 Національний технічний університет «ХПІ»,
 м. Харків
Смоляр Ю.Ю., аспірант
 Сумський державний університет,
 м. Суми

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ ЕТС ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ НЕОБРОБЛЕНОЮ ДЕРЕВИНОЮ

Проведення електронних біржових торгів в Україні свідчить про те, що існуючі процедури їх застосування не дозволяють запобігати маніпуляціям з боку недобросовісних учасників. Це підриває довіру споживачів до результатів електронних торгів та призводить до економічних втрат. Для біржової торгівлі необробленою деревиною дана проблема є дуже актуальною. Ситуація ускладнюється недосконалістю, точніше, майже повною відсутністю законодавчих та нормативних документів щодо регулювання даного процесу.

З урахуванням цього, а також спираючись на проведені дослідження, було визначено принципи електронної біржової торгівлі необробленою деревиною [1].

На основі визначених принципів розроблено «Електронну торгову систему» (ЕТС) [2], яка дозволяє проводити електронні аукціони з продажу необробленої деревини. Структурна схема ЕТС подана на рис. 1.

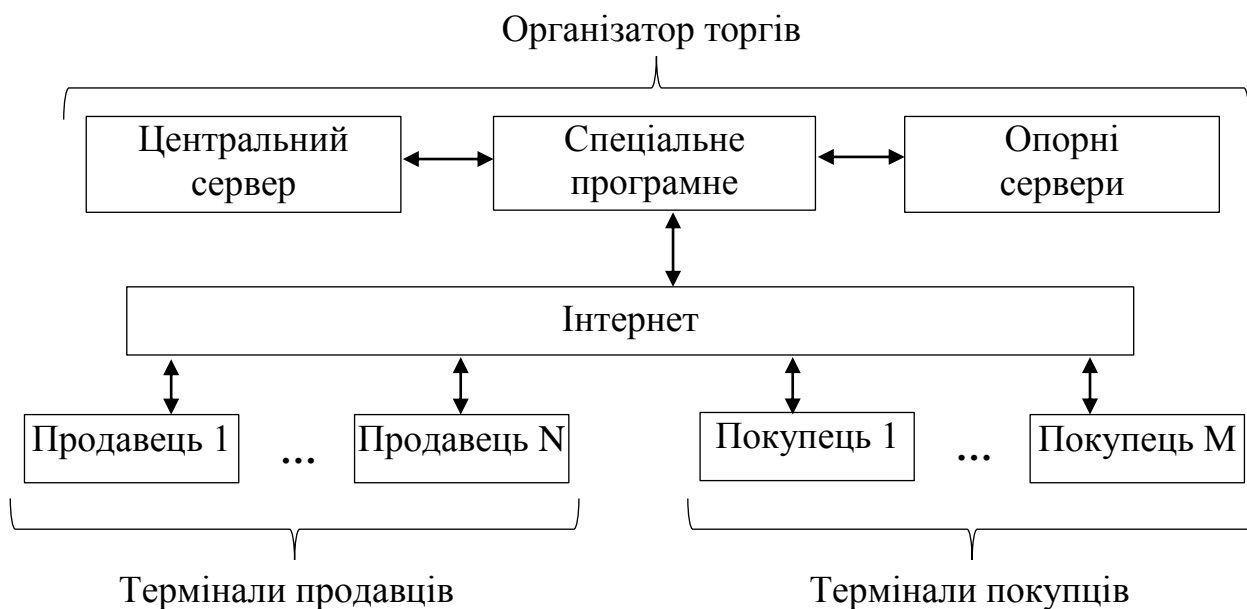

Рис. 1. Схема програмно-апаратного комплексу ЕТС [3]

Серед основних характеристик ЕТС слід відмітити:

- Захист інформації від несанкціонованого втручання, що забезпечує захист від маніпуляцій та базується на технології Block chain, що реалізується

за допомогою програмно-апаратних засобів.

- Об'єктивність торгів, сутність яких полягає в тому, що за допомогою програмного забезпечення відбувається поєднання в режимі реального часу даних щодо наявних пропозицій товарів та запитів покупців.

- Оперативність керування торгами, яка забезпечується шляхом об'єднання в єдину мережу (за допомогою Інтернет і програмно-апаратних блоків) центрального сервера і віддалених терміналів продавців та покупців.

- Обмін інформацією та подача торгових заявок та пропозицій за номенклатурними та/чи географічними ознаками за допомогою мережі, до складу якої входить центральний сервер та термінали учасників торгів.

- Організація об'єктивних і неупереджених торгів, оскільки всім учасникам торгів надається певний ідентифікатор та одноразовий пароль для участі в конкретних торгах. Всі процедури документообігу є електронним із використанням електронно-цифрового підпису. Результати проведених торгів оперативно надсилаються на декілька опорних серверів.

Запровадження ЕТС на вітчизняному ринку дозволило суттєво збільшити кількість торгів необробленою деревиною у 2020 році. Практична апробація програмно-апаратного комплексу, що реалізує запропонований підхід підтвердила його високу ефективність з погляду підвищення ефективності і прозорості електронних біржових торгів необробленою деревиною.

Список використаних джерел

1. Шипуліна Ю.С., Смоляр Ю.Ю. Непрозорість при реалізації необробленої деревини на біржах та пропозиції щодо її подолання. Економічні проблеми сталого розвитку : Матеріали Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, 21-25 квітня 2017 р. / За заг. ред.: Т.А. Васильєвої, Г.О. Швіндіної. Суми : СумДУ, 2017. С. 341-342.

2. Патент України на корисну модель UA 126015 U, G06Q 30/00. Спосіб автоматизованого здійснення закупівлі і продажу товарів та послуг / Д.М. Маландій, Ю.Ю. Смоляр, О.О. Головка. № u2018 02418; заявл. 12.03.2018; опубл. 25.05.2018. – Бюл. № 10/2018.

3. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С., Смоляр Ю.Ю. Цифрові технології як засіб підвищення ефективності і прозорості біржової торгівлі деревиною. *Маркетинг і цифрові технології*. 2020. № 3. С.23-33.

Бражник Л.В., к.е.н., доцент,
Жадан А.В.

Полтавська державна аграрна академія,
м. Полтава

АВТОМАТИЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У наш час всіх керівників турбує питання, як використовувати комп'ютеризовані системи в обліковій сфері ведення підприємницької діяльності, покращувати структуру управління та якість роботи, підвищувати ефективність та прибутковість бізнесу. Такі рішення, досить часто, управлінський персонал змушений приймати в умовах високого ризику та невизначеності, а також повинні враховувати різні чинники впливу та особливості своєї фінансово-господарської діяльності, цей процес тісно пов'язаний із документуванням. Можна стверджувати, що грамотність його введення є запорукою ефективності управління. Навіть мінімальна автоматизація облікових процесів економить час персоналу, спрощуючи механізм введення обліку та звітності, поліпшує контроль за діяльністю, зменшує ризики в управлінні [1].

В Україні діє переважна кількість суб'єктів середнього та малого підприємництва, частка обсягу реалізації продукції, товарів і послуг яких близько 65%, тому для них є актуальними автоматизаційні процеси бухгалтерського обліку, що забезпечують оперативність та точність його ведення, зокрема ведення синтетичного та аналітичного обліку; кількісного багатоваріантного обліку та отримання звітності, документів; форм первинних документів, звітності та автоматичного їх друку тощо.

Для малого бізнесу з використанням спрощеного режиму оподаткування, набувають популярності програми «УніДок», «УкрБланк», «УкрСклад», що передбачають ведення документування, можливість самому створювати нові звіти, довідники, зокрема довідник банків, який автоматично поповнюється з офіційних джерел НБУ тощо. «УкрСклад» більше запроваджують обліковці для забезпечення автоматизації оптової та роздрібної торгівлі.

Використовуючи засоби автоматизації, можна уникнути помилок при перенесенні даних між регістрами та зменшити затрати часу на створення та підготовку різних бухгалтерських документів, тому що при автоматизованому обліку, як правило, ведеться лише один регістр, а всі інші формуються в автоматичному режимі центральної бази [2].

ІТ-ринок України пропонує велике різноманіття програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку, зокрема популярними з яких є: «BAS Бухгалтерія», «1С: Підприємство», «Універсал», «Термінал» тощо.

«BAS Бухгалтерія» та «1С: Підприємство» являють собою універсальні програми-конструктори, які досить гнучкі для бізнесу та бухгалтерії, мають конфігурації під будь-які види та об'єми діяльності, що налаштовуються враховуючи специфіку управлінських завдань у мінімальні терміни без зміни

програмного коду, має доступну мову програмування, що дозволяє доповнити додатковими модулями.

Сьогодні комплекс «Універсал» дозволяє об'єднати в єдиному інформаційному просторі будь-які облікові завдання (бухгалтерський, податковий, оперативний, виробничий види обліку). Для вирішення управлінських завдань він володіє потужним аналітичним інструментарієм у вигляді розрахункових документів, багатьох десятків користувальницьких звітів і зведень, а також модуля багатовимірного аналізу за технологією OLAP.

За допомогою цих програм можна вводити господарські операції декількома способами: ручне введення операцій; використання типових операцій і режиму «документи і розрахунки». На основі введених господарських операцій програма формує звітність по синтетичному обліку та різні допоміжні документи [3].

Тенденції сьогодення показують, що на IT-ринку збільшується кількість програмного забезпечення із застосуванням комплексних автоматизованих інформаційних систем для управління підприємством, так званих «ERP-систем».

У великих підприємствах, корпораціях для реалізації процесу автоматизації у напрямку управління, проектування та обліку здійснюють власні відділи прикладного програмування під патронатом IT-директора та головного бухгалтера. Вони створюють свій продукт із величезним функціоналом, значним обсягом оброблюваних даних для ведення бізнесу. Таким шляхом пішли, наприклад, мережа супермаркетів «АТБ», фарм-дистриб'ютор «БадМ».

Використання автоматизованих системи в обліковій сфері передбачає безперервне підвищення вимог до обсягу, якості та оперативності виконуваної роботи. Вимоги до рівня кваліфікації працівника, зростаючи з кожним днем, спонукають працівників, зокрема бухгалтерів, мати все більші знання права, економіки, фінансового менеджменту та аналізу. Таким чином, автоматизація бізнесу здійснюється з метою обробки та надання даних, що дасть можливість здійснити якісний фінансовий аналіз, збільшення можливостей бухгалтерського діловодства та покращення документообігу, оперативного прийняття управлінських рішень, забезпечення фінансової безпеки, точності та правильності облікових даних.

Список використаних джерел

1. Адамик О. В. Інформаційні технології в комп'ютерних системах бухгалтерського обліку: проблеми організації даних та їх потоків. *Бізнесінформ*. 2016. №10. С. 348-353.
2. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.
3. Баланюк І. Ф. Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка*. 2015. Вип. 11. С. 250-254. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_Ekon_2015_11_50 (дата звернення: 22.10.2020).

Васелюк Д.О.,
Науковий керівник - *Мошковська О.А., д.е.н., професор*
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

НАПРЯМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сучасному етапі господарювання, без комп'ютерної техніки та програмного забезпечення не може функціонувати жодне, навіть, найменше підприємство. Автоматизація облікового процесу на будь-якому підприємстві дає можливість зменшити затрати часу на виконання роботи працівниками бухгалтерії та зекономити кошти, а головне своєчасно забезпечить управлінський апарат необхідною інформацією. Рівень ефективності процесу обліку значно зростає, якщо його інформація є своєчасною, достовірною і повною, що обумовлює необхідність застосування комп'ютерних програм для автоматизації облікової інформації. Саме тому перед підприємствами, які здійснюють свою діяльність, постає завдання обрати програмні продукти для автоматизації обліку та управління, які найбільше задовольнятимуть їхні потреби.

В сучасних умовах проблема автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України залишається однією з актуальних і складних. Насамперед, це пов'язано з необхідністю значних витрат на програмне забезпечення та наявністю кваліфікованого персоналу, який вільно володіє комп'ютерною технікою, а також процесом ведення бухгалтерського обліку.

Комп'ютерні системи бухгалтерського обліку пройшли великий історичний шлях становлення і розвитку. Вони змінювались паралельно зі змінами інформаційних технологій, програмних і технічних засобів оброблення інформації, методів розроблення, концепції побудови інформаційної системи.

В даний час на ринку програмного забезпечення існує велика кількість бухгалтерських програмних продуктів різної потужності та вартості. Вибір способу обробки облікової інформації є визначальним в організації бухгалтерського обліку. На думку І.П. Бабенка, він: "... має відповідати особливостям конкретного підприємства, його цілям та інтересам, а також сприяти планомірному та раціональному веденню господарства" [1].

Від автоматизації бухгалтерського обліку варто очікувати наступні результати. По-перше, впорядкування інформаційних потоків. При автоматизованому бухгалтерському обліку з'являється можливість отримати будь-яку вибірку даних натисканням кількох клавіш. По-друге, знижується ризик виникнення помилок, що врятує підприємство від штрафів і санкцій. По-третє, бухгалтерський облік стає більш економічним, з'являється можливість оптимізувати оподаткування майже без ризиків. Автоматизація бухгалтерського обліку підвищує його оперативність [2].

Сучасна автоматизована система обліку будується на основі новітніх засобів обчислювальної техніки і повинна задовольняти потреби користувачів виконуючи такі функції:

- повне і своєчасне задоволення інформаційних потреб користувачів;
- виконання контрольних та аудиторських завдань із метою одержання необхідної інформації про наявні відхилення;
- одержання комп'ютерних управлінських рішень;
- здійснення аналізу та прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства [3].

Впровадження комп'ютерних інформаційних облікових систем, які ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях, дає можливість отримати численні переваги як управлінцям, так і бухгалтерам. Автоматизація обліку дозволяє бухгалтерам ефективно виконувати свої функції. Важливою перевагою нових інформаційних технологій є їх орієнтація на існуючі форми ведення бухгалтерського обліку, журнально-ордерну систему, що не передбачає внесення істотних змін у принципи бухгалтерського обліку. У той же час вдосконалюється техніка збору та обробки інформації [4].

Слід зазначити, що використання комп'ютерно-інформаційної техніки для автоматизації обліку на підприємствах також має свої недоліки. До основного недоліку (особливо для невеликих підприємств) можна віднести високу вартість комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. Підприємство з невеликими обсягами діяльності не завжди може дозволити собі такі затрати.

На сьогоднішній день на ринку комп'ютерних бухгалтерських програм найбільшою популярністю користуються наступні системні комплекси:

- «1С: Бухгалтерія 8 для України» – являється лідером серед інформаційних технологій на ринку комп'ютеризації облікового процесу;
- Система «Парус» - комплексний модуль для автоматизації обліку на малих, середніх та великих підприємствах;
- «БЕСТ-ЗВІТ ПЛЮС» - автоматизація облікової роботи з бухгалтерською та звітною документацією відповідного зразка;
- «GrossBee XXI» - призначена для комплексної автоматизації торгових і виробничих підприємств;
- «Проект X-DOOR» - автоматизація процесів роботи підприємства: бухгалтерський, складський облік і торгівля.
- «M.E.Doc IS» - це програмний продукт, який допомагає в роботі з документами різних форм, типів та призначення.

За кількістю реалізації та безперечним лідером за популярністю, на сьогоднішній час, є програмне забезпечення корпорації «1С», яка завоювала ринок інформаційних систем завдяки своєму продукту під брендом «1С: Бухгалтерія». Дана фірма розробила базову і професійну форми цього програмного комплексу, а також їхні різні варіанти та модифікації. Після установки модульної програми «1С: Бухгалтерія» на комп'ютер, почати працювати з нею можна практично відразу, навіть без попереднього ознайомлення з інструкцією. Проте, є також певні недоліки програми, а саме:

неможливість ведення обліку в динаміці; відносно не найвища швидкість проведення обрахунків; для певної діяльності використовують певну версію, тобто програма «1С» не являється універсальною.

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що, інформаційні програмні комплекси стали основною складовою системи ведення облікового процесу на підприємстві без яких неможливо уявити сучасну бухгалтерію. Інформаційно-програмне забезпечення таке ж важливе для бухгалтерського обліку підприємства як організація облікового процесу, наявність висококваліфікованих працівників, система документообігу тощо. Чітко налагоджені та найбільш доцільно підібрані програмні комплекси для автоматизації бухгалтерського обліку забезпечують найвищу ефективність управління підприємством в цілому та організацію облікового процесу зокрема. Застосування комп'ютерно-інформаційних технологій в процесі ведення бухгалтерському обліку забезпечує його достовірність, чіткість та оперативність. Це дає змогу проконтролювати в будь-який момент часу стан розрахунків, активів та зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
2. Войтюшенко Н.М. Інформаційні системи і технології в обліку : Навч. посіб. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2009 – 340 с.
3. Шипунова О.В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи [Текст] / О.В. Шипунова, Ю.В. Єльнікова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: УАБС НБУ, 2011. – Т.31. – С.303-315.
4. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підруч. для студ. вищ. навч. закл. спец. 7.050106 «Облік і аудит» / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.

Герасименко Є. В.,
Кузуб М. В., ст. викладач

Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК: ПРИРОДА ТА ТЕХНІКИ ЗАПОБІГАННЯ

Головною умовою фінансової звітності будь-якого підприємства є її достовірність. Але в сучасних реаліях, коли чи не щодня змінюються економічне та політичне становище країни, вкрай складно втримати дохід на рівні вище нуля. Такі обставини змушують бухгалтерів вдаватися до застосування технік “креативного обліку” при складанні балансу фірми. Поняття “креативний облік” пішло від англійського “creative accounting”. Термін creative (англ. творчий) широко застосовується у бухгалтерському обліку і сприймається з негативної точки зору. За М.Р. Метьюс та М.Х. Перера, креативний облік – це процес підгонки звітів підприємства, щоб вони подавали його діяльність в більш прийнятному та вигідному світлі в очах акціонерів, інвесторів та інших зацікавлених осіб [1, с.457]. Власники підприємств та бухгалтери здатні реалізувати облікові маніпуляції, в результаті чого дані фінансової звітності є завищеними чи заниженими відносно реальних показників, а отже недоцільними до використання. Незважаючи на прийняті нові облікові стандарти та відповідні законодавчі акти, підприємства продовжують приховувати реальний стан власної діяльності. Це робиться задля більш вигідного представлення перед акціонерами, інвесторами, кредиторами.

Причин чому власники бізнесів, менеджери та безпосередньо бухгалтери насправді вдаються до використання прийомів креативного обліку існує чимало. Ось деякі з них:

1. Виправдати очікування. Власник підприємства хоче якнайдовше залишатись гравцем на ринку заради отримання прибутку. Співробітники підприємства, клієнти, постачальники, інвестори хочуть, щоб підприємство залишалось діючим заради існуючого місця роботи, товарів або послуг, що надаються, дивідендів з акцій.

2. Забезпечити стабільний дохід. Власники підприємств хочуть демонструвати стабільний потік доходів, щоб справити враження на інвесторів та підтримати стабільні ціни на акції. Тому бухгалтери коригують показники фінансової звітності.

3. Приховування серйозних проблем. Задля уникнення банкрутства бухгалтери під керівництвом менеджерів вдаються до виправлення реальних даних про стан підприємства.

4. Зменшити податкове навантаження. Використання креативного обліку є результатом бажання отримати певні податкові пільги.

На сьогоднішній день техніками креативного обліку є завищення та заниження прибутковості підприємства, показників власного капіталу, структури і вартості активів [2, с.2]. Показники прибутку завищують для нарахування більших дивідендів, отримання суми кредитних коштів, для залучення потенційних інвесторів. У випадку заниження прибутку

підприємство має на меті зменшити суму сплати податків, отримання податкових пільг, зменшити або позбавити виплат власників підприємства.

Дані техніки можна охарактеризувати словосполученням формальні методи креативного обліку. Формальні методи пов'язані із формою інструментів, які використовуються для ідентифікації і первинного узагальнення облікової інформації (рахунки, облікові реєстри) та її остаточного узагальнення (фінансова звітність, додаткові форми розкриття облікової інформації) [3].

У 2003 р. Міжнародна федерація бухгалтерів оприлюднила своє дослідження «Відновлення довіри суспільства до фінансової звітності: міжнародна перспектива» [4], в яких зазначає 7 методів запобігання креативного обліку:

1. Контроль за дотриманням положень Кодексу етики професійного бухгалтера.

2. Приділення достатньої уваги внутрішньому керівництву підприємства та його контролю.

3. Зменшення дії факторів, що схиляють бухгалтерів до підміни реальної інформації.

4. Забезпечення максимальної незалежності бухгалтера при створенні фінансової звітності.

5. Підвищення ефективності аудиту за рахунок більшої уваги до якості його проведення.

6. Удосконалення застосування фінансової звітності.

7. Посилення контролю за дотриманням стандартів бухгалтерського обліку.

Отже, креативний облік більшою мірою є шахрайством. Застосування прийомів викривлення звітності призводить до непридатності її користування. Саме тому необхідне реформування та посилене впровадження і використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Це дозволить мінімізувати навмисну зміну показників фінансових звітів.

Список використаних джерел

1. Мэтьюс М. Р. Теория бухгалтерского учета / М. Р. Мэтьюс, М. Х. Б. Перера // пер. с англ. Э. И. Гогия, Я. В. Молоток, И. А. Смирновой // под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. – М. : ЮНИТИ, 1999. – с. 663

2. Творчі аспекти фінансової звітності // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2003. – No 23–24. – с. 2

3. Юхименко-Назарук І. А. Концептуальні засади креативного обліку / І. А. Юхименко-Назарук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2017. - Вип. 1(2). - С. 288-294.

4. Rebuilding Public Confidence in Financial Reporting: An International Perspective [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/publications/rebuilding-public-confidence-financial-reporting-international-perspective>

5. Кузуб М. В., Радченко Д. В. Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку/– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – с. 218-221. URL:<https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1964/1864>

Жукович К.С.,
Науковий керівник - **Коваль С.В., к.е.н., доцент**
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Широкий розвиток комп'ютерної техніки та посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в сучасних умовах вимагають залучення комп'ютерної техніки для збирання, реєстрації та опрацювання облікової інформації, що сприятиме вирішенню завдань по покращенню забезпечення інформацією керівників підприємств.

Сучасні технічні засоби, застосовувані для автоматизованого бухгалтерського обліку, дозволяють по-новому підійти до формування облікової інформації, знизити трудомісткість її обробки, зменшити витрати часу на обчислення і розрахунки, створити умови для підвищення уніфікації форм первинних документів і методів обробки, прискорити документооборот, підвищити оперативність доступу бухгалтерського апарата до оброблюваної інформації. Використання комп'ютерів змінило технологію обліку і побудову облікових реєстрів. Оператор працює на комп'ютері як в регламентному; так і діалогових режимах, що дозволяє отримувати необхідну інформацію по запиті в процесі її обробки, а не тільки в кінці звітної періоду. Оператор веде діалог з комп'ютером, тому комп'ютерну форму обліку ще називають діалогово-автоматизованою формою.

Діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку характеризується повною автоматизацією обробки й систематизації облікової інформації. При цьому будь-які дані можуть відбиватися в обліку відразу ж після їхнього введення в інформаційну базу даних.

Систематизація й узагальнення облікових і аналітичних даних, що містяться в інформаційній базі, здійснюється автоматично і відбивається у вихідних даних обліку, контролю й аналізу. Узагальнення даних у синтетичному й аналітичному обліку здійснюється одночасно на підставі однієї і тієї ж інформації.

Діалогово-автоматизована форма передбачає автоматизоване виконання задач бухгалтерського обліку як у регламентному, так і в інтерактивному режимах. При використанні запитального режиму підвищується оперативність обліку, контролю й аналізу, з'являється можливість одержання необхідних довідкових і аналітичних даних протягом звітної періоду, а не тільки по його закінченню. При цьому обсяг регламентно видаваної користувачам інформації значно скорочується й обмежується тільки даними, необхідними й достатніми для виконання конкретних управлінських задач. Додаткові дані можна одержати по запиті.

При діалогово-автоматизованій формі бухгалтерського обліку видача інформації користувачам передбачається не тільки у виді друкованих

документів, але і на екрані дисплея. У значній мірі автоматизується контроль ведення обліку, що сприяє підвищенню вірогідності й правильності облікових даних.

Діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку дозволяє забезпечити обмежений доступ як до первинного, так і систематизованої інформації шляхом ведення паролів таємності, перевірки повноважень на доступ до інформації, виявлення й недопущення несанкціонованого доступу до інформації, що зберігається на машинних носіях [1, с. 54].

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку має наступні характерні риси:

- автоматизована фіксація всієї облікової інформації на машинних носіях;
- автоматизація документування;
- систематизація узагальнення й відображення даних бухгалтерського обліку;
- виконання задач бухгалтерського обліку як у діалоговому режимі, так і при необхідності – у регламентному режимі;
- відображення вихідних даних не тільки у виді друкованих документів, але й у виді відеограм на екрані дисплея;
- забезпечення по запиті користувача розшифровки будь-якого отриманого показника з указівкою порядку проведених розрахунків і усієї вихідної інформації;
- автоматизований контроль вихідної інформації;
- забезпечення схоронності, виявлення й недопущення несанкціонованого доступу до облікової інформації, збереженої на машинних носіях;
- наявність засобів, що дозволяють узагальнити й відобразити облікову інформацію, що зберігається в пам'яті, у виді, не передбаченому формою бухгалтерського обліку;
- можливість моделювання на основі облікових даних у процесі аналізу господарських операцій;
- організація оперативного керування фінансовими, матеріальними і трудовими ресурсами підприємства;
- здійснення аналізу даних по мірі їх надходження.

В даний час діалогово-автоматизована форма бухгалтерського обліку одержує усе більше впровадження на підприємствах, а надалі вона стане однією з головних форм бухгалтерського обліку.

Використання в бухгалтерському обліку виробництва сільськогосподарської продукції ЕОМ дозволяє підвищити оперативність обліку за рахунок мінімізації розриву в часі між збором вхідної інформації та одержанням вихідних даних, необхідних для прийняття ефективних управлінських рішень. Також забезпечується повний облік витрат виробництва за елементами та статтями як за структурними підрозділами, так по підприємству в цілому, своєчасне і повне оприбуткування продукції, достовірність визначення собівартості продукції, та контроль за її якісними показниками.

Процес ведення бухгалтерського обліку на підприємстві являє собою

сукупність контрольно-організаційних і інформаційних операцій. До останнього відносяться операції збору, реєстрації, передачі, збереження й обробки даних.

Інформаційні операції облікового процесу підрозділяються на дві нерозривні стадії: первинний облік і систематизація даних і узагальнення даних первинного обліку. Сучасний рівень розвитку характеризується комп'ютеризацією всіх сфер підприємницької діяльності: рішенням принципово нових задач обліку, аналізу, контролю й управління; застосуванням автоматизованих систем управління, електронно-обчислювальних машин і автоматизованих робочих місць (АРМ) облікового працівника. АРМ сприяє зміні характеру праці облікових працівників і представляє сукупність собою сукупність програмного, інструктивно-методологічного, організаційно-технічного видів забезпечення [2, с.134].

Програмні продукти вирішують комплекс задач:

- ведення фінансового обліку і складання фінансової звітності;
- ведення фінансового та управлінського обліку для суб'єктів малого підприємництва;
- ведення окремих розділів обліку – основних засобів, заробітної плати тощо;
- створення інтегрованої системи обробки даних, включаючи ведення бухгалтерського обліку, контролю і економічного аналізу.

АРМ бухгалтера (АРМ Б) є масовим засобом автоматизації праці персоналу, зайнятого обліком, і являє собою функціональну спеціалізовану людино-машинну систему, що включає програмно-технічний комплекс, інформаційне й додаткове інструктивно-методологічне й організаційно-технологічне забезпечення. Вона надає обліковцю автоматизоване виконання операцій конкретної стадії облікового процесу.

АРМБ повинні ґрунтуватися на наступних основних принципах: персоніфікації обчислень і самонавчання облікових працівників, автоматизації професійних знань, автоматизації нових функцій, безпаперовій технології, раціональному сполученні розподіленої, децентралізованої і централізованої обробки облікової інформації.

Список використаних джерел

1. Управленческая информация: Учебник АДПБ:United States Agency for International Development USAID. К., 2000. 590 с.
2. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. К.: А.С.К., 1998. 768 с.

Кавун Г.М., старший викладач
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЕКОНОМІКО – МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Розвиток та функціонування господарських об'єктів різних форм власності впродовж останніх років характеризується високим динамізмом і значною мірою зумовлюється впливом ринкового середовища. За таких умов зростає ступінь невизначеності сукупності факторів ресурсного фінансового, інформаційного аспектів. Сучасне ефективне управління господарськими системами має пристосовуватися до ринкового саморегулювання. Дедалі очевиднішою стає необхідність ширшого застосування надійних методів моделювання економічних процесів.

Традиційні підходи управління підприємств на даний час не мають широкого застосування. Маючи інформацію щодо тенденцій, які мали місце в минулому, можливо спрогнозувати майбутні злети та падіння і спланувати діяльність підприємства відповідно до цих прогнозів. Ті підприємства, які готуються до несподіванок та криз завчасно розробляють прогнози розвитку подій і обирають серед них найбільш оптимальні, мають значні конкурентні переваги. Сучасні соціально-економічні перетворення в господарстві, перехід до ринкових відносин об'єктивно вимагають застосування нових методів управління підприємств аграрного сектору, які спрямовані на покращення економічної ефективності господарської діяльності.

Функціонування підприємств аграрного сектору економіки дають право стверджувати, що оптимальне управління аграрним підприємством є ключовим чинником розвитку будь-якого сільськогосподарського підприємства. При управлінні підприємством доцільно застосовувати методи оптимізації, які є універсальним методом наукового пізнання та визначення факторів економічного зростання підприємств, які неможливі без застосування економіко-математичних моделей. На ефективність управління підприємствами агропромислового комплексу України впливає велика кількість факторів зовнішнього середовища. Усе це формує область невизначеності умов, на базі яких приймаються рішення, тому використання сучасних методів оптимізації діяльності підприємств у аграрному секторі економіки неможливе без застосування економіко - математичних, економетричних, імітаційних та інших моделей прийняття оптимальних управлінських рішень [1, с. 13—18].

Розв'язок задачі оптимізації вирішує проблему максимізації прибутків, дозволяючи при цьому сільськогосподарським підприємствам сформулювати оптимальну стратегію управління виробництва. Важливим чинником забезпечення оптимальності управління виробництвом є наявність комплексної, економічно обґрунтованої системи цін і ціноутворення, оскільки ціновий механізм є визначальним у регулюванні взаємовідносин між всіма учасниками ринку. Для формування оптимальної структури і розмірів виробництва сільськогосподарських підприємств необхідна інформація про динаміку та прогноз зміни економічної ситуації в сільськогосподарському виробництві.

Обчислення прогнозних значень показників ефективності використання основних виробничих ресурсів при оптимальних розмірах виробництва базується на використанні степеневих економетричних залежностей в рамках запропонованих інформаційних моделей та трендових моделей. На основі сформованих критеріїв оптимальності в дослідженні визначено стратегію розвитку структури і розмірів сільськогосподарських підприємств, яка дозволяє максимізувати величину чистого прибутку за умов ефективного і раціонального використання наявних ресурсів. Запропоновано механізм цінової компенсації коливань обсягів виробництва, що враховує типові природні умови та структуру виробництва і в комплексі з розв'язками оптимізаційної моделі визначає основні напрямки формування оптимальної структури і розмірів сільськогосподарських підприємств.

Практичні результати проведених досліджень можуть бути використані для формування конкурентоспроможних в ринкових умовах виробничих структур сільськогосподарських підприємств всіх типів. Подальше дослідження стратегій розвитку структури і розмірів сільськогосподарських підприємств пов'язане з побудовою нових типів моделей, реалізація яких дозволила б забезпечити ефективне функціонування підприємств в ринкових умовах. Сільськогосподарське виробництво як галузь економіки має свої специфічні риси, які слід враховувати при побудові економіко-математичних моделей: залежність виробництва від природно-кліматичних умов, наявність біологічних обмежень, низький рівень еластичності попиту на сільськогосподарську продукцію, зменшення частки витрат споживачів на цю продукцію при зростанні їх доходів, тісний зв'язок економічних та соціальних аспектів сільськогосподарського виробництва, сезонність виробництва, його багатогалузевість [2, с. 23—28].

Основним мотивом діяльності любого підприємства є максимізація прибутку. Витрати є основним обмежником прибутку і одночасно головним чинником, який впливає на обсяг продукції. Тому процес мінімізації виробничих витрат доцільно розглядати з урахуванням питання максимізації прибутку. При оптимізації управління виробництвом науковці обирають різні критерії оптимальності, а саме, максимум прибутку від реалізації продукції, максимум прибутку або максимум доходу від реалізації продукції. Підвищити економічну ефективність та забезпечити необхідною кількістю матеріально - технічних ресурсів - першочергове завдання кожного сільськогосподарського підприємства, оскільки в сільському господарстві неможливо досягти високих результатів без дотримання всіх технологічних строків обробітку ґрунту, внесення встановлених норм мінеральних та органічних добрив і засобів захисту рослин. Для цього кожен керівник повинен здійснювати заходи щодо покращення управління, що беруть участь у виробничій діяльності та забезпеченні підприємства необхідною кількістю матеріально - технічних ресурсів [3, с. 13-18].

Використання методів математичного моделювання економічних процесів дозволяє ефективно використовувати ресурси і забезпечує удосконалення методів планування та управління, що досить важливо в умовах ринкової економіки. Одним із основних етапів моделювання сільськогосподарського підприємства є

вибір критерію оптимальності та необхідність оптимізації його структури і господарської діяльності, що відповідає основній меті господарської діяльності. Необхідність враховувати при управлінні виробництва на агропідприємстві істотні джерела невизначеності, а також мінімізувати їх негативні економічні наслідки в даний час очевидна і загальноновизнана. Метою дослідження є обґрунтування методичних положень щодо проведення аналізу оптимізації раціональної структури виробництва, розроблення та впровадження економіко-математичних методів оптимізації управління аграрного підприємства [4, с. 33-48].

Управління сільськогосподарським виробництвом доцільно здійснювати на новій методологічній і методичній основі з використанням сучасних інформаційних технологій та математичного моделювання з урахуванням невизначеності і рефлексивності. Обґрунтована необхідність розглядати повний спектр подій, включаючи малоймовірні, - реалізація останніх часто призводить до значних економічних втрат і навіть до катастроф. Прийняття рішень в таких умовах дасть змогу підвищити ефективність виробничої діяльності при використанні роботи дорадчих служб, локальних комп'ютерних мереж, розподільчих баз даних, телекомунікаційних засобів оперативного обміну інформацією [5, с. 130—138].

В найближчі роки немає достатніх передумов говорити про злам кризового стану сільськогосподарських підприємств регіону. Негативна тенденція їх розвитку скоріше за всі збережеться і надалі, якщо не будуть належним чином відрегульовані механізми управління сільського господарства з боку держави та самі сільськогосподарські підприємства не змінять власну політику господарювання. Сучасне сільськогосподарське виробництво потребує значної державної підтримки та встановлення гарантованих ринкових цін на основні види сільськогосподарської продукції. З цією метою у бюджеті необхідно передбачити відповідні кошти, а при необхідності скористатися послугами (кредитами) Нацбанку, забезпечити сільськогосподарським виробникам доступність до кредитів під помірний відсоток, ліквідувати субсидії та дотації, забезпечити прибутковість та конкурентоспроможність АПК на базі ефективного використання виробничого та економічного потенціалу генофонду сільськогосподарських рослин і тварин, відновлення родючості ґрунтів [6 с. 127-131].

Список використаних джерел

1. Савченко О.Г., Кавун Г.М., Валько Н.В., Кузьмич Л.В. Оптимізаційні методи і моделі. Херсон: ТОВ «Айлайт», 2014. 430 с.
2. Іващук О. Т. Економіко-математичне моделювання. Тернопіль: ТНЕУ. 2008. 704 с.
3. Лобода О.М. Актуальні проблеми ідентифікації та моделювання структури управління підприємством. Наука й економіка. 2015. №3. с. 130 – 134.
4. Гатаулін А. М. Економіко-математичні методи в плануванні сільськогосподарського виробництва. К.: Вища школа, 2000. 260 с.
5. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком К.:КНЕУ, 2000. 292 с.
6. Лобода О.М., Кириченко Н.В., Ларченко О.В., Моделювання та оптимізація технологій виробництва аграрних підприємств в різних ринкових умовах. Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка». 201.-Вип.9(62), Т.22. с.127-131.

Келлер Ю. А.,
 Науковий керівник – **Скрипник С. В., к.е.н., доцент**
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

На сьогоднішній день в умовах інтеграційних процесів бухгалтерський облік потребує розвиток інформаційних технологій, застосування яких забезпечує його ефективну організацію та своєчасне ведення. Крім того, впровадження сучасних інформаційних систем і технологій в облік є ефективним напрямком удосконалення діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік є найголовнішим елементом інформаційної системи підприємства, який складає більшу частину всієї його економічної інформації. Основним способом удосконалення бухгалтерського обліку є впровадження інноваційних інформаційних систем на основі автоматизованих інформаційних технологій, що забезпечують більш повну реалізацію функцій обліку в системі управління підприємством [1].

Інформаційна система – це сукупність інформації, програмних і технологічних засобів, баз даних, методів і процедур, які здійснюють функції збору, обробки та нагромадження інформації для підготовки та прийняття ефективних управлінських рішень, тобто це комплекс різних елементів та зв'язків між ними, що створюють систему в цілому. У свою чергу, інформаційні технології – це організована сукупність методів, процесів та програмно-технічних засобів, об'єднаних в технологічний ланцюг, що забезпечує збір, зберігання, обробку та передачу інформації з метою ефективної організації діяльності людей [2].

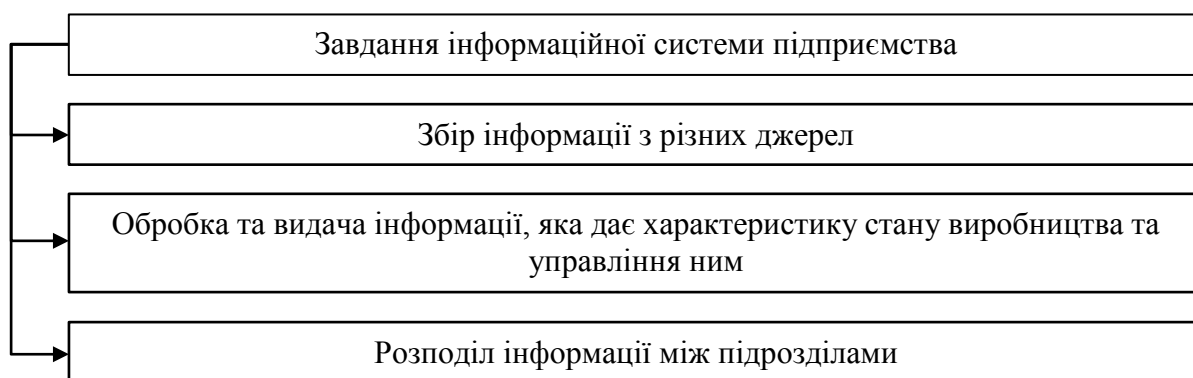

Рис. 1. Завдання інформаційної системи підприємства
 Джерело: сформовано автором за даними [3].

Проте головним завданням інформаційної системи є підготовка та надання інформації для створення інформаційного середовища для управління підприємством [3].

Рис. 2. Основні можливості від застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку

Джерело: сформовано автором за даними [4].

Оцінивши можливості від застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку (рис. 2), можна виокремити певні переваги від їх впровадження (рис. 3).

Рис. 3. Переваги впровадження інформаційних технологій у бухгалтерський облік

Джерело: сформовано автором за даними [4].

Щодо економічної безпеки підприємства, то інформаційні технології широко використовуються для її забезпечення. Аутентифікація обмежує доступ до конфіденційної інформації підприємства. Проте головною перевагою ведення обліку за допомогою інформаційних технологій є те, що підприємство зберігає один з найважливіших ресурсів – час, що дозволяє приймати управлінські рішення більш оперативно.

Але існують й негативні сторони автоматизації, які підвищують вимоги до кваліфікації облікових працівників, викликають значні витрати на впровадження автоматизованої облікової програми та витрати на навчання вже працюючого персоналу.

У зв'язку із заборонаю використання ряду російських програмних продуктів, що активно використовувались для автоматизації обліку переважною частиною представників малого та середнього бізнесу в Україні, виникло питання щодо використання інших аналогових програмних продуктів, що викликало ряд таких проблем, як додаткові витрати, пов'язані з придбанням нового програмного забезпечення, навчання персоналу роботі з новим програмним забезпеченням та пов'язані з ним витрати, перенесення даних з попередніх програмних продуктів, перевірка рівня задоволення технічної підтримки нового програмного забезпечення чинному законодавству України, незручний інтерфейс нового програмного забезпечення, відсутність можливості розширення функціоналу тощо [5].

Таким чином, впровадження та застосування інформаційних систем і технологій в обліку та взагалі його автоматизація є необхідністю для всіх підприємств, незалежно від їх розміру та особливостей діяльності, так як за їх допомогою ведення бухгалтерського обліку стає більш ефективним та якісним.

Список використаних джерел

1. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. Київ: КНТЕУ. 2010. 336 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MTc=/00fe89dcf255176477f44d6060ac7347.pdf>.
2. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 224 с. URL: http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/inform_system_i_teh_susidenko.pdf.
3. Скуртол С. Д. Створення та застосування інформаційних систем на підприємствах. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2016. Вип.5. С.219-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_5_49.
4. Гаркуша С. А. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2012. Вип.4. С.60-65. URL: http://visnyk.snau.edu.ua/sample/files/snau_2012_4_52_ekonom/JRN/15.pdf.
5. Бахарева Я. В. Напрями розвитку інформаційних систем і технологій обліку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні. Ефективна економіка. 2018. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/210.pdf.

Корват О. В., к.е.н., доцент
Харківський національний економічний
університет ім. Семена Кузнеця,
м. Харків

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ MICROSOFT POWER BI У СТАТИСТИЧНОМУ АНАЛІЗІ ДАНИХ

Цифровізація економіки швидко збільшує обсяги даних. Роль інформації в сучасному суспільстві стає домінуючою. Враховуючи, що статистичний аналіз широко застосовується в бізнес-менеджменті, державному управлінні, наукових дослідженнях, на інформаційному ринку завжди існує попит на відповідне програмне забезпечення.

З розвитком новітніх комп'ютерних технологій можливості збору й обробки цифрової статистики постійно розвиваються. У зв'язку з цим у користувачів для виконання функцій статистичного аналізу завжди існує проблема оптимального вибору програмного продукту. З великої кількості програм, найбільш популярними є Microsoft Excel, STATISTICA, STATGRAPHICS, Mathcad, Matlab [1 – 3]. Програмні засоби для статистичного аналізу поділяють на універсальні, професійні та спеціалізовані [1] або програми, що реалізують технологію електронних таблиць, статистичні пакети загального призначення, програми для рішення економетричних задач, спеціалізовані статистичні та математичні пакети [2].

Комплексний web-орієнтований продукт Power BI, що випущений компанією Microsoft на початку 2015 року, також можна використовувати для проведення аналізу статистичних даних. В Power BI інтегровані такі компоненти Microsoft Excel як Power Query (редактор запитів), PowerPivot (набори даних і моделі даних) та Power View. Технологічною особливістю Power BI є компонент СУБД xVelocity, який забезпечує стиснення даних за стовпцями і обчислення в оперативній пам'яті, що поліпшує роботу з агрегатними функціями порівняно з OLTP-системами.

Обробка вхідних даних у Microsoft Power BI відбувається формульно-функціональною мовою DAX [4; 5]. Це мова побудови запитів в табулярній моделі даних, яка схожа с формулами Microsoft Excel. Відмінність синтаксису полягає у тому, що DAX оперує стовпцями таблиці даних, а формула Excel звертається до даних комірки таблиці.

Microsoft Power BI збирає статистичну інформацію з багатьох джерел: баз даних, Google Docs, xls-, csv-файлів, папок, інтернет-даних, через API конектори тощо [6]. Розрізнені табличні дані об'єднуються та зв'язуються аналітиком в єдину модель даних (інформаційну криницю), що дозволяє в подальшому отримувати широкий спектр статистичних показників з глибоким ступенем деталізації.

Мова DAX містить вбудовані функції фільтрів, агрегування, дати і часу, а також логічні, ітераційні, табличні, текстові, математичні та статистичні функції [4; 5]. Використовуючи їх можна написати необхідні формули

статистичних показників, у тому числі KPI, з метою аналізу та контролю досліджуваних процесів і явищ. Поглиблений аналіз проводиться з використанням OLAP-інструментів [7] для дослідження зрізів даних за різними критеріями, виявлення трендів і залежностей. Деталізація надає можливість структурувати досліджувану статистику, що, фактично, створює наскрізну аналітику. Крім того, автоматичне оновлення інформації на платформі Power BI дозволяє отримувати актуальні статистичні дані в режимі реального часу онлайн.

Найбільша перевага Power BI – це інтерактивна візуалізація побудованих показників, метрик і KPI. Для представлення даних використовуються графіки, діаграми, таблиці з агрегованими (зведеними) даними, індикатори, шкали та інші типи візуалізації, які розміщуються на інформаційних панелях (дашбордах), що покращує та прискорює процес порівняння й аналізу статистичної інформації, контролю значень показників на допустимість меж, унаочнює сутність досліджуваних процесів і явищ.

Таким чином, Power BI містить технології Excel і розширює їх новими можливостями. Як і Excel, Power BI відноситься до універсального програмного засобу статистичного аналізу даних, що реалізує технологію електронних таблиць, проте цей програмний продукт може оперувати набагато більшим обсягом даних. Враховуючи автоматичне оновлення інформації в Power BI у режимі реального часу, його доцільно використовувати для проведення безперервних або періодичних статистичних спостережень у всіх сферах бізнесу та державного управління.

Список використаних джерел

1. Роїк М. В., Присяжнюк О. І., Денисюк В. О. Огляд програмних засобів статистичного аналізу даних. *Ефективна економіка*. № 7. 2017. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5676>.
2. Смарець Н.М., Харченко Є.М., Чорна Н.О. Використання інформаційних технологій у статистичному аналізі даних для аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2013. № 20. С. 14-20.
3. Кравчук Г. Комп'ютерні технології обробки статистичних даних у професійній підготовці фахівців банківської справи. *Молодь і ринок*. 2012. № 7. С. 49-52.
4. Будуев А. Справочник DAX функцій для Power BI и Power Pivot на русском языке. URL : <https://biprosto.ru/dax/functions.html/>.
5. Справочник по выражениям анализа данных (DAX) Документация Майкрософт <https://docs.microsoft.com/ru-ru/dax/>.
6. Документация по Power BI. Майкрософт. URL : <https://docs.microsoft.com/ru-ru/power-bi/>.
7. Голуб Б. Л., Трохименко В. Ю. Порівняльний аналіз інструментальних засобів Microsoft для аналізу даних. *Вісник інженерної академії України*. 2017. С. 61-65.

Лобода О.М., к.т.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИ ОПТИМАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Сучасні реалії життя вимагають оптимізації управління підприємством і розмірів виробництва у всіх сферах господарювання. Сьогодні нагромаджено великий досвід формування систем управління підприємством і у теоретико-методологічних напрацюваннях вчених, і у практичній діяльності успішних світових компаній. Разом з тим у науковій літературі велика увага приділяється розробленню нових методів менеджменту, зокрема особливостям реформування організаційно-виробничих систем підприємств. Разом із тим, незважаючи на наукову цінність праць зазначених авторів, окремі аспекти розробки й удосконалення оптимальної системи управління аграрних підприємств залишаються невирішеними. Зокрема, недостатньо обґрунтовано комплексні підходи до створення дієвої системи управління в фермерських господарствах. [1-3]

Головне завдання будь-якого прогнозу є не досягнення абсолютної точності розрахунків, а надійність передбачення загального перебігу процесів і тенденцій у сферах, що визначають розвиток підприємства. Проте, якщо мова йде про короткотермінові прогнози, то їх висока точність є важливою необхідністю.

Процес прогнозування завжди базується на певних принципах. [2] Головними них є такі:

- цілеспрямованість – змістовий опис поставлених дослідницьких завдань;
- системність – побудова прогнозу на підставі системи методів і моделей, що характеризуються певною ієрархією та послідовністю;
- наукова обґрунтованість – усебічне врахування вимог об'єктивних законів розвитку суспільства, використання світового досвіду;
- багаторівневий опис – опис об'єкта як цілісного явища і водночас як елемента складнішої системи;
- інформаційна єдність – використання інформації на однаковому рівні узагальнення й цілісності ознак;
- адекватність об'єктивним закономірностям розвитку – виявлення та оцінка стійких взаємозв'язків і тенденцій розвитку об'єкта;
- послідовне вирішення невизначеності – ітеративна процедура просування від виявлення цілей та умов, що склалися, до визначення можливих напрямків розвитку; [3]
- альтернативність – виявлення можливості розвитку об'єкта за умови різних траєкторій, різноманітних взаємозв'язків і структурних співвідношень. [4]

В умовах євроінтеграції роль науково обґрунтованих прогнозів зростає. Процес розробки прогнозів індексу рівня розвитку підприємства поділяється на етапи: [5] аналіз динаміки рівня розвитку підприємства і виявлення тенденцій

його змінення; відбір основних факторів, які визначають зміну тенденцій розвитку; обґрунтування методу прогнозування і форми зв'язку між показниками (далі будемо називати факторами); розробка прогнозу та об'єктивізація отриманих результатів, тобто обчислення помилок; змістовна інтерпретація отриманих результатів та їх корегування. [6]

Визначивши основні закономірності змінення загального інтегрального індексу рівня розвитку підприємства ФГ «Тюльпан», можна перейти до розрахунку прогнозного значення модельованого показника.

Для визначення прогнозу інтегрального індексу розвитку ФГ «Тюльпан» із врахуванням запровадження запропонованих заходів у короткостроковому періоді була побудована економіко-математична модель (табл. 1).

Таблиця 1

Економіко-математична модель прогнозування інтегрального індексу рівня розвитку ФГ «Тюльпан»

Складова	Компоненти	Модель	Коефіцієнт детермінації
Соціальна	Управлінська	$I_y = 0,083 + 0,1671 + 0,1673 + 0,01714$	0,986
	Кадрова	$I_k = 0,465 - 0,00655 + 0,00567 + 0,02699$	0,895
	Мотиваційна	$I_{mo} = 0,131 + 0,039610 + 0,08513 + 0,051716$	0,953
	Інформаційно-комунікативна	$PK = -0,33 + 0,26217 + 0,62819 + 0,01220$	0,927
Економічна	Фінансова	$IF = 0,376 + 0,11321 + 0,910723 + 0,008725$	0,864
	Інноваційна	$INH = -0,024 + 0,09426 + 0,30828 + 0,014329$	0,918
	Інвестиційна	$INH = 0,112 + 0,10931 + 0,027432 + 0,01934$	0,856
	Маркетингова	$IMAR = 0,175 + 0,52435 + 0,20136 + 0,603138$	0,945
	Техніко-технологічна	$ITT = 0,562 - 1,12639 + 0,017941 + 0,021442$	0,924
Екологічна	Екологічна	$IE = 1,112 - 0,588243 - 0,236445$	0,892

На рис. 1. показано графік змінення загального інтегрального показника рівня трудового потенціалу ФГ «Тюльпан» за період 2015-2019 рр. з урахуванням отриманого прогнозного значення на 2020 рік

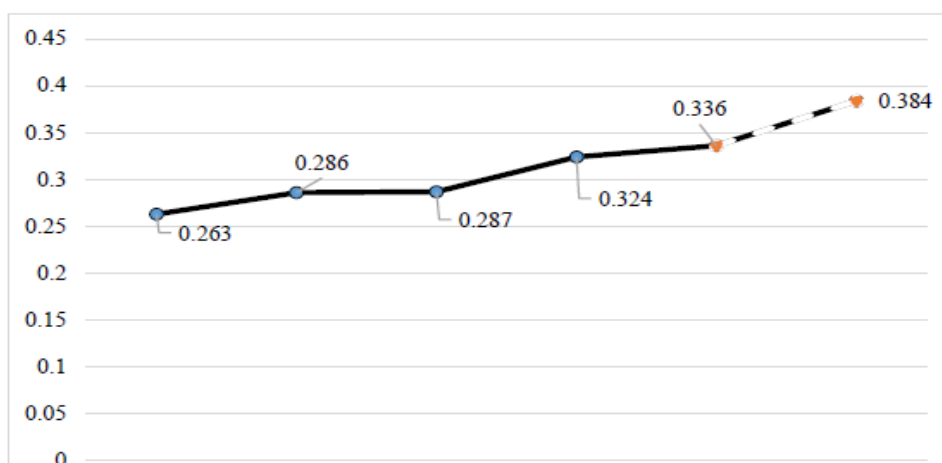

Рис. 1 - Динаміка (2015-2019рр.) і прогноз (2020 р.) загального інтегрального індексу рівня розвитку ФГ «Тюльпан»

Отже, вплив зовнішнього середовища на елементи системи управління підприємства ФГ «Тюльпан» визначено у найбільш актуальних для підприємств чотирьох ключових напрямках: інституціонально-імперативному; ресурсному, ринково-конкурентному та технологічно – інформаційному. Для забезпечення стійкого розвитку важливого значення набуває постійний моніторинг і контроль технологічно-інформаційного та ринково-конкурентного впливу зовнішнього середовища, так як ці чинники призводять до прийняття рішень стосовно корегувань цілей та місії підприємств.

Повноцінна робота системи управління розвитком підприємства забезпечується за рахунок взаємоузгодженого і скоординованого функціонування як базових підсистем стратегічного і корпоративного управління, так і забезпечуючих інформаційно-аналітичної і контрольної-адаптаційної підсистем. Призначення інформаційно-аналітичної підсистеми в систематизації і аналізі інформації на макро-, мезо-, та мікроекономічних рівнях, що дозволяє встановити взаємозалежність між різними рівнями впливу інформації. Контрольно-адаптаційна підсистема дозволяє відслідкувати узгодженість цілей на різних рівнях потенціалу, міру врахування внутрішніх і зовнішніх чинників впливу при цілеформуванні, рівень впливу етапу життєвого циклу підприємства на пріоритетність цілей різних рівнів, накопичені компетенції.

Список використаних джерел

1. Марасанов В.В., Пляшкевич О.М. Основи теорії проектування і оптимізації макроекономічних систем. Херсон, 2002.190с.
2. Стеценко І.В. Моделювання систем. Черкаси, 2010. 399 с.
3. Вітлінський В.В. Моделювання економіки. Київ, 2003. 408 с.
4. Лобода О.М., Кириченко Н.В. Актуальні проблеми ідентифікації та моделювання структури управління підприємством. *Наука й економіка*. 2015. №3. С.130-134.
5. Лобода О.М. Вирішення задачі ідентифікації структури управління підприємства. *Сучасна спеціальна техніка*. Київ. 2012. №3. С.64-68.
6. Лобода О.М. Побудова моделі динаміки розвитку аграрного підприємства в вигляді магістралі росту. *Економіка та суспільство*. Мукачєво, 2018. Вип.13. С.1494- 1500.

Луценко В.І.,
 Науковий керівник- *Шепель І.В., к.е.н., доцент*
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ПРОЦЕСИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХОДУ ПРОДУКЦІЇ

АРМ бухгалтера (АРМБ) є масовим засобом автоматизації праці персоналу, зайнятого обліком, і являє собою функціональну спеціалізовану людино-машинну систему, що включає програмно-технічний комплекс, інформаційне й додаткове інструктивно-методологічне й організаційно-технологічне забезпечення. Вона надає обліковцю автоматизоване виконання операцій конкретної стадії облікового процесу. АРМБ повинні ґрунтуватися на наступних основних принципах: персоніфікації обчислень і самонавчання облікових працівників, автоматизації професійних знань, автоматизації нових функцій, безпаперовій технології, раціональному сполученні розподіленої, децентралізованої і централізованої обробки облікової інформації.

Первинний облік включає операції збору, реєстрації й передачі облікових даних. Стадія узагальнення включає операції збереження й обробки облікових даних. Задачі обліку витрат на виробництво інформаційно пов'язані із суміжними ділянками обліку й підсистемами інформаційної системи підприємства [1]. Лише незначна за обсягом вихідна інформація формується на підставі первинних документів. Отже, умовою функціонування АРМ бухгалтера обліку витрат на виробництво є формування на машинних носіях необхідної вихідної інформації, що виникає при рішенні задач по обліку основних засобів, матеріальних цінностей, заробітної плати, фінансово-розрахункових операцій, обліку готової продукції, її відвантаження і реалізації. Уся ця інформація повинна бути представлена у вигляді єдиної бази даних бухгалтерських записів відповідно до вимог АРМ бухгалтера по обліку витрат на виробництво. Ми вважаємо, що сьогодні виникають передумови для створення універсальних комплексних програм, які нададуть можливість створювати трьохрівневу структуру АРМ бухгалтера, що є, на думку науковців, найбільш раціональною формою організації автоматизованого обліку на сільськогосподарських підприємствах [2].

На наш погляд, АРМБ найбільше раціонально розділити на три рівні:

- 1 рівень – цех, відділи, ділянки;
- 2 рівень - бухгалтерія, сектор обліку витрат на виробництво;
- 3 рівень - управлінський склад.

На найнижчому рівні, яким виступають структурні підрозділи, здійснюватиметься реєстрація господарських операцій і фактів – відбувається понесення витрат. Інформація при цьому узагальнюється в розрізі ланок, бригад, підприємства в цілому, що дає змогу організувати оперативний облік витрат, як в управлінському, так і у фінансовому напрямках. На I рівні має здійснюватися формування й підготовка первинної інформації, що накопичується безпосередньо на місцях її виникнення. АРМБ вирішує задачі обліку витрат на виробництво, що стосуються окремих підрозділів, дозволяє

організувати систематичне своєчасне виявлення відхилень від нормальних умов, проводити оперативний облік і здійснювати внутрішній аудит.

На АРМБ 2 рівня контролюється інформація, отримана з АРМБ 1 рівня, і зважуються регламентні задачі по обліку витрат на виробництво в цілому по підприємству. На даному рівні відбувається узагальнення і групування витрат відповідно до потреб фінансового та управлінського обліку за характером здійснених витрат. Окремо виділяється АРМ бухгалтера з обліку загальновиробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. На даному рівні здійснюються також функції зведення та контролю інформації, що отримана з АРМ 1 категорії, тобто від структурних підрозділів. Для розрахунку й формування витрат, що списуються на собівартість продукції по статтях витрат, а також для визначення незавершеного виробництва ми пропонуємо формувати Оборотну відомість по виробничих рахунках (рис.1).

Оборотна відомість по рахунку № за період

Структурний підрозділ	Основний рахунок			Незавершене виробництво на початок звітного періоду	Оборот и по дебету за звітний період	Інше списання	Фактичні витрати на виробництво (гр. 5+6-7)	Незавершене виробництво на кінець звітного періоду	Нормативні витрати на готову продукцію	Відхилення від нормативних витрат
	Рахунок	Субрахунок	Код аналітичного обліку							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Рис. 1. Оборотна відомість по виробничих рахунках.

На підставі даної відомості аналізується наявність незавершеного виробництва й динаміка за необхідний період. Також аналізуються відхилення витрат від нормативних величин і формуються пропозиції по удосконалюванню витрати засобів по статтях і напрямкам, що впливає на кінцеві фінансові результати. АРМБ 3 рівня призначений для аналізу роботи структурних підрозділів і підприємства в цілому, узагальнення зведених даних витрат на виробництво, здійснення оперативного контролю за використанням трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, організації внутрішнього аудита. Інформація на даному рівні формується, як в управлінському, так і в фінансовому обліку для зовнішніх та внутрішніх користувачів.

Належне функціонування АРМ бухгалтера можливе лише за умови формування необхідної робочої бази даних та нормативно-довідкової інформаційної бази, поліпшення технічної забезпеченості сільськогосподарських підприємств відповідними обчислювальними засобами, наявності методичних розробок проектування АРМ [3, с.37].

Сучасна автоматизована система обліку повинна будуватися на основі новітніх засобів обчислювальної техніки і повинна забезпечувати: - повне й сучасне задоволення інформаційних потреб користувачів; - виконання різноманітних задач з метою одержання необхідної інформації про наявні відхилення; - одержання комп'ютерних управлінських рішень; - здійснення аналізу й прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства.

В умовах застосування ЕОМ визначальними факторами для завдання форми бухгалтерського обліку є не стільки структура реєстрів, їхній вид і спосіб одержання, скільки методики обробки облікової інформації на всьому протязі технологічного процесу – від введення первинних даних до одержання тієї інформації, що необхідна для звітності і прийняття управлінських рішень.

Застосування ЕОМ в обліку витрат виробництва повинно забезпечувати достатню для щоденного управління оперативність даних, основу на високій швидкості обліку, можливість методологічно правильного рішення логічних задач, що виникають в процесі обліку і калькулювання, обробку інформації про витрати необмеженої кількості ділянок. Автоматизація обліку процесу виробництва дозволить розширити номенклатуру калькуляційних статей витрат та деталізацію їх групування. Це призведе до скорочення питомої ваги витрат, що розподіляються між окремими об'єктами калькуляції пропорційно різним умовним ознакам. Більш того, використання в обліку ЕОМ сприятиме обґрунтованому розподілу непрямих витрат між окремими об'єктами обліку. Всі ці фактори складають додаткові можливості удосконалення методології калькулювання, а також поглиблення аналізу. Додатковою перевагою комп'ютеризації бухгалтерського обліку, зокрема при складанні планової та визначенні фактичної собівартості рослинницької продукції, являється те, що порівняння планових і фактичних показників, а також аналіз їх відхилень можуть відбуватися автоматично. Можливості аналізу відхилень при комп'ютеризованому обліку значно ширші, ніж в умовах ручної обробки даних.

При постановці обліку виробництва в умовах автоматизованої обробки інформації особливу увагу слід приділити: - організації документообороту; - визначення рахунків, що будуть використовуватися в обліку; - визначення об'єму і змісту документів для внутрішньої і зовнішньої звітності.

Використання ЕОМ базується на первинній документації, дані якої заносять до пам'яті обчислювальної машини для подальшої обробки. Первинні документи обліку на машинних носіях повинні відповідати вимогам наступної автоматизованої обробки, проведенню економічного аналізу, поточного і наступного контролю за господарськими операціями. Значним недоліком застосування первинних документів на машинних носіях в обліку і аналізі є те, що нормативними документами України не регламентується порядок їх використання в обліку, не визначено порядок засвідчення вірогідності господарської операції, що відбулася. Потребує також законодавчого затвердження положення про електронний підпис документів, оформлених обчислювальними машинами і включених до їх бази даних.

Список використаних джерел

1. Івашкевич В.Б. Организация бухгалтерского учета с применением ЭВМ. М.: Финансы и статистика, 1988. 176 с.
2. Шевчук В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології): Монографія. К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 1998. 371 с.
3. Берсуцький Л.Г., Жорняк Т.С. Лепа М.М. та ін. Автоматизовані робочі місця в управлінні виробництвом. К.: Наукова думка, 1994. 240 с.

Малофей О. О.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «М.Е.Дос»

На сьогоднішній день автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві є невід'ємною складовою, адже вона сприяє не тільки автоматизації документуванню, а також забезпечує підвищення достовірності і надійності автоматизованого обліку та сприяє посиленню контрольних і аналітичних функцій обліку [1].

Ефективність прийнятих рішень керівними особами на будь-якому підприємстві знаходиться у прямій залежності від якості організованого документообороту. Саме тому для отримання своєчасної інформації необхідно організувати таку систему збору, обробки та передачі документів, яка б забезпечила прискорення документообігу [6].

На сьогоднішній день «М.Е.Дос» закриває всі потреби сучасного бізнесу в електронному обміні документами. Компанія надає користувачам зручний веб-рішення для роботи в хмарі, десктопну версію програми, а також можливість інтеграції з будь-якою обліковою системою.

Дане програмне забезпечення включає в себе не лише зручності у податковій системі оплати та звітності, а й для широкого спектру документообігу.

У «М.Е.Дос» можлива автоматизація усіх модулів, що він в себе включає, а також контроль на всіх етапах. Будь-яка інформація перебуває під повним захистом, що забезпечується за допомогою електронного цифрового підпису.

Своїми функціями вона задовольнить юридичних осіб, бюджетних установ та неприбуткових організацій, фізичних осіб-підприємців.

Зрозумілий інтерфейс робить це програмне забезпечення досить простим і надзвичайно зручним [3].

З програмою «М.Е.Дос» можна виконувати роботу з різноманітними електронними документами. В цей перелік включають: договори, акти виконаних робіт, податкові накладні та звітність. Для більш комфортного обміну документами в електронному вигляді необхідна спеціально створена під програму електронна поштова скринька. А для надання юридичного статусу електронним документам користувачам потрібно мати електронний цифровий підпис (ЕЦП).

Електронні документи зберігаються в програмі або архівній копії, до них завжди зберігається доступ, а перевірити достовірність електронного документу дуже просто, для чого існують спеціальні сервіси. Підписи на папері вигорають з часом, ЕЦП залишається з файлом документа, при цьому захищаючи його за допомогою шифрування при зберіганні та передачі. [2]

За допомогою програми «М.Е.Дос» передавати можна не тільки регламентовані звіти, а й довільні документи у будь-якому форматі (навіть

картинки, архіви та ін.). Завірений електронним цифровим підписом електронний документ прирівнюється до свого паперового аналогу та являється юридично значущим документом.

Зі зміною та вдосконаленням комп'ютерної техніки й програмного забезпечення, змінюються й вимоги до функціонування, саме тому «М.Е.Дос» постійно розробляє й випускає оновлення програми.

Програмне забезпечення відповідає технічним й законодавчим вимогам. А також забезпечують комфортну і успішну роботу бухгалтерам, підприємцям, малому, середньому та великому бізнесу.

«М.Е.Дос» включає в себе різноманітні модулі. Одним з яких є модулем «М.Е.Дос Зарплата». Він автоматизує розрахунок, а також нарахує заробітну плату підприємствам малої та середньої категорії. До того ж наявні усі процеси обліку й управління персоналом. Може використовуватись в різних підприємствах, незалежно від сфери їх діяльності, з чисельністю до 500 осіб.

Модуль надає цілий перелік різних видів оплат, фондів та їх нарахувань, комплекти всіх необхідних звітів, що сформовані з вимог контролюючих органів. Цей модуль включає в себе управління персоналом, у якому за допомогою особистих розрахункових листів працівника можна нараховувати заробітну плату та вести розрахункову відомість, що побудована у вигляді таблиці і заповнюється автоматично - потрібно лише заповнити розрахунковий лист з усіма подробицями по нарахування заробітної плати, а «М.Е.Дос» буде робити усі розрахунки сам протягом місяця [4].

Розрахункова відомість є трьох видів: скорочена, середня, велика, також автоналаштування. Для зручності введення відомості використовується сортування списків співробітників. Користувач має можливість вводити фільтри працівників або ж користуватися фільтрами за замовчанням.

Програма «М.Е.Дос» зручна для користування різних видів організацій та підприємств. Включає в себе достатньо функцій, аби надати їй перевагу. Завдяки цій програмі можливо вести розрахунки та облік, не витрачаючи кошти на потрібний для цих операцій персонал, а також економити чимало часу [5, с. 17].

Використовуючи програмне забезпечення «М.Е.Дос», підприємець може ефективно організувати свою роботу, а також виконувати багатогранну обробку електронних документів, отримуючи 100% гарний результат, адже у розробці програми за основу взявся багатолітній досвід і бажання користувачів цієї програми.

За результатами всеукраїнського незалежного опитування бізнесу та експертів ринку «М.Е.Дос» було визнано кращою програмою для звітності та документообігу, отримавши нагороду «Вибір року 2019». [1]

Отже, для бухгалтера, найголовніші переваги подання звітності через Інтернет - це: цілодобовий доступ - 24 години на добу мати можливість надсилати документи в різні контролюючі органи, не залишаючи свого робочого місця; швидкість - у будь-яку податкову інспекцію можна надіслати електронний звіт за 5 хвилин; захищеність - безпека документообігу, яка гарантує захист електронної звітності від несанкціонованого доступу.

Список використаних джерел

1. Інтернет видання «Ділова столиця 2020» URL: www.dsnews.ua/ukr/economics/top-25-ukrainskih-brendov (дата звернення: 13.09.2020).
2. Посібник користувача «М.Е.Doc-Online» URL: <http://online.me-doc.com.ua/Content/manuals/help.pdf> (дата звернення: 07.09.2020).
3. Олексюк Х. Особливості складання автоматизованої звітності підприємства [Електронний ресурс] / Х. Олексюк // IV Всеукраїнська студентська Інтернетконференція «Адаптація обліку, аналізу та аудиту до економічних змін» – URL: <http://www.chtei-knteu.cv.ua/REU2013/viewtopic.php> (дата звернення: 15.09.2020).
4. Фостяк О. М. Внутрішній аудит: проблеми та перспективи розвитку / О. М. Фостяк [Електронний ресурс]. – URL: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/772/
5. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська. // Бухгалтерський облік і аудит. Науково-практичний журнал. – 2017. – С. 17.
6. Кузуб М. В., Радченко Д. В Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку/– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – с. 218-221. URL:<https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1964/1864>

Мещерякова М. В.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ НА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Визначною тенденцією XXI століття є вихід світової економіки на новий рівень розвитку, на якому технології, зокрема інформаційні, є одними з основних засобів виробництва.

Технології – це система наукових та інженерних знань, що реалізовані у матеріальних, технічних та трудових факторах виробництва, а також у способах їх поєднання для виготовлення товарів та послуг з певними визначеними вимогами. [1].

Інформаційні технології – це комплекс методів, процесів та способів використання обчислювальної техніки й систем зв'язку для збору, пошуку, передачі, оброблення та поширення інформації з метою ефективної організації діяльності виробництва. Інформаційні технології являються широким класом галузей діяльності, що відносяться до технології управління, накопичення, обробки й передачі інформації. [1]

Бухгалтерський облік не є виключенням, адже він вважається однією з найважливіших функцій управління будь-яким виробництвом. Ведення обліку та аудиту забезпечує отримання повної інформації про фінансовий стан підприємства, що дозволяє розробляти довгострокові плани розвитку, контролювати виконання поточних планів тощо.

Ефективність прийнятих рішень керівними особами на будь-якому підприємстві знаходиться у прямій залежності від якості організованого документообороту. Саме тому для отримання своєчасної інформації необхідно організувати таку систему збору, обробки та передачі документів, яка б забезпечила прискорення документообігу [5].

Наразі можна спостерігати за суттєвим підвищенням якості та точності засобів обчислювальної техніки, що використовуються при обробці та аналізі облікової інформації, що може значно спростити роботу кваліфікованих робітників у сфері обліку, проте не всі облікові працівники знають, як ефективно використовувати нові інформаційні технології.

Одним з проявів впливу науково-технічного прогресу на облік є поява комп'ютерів, принтерів та інших приладів, які є досить доступними у придбанні та швидкими й простими у використанні.

Іншим фактором впливу технологій є існування інтернету, що полегшує пошук та поширення інформації, а також проведення досліджень, збереження даних на різних інтернет-ресурсах замість платних програм тощо.

Також дуже корисними у процесі ведення обліку є програми для електронних таблиць, що допомагають проводити розрахунки, створювати та друкувати документи та вести архіви документації за тривалий період.

Однією з найпоширеніших в Україні є «Бухгалтерія» на технологічній платформі «1С:Підприємство 8». Вона створена для автоматизації різних видів обліку, наприклад бухгалтерського і податкового, і забезпечує вирішення різноманітних задач, що стоять перед бухгалтерами підприємства. [2]

Програма «Інфо-Бухгалтер» – це ще один програмний продукт для комп'ютерної автоматизації бухгалтерського обліку. Можливості «Інфо-Бухгалтер» дозволяють автоматизувати бухгалтерський облік будь-якої складності. Основним інструментом для ведення обліку є журнал господарських операцій. В ньому у зручній для сприйняття формі зображається вся інформація щодо господарської діяльності підприємства. З даних журналу господарських операцій програма автоматично складає всі бухгалтерські звіти: починаючи від головної книги до податкових звітів. У користувача ж залишається після цього можливість скорегувати будь-яких запис у документі. [3]

«Турбо Бухгалтер» – це продукт, що містить у собі декілька модифікацій, спрямованих на автоматизацію обліку підприємств, незалежно від їх форм організації. Програма має єдину інформаційну базу, а також зручний та гнучкий інструментарій. До того ж продукт відмінно оптимізований і не «замислюється» через дрібниці, як два попередніх. Розробник стежить за програмою і вносить актуальні зміни приблизно раз у квартал. [4]

А також «БЕСТ», «Моє діло», «М.Е.Дос» та безліч інших програм, що спрощують та покращують роботу бухгалтерів в Україні.

Проте вплив інформаційних технологій на сферу обліку на цьому не закінчується. ІТ широко використовується у галузі бухгалтерської безпеки, наприклад така функція як автентифікація захищає конфіденційну інформацію, обмежуючи доступ до неї для сторонніх користувачів. Також інформацію можна зашифрувати, щоб уникнути несанкціонованого використання тощо.

Таким чином, науково-технічний прогрес та розвиток інформаційних технологій мають безперечний вплив на облік, що, на мою думку, має лише позитивний характер та допомагає у веденні більш точної звітності, що сприяє більш ефективному функціонуванню виробництва.

Список використаних джерел

1. Інформаційні технології URL: https://pidru4niki.com/1497110247709/informatika/informatsiyni_tehnologiyi
2. 1С: Підприємство 8: Бухгалтерія. URL: <http://1c.ua/v8/RegionalSolutions-UA-BUH.php>
3. Інфо-Бухгалтер Професійна 8: Можливості. URL: <https://www.infoib.info/mozhливosti.html>
4. Бухгалтерські програми: список кращих і доступних програм для ведення бухгалтерії, URL: <https://uk.recruitment-basicsystem.com/4020818-accounting-programs-a-list-of-the-best-and-available-accounting-software#menu-1>
5. Кузуб М. В., Радченко Д. В. Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку/– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – с. 218-221. URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1964/1864>

Решетник К. Р.,
Кузуб М. В., старший викладач
Київський національний торговельно-економічний університет,
м.Київ

ERP-СИСТЕМА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі під впливом глобалізаційних економічних процесів з'являється необхідність стандартизації глобальних операцій, що обумовлює впровадження новітніх інформаційних систем. Тому впровадження таких технологій, як ERP-система на підприємстві забезпечує збереження та підвищення рівня конкурентоздатності підприємства шляхом планування та управління її ресурсами.

Згідно з міжнародним науковим видавництвом IGI Global, ERP-система означає основу для організації, визначення та стандартизації бізнес-процесів, необхідних для ефективного планування та контролю організації, щоб організація могла використовувати свої внутрішні знання для пошуку зовнішніх переваг [1].

На базовому рівні програмне забезпечення ERP інтегрує різні функції (управління запасами та замовленнями, бухгалтерський облік, управління виробництвом та якістю, управління персоналом) в одну цілісну систему для впорядкування процесів та інформації у всій організації [2]. Тобто, ERP-система є інформаційною системою, яка призначена для ідентифікації та планування усіх ресурсів підприємства, що необхідні для здійснення продажів, виробництва, закупівель і обліку під час здійснення операційних процесів.

Центральною особливістю усіх ERP-систем є спільна база даних, яка підтримує безліч функцій, що використовуються різними бізнес-підрозділами. На практиці це означає, що працівники різних підрозділів — наприклад, бухгалтерії та продажу — можуть покладатися на одну й ту ж інформацію для своїх конкретних потреб [2].

Отже, ERP-системи відносяться до такого типу програмного забезпечення, яке компанії використовують для управління повсякденною комерційною діяльністю, що пов'язують безліч бізнес-процесів і забезпечують потік даних між ними. Окрім того, системи планування ресурсів підприємства дозволяють зменшити вплив певних негативних процесів, які виникають впродовж господарської діяльності компанії.

А саме, згідно з дослідженнями Panorama Consulting Solutions, 63 % компаній використовували своє ERP програмне забезпечення для усунення неефективності в таких процесах, як відстеження замовлень. Замість автономних комп'ютерних систем ERP використовує уніфіковану програму, яка пов'язує різні функціональні підрозділи, такі як фінанси, управління персоналом, виробництво, склад, планування, закупівлі, запаси, продажі та маркетинг. Хоча кожен відділ може мати власний набір програмних модулів, програмне забезпечення взаємопов'язане, щоб інформація могла поширюватись

по всій організації. Після того, як один відділ закінчить оновлення та обробку замовлення, він автоматично перенаправляється до наступного відділу, щоб усі були проінформовані стосовно внесених змін [3].

За даними закордонних публікацій впровадження на підприємствах сучасних ERP-систем забезпечує значний економічний ефект за рахунок: зростання ефективності виробничих потужностей – до 20%; економії оборотних засобів – до 1–6% від валютного доходу, що практично відповідає досягненню подвійного прибутку; зниження виробничого браку – до 35%; зниження страхових запасів (залишків, що не знижуються) на складах – до 40%; зниження транспортно-заготівельних витрат – до 60%; зниження частки невиконаних у відведений термін платежів – до 35–80%; скорочення затрат на адміністративно-управлінський апарат – до 30% [4, с. 204]. А отже, компанії з високим рівнем зростанням та середні компанії активно використовують ERP-системи з метою одержання конкретних економічних результатів.

Хоч до систем ERP належить велика кількість переваг, однак недоліки також мають місце. Серед найбільш розповсюджених недоліків можна зазначити термін реалізація програмного забезпечення, що залежить від обсягу програмного забезпечення, а також стану обладнання, яке може вимагати його модернізації. Крім того, впровадження програмного забезпечення вимагає значних витрат на встановлення та навчання. Ще одним недоліком є повільна міграція даних, оскільки діджиталізація бізнес-процесів може зайняти деякий час. Проте попри певні недоліки ERP-систем, які виникають на початковому етапі, довгострокових переваг значно більше.

Найбільш розповсюдженими закордонними програмними продуктами, що реалізують концепцію ERP є системи mySAP ERP, MySAP All-in-One, SAP BusinessOne компанії SAP AG, Oracle E-Business Suite, JD Edwards і PeopleSoft Enterprise компанії Oracle. В Україні найбільш поширені такі ERP-системи, як: «1С: Управління виробничим підприємством 8.0»; «Парус – Підприємство 8.5»; Галактика – ERP; Baan 4; R/3 SAP; М-3 та ін. [5].

Управління виробничим підприємством у даний час є найбільш поширеною в Україні системою ERP-класу. Автоматизація бізнес-процесів та фінансової діяльності підвищує ефективність управління підприємством, покращує умови проведення внутрішнього і зовнішнього аудиту, сприяє зростанню інвестиційної привабливості компанії.

При впровадженні сучасними підприємствами ERP-систем постають наступні цілі: підвищення ефективності бізнесу, можливість для подальшого зростання, стандартизація глобальних операцій, спрощення роботи працівникам, спрощення процедури обслуговування клієнтів, заміна старої інформаційної системи підприємства. До основних переваг застосування ERP-систем відносять, у першу чергу, підвищення доступності інформації та точності даних, інтеграція бізнес-процесів, підвищення якості управлінських рішень, покращення взаємодії з контрагентами, зменшення витрат на ІТ-обслуговування. А також ERP-системи є більш безпечними, оскільки до них можна застосовувати централізовану політику безпеки. Тому усі транзакції, що відбуваються через ERP-системи, можна відстежувати.

Інформаційні системи безумовно потрібні для підвищення продуктивності бізнесу, щоб сприяти утриманню компанією конкурентоспроможної позиції. З цією метою все більше підприємств здійснюють інвестиції в сучасні інформаційні системи, однією з яких є система ERP. За допомогою рішення ERP співробітники мають доступ до точної інформації, яка дозволяє їм швидше приймати найефективніші рішення. Окрім того, програмне забезпечення ERP допомагає усунути зайві процеси та системи, різко знижуючи витрати на ведення бізнесу в цілому.

Отже, у зв'язку з тим, що компанії намагаються максимально знизити витрати та підвищити продуктивність — застосовуються ERP-системи, щоб підтримувати на відповідному рівні свою конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. What is Enterprise Resources Planning (ERP). IGI Global. URL: <https://www.aptean.com/blog/erp-system-definition>, <https://www.igi-global.com/dictionary/enterprise-resources-planning-erp/9994>
2. Enterprise Resource Planning Systems Transform, Integrate and Scale Businesses. Oracle NetSuite. URL: <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/erp/what-is-erp.shtml>.
3. The Role of Information Systems in Running the 21st Century Organization. The University of Scranton's Online Resource Center. URL: <https://elearning.scranton.edu/resource/business-leadership/the-role-of-information-systems-in-increasing-productivity>
4. Бенько М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. Київ: КНТЕУ, 2010. С. 204. URL: <https://knute.edu.ua/file/MTc=/00fe89dcf255176477f44d6060ac7347.pdf>
5. Стремякова Е. ERP – система планування та управління ресурсами підприємства. URL: <http://dss-bi.com.ua/System/erp-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B0-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%80/?print=print>
6. Управління виробничим підприємством. ІС: Підприємство 8. Ефективний інструмент українського бізнесу. URL: http://ic.ua/ua/v8/RegionalSolutions_UA_UPP.php
7. Кузуб М. В., Радченко Д. В Документація як складовий елемент методу бухгалтерського обліку/– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – с. 218-221. URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1964/1864>

Романашенко М.О.,
Науковий керівник – *Поливана Л.А., к.е.н., доцент*
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка,
м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Однією з основних проблем, що в умовах глобалізації інформаційного обміну та широкого впровадження інформаційних технологій в усіх сферах життєдіяльності суспільства постали перед державами світу, є проблема захисту інформації, яка обробляється в інформаційних системах, від викликів і загроз у кібернетичному просторі.

Метою статті є дослідження загроз інформаційної безпеки і захист інформації як складової економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Бурячок В.Л., Толюпа С.В, Хорошко В.О. зазначали, що можливості кібернетичного простору, швидкі темпи розвитку та впровадження новітніх інформаційних технологій забезпечують умови для накопичення та використання інформації, а також створюють основоположну залежність від їх нормального функціонування всіх сфер життєдіяльності суспільства та держави: економіки, політики, сфери національної та міжнародної безпеки тощо. Така залежність стає вразливим місцем у функціонуванні систем та об'єктів національних інфраструктур і дає можливість негативно налаштованим елементам та угрупованням скористатися нею для реалізації протиправних дій у кібернетичному просторі шляхом порушення цілісності, доступності, конфіденційності інформації та нанесення шкоди інформаційним ресурсам і системам [1, с. 28].

З розвитком глобалізаційних процесів та інформатизації сільськогосподарських підприємств виникла потреба у формуванні інформаційної безпеки. Очевидним є залежність економічної безпеки від інформаційної складової, оскільки значний вплив на інформаційну сферу мають як внутрішні, так і зовнішні суб'єкти, що може бути джерелом негативних впливів та спричиняти шкоду інтересам підприємства. Керівники середніх і великих аграрних компаній вже усвідомлюють наявність усіх ризиків, пов'язаних з інформаційною складовою, тому підтримку високого рівня інформаційної безпеки відносять до пріоритетних завдань. Таким чином, в умовах подальшого стрімкого розвитку інформаційних технологій в аграрному секторі, інформаційна безпека набуває актуальності та стає невід'ємною складовою системи економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Під загрозою безпеки інформації розуміються сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільства і держави в інформаційній сфері. Загрози схоронності, цілісності і конфіденційності інформаційних ресурсів обмеженого доступу практично

реалізуються через ризик утворення каналу несанкціонованого отримання (добування) чимось цінної інформації і документів [3].

В своїй науковій праці Ткачук В.І. та Яремова М.І. до об'єктів інформаційної безпеки сільськогосподарських підприємств відносять: інформаційні ресурси, що містять відомості, віднесені до комерційної таємниці, та конфіденційну інформацію, представлену у вигляді інформаційних масивів і баз даних; засоби і системи інформатизації засоби обчислювальної та організаційної техніки, мережі та системи, загальносистемне і прикладне програмне забезпечення, автоматизовані системи управління в організаціях, системи зв'язку і передачі даних, технічні засоби збору, реєстрації, передачі, обробки та відображення інформації [8].

Значна загроза найчастіше є наслідком помилок в програмному забезпеченні автоматизованої інформаційної системи. Так, наймасштабніша кібератака за всю історію України з використанням вірусу, який спочатку був названий Petya.A (пізніше – NotPetya), відбулася наприкінці червня 2017 року. Тоді про напад на третину банківських установ повідомив Національний банк України. Вірус також атакував уряд, низку компаній та сільськогосподарських підприємств. Служба безпеки України повідомляла, що зараження комп'ютерних систем відбувалося в декілька етапів через використання бухгалтерського програмного забезпечення.

Зазвичай кібератаки на бізнес чи державні органи можуть мати одну із трьох цілей. Перша – вимагання грошей та шантаж. Друга – популяризація шахрая, який здійснює напад, і остання – дестабілізація ситуації в державі.

Суттєве зрушення, яке відбулося у сфері української кібербезпеки – законодавче врегулювання. 16 лютого 2017 року біло ухвалено рішення від 29.12.2016 року Радою національної безпеки і оборони України «Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації» № п0015525-16, за поточною редакцією від 16.02.2017 року [7]. 21 червня 2018 року набув чинності Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» № 2163-VIII, поточна редакція від 03.07.2020 року [5].

Відповідно до Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» № 80/94-ВР, захист інформації в системі — діяльність, спрямована на запобігання несанкціонованим діям щодо інформації в системі [6].

Система захисту інформації, як будь-яка система, повинна мати певні види власного забезпечення, спираючись на які вона буде виконувати свою цільову функцію. У зв'язку з цим, з'являється очевидна необхідність побудови моделі системи захисту інформації, яка розглянута на рисунку 1. Представлена модель описує сукупність об'єктивних зовнішніх і внутрішніх факторів і демонструє їх вплив на стан інформаційної безпеки на об'єкті та на збереження матеріальних або інформаційних ресурсів.

Як зазначає Ортинський В.Л., при аналізі інформаційних ризиків необхідно використовувати моделі системи інформаційної безпеки, засновані на міжнародних стандартах. Розглянемо певну модель, побудовану відповідно до стандарту (ISO 15408 "Загальні критерії оцінки безпеки інформаційних

технологій") і даних аналізу ризиків (ISO 17799 "Стандарт побудови ефективної системи безпеки"). Ця модель відповідає спеціальним нормативним документам із гарантування інформаційної безпеки, прийнятих в Україні, міжнародному стандарту ISO/IEC 15408 "Інформаційна технологія - методи захисту, критерії оцінки інформаційної безпеки", стандарту ISO/IEC 17799 "Управління інформаційною безпекою" і враховує тенденції розвитку вітчизняної нормативної бази з питань інформаційної безпеки [4, с. 114].

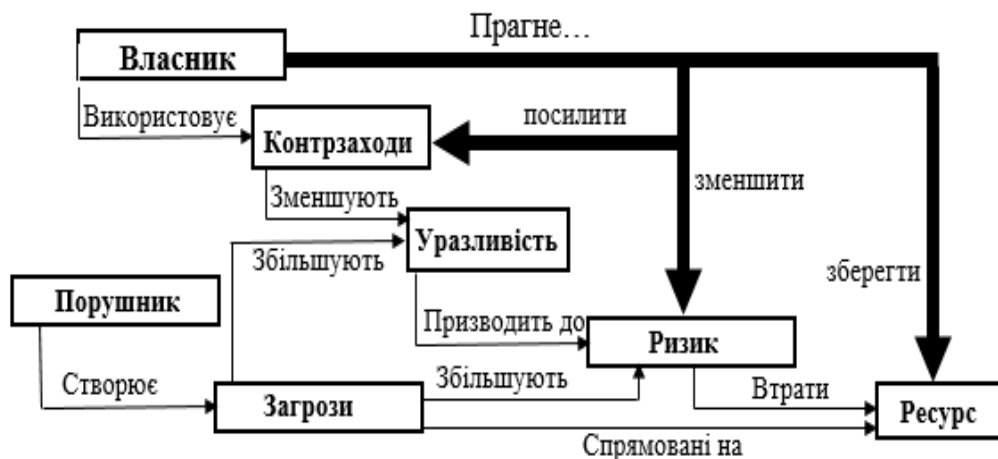

Рис. 1. Модель побудови системи захисту інформації сільськогосподарських підприємств [4, с. 114]

Ортинський В.Л. наголошує, що для побудови збалансованої системи інформаційної безпеки потрібно спочатку провести аналіз ризиків у сфері інформаційної безпеки. Потім визначити оптимальний рівень ризику для організації на основі заданого критерію. Систему інформаційної безпеки (контрзаходи) потрібно будувати так, щоб досягти заданого рівня ризику. Для захисту інформації потрібна не просто розробка приватних механізмів захисту, а реалізація системного підходу, що містить комплекс взаємопов'язаних заходів [4, с. 116].

В своїй праці Бурячок В.Л., Толюпа С.В, Хорошко В.О. звертають увагу на те, що головною метою будь-якої системи забезпечення інформаційної безпеки є створення умов функціонування підприємства, запобігання кіберзагроз його безпеки, захист законних інтересів підприємства від протиправних посягань, недопущення розкрадання фінансових засобів, розголошення, втрати, витоку, спотворення і знищення службової інформації, забезпечення в рамках діяльності установи [2, с 93].

Список використаних джерел

1. Бурячок В. Л., Толюпа С.В, Хорошко В.О. Інформаційний та кіберпростори. Проблеми безпеки, методи та засоби боротьби: навчальний посібник. К.: Наш формат, 2016. 176 с.

2. Бурячок В. Л., Толюпа С.В, Хорошко В.О. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: навчальний посібник. Київ: Наш формат, 2015. 288 с.

3. Класифікація загроз інформаційній безпеці. URL: <https://sites.google.com/site/infobezosob/klasifikacia-zagroz-informacijnij-bezpeci>

4. Ортинський, В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2009. 548 с.

5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.17 № 2163-VIII. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 18.10.2020).

6. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. Дата оновлення 04.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.10.2020).

7. Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2016 № п0015525-16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0015525-16#Text> (дата звернення: 18.10.2020).

8. Ткачук В. І., Яремова М. І. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7100>

Скрипник С.В., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

Використання суб'єктами господарювання комп'ютерних технологій нині залишається одним з найактуальніших питань, що потребує не лише постійного моніторингу для визначення переваги тих нових пропозицій, що часто з'являються на ринку, а й визначення їх місця в обліку і оподаткуванні на підприємстві. Зокрема, це стосується комп'ютерних програм і операцій з ними, адже цей об'єкт може приймати різний вигляд. Тому здійснюючи облікові процедури і оподаткування господарських операцій необхідно знати характеристику комп'ютерних програм.

Правове регулювання поняття комп'ютерної програми регламентоване ст. 420 Цивільного кодексу України [1], який відносить її до об'єктів права інтелектуальної власності, а також ст. 433 цього Кодексу та ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2], якими комп'ютерна програма визначена як набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах). Тобто комп'ютерна програма об'єктом авторського права.

Прийнято розрізняти комп'ютерні програми двох видів (рис.1).

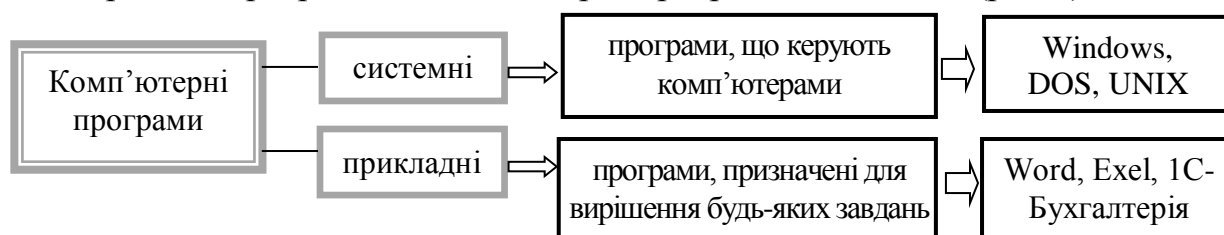

Рис. 1. Види комп'ютерних програм

Визначення комп'ютерної програми, які даються законодавчими актами, водночас засвідчують, що цей об'єкт відноситься до нематеріальних активів. Відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [3] нематеріальним активом у бухгалтерському обліку визнають немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Більш поглиблена характеристика нематеріальних активів наведена у Методичних рекомендаціях № 1327, якими, зокрема визначено, що нематеріальними активами вважають немонетарні активи незалежно від строку їх корисного використання (експлуатації), тобто строк корисного використання нематеріальних активів може бути меншим одного року. Однією із груп нематеріальних активів у П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» виділено групу «Авторське право та суміжні з ним права», до якої і

включені права на комп'ютерні програми, крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті. П(С)БО 15 «Дохід» [4] дається визначення роялті як будь-якого платежу, що отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торговою маркою, дизайном, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобовязань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкцією про його застосування № 291 для обліку наявності авторського права та суміжних з ним прав, у тому числі прав на комп'ютерні програми, передбачений субрахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права» до рахунку 12 «Нематеріальні активи». Тому цей субрахунок 125 використовують у тому разі, коли підприємство отримало майнові права інтелектуальної власності на комп'ютерні програми, до яких і належать право на використання комп'ютерної програми (тобто право на відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі комп'ютерної програми, її переробку, продаж тощо).

Водночас придбані ліцензії і комп'ютерні програми за П(С)БО 8 можуть відображатися у складі інших нематеріальних активів і обліковуватися на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи». Цей субрахунок використовують тоді, коли підприємство як кінцевий користувач отримало невиключне право на користування примірником комп'ютерної програми, проте у такого користувача немає права відтворювати (тиражувати) і продавати таку програму іншим особам. Придбані (створені) нематеріальні активи обліковують на балансі підприємства за первісною вартістю, яка складається із ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, в якому він придатний для використання за призначенням. Витрати підприємства з придбання нематеріальних активів відображають через субрахунок 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», що є характерним для необоротних активів, складовою яких і є нематеріальні активи.

Особливості відображення на рахунках бухгалтерського обліку придбаних комп'ютерних програм залежить від того, яким чином їх купують. Найчастіше комп'ютерні програми купують разом з обладнанням. Це так звана OEM-версія, яка розповсюджується разом з комп'ютером, або це операційна версія Windows, яка продається разом з ноутбуком. Такі особливості обліку у вітчизняних П(С)БО не відображені, хоча у міжнародних стандартах обліку на ці особливості є посилання. Таким випадком наприклад є, коли придбаний об'єкт не може функціонувати без конкретного програмного забезпечення, яке є його невід'ємною частиною і без якого він не може функціонувати. Тоді

комп'ютерна програма обліковується разом із об'єктом у складі основних засобів. У випадку, коли програмне забезпечення може бути відокремлене від об'єкта, для якого його придбали, його обліковують як нематеріальний актив. Хоча у практиці майже не зустрічається випадків придбання комп'ютерних програм у «чистому вигляді». Це пов'язано з тим, що такий об'єкт не може використовуватися без отримання відповідних майнових прав.

Відповідно до П(С)БО 8 на вартість комп'ютерних програм, що визнані нематеріальними активами, протягом строку їх корисного використання нараховується амортизація. Строк корисного використання комп'ютерних програм і метод їх амортизації встановлюється підприємством самостійно, виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигід. Якщо такі умови визначити неможливо, то амортизацію нараховують прямолінійним методом. В іншому випадку застосовують методи амортизації, передбачені П(С)БО 7 «Основні засоби». Водночас П(С)БО 8 зазначає, що для нематеріальних активів з невизначеним терміном корисного використання в бухгалтерському обліку амортизацію не нараховують. Але згідно вимог Податкового кодексу України (ПКУ) амортизація має бути нарахована. Тому для кожної придбаної комп'ютерної програми у розпорядчому документі необхідно зазначити строк її корисного використання.

Особливості оподаткування визначені ПКУ, яким встановлена ІТ-пільга, а саме операції постачання програмної продукції з 01.01.2013 р. і до 01.01.2023 р. звільняються від обкладення ПДВ. При чому однією із складових програмної продукції при застосуванні цієї пільги є результат комп'ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп'ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн-сервісів. Тобто, при купівлі комп'ютерних програм підприємства не мають права на податковий кредит з ПДВ. Щодо електронних версій періодичних видань друкованих ЗМІ вітчизняного виробництва, у тому числі записаних на електронних носіях (CD-, DVD-диск тощо), податковими органами зазначене оподаткування ПДВ у загальному порядку за ставкою 20 %.

Отже, проблеми обліку, оподаткування та використання комп'ютерних технологій потребують постійного моніторингу для визначення переваг нових пропозицій, що часто з'являються на ринку.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (у редакції від 31.03.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.93 р. № 3792-XII. (у редакції від 04.11.2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 р. № 242 (у редакції від 01.01.2015 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
4. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.99 р. № 242 (у редакції від 09.08.2013 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

Ткаченко О.С., к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро

ОБЛІК ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ В КОМП'ЮТЕРНІЙ СИСТЕМІ «1С: БУХГАЛТЕРІЯ 8.0»

У процесі здійснення експортно-імпортних операцій і проведення відповідних розрахунків, ефективність операцій в іноземній валюті суттєво коливається через недосконалість валютного ринку в Україні та девальвацію гривні, в умовах нестабільного економічного та політичного середовища. За таких умов пошук можливих шляхів підвищення ефективності операцій в іноземній валюті потребує максимального використання усіх наявних важелів впливу, в тому числі обліку та контролю як основних джерел інформації для прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень. Це відповідно зумовлює необхідність удосконалення облікового забезпечення операцій в іноземній валюті й відображення їхніх результатів у фінансовій звітності підприємств [2].

Валютні операції - це операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, включаючи операції з використання валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу, а також операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію країни та за її межі валютних цінностей [1].

При відображенні господарських операцій у бухгалтерському та податковому обліку оцінка іноземної валюти здійснюється за різними правилами. У першому випадку ці правила визначаються П(С)БО № 21 «Вплив змін валютних курсів» [5], у другому – Податковим кодексом України [4]. Причому вони розрізняються настільки, що у програмі ведуться два паралельних обліки операцій з іноземною валютою.

Для бухгалтерського обліку використовуються рахунки 302 «Каса в іноземній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та 314 «Інші рахунки в іноземній валюті». Аналітичний облік на всіх цих рахунках в обох обліках ведеться у розрізі субконто «Наші грошові рахунки».

Оскільки валютний курс схильний до коливання, виникають різниці між оцінками коштів, дебіторської та кредиторської заборгованості в іноземній валюті на дату здійснення господарських операцій, на дату балансу, на дату погашення заборгованості. Такі різниці називаються курсовими, і для їх відображення у бухгалтерському обліку згідно з Інструкцією № 291 використовують рахунки 714 «Дохід від операційної курсової різниці» та 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» [3].

Відображення витрат, пов'язаних зі зміною вартості валюти, у бухгалтерському обліку залежить від обраного методу обліку витрат. Якщо використовуються рахунки тільки класу 9, то це будуть рахунок 945 («Витрати від операційної курсової різниці») і рахунок 974 («Втрати від неопераційних курсових різниць»). Якщо використовуються рахунки класу 8 (або 8 і 9),

курсові різниці слід відображати на рахунках 84 («Інші операційні витрати») та 85 («Інші витрати»).

Податковий облік балансової вартості валюти ведеться програмою на забалансовому рахунку ВЛ («Балансова вартість валюти»). У податковому обліку валові доходи від перерахунку балансової вартості валюти і балансової вартості заборгованості відображають у складі інших доходів та витрат. Відповідні значення присвоєно однойменним константам (меню Операції – Константи).

Важливим і тривалий час проблемним було питання, пов'язане з визначенням балансової вартості валюти. Отже, при надходженні валюти її балансова вартість дорівнює сумі сплачених гривень, а якщо вона була придбана за іншу валюту – то балансовій вартості такої валюти. Якщо валюта отримана у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг), її балансова вартість визначається за курсом НБУ на день надходження. Якщо валюта придбана у минулому звітному періоді – за курсом НБУ на останній робочий день попереднього звітного періоду. Платники податків можуть вибрати, як визначити курс валюти, що вибуває: за індивідуальною вартістю чи середньозваженою.

Весь процес обліку операцій з іноземною валютою у програмі автоматизовано. Він починається із заповнення довідника валюти.

Для того щоб здійснити автоматичний розрахунок курсових різниць у бухгалтерському обліку та облік доходів (збитків) від зміни курсу іноземної валюти щодо курсу гривні, використовується інформація з довідника «Валюти» (меню Довідники – Валюти). Історія зміни курсу валют за датами зберігається у періодичних реквізитах Курс НБУ і Кратність.

Натиснення кнопки Історія у вікні списку викличе історію курсу валюти. Кнопки Додати, Змінити, Видалити на дату застосовуються для зміни записів. Перш ніж почати відображення операцій з іноземною валютою, треба пересвідчитися, що до програми введено курси валют за всі потрібні дати. Якщо який-небудь день пропущено, програма використовуватиме курс на попередній день. Оскільки багато підприємств використовують Інтернет, можна не заносити записи до довідника вручну, а завантажити курси валют із сайту finance.com.ua. Викликається завантаження натисненням кнопки Завантажити у формі довідника «Валюти».

Тепер розглянемо оформлення операцій з іноземною валютою поетапно. Важливо зазначити, що суть їх одна і та сама – проводяться вони в іноземній або у валюті звітності.

При купівлі валюти на міжбанківському валютному ринку треба відобразити її надходження на валютний рахунок підприємства і визначити вартість окремо у бухгалтерському та окремо у податковому обліку.

У податковому обліку балансовою вартістю валюти є сума гривень, сплачена платником податків у зв'язку з купівлею валюти. Перерахування коштів на купівлю валюти оформляється документом «Банківська виписка» за основним (гривневим) рахунком підприємства. При цьому дебетується рахунок 333 «Грошові кошти у дорозі у національній валюті».

Куплена валюта оприбутковується документом «Купівля валюти» (Документи – Валютні операції – Купівля валюти). Реквізити на закладці Основні містять інформацію про розрахункові рахунки, суму купованої валюти, її курс та комісійні банку. На закладці Додатково зібрано рахунки витрат і види витрат, на які відносять витрати і доходи, що виникають під час операції.

Застосування комп'ютерної системи «1С: Бухгалтерія 8.0» знижує трудомісткості обліку валютних операцій з одночасним підвищенням достовірності й оперативності інформації та своєчасне надання інформації, необхідної для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень і контролю.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. С. Теорія грошей: навчально-методичний посібник. Київ, 1996. 413 с
2. Гринь В.П., Комарова К.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю валютних операцій. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 17 (39). С. 21-24.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>.
4. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів» № 193 від 10.08.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>

Тращенко О.Л.

Науковий керівник - *Верезубова Т. О., д.е.н., професор*
Білоруський державний економічний університет,
м.Мінськ

СТРАХУВАННЯ КІБЕРРІСКОВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Цифрова економіка є новою формою управління економічними відносинами. Розвиток цифрової економіки в Республіці Білорусь знаходиться в руслі світових тенденцій. Цифрові процеси в діяльності банку стрімко розвиваються. В результаті це тягне за собою певні ризики в діяльності комерційних банків.

Можна вважати, що виникнення ризику, як явища, пов'язане з моменту історичного походження людини на Землі. Уже тоді земні істоти, могли передбачити всілякі небезпеки і намагалися йти від зайвих ризиків, часто ризикуючи самим життям.

Банківська система є істотним елементом національної та міжнародної економіки, так як виконує найважливіші функції накопичення і перерозподілу капіталу, а також зміни і регулювання розрахунків, забезпечуючи безперервність виробництва товарів і послуг, стимулюючи, таким чином, інвестиційну активність, споживання і попит [1, с. 34].

Для забезпечення ефективного розвитку та зростання галузей економіки необхідне стабільне функціонування банківської системи. Важливо не допускати виникнення кризових явищ усередині системи банку, щоб звести до мінімуму їх поширення в інші галузі економіки. Це визначає необхідність контролю і оптимізації ризиків, до яких схильна банківська система [2, с.82].

В умовах цифрової трансформації комерційних банків і, як наслідок, посилення конкуренції між ними з метою розширення клієнтської бази, потрібно розставити акценти ведення бізнесу по-новому. Процес глобалізації банківської системи істотно впливає на економічний розвиток країни. Сьогодні банківським сектором виконується безліч функцій: стабільність грошових одиниць, накопичення грошових коштів і їх перерозподіл, безперебійне функціонування платіжних систем і ін.

В результаті стабільність банківського сектора є найважливішою ланкою сталого розвитку економіки. В установах банку акумулюється велика кількість грошових коштів, а постійний розвиток нових технологій дає можливість шахраям завдавати відчутної шкоди. Для комерційних банків робота в умовах, що змінюються тягне за собою певні ризики.

Розвиток інформаційних технологій призвело до появи нових ризиків. Технології, соціальні мережі і покупки в Інтернеті грають ключову роль в тому, як більшість сучасних компаній ведуть бізнес і приваблюють потенційних клієнтів. Незважаючи на те, що ризики кібератак цілком реальні, багато компаній ще не знайшли оптимального засоби боротьби з ними. Зараз компанії всіх розмірів намагаються визначити і оцінити рівень вразливості своїх систем і застосовувати заходи реагування на постійно зростаючі цифрові загрози і

цілеспрямовані кібератаки. Це серйозна проблема, з якою корпораціям можуть допомогти впоратися страхові компанії.

Тому в умовах глобалізації для банківської сфери більш актуальною стає проблема страхування інформаційних ризиків (кіберрисков). Банківська діяльність завжди пов'язана з обробкою і зберіганням великої кількості конфіденційних даних: персональні дані про клієнтів, про їх вклади і про всі здійснюваних операціях.

Страхування відіграє роль стабілізатора соціальної та економічної ситуації в країні, економіці і бізнес-процесах. Комерційними банками страхування використовується як метод управління ризиками. Захист від банківських ризиків полягає в компенсації шкоди від несприятливих подій. Важливість страхування банківських ризиків обумовлена високим ступенем їх реалізації шляхом нейтралізації можливих втрат за допомогою страхових програм. Використання страхування необхідно для управління ризиків комерційних банків.

Кіберстрахування (англ. Cyber insurance) - страховий продукт для захисту бізнесу і фізичних осіб від ризиків, пов'язаних з користуванням інтернетом, зберіганням і обробкою даних в електронному вигляді, роботою з IT-інфраструктурою.

Сфера страхування кіберрисков в Республіці Білорусь поки що не вивчена досконально, не дивлячись на те, що давно вимагає свого розвитку. Ринок страхування кіберрисков - зростаюча частина сектора послуг страхування, які дозволяють компаніям і фінансовим установам захиститися від цифрових загроз.

Таким чином, для успішного управління кіберрисками банкам Республіки Білорусь слід провести ряд заходів:

- використовувати обладнання та програмне забезпечення до нього високого рівня безпеки;
- постійно оновлювати комп'ютерні системи і відповідні устрій-ства до них;
- комплексно здійснювати попереджувальні заходи для запобігання-обертання і знищення входять загроз у міру їх виникнення та ін.

Список використаних джерел

1. Іванов О.Б., Єгорова Е.А. Стан і напрями розвитку система внутрішнього аудиту, внутрішнього контролю та управління ризиками в компаніях з державною участю. *ЕТАП: Економічна Теорія, Аналіз, Практика*. 2017. № 6. С. 7-28.

2. Шаталова Е.П., Шаталов А.Н. Оцінка кредитоспроможності позичальників в банківському ризик-менеджменті: навч. посіб. Москва, 2012. 168 с.

7. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Алексеевко М. Д., д. е. н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
м. Київ

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ: ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Перевагою безготівкових розрахунків є швидкий, зручний та безпечний спосіб оплатити товарів та послуг, а також прозорість платежів. У світовій практиці на 2020-2024 роки Digital Banking дано позитивні прогнози щодо прийняття користувачами мобільних, онлайн- та мобільних банківських каналів, зростання обсягів транзакцій з оплати рахунків в Інтернеті та мобільних каналах [1].

Національний банк України підтримує розвиток безготівкових розрахунків і платіжної інфраструктури, встановлюючи правила для здійснення безготівкових розрахунків і гарантування їх безпеки та надійності. Національний банк зацікавлений в становленні безготівкової економіки і розвинутої платіжної інфраструктури; здійсненні прозорих, безпечних та надійних розрахунків; використанні інноваційних платіжних інструментів [2].

Розвиток інноваційних сервісів та безготівкових розрахунків позитивно впливає на оптимізацію сфери грошового обороту, вдосконалення його організації та структури пов'язано з мінімізацією можливостей розраховуватися готівкою та заохочення суб'єктів економіки до використання безготівкових інструментів. Ці інструменти сприятимуть вирішенню низки завдань на макро- та мікрорівнях. Розвиток безготівкових розрахунків сприятиме протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, зниженню суспільних витрат на забезпечення економічного обороту платіжними засобами, підвищенню ліквідності банківської системи. Водночас слід наголосити на підвищенні рівня захищеності систем як готівкових, так і безготівкових розрахунків, а також поглиблення відповідних знань та вмій не лише працівників банківських установ, але й у їхніх клієнтів.

Повна та безпечна інкасація готівкових коштів у клієнтів банків сприяє оптимальному задоволенню потреб економіки в готівці, дозволяє банкам збільшувати свої фінансові ресурси, за рахунок чого можуть розширювати активні операції і як наслідок забезпечувати зростання власних доходів. Спосіб інкасації своєї готівки кожний суб'єкт господарювання вибирає самостійно виходячи із вимог чинного законодавства, власних можливостей і потреб. Одним із способів інкасації є здавання готівки в банк самостійно підприємством. Приймання готівки через прибуткову касу банк здійснює протягом операційного дня. Однак самостійне здавання готівки вимагає не лише витрат, а й може бути небезпечним.

Вартість обслуговування підприємства інкасаторами залежить від низки

чинників, зокрема виду бізнесу, обсягу готівки, місця розташування об'єктів інкасації та їх кількості, часу заїзду інкасаторів, наявності у підприємства поточного рахунку у банку. Детальні умови інкасації готівки банки формують індивідуально з огляду на побажання клієнта та власних можливостей доцільності. Зокрема, банки вартість послуги з інкасації готівки визначають зокрема: як фіксовану суму за годину роботи інкасатора; як певну суму за одноразовий заїзд бригади інкасаторів; як певну суму на місяць з однієї точки інкасації.

Платіжні термінали самообслуговування досить зручний спосіб для мережі компаній із великою кількістю дрібних структурних підрозділів та незначними обсягами готівкової виручки. Співвідношення загальної кількості платіжних терміналів (контактних та безконтактних) до чисельності постійного населення України станом на 01 січня 2020 року становило 8,4 тис шт на 1 млн населення; чверть активних платіжних карток – безконтактні та токенизовані [3]. Проте регіональний розподіл термінальної мережі на території України залишається нерівномірним. За кількістю платіжних карток та платіжних пристроїв для їх обслуговування домінують Київ, Дніпропетровська та Харківська області. Найменша кількість платіжних пристроїв на одного жителя спостерігається на заході країни та в Луганський, Донецькій областях.

У торговельних мережах безготівкові операції з використанням безконтактних та токенизованих карток становили третину від загальної кількості та обсягу безготівкових операцій (по 36% кожний показник); 90% торговельних POS-терміналів забезпечують безконтактну оплату. Від початку 2019 року мережа торговельних POS-терміналів в Україні зросла на 19,7% – до 333,8 тис. од.; 90% торговельних POS-терміналів забезпечують можливість здійснення безконтактної оплати (станом на 01 січня 2019 року – 79,4%). Загалом за останні п'ять років кількість торговельних платіжних терміналів збільшувалася в середньому на 31 тис. штук за рік [3]. Тому поділяємо точку зору А. Олешка, що формування безготівкової економіки є невідворотним процесом для усіх суб'єктів міжнародних економічних відносин [4, с. 22].

Подальший розвиток та оптимізація інкасації готівкових коштів у клієнтів пов'язана із удосконаленням і розвитком безготівкових розрахунків, які вимагають вирішення питань розвитку безготівкової платіжної інфраструктури, регулювання розмірів комісійної винагороди для банків за проведення операцій з переказу коштів та інкасації готівки.

Список використаних джерел

1. Maynard Nick. Digital Banking. Deep Dive Data & Forecasting 2020-2024. URL: <https://www.juniperresearch.com/researchstore/fintech-payments/digital-banking-trends-report/market-sizing-forecasting/deep-dive-data-forecasting>.
2. Безготівкові розрахунки. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash>.
3. Розвиток безготівкових розрахунків позитивно впливає на фінансові звички українців. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozvitok-bezgotivkovih-rozrahunkiv-pozitivno-vplivaye-na-finansovi-zvichki-ukrayintsiv>.
4. Олешко А. А. Інноваційні тенденції розвитку безготівкової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10. С. 22-25.

Аверчева Н.О., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Галузь скотарства в Україні тривалий час знаходиться в кризовому стані – поголів'я і обсяги виробництва постійно скорочуються, змінюється структура виробництва на користь господарств населення, розбалансовуються зв'язки у системі виробники - переробні підприємства. Крім того, на ринку молока і молочної продукції посилюється тиск з боку імпоротної продукції, що загрожує національним виробникам і переробним підприємствам конкуренцією та впливом на цінову ситуацію [1].

Ця проблема обумовила актуальність і вибір теми дослідження, адже підвищення рівня рентабельності виробництва молока є основою конкурентоспроможності виробників на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Причинами скорочення обсягів виробництва молока в країні є:

- негативна динаміка поголів'я корів - на кінець 2019 р. їх чисельність в усіх категоріях господарств становила 1788,5 тис. голів, що у 2,8 рази менше, ніж у 2000 р. та на 17,5 % менше показника 2015 р.;
- низький рівень продуктивності корів - не зважаючи на позитивну динаміку (від 2359 до 4976 кг на одну голову в рік в усіх категоріях господарств за період 2000-2019 рр.) надій на одну корову вдвічі менший, ніж у провідних країнах світу і приросту продуктивності не вистачає, щоб компенсувати щорічне скорочення поголів'я, тому з кожним роком скорочується виробництво молока;
- лібералізація імпорту (відсутність квотування та низькі ставки імпортного мита), призводить до зростання конкуренції з боку імпоротної молочної продукції;
- висока вартість кормових ресурсів для скотарства, обмеженість природних кормових угідь з дешевою складовою кормових раціонів, спричиняють відмову більшості господарств від утримання корів і великої рогатої худоби.

Дослідження динаміки обсягів виробництва молока за категоріями господарств свідчить про наступне:

- динаміка виробництва має негативний тренд - обсяги виробництва скоротилися за 2000-2019 рр. від 12657,9 до 9663,2 тис. т - на 23,7 %;
- у підприємствах і господарствах населення спад становить 25,6 та 22,9 % відповідно;
- фермерські господарства збільшили виробництво втричі, але їх частка становить лише 7,6 % в категорії підприємств;
- основними виробниками виступають господарства населення і забезпечують 71,8 % від загального обсягу, проте більшість з них виробляють

молоко для задоволення власних потреб, характеризуються низьким рівнем товарності і якості продукції, виконанням більшості технологічних процесів на основі ручної праці, з порушенням технологічних і санітарно-гігієнічних вимог.

Тому господарства населення, щоб стати конкурентоспроможними на ринку молока і молочної продукції, повинні пройти етапи об'єднання зусиль із владними структурами з метою створення міцної кормової бази, кооперації у сфері забезпечення високопродуктивним поголів'ям і ветеринарними препаратами, створення стабільних маркетингових каналів збуту на основі співпраці з переробними підприємствами або налагодження власної переробної бази і торговельної мережі.

Вирішити нагальні питання розвитку молокопродуктового комплексу спроможні виробники, які ведуть бізнес на високо інтенсивній основі, мають достатньо ресурсів для впровадження сучасних технологій утримання поголів'я, забезпечення повноцінної годівлі, ефективних методів організації і мотивації праці, ефективної системи менеджменту. Бізнес-орієнтовані молочнотоварні ферми інвестували значні кошти (\$6-\$10 тис. в одне стійло місце), з метою підвищення ефективності виробництва продукції. На основі використання наявної матеріально-технічної бази такі підприємства залишаються на ринку і забезпечують стабільні обсяги виробництва молока і відповідний рівень якості. Більше того, у першому півріччі 2020 р. молочнотоварні ферми забезпечили переробку навіть більшого обсягу молока, ніж у попередньому 2019 р.

Рівень рентабельності виробництва молока в аграрних підприємствах за період дослідження зростає від 1,8 до 20,6 %, що є досить позитивною тенденцією. Проте, досягнення 20 % рентабельності недостатньо для розширеного ведення бізнесу і залучення значних інвестиційних ресурсів. Крім того, ринкова ситуація 2020 р. відзначається рядом негативних процесів, які впливатимуть на формування рентабельності: у період карантину попит на молочні продукти у торговельній мережі зменшився через зниження купівельної спроможності населення, не працювали тривалий час бюджетні установи, була обмежена робота готельно-ресторанного бізнесу. Молочний бізнес втратив споживачів і фінансові ресурси, які могли бути залучені від продажів. Експерти прогнозують падіння дохідності виробленого молока до 1-17%. Причому 17% зможуть досягти високопродуктивні господарства, які забезпечують надої понад 9 тис. кг на корову і мають необхідні інвестиції на переобладнання ферм. Таких підприємств серед загальної кількості - до 30%. Решта на сьогодні балансують на межі лише 1% маржинальності та перебувають перед непростим для себе вибором щодо подальшого розвитку галузі [2].

Негативно впливають на рівень рентабельності виробництва та економічний стан галузі нестабільність та загрози державних програм підтримки молочного скотарства, реформи ринку земель без чіткого механізму захисту та підтримки молочнотоварних ферм та надання їм гарантій збереження земельних ресурсів та кормових угідь.

У зв'язку із несприятливими погодними умовами у 2020 р. південні і

центральні регіони потерпали від засухи, що привело до проблеми заготівлі грубих кормів. Через неврожай якість кукурудзяного силосу, сіна, інших грубих кормів для скотарства низька, тому господарствам складно збалансувати енергетичну цінність раціонів, що також приведе до зростання собівартості молока і відповідного зниження рентабельності.

Проблема підвищення рентабельності виробництва молока в Україні постає перед кожним підприємством. Ціни на складові кормів для розвитку галузі зростають постійно, тому собівартість молока-сировини також зростає. Керівники молочних ферм та комплексів часто вдаються до здешевлення кормових раціонів, що негативно позначається на продуктивності корів. Здешевити раціони при зростанні ринкових цін на складові концентрованих кормів (зернові та продукти переробки технічних культур) без втрат продуктивності корів та зниження рівня рентабельності молока неможливо.

Важливо звернути увагу на оптимізацію та ефективність використання трудових ресурсів, впровадження ресурсозберігаючих технологій, інвестування в системи, що забезпечують відповідність стандартам якості молока на рівні вищого гатунку. Підвищення рівня продуктивності корів (надій менше 22 л в день - збиткове виробництво) на основі використання високопродуктивних порід має позитивний вплив на показники прибутковості галузі.

Отже, критичні показники розвитку, низький рівень рентабельності свідчать про необхідність втручання з боку держави та сприяння розвитку молочної галузі. В першу чергу, важливо урегулювати земельні питання на законодавчому рівні - закріпити пільгове пріоритетне право купівлі сільськогосподарських земель для господарств, які у своєму складі мають молочнотоварну ферму. Це дійсно забезпечить механізм і стане поштовхом до подолання стрімкого падіння поголів'я і виробництва молока, відновлення позитивної динаміки в галузі.

Список використаних джерел

1. Україна стала нетто-імпортером молока та молочної продукції. URL: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/ukraina_pereyshla_v_status_nettoimportera_molochnoi_produktsii# (дата звернення 15.10.2020).

2. 10 вимог бізнесу до уряду для реабілітації молочної галузі. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/805-10-vimog-biznesu-do-uryadu-dlya-reabilitatsiyi-molochnoyi-galuzi> (дата звернення 10.10.2020).

3. Чагаровський В.П. Представники тваринництва поставили уряду чіткі вимоги для розвитку галузі. URL: <https://agropolit.com%2Fblog%2F416-predstavniki-tvarinnitstva-postavili-uryadu-chitki-vimogi-dlya-rozvitku-galuzi> (дата звернення 10.10.2020).

4. «Сільське господарство України» за 2019 рік: статистичний збірник. // Державна служба статистики України. Відп. за вип. О. Прокопенко. Київ, 2020. 230 с.

Білоус О.В.,
Науковий керівник – *Морозов Р.В., д.е.н., професор*
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СТИМУЛЮЮЧОГО ТАРИФОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Сучасні тенденції розвитку енергетичної та комунальної сфери спрямовані на виконання стратегічних цілей орієнтованих на європейську інтеграцію України, членство у Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі.

Досліджуючи стан водопровідно-каналізаційної галузі країни, використовуючи методи порівняльного аналізування рівнів ефективності компаній (бенчмаркінгу), якість послуг, які надаються підприємствами водопостачання та водовідведення, можна стверджувати, що теперішній стан галузі не в повній мірі відповідає сучасним світовим стандартам. Зазначене обумовлюється в першу чергу незадовільним технічним станом та високим рівнем зношеності основних фондів підприємств централізованого водопостачання та водовідведення; застосуванням застарілих технологій та обладнання у водопровідно-каналізаційних системах; високим рівнем витоків та неврахованим втратам води.

Нині окремої уваги потребує той факт, що при відносно стабільній тенденції до зниження обсягів споживання послуг, високим залишається рівень використання установлених виробничих потужностей систем і обладнання та, відповідно, висока енергоємність виробництва послуг із водопостачання та водовідведення.

Дослідження доцільно розпочати з узагальнення і уточнення сутності стимулюючого регулювання (рис. 1).

У водопровідно-каналізаційній галузі тарифи встановлюються на довгостроковий період (три або п'ять років). Тарифи враховують: цільові завдання суб'єкту господарювання щодо скорочення втрат в мережах та впровадження енергозберігаючих технологій; завдання з підвищення загальної ефективності шляхом скорочення неефективних операційних витрат; забезпечення належної якості централізованого водопостачання та водовідведення; інвестиції в системи водопостачання та водовідведення для їх оновлення.

Стимулююче тарифоутворення або RAB-регулювання – система довгострокового тарифоутворення, основною метою якої є залучення інвестицій в розвиток і модернізацію мережевої інфраструктури.

Вперше методика тарифоутворення на основі регульованої бази інвестованого капіталу (RAB) була застосована в Великобританії в кінці 80-х роках минулого століття. В середині 90-х років XX ст. на RAB-регулювання перейшло більшість країн Західної Європи, Канада, США, Австралія.

Європейський союз у 2002 р. зобов'язав країни Східної Європи застосовувати RAB при встановленні тарифів для монополій і на RAB-регулювання перейшли Чехія, Словаччина, Угорщина, Польща, Румунія, Болгарія та ряд інших держав. Впровадження RAB-регулювання в Україні передбачено Угодою про асоціацію України з ЄС в частині імплементації Директиви 2009/72/ЄС.

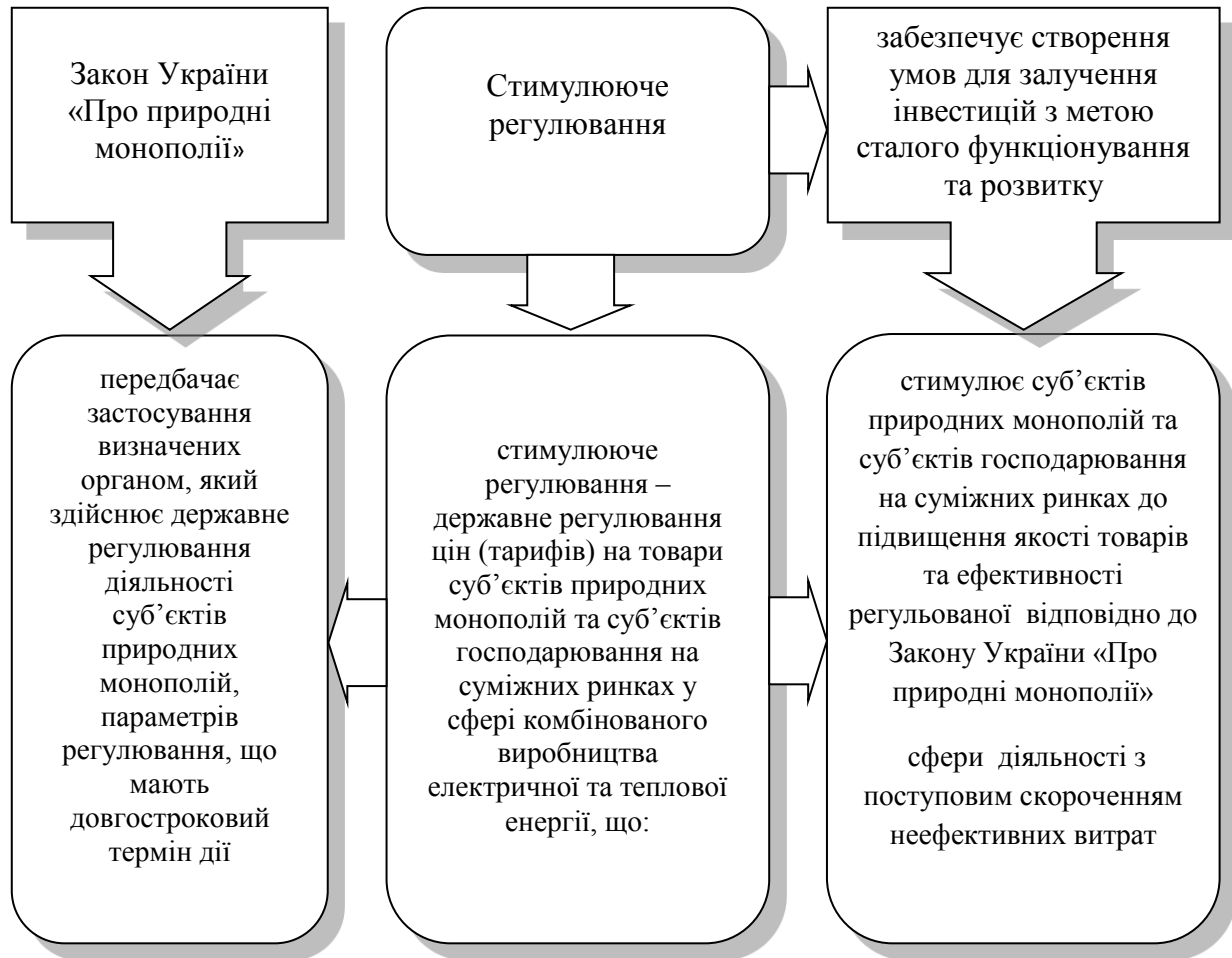

Рис. 1. Сутність стимулюючого регулювання

Наразі в світовій практиці широко використовуються нові методи регулювання природних монополій (RAB-регулювання). Стимулююче регулювання виявилось досить ефективним (світові компанії знизили свої операційні витрати у декілька раз, що сприяло зниженню тарифів та зменшенню навантаження на споживачів). Відтоді провідні економісти вважають систему RAB-регулювання зразком тарифного регулювання у світі, в першу чергу для розподільчих електричних мереж, систем водопостачання і зв'язку. Основною метою RAB-регулювання є залучення інвестицій в розширення і модернізацію інфраструктури. Світова практика показала, що регулювання тарифів на основі методології RAB має ряд переваг для компаній і споживачів перед діючою зараз системою «витрати плюс».

Вищевикладене дає змогу стверджувати, що перехід до тарифоутворення на послуги на засадах стимулюючого регулювання є найбільш оптимальним

для підприємств ВГК.

Так, стосовно сфери централізованого водопостачання та водовідведення у Звіті НКРЕКП, який щорічно затверджується на виконання вимог статті 14 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» [1], висвітлено, що основним джерелом інвестицій у 2018 р., як і впродовж попередніх років, була амортизація в обсягах, що передбачені структурами тарифів (65% від загального обсягу інвестування). Також залучались кошти за рахунок прибутку, передбаченого у структурі тарифів ліцензіатів.

Зазначимо, що обсяг виробничих інвестицій з прибутку визначається в розмірах, що є необхідними для поступового відновлення мереж (покращення функціонування підприємств водопровідно-каналізаційного господарства) та з урахуванням потреб щодо виконання фінансових зобов'язань ліцензіатів перед міжнародними фінансовими організаціями.

Стосовно переходу до стимулюючого регулювання у 2018 р. в НКРЕКП продовжено підготовчу роботу із запровадження механізмів тарифоутворення на принципах стимулюючого регулювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення, розпочату у 2016 р. в рамках співпраці з Проектом USAID «Муніципальна енергетична реформа в Україні», коли були розроблені й погоджені Головою НКРЕКП Концепція та План дій щодо запровадження стимулюючого регулювання у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення.

У 2018 р. зусилля були спрямовані на виконання завдань, передбачених Планом дій. Нормативна база Упродовж 2018 р. проводились консультації для ліцензіатів НКРЕКП щодо застосування нормативної бази запровадження стимулюючого регулювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення – чотирьох постанов НКРЕКП:

- «Про затвердження Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання» від 14.09.2017 р. № 1132 [2];

- «Про затвердження Процедури встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання» від 14.09.2017 р. № 1133 [3];

- «Про встановлення регуляторної норми доходу на регуляторну базу активів для суб'єктів природних монополій, що провадять (мають намір провадити) господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення» від 14.09.2017 р. № 1134 [4];

- «Про затвердження Порядку визначення регуляторної бази активів суб'єктів природних монополій, що провадять (мають намір провадити) господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення» від 14.09.2017 р. № 1135 [5].

Аналіз чинного вітчизняного законодавства дозволяє визначити ключові механізми тарифоутворення. Ключовими механізмами тарифоутворення, що ґрунтуються на принципах стимулюючого регулювання є: встановлення довгострокових тарифів; встановлення ліцензіатам цільових завдань щодо

скорочення витрат і втрат води, витрат електроенергії та цільових показників якості; стимулювання ліцензіата до скорочення неефективних операційних витрат; формування регуляторної бази активів та доходу на неї, використання якого є цільовим.

У дослідженні доведена важливість застосування стимулюючого тарифоутворення у сфері централізованого водопостачання та водовідведення. Важливим аргументом на користь розвитку стимулюючого тарифоутворення у сфері централізованого водопостачання та водовідведення є той факт, що формування тарифів на принципах стимулюючого регулювання – це сучасний та дієвий підхід до регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, що добре зарекомендував себе в міжнародній регуляторній практиці, оскільки спонукає підприємства до ефективного використання ресурсів та підвищення ефективності діяльності в цілому. Тарифна методологія RAB-регулювання спрямована в основному на перехід до тарифів, що відображають вартість послуг та забезпечує стимули для інвестицій в модернізацію та розширення мережевої інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22 вересня 2016 р. № 1540-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>

2. Про затвердження Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання: Постанова НКРЕКП від 14 вересня 2017 № 1132 / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1132874-17>

3. Про затвердження Процедури встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання: Постанова НКРЕКП від 14 вересня 2017 № 1133 / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1133874-17>

4. Про встановлення регуляторної норми доходу на регуляторну базу активів для суб'єктів природних монополій, що провадять (мають намір провадити) господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення: Постанова НКРЕКП від 14 вересня 2017 № 1134 / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1134874-17>

5. Про затвердження Порядку визначення регуляторної бази активів суб'єктів природних монополій, що провадять (мають намір провадити) господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення: Постанова НКРЕКП від 14 вересня 2017 № 1135 / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1135874-17>

Діденко О.Л.,
Науковий керівник – *Вдовенко Л.О., д.е.н., професор*
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ПРОБЛЕМИ РИНКУ ДЕПОЗИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В умовах постійних змін в економіці важливо забезпечення ефективного функціонування банківської системи з достатньою ресурсною базою для здійснення діяльності комерційними банками.

Від ефективності ресурсної політики банку залежить його стійкість та спроможність генерувати капітал з метою розширеного відтворення економіки країни. внутрішня проблема нестачі фінансових ресурсів українських банків пояснюється їх неефективним управлінням, що ускладнюється цілою низкою зовнішніх факторів на рівні держави [1, с.661].

Формування депозитного портфеля є головним продуктом депозитної політики комерційного банку. Склад депозитного портфеля є відображенням ідеальної конструкції депозитної політики, основними заходами якої є формування його пропорцій. Нині особливе значення надається постійному моніторингу клієнтської бази, в рамках якого відстежується загальна кількість клієнтів, сума коштів на їх рахунках, розподіл коштів за видами вкладів, динаміка відкриття і закриття рахунків за визначений період тощо. Детальніший аналіз стану клієнтської бази передбачає виділення окремих сегментів клієнтської бази за тими чи іншими критеріями.

Нарощення комерційними банками депозитних ресурсів є важливою складовою зростання економіки країни. Тому актуального значення набуває ґрунтовне дослідження стану депозитного ринку України та чинників впливу на рішення потенційних вкладників щодо розміщення депозитів.

Залучаючи кошти на депозитні рахунки, комерційний банк прагне розміщувати отримані ресурси так, щоб максимізувати прибутки та мінімізувати витрати, що зазнає банк під час залучення коштів, тому перед ним постає необхідність постійного пошуку шляхів та методів зменшення витрат. Підтримка ліквідності банку є запорукою його стійкості, оскільки банк, який володіє достатнім рівнем ліквідності, може з мінімальними затратами виконувати свої функції. Напрями депозитної політики сприяють розвитку депозитних операцій банку, підвищують їх ефективність та зменшують витрати у процесі залучення ресурсів [2, с.743].

Аналіз показав, що спостерігаємо зменшення кількості комерційних банків з 117 (станом на 01.01.2016 р.) до 75 (станом на 01.01.2020 р.) у банківській системі України. Така ситуація пов'язана із тривалим процесом виведення банків з ринку, що й привело до неодночасного зменшення кількості банків та їхньої ресурсної бази.

Кількість платоспроможних банків скоротилася протягом ІV кварталу 2019 року до 75 внаслідок приєднання Укрсоцбанку до Альфа-банку. Частка чистих активів державних банків (з Приватбанком) зросла на 1,0 в. п. до 55,2%,

депозитів фізичних осіб скоротилася на 1,0 в. п. до 61,6%. Групи приватних та іноземних банків збільшили частку депозитів населення на 0,5 в. п. кожна [3].

Ринок депозитів знаходиться у постійному русі, тому банк повинен аналізувати економічні явища, процеси, а також фактори, які впливають на можливість залучити максимальний обсяг вільних грошових коштів фізичних та юридичних осіб. Стратегічні інструменти управління депозитами банку включають заходи, спрямовані на зміцнення його позицій на депозитному ринку, що передбачає врахування всього комплексу чинників, які створюють зовнішнє середовище для банківської діяльності. Тактичні інструменти управління депозитними операціями у банку включають заходи поліпшення внутрішньої організації депозитної діяльності банків [4, с.55].

Нині основними проблемами ринку депозитних послуг є:

- відсутність загальної узгодженої політики монетарного, фінансового та фіскального секторів економіки;
- низький рівень приросту ВВП;
- падіння рівня життя населення та скорочення обсягів виручки підприємств реального сектору економіки;
- високі інфляційні очікування суб'єктів господарювання тощо.

Встановлено, що значна частка залучених депозитних ресурсів має безстроковий чи короткостроковий характер і характеризується значними темпами росту, що є проблемою при формуванні та реалізації депозитної політики комерційних банків. Від того, наскільки банки приділятимуть увагу процесу формування та використання ресурсів, тобто управління ними, залежить їх можливість ефективно виконувати банківські операції та надавати банківські послуги, а також фінансова стійкість банківської системи в цілому.

Крім того, слід удосконалити систему регулювання захисту коштів фізичних осіб та юридичних осіб, забезпечити доступність та правдивість інформації банківських установ щодо їх фінансового стану, покращити якість обслуговування клієнтів за рахунок використання нових інформаційних технологій у банківській сфері та підвищення кваліфікації фахівців банку, що сприятиме підвищенню ділової репутації банківських установ і збільшить довіру до банківської системи в цілому.

Список використаних джерел

1. Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М., Василенко В.В. Дослідження депозитного портфелю як інструменту ресурсної політики банку. *Молодий вчений*. 2018. № 3 (55) березень. С.660-664.

2. Кочетигова Т.В. Федоренко В.С. Економічна сутність та принципи депозитної політики банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*.- 2017. Випуск 17. С.734-737.

3. Огляд банківського сектору Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_202002.pdf?v=4

4. Волкова Н.І. Удосконалення управління залученими депозитними ресурсами банку. *Економіка і організація управління*. 2016. № 1 (21). С. 53-59.

Дзюба Ю.М.,
Науковий керівник – *Вдовенко Л.О.*, д.е.н., професор
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

РОЛЬ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ

В банківській сфері зростає роль та значення споживчого кредиту для потреб населення, а його активізація є вигідною як для банків так і для соціально-економічного розвитку країни. Завдяки кредитуванню на споживчі потреби підвищується платоспроможний попит населення, їх життєвий рівень, що впливає на розвиток економіки країни, полегшуючи процес реалізації продукції, прискорюючи отримання прибутку і надходження доходів до Державного бюджету.

У макроекономічному плані споживчий кредит збільшує сукупний платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що стимулює розширення обсягів їх виробництва. Значне зростання обсягів споживчого кредиту в Україні стало важливим чинником розвитку банківської системи й економіки загалом. Водночас споживче кредитування пов'язане з високими ризиками, перш за все, кредитними, що може спричинити кризові явища у банківській системі через погіршення якості кредитного портфеля [1].

До переваг споживчого кредиту можемо віднести збільшення сукупного платоспроможного попиту на споживчі товари й послуги, який стимулює розширення виробництва в умовах ринкової економіки, де платоспроможний попит є основним чинником економічного зростання; прискорення обігу грошових коштів, що призводить до стимулювання фінансово-банківської галузі; розширення споживчого кредиту сприяє формуванню цивілізованих відносин на споживчому ринку країни [2, с. 81].

Споживче кредитування є однією з найпоширеніших сфер діяльності банківського сектору. Загальновідомо, що велика кількість споживчих кредитів разом з низькими ставками за такими кредитами стимулює розвиток економіки. В Україні рівень споживчого кредитування постійно зростає. Зокрема, у 2018 р. темпи зростання на ринку споживчих кредитів становили близько 40%, у порівнянні з 2017 р. [3].

Стрімкий розвиток споживчого кредитування створює можливість високих заробітків, проте водночас супроводжується низкою ризиків:

- населення з низькими доходами більш активно позичає – його боргове навантаження стрімко зростає;

- в умовах високої конкуренції банки знижують вимоги до позичальників, щоб зберегти динаміку їх припливу, тож профіль усередненого клієнта погіршується;

- споживче кредитування стимулює попит на імпорт, що створює додаткові ризики для платіжного балансу.

Банки недостатньо консервативно оцінюють ризики за незабезпеченими

споживчими кредитами. Оцінки ймовірностей дефолтів та втрат у разі дефолтів навіть у поточних макроекономічних умовах є заниженими. Попри те, що рівень проникнення таких кредитів на сьогодні є меншим, ніж 5% від ВВП, темпи їх зростання є вкрай високими.

За дев'ять місяців 2019 року відношення нових споживчих кредитів до приватного споживання сягнуло майже 9%. Кредитування стає помітним чинником внутрішнього споживання. Щоб не допустити накопичення системних ризиків, НБУ планує запровадити підвищені ваги ризику для таких кредитів від початку 2021 року.

Зростання доходів населення викликало неабиякий споживчий сплеск роздрібногo кредитування. Усереднені показники закредитованості населення низькі, проте через активне залучення коротких споживчих позик суттєвим є боргове навантаження домогосподарств із низькими доходами. Приплив вкладів населення в банки залишається зіставним із динамікою зростання номінальних доходів. Поступово завдяки підвищенню добробуту зростатиме схильність населення до заощаджень.

Подальший розвиток споживчого кредитування в Україні має бути спрямований на: удосконалення нормативно-правової бази у сфері кредитування фізичних осіб; здешевлення споживчих кредитів; комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників із застосування скоринг-систем, що спростить процедури отримання споживчого кредиту; створення нових кредитних продуктів для населення.

Не менш важливим для підвищення ролі споживчого кредитування в забезпеченні соціальних потреб населення є можливості розширення об'єктів кредитування та диференціації умов надання позик, а також контроль зі сторони банків за ризиками, що супроводжують кредитування з метою уникнення загроз для фінансової стабільності в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Вовчак Ольга Дмитрівна, Антонюк Оксана Іванівна Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності. *Європейські перспективи*. № 2. 2016. С.143-257.
2. Захаркін О.О., Мякота Т.С. Шляхи оптимізації споживчого кредитування в Україні в умовах фінансово-економічної кризи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*: збірник наукових праць. 2010. № 1 (8). С. 79-84.
3. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/spozhivche-kredituvannya-ponovomu-ch>

Довганюк Н. Є.,
Науковий керівник – *Свірський В. С.*, к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

УПРАВЛІННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ НАСЕЛЕННЯ

Фармацевтична галузь – соціально важлива сфера народного господарства, від стану якої залежить як національна безпека країни, так і здоров'я нації у цілому. Це одна з найважливіших і впливових галузей у світовій економіці, що відноситься до найбільш високотехнологічних, ресурсоемких і наукомістких її секторів [1].

На сучасному етапі розвитку фармацевтичного ринку в Україні актуальними є така організація та управління функціонуванням фармацевтичного сектору, яка б забезпечила належний рівень якості та ефективності лікування і профілактики захворювань населення. Досягти цього можливо за умови створення відповідної законодавчої бази, яка б регулювала діяльність фармацевтичних підприємств, розробку національної політики у фармацевтичній сфері при визначенні основних пріоритетів у медикаментозному забезпеченні населення ліками [2]. Реалізація вищезгаданого має сприяти покращенню громадського здоров'я, збільшенню тривалості і якості життя населення. Відтак особливої актуальності набуває проведення досліджень щодо обґрунтування напрямків удосконалення управління існуючої в Україні системи організації фармацевтичного забезпечення населення.

Різноманітним аспектам розвитку фармацевтичного ринку присвячено чимало досліджень відомих вчених, зокрема Громовика Б. П., Гали Л. О., Трохимчука В. В., Заліської О. М., Загорія В. А., Сятині М. Л., Шматенка О. П., Бушуєвої І. В., Гудзенка О. П., Толочка В. М., Волоха Д. С., Давтян Л. Л. та ін. Разом з тим, проблематика управління фармацевтичним забезпеченням населення потребує додаткового дослідження. Зокрема, потребують додаткового розгляду такі проблеми організації фармацевтичного обслуговування: брак ефективних аптечних закладів, кадрові проблеми; відсутність єдиних підходів до розміщення аптечних закладів, неповний і не стандартизований перелік фармацевтичних послуг.

Основними критеріями ефективності управління і організації фармацевтичного забезпечення населення є вирішення таких соціальних проблем: доступність ліків для населення, безпечність, якість та ефективність лікування. Утім, стихійна інтеграція вітчизняної фармації у ринкові умови разом з позитивними кроками в Україні призвела до зайвої комерціалізації та зниження її соціальної ефективності.

Упродовж останніх років з метою вирішення нагальних питань функціонування фармацевтичного сектору прийнято цілу низку державних нормативно-правових актів з питань розробки, виробництва й обігу ліків. Утім, існує ще багато проблем, які потребують наукового обговорення та вирішення

на державному рівні. Світовий досвід свідчить про те, що розвиток фармацевтичного забезпечення населення на засадах сімейної медицини є одним із найефективніших механізмів підвищення ефективності роботи аптечних закладів, як з погляду впливу на здоров'я населення, так і раціонального використання ресурсів системи охорони здоров'я. Формування в Україні системи інституту «сімейного фармацевта» в умовах впровадження сімейної медицини дозволить значно підвищити рівень надання якісної та ефективної медичної та фармацевтичної допомоги.

Пріоритетними завданнями управління фармацевтичним забезпеченням населення у сфері виробництва препаратів і насичення ринку є створення рівних умов при виробництві та реалізації ліків, посилений контроль за їх реєстрацією та обігом. Гармонізація основних технічних вимог з вимогами Європейського Союзу сприятиме захисту українського виробника фармацевтичної продукції від конкуренції з низькоякісною фармацевтичною продукцією. Поряд з розвитком і удосконаленням системи контролю якості ліків пріоритетним стратегічним завданням управління розвитком фармацевтичного сектора є системи забезпечення якості на всіх етапах. Для підвищення якості, конкурентоспроможності та розширення асортименту вітчизняних лікарських препаратів, слід сприяти дослідженням щодо розробки нових ліків у закладах вищої освіти, наукових установах, підприємствах хімічної та фармацевтичної промисловості; проводити роботу із забезпечення виробництва інноваційним обладнанням.

Інша важлива розвиток фармацевтичного забезпечення населення – підготовка кадрів. Це важливий компонент ресурсного потенціалу фармацевтичної допомоги, яка заснована на знаннях, досвіді, навичках, компетенціях як персоналу, так і організації в цілому. Кадрове забезпечення є базою для більш ефективного використання всіх інших видів ресурсів фармацевтичних підприємств і установ для забезпечення сталого інноваційного, соціально-економічного розвитку як окремої компанії, так і фармацевтичної галузі в цілому. Підготовка якісних кадрів потребує розвитку фармацевтичної освіти, поліпшення матеріально-технічної бази закладів освіти, які готують фахівців для фармацевтичних підприємств, розширення науково-практичного напрямку їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Dolgin E. Big pharma moves from 'blockbusters' to 'niche busters'. *Nat. Med.* 2010. Vol. 16, N 8. P. 837.

2. Концепція розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011-2020 роки. Наказ МОЗ України від 13.09.2010 р. № 769 зі змінами, внесеними наказом МОЗ України від 27.03.2013 р. № 242 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0769282-10#Text>

Макухіна С. В.
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ДІЛОВА АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ В БІЗНЕС- СЕРЕДОВИЩІ ТА КАР'ЄРНОМУ ЗРОСТАННІ ОСОБИСТОСТІ

Новітні тенденції розвитку системи освіти в Україні значно вплинули на модернізацію вищої мовної освіти в контексті Європейського простору. З прискоренням глобалізації і поширенням міжнародних ділових зв'язків України з іншими державами на політичному та економічному рівнях зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах не лише в окремих галузях, а й здатних орієнтуватися в діловому світі, в галузі міжнародної економіки та бізнесу.

Інтеграція в світовий культурний, освітній і економічний простір вимагає якісної підготовки фахівців, здатних до успішної професійної діяльності в межах світової спільноти. Нові умови життя, нові вимоги до майбутнього фахівця, нові прийоми прийняття на роботу вимагають удосконалення підходів до підготовки сучасного фахівця. В цьому контексті володіння іноземною мовою, насамперед англійською, як мовою міжнародного бізнесу, стає необхідністю для людини. У зв'язку з цим перед сучасними вузами ставиться завдання дати фахівцям мовну підготовку, адекватну вимогам сучасного економічно розвиненого суспільства; розвивати професійно-спрямовані комунікативні навички майбутніх фахівців, які дозволять їм успішно вести міжнародний бізнес, вільно спілкуючись іноземною мовою.

Отже, сьогодні істотно змінюються вимоги до володіння іноземною мовою фахівцями всіх рівнів, першорядного значення набувають практичні навички, що передбачають знання ділової мови в усному та писемному мовленні, вміння використовувати іноземну мову у своїй професійній діяльності. На сьогодні вимоги сучасності до фахівців підвищуються рік у рік і включають не лише високий рівень знань та вмінь за фахом, але й володіння іноземною мовою на відповідному рівні. Це пов'язано з тим фактом, що сучасний фахівець отримує нову фахову інформацію через іноземні джерела. Сьогодні вивчення іноземних мов сприяє реалізації таких напрямків професійної діяльності, як ознайомлення з новими технологіями, науковими гіпотезами і тенденціями, видатними інноваціями в галузі техніки; встановлення контактів з іноземними партнерами, фірмами, підприємствами, навчальними закладами; підвищення рівня професійної компетенції фахівців. Володіння іноземною мовою вже є не ознакою престижу, а потребою сучасного фахівця. Найширшою категорією тих, хто вивчає ділову англійську мову, є студенти вищих навчальних закладів економічного профілю, оскільки саме вони утворюють економічну та ділову еліту країни, увійдуть до числа тих, хто покликаний забезпечити їй гідне місце у світовому економічному співтоваристві. Саме на цей контингент у першу чергу повинні бути спрямовані зусилля викладачів із метою підняти якість навчання англійської та німецької мови для ділового спілкування. У багатьох вищих навчальних

зкладах економічного профілю з'явився спеціальний курс ділової іноземної мови. Цей курс пов'язаний із вивченням іноземної мови не тільки як обов'язкової дисципліни, а як одного з шляхів отримання обраної студентами спеціальності. Завдяки діловій іноземній мові спеціалісти різних країн обмінюються дослідженнями та досвідом у різних галузях науки. Ділова іноземна мова стала ключем до міжнародних відносин між науковцями. Курс ділової іноземної мови враховує специфіку оформлення необхідної документації і засвоєння базової ділової лексики й спеціальної термінології. Ділова іноземна мова використовується в бізнесовому оточенні, її концепція формується і набуває ваги з поглибленням ділової інтеграції.

Таким чином, викладання англійської мови професійного ділового спрямування включає не тільки надання мовних знань, умінь та навичок, але й формування свідомості природи комунікацій у бізнесі, оволодіння методами їх реалізації, культурної свідомості, а також узагальнення на прагматичному рівні знань і навичок, отриманих студентами при вивченні спеціальних, соціальних та гуманітарних дисциплін. Вивчення іноземної мови студентами у вищих навчальних закладах економічного профілю спрямоване на оволодіння економічною термінологією іноземною мовою. Цей факт передбачає вміння викладачів іноземної мови поєднати вміння і навички студентів із загальної іноземної мови та їх професійними знаннями в тій чи іншій галузі науки та техніки.

Слід відзначити, що вивчення іноземної мови студентами у вищих навчальних закладах економічного профілю спрямоване на оволодіння економічною термінологією іноземною мовою. Цей факт передбачає вміння викладачів іноземної мови поєднати вміння і навички студентів із загальної іноземної мови та їх професійними знаннями в тій чи іншій галузі науки та техніки. Автентичним матеріалом за допомогою якого здійснюється такий перехід виступають оригінальні тексти з періодичних видань, монографій або доповідей іноземною мовою. Серед основних завдань, що стоять перед студентами в процесі вивчення професійно-орієнтованої літератури на іноземній мові виділяємо такі: отримання інформації, яка б доповнювала і поглиблювала навчальний матеріал, що опановують студенти в процесі вивчення профільних дисциплін навчального плану; формування необхідних навичок щодо подальшого самостійного читання літератури за фахом; здійснення анотування та реферування текстів професійно-орієнтованої літератури на іноземній мові. Для перевірки розуміння як прочитаного тексту в цілому, так і окремих його розділів служать головним чином післятекстові вправи. На цьому етапі найбільш вдалимими та ефективними є такі види вправ: прочитати текст і стисло передати зміст; розділити текст на логічні частини та назвати їх; записати запитання до тексту і задати їх у логічній послідовності товаришам; скласти план прочитаного; викласти зміст тексту за планом; підготувати усну доповідь за темою тексту з використанням додаткової фахової літератури. Таким чином, навчання зрілому читанню потребує від студента не "пасивного" прийняття тексту, а перевірки тієї інформації, яку цей текст дає. Робота в аудиторії таким чином фокусується не на викладачеві, а на студентах.

Найголовнішим є те, що студенти беруть на себе відповідальність за своє навчання та оволодіння навичками читання, розуміння та інтерпретації тексту, а також спілкування на професійно-орієнтовані теми. Все це допомагає сформувати у студентів навички читання літератури за фахом, сприяє підвищенню мотивації студентів, їхньому професійному розвитку та покращує засвоєння іноземної мови. Саме тому знання іноземної мови ми розглядаємо як одну зі складових професійної компетентності спеціалістів економічного профілю, підготовка яких ведеться в нашому інституті. Майбутні спеціалісти повинні володіти фаховою компетенцією, оскільки фахові знання і вміння зумовлюють відповідну мовленнєву та соціальну діяльність, адже мова професії пов'язана, з одного боку, зі спілкуванням, типовим для багатьох сфер професійної людської діяльності, а з іншого – із специфічним фаховим спілкуванням.

Отже, слід відмітити, що навчально-педагогічні впливи повинні забезпечувати якомога повніше «занурення» студентів в іншомовне середовище, створювати умови для тривалого спілкування членів академічної групи, змістовно й організаційно наближувати їх навчальну діяльність до такої, що засновується на принципах змістового узагальнення. Особливо важливо, щоб вільне спілкування спрямовувалось відповідною злободенною для студентів темою, тобто було предметним, актуальним. І чим більше студент спілкується іноземною мовою, тим швидше його внутрішнє іншомовне мовлення перестає гальмуватися рідним, воно швидше набуде автономності й вийде за межі примітивного інформаційного обміну.

Список використаних джерел

1. Гадзевич І. М. Пошуки оптимальних методів та прийомів навчання на заняттях з курсу "Ділова англійська мова". І. М. Гадзевич. Житомир, 2008. 21 с.
2. Сікорська Л. О. Формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів у процесі вивчення іноземних мов : дис... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Лариса Олегівна Сікорська. – Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2005.
3. Сініцина В. В., Розвиток професійно-спрямованих комунікативних навичок студентів у процесі вивчення ділової англійської мови / В. В. Сініцина, Г. В. Піскурська. – Донецьк, 2009. – С. 35-37. 13. Шаркова Н. Ф. Про формування усно-мовленнєвої комунікативної компетенції у студентів технічних ВНЗ / Н. Ф. Шаркова // Проблеми загальної та педагогічної психології. Том ІХ. Ч.3. – Київ, 2009. – С. 58-59.

Минич Ю.В., викладач I категорії,
Яковенко С.Л., викладач вищої категорії,
Лабінцева О.П., викладач I категорії
 Харківський державний автомобільно-дорожній коледж
 Лозівська філія,
м.Лозова

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО БІЗНЕСУ

Стратегія розвитку підприємства – це сукупність дій і способів, спрямованих на досягнення втілення завдань і поставлених цілей. Це план, розрахований на тривалий період часу, без деталізації етапів, прийомів і тактичних дій. Формування стратегії розвитку підприємства відіграє важливу роль в адаптації бізнесу до постійно мінливих в ринкових умовах зовнішньої і внутрішньої середовищ.

Можна виділити основні стратегії розвитку підприємства: стратегія зростання; стратегія обмеженого зростання; стратегія скорочення; стратегія ліквідації; змішані стратегії; стратегія розвитку продукту; стратегія розвитку галузі.

Але у великих компаніях, особливо в компаніях з декількома філіями, стратегії можуть формуватися щодо сфер функціонування, структурних частин, галузей. При цьому вони всі можуть не збігатися із загальною стратегією, а в окремих випадках навіть суперечити їй.

Відповідно до іншої класифікації виділяють наступні стратегії:

- диференціація, тобто створення товару або послуги, що володіють досконалою новизною в рамках цієї компанії;
- вчинене лідерство у витратах, тобто поглинання ринку за допомогою пропозиції товару із заниженою вартістю за рахунок мінімізації витрат;
- зосередження, або фокусування, на ринку продукції з конкретного ринкового сегмента.

Формування стратегії розвитку компанії являє собою комплексний підхід до вивчення бізнес-середовища і складається з декількох етапів.

Моніторинг ринку – вивчення внутрішнього і зовнішнього середовища. Проводячи маркетингові дослідження, необхідно оцінити ємність ринку і знайти своїх потенційних споживачів. Не менш важливо порівняти себе з конкурентами. Чим ваш продукт або умови співпраці з вами привабливіше для клієнтів? Чітке розуміння своєї конкурентної переваги дозволяє правильно і ефективно позиціонувати підприємство і продукт. Аналіз внутрішнього середовища має на увазі процес пошуку слабких і сильних сторін, моніторинг товарного портфеля з метою виявлення ключових позицій і т.д.

Розробка місії – публічна мета функціонування компанії. Визначає призначення та основну мету бізнесу. Чітко розроблена місія виділяє організацію серед аналогічних і підвищує лояльність покупців. Вона відображає філософію компанії, її конкурентні переваги, напрямки діяльності, що застосовують управлінські технології і цільових споживачів. Публічна мета

повинна бути адаптована до ринку. Вона концентрує увагу на обмеженій кількості завдань, визначає основні напрямки розвитку і пріоритети компанії, вказує на основне поле конкуренції та інше.

Вибір цілей і завдань. Під метою розуміються заплановані компанією результати в розрізі різних часових періодів, яких вона прагне досягти, вирішуючи певні завдання. У свою чергу, завдання – це етапи просування. Сформульована мета повинна бути зрозумілою, досяжною і вимірюваною.

Ухвалення стратегії на підставі отриманих відомостей з урахуванням зроблених висновків про конкурентоспроможність продукції і компанії в цілому.

Призначення осіб, відповідальних за виконання стратегії. Сформована стратегія повинна бути реалізована в строк. Особи, відповідальні за її виконання, встановлюють календарні терміни і контролюють процес реалізації. Варто зазначити, що стратегія вважається прийнятою тільки після виходу відповідного наказу.

Підхід до розробки стратегії організації будується на теоретичному аналізі та вмінні експертів застосовувати і оцінювати отриману інформацію. В процесі її формування використовуються різні інструменти. Один з найпопулярніших - SWOT-аналіз. Це класичний метод вивчення зовнішніх і внутрішніх параметрів компанії, що допомагає побудувати матрицю сильних і слабких сторін, визначити загрози і можливості, сконцентруватися на найбільш перспективних напрямках розвитку ринку. SWOT-аналіз використовується для вироблення економічної стратегії розвитку організації.

Щоб вибрати відповідну стратегію бізнесу, рекомендується використовувати інший інструмент – модель п'яти сил конкуренції по Портеру. Така методика направлена на визначення вигідних позицій на ринку шляхом прогнозування розвитку конкретної галузі.

Ще одна методика – стрижневі компетенції. Це здатність організації до чогось унікального, що відрізняє її від конкурента. Даний інструмент дозволяє сформулювати стратегію лідерства і сконцентруватися на певному напрямку.

Таким чином, в роботі над стратегією повинні бути задіяні керівники всіх основних підрозділів компанії. Важливо не тільки поставити майбутній орієнтир бізнесу, але і грамотно оцінити можливості і перспективи організації. А це неможливо без маркетингового аналізу, розуміння економічної ефективності і т.д. Стратегія - своєрідний місток між дійсним і бажаним. Чітко продуманий детальний план дозволяє подолати такий розрив і домогтися запланованого.

Список використаних джерел

1. Індекс розвитку людського потенціалу 2013 (рейтинг України). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/>.
2. Пирог О.В. Стратегічні перспективи економічного розвитку національної економіки України. Бізнес інформ. 2011. №11. С. 32-34.
3. Сацик В.І. Якісне економічне зростання в Україні: сучасний стан і шляхи забезпечення [Електронний ресурс] / В.І. Сацик // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Омельченко В.І.,
Науковий керівник – **Вдовенко Л.О., д.е.н., професор**
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

РОЛЬ ТА МІСЦЕ СТРАХУВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Страховий ринок є невід'ємним елементом функціонування сучасного фінансово-економічного середовища, на якому формується попит і пропозиція на страхові послуги, укладаються договори страхування та перестраховування, переплітаються різноманітні майнові й особисті інтереси суб'єктів страхування. на регіональному, національному та глобальному рівнях.

Страховання є системою економічних відносин, які виникають між страховиком і страхувальником щодо забезпечення захисту майнових інтересів страхувальника за рахунок сплати ним страхових внесків до спеціально створених грошових фондів, звідки здійснюється відшкодування збитків у разі настання обумовлених страхових випадків.

Функції страхування доповнюють його сутність.

Так, ризикова функція полягає в переданні страховику за певну плату матеріальної відповідальності за наслідки ризику в разі настання страхових подій. Превентивна - спрямована на запобігання можливим збиткам і зменшення їх наслідків від несприятливих страхових подій.

Заощаджувальна функція дає змогу страхувальнику завдяки страховим внескам накопичити певну страхову суму за умови відсутності страхового випадку на час дії договору страхування; ця функція характерна для окремих видів особистого страхування, за якими укладаються угоди довгострокового страхування.

Контрольна функція виявляється у здійсненні фінансового контролю за правильним проведенням страхових та інвестиційних операцій, оптимальним формуванням і цільовим використанням страхових капіталів.

Отже, реалізуючи дані функції, страхова система повинна сприяти розвитку та стабільності підприємницької діяльності, дає змогу ефективно керувати ризиками та сприяє ефективному розподілу капіталу.

Головною умовою виникнення страхових відносин у системі комерційного страхування є наявність страхового ризику, формування попиту та пропозиції на страхову послугу, отримання страхового захисту за певну винагороду. Тобто реалізується економічна функція страхування, яка чітко простежується через логічний взаємозв'язок між потребою у відшкодуванні матеріальних збитків, що є наслідками реалізації страхових ризиків, та поступовим акумулюванням спеціальних (страхових) фондів за рахунок надходження страхових/перестраховальних премій [1].

Страхові відносини охоплюють: страхові платежі, виплату страхового відшкодування, перестраховування, розміщення тимчасово вільних коштів на фінансовому ринку та отримання доходів від розміщення коштів на фінансовому ринку.

Визначення ролі та місця страхування на фінансовому ринку має важливе наукове та практичне значення, оскільки в сучасних умовах ринкових відносин підвищується вага страхування через найрізноманітніші ризики, які проникають майже в усі сфери життєдіяльності суспільства, що потребує вжиття адекватних заходів, спрямованих на пом'якшення наслідків впливу існуючих та потенціальних небезпек, у тому числі й за рахунок ефективно діючої системи страхового захисту майнових та особистих інтересів громадян та юридичних осіб як у поточному, так і в майбутньому періодах.

Тобто завдяки страхуванню як інструменту розподілу та перерозподілу ризиків між учасниками страхового процесу та страховим відносинам в економічному середовищі формуються та використовуються за призначенням цільові грошові фонди, які дозволяють зберегти й примножити створені раніше блага.

Нині страховий бізнес функціонує в умовах змін зовнішнього середовища, що чинить вплив на обсяги доходів і фінансовий результат. Згідно з інформацією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [2], частка страховиків, які отримали чистий збиток у 2017 та 2018 роках, становила 42% та 38% відповідно. Кількість страхових компаній, починаючи з 2009 року, має стійку тенденцію до зменшення. Основними причинами виходу фінансових установ з ринку є кризові явища та посилення регуляторних вимог. Додатково до цих негативних факторів на збитковість діяльності багатьох страховиків суттєво впливає зміна характеру й інтенсивності конкуренції, пов'язані з розвитком глобалізаційних процесів і цифровізацією. Таким чином, страховики знаходяться у зоні високих ризиків недоотримання або втрати доходів і, як наслідок, ризику неплатоспроможності.

Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2019 р. становила 233, у тому числі СК "life" – 23 компанії, СК "non-life" – 210 компаній, (станом на 31.12.2018 – 281 компанія, у тому числі СК "life" – 30 компаній, СК "nonlife" – 251 компанія) [3].

Існуючі проблеми діяльності страхових компаній на фінансовому ринку - це [4]:

- недостатній розвиток страхового ринку;
- низький рівень захисту прав споживачів фінансових послуг;
- надмірна кількість страхових компаній та низький відсоток реально застрахованих ризиків;
- недостатня капіталізація страхових компаній та слабкий розвиток національного перестрахового ринку;
- відсутність механізмів гарантування зобов'язань страховика у разі його банкрутства;
- складність процедури отримання відшкодування у разі настання страхового випадку;
- відсутність достовірної і повної інформації про діяльність страхових компаній.

Також невирішеною проблемою страхових компаній на фінансовому

ринку є відсутність довіри населення й господарських суб'єктів до них.

Отже, усунення існуючих проблем сприятиме розвитку страхового ринку, та дасть змогу активізувати діяльність населення та підприємців у фінансовому секторі, мобілізувати значні фінансові ресурси для інвестиційних проектів.

Для підвищення ролі страхових компаній на фінансовому ринку необхідно активізувати страхову діяльність за рахунок підвищення попиту на страхові послуги через прозорість страхового ринку та страхових компаній, розвиток інфраструктури, поліпшення показників страхової діяльності, що в цілому посилить безпеку на фінансовому ринку.

Список використаних джерел

1. Позднякова Л.О. Сутність та зміст страхової системи як соціально-економічної категорії. *Науковий вісник Ужгородського університету*.2016. Випуск 1(47).Т.2. Серія Економіка. С.379-383.

2. Офіційний веб-сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Режим доступу : <https://www.nfp.gov.ua/>.

3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. Режим доступу : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>

4. Режим доступу : <http://www.spilnota.net.ua/ru/article/id-2140/>

Подолян В.В., Сидоренко Н.А.,
Науковий керівник – *Вдовенко Л.О., д.е.н., професор*
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Зміни, що відбуваються в економіці України диктують відповідні умови функціонування підприємств, включаючи формування і використання фінансових ресурсів. Правильно вибрана стратегія управління джерелами фінансування забезпечує ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. В умовах трансформаційних перетворень в економіці значно зростає роль механізму ефективного управління капіталом підприємства. Капітал є багатогранною економічною категорією, головною особливістю якого є його постійний рух, що спричинює його перетворення із однієї форми в іншу.

Капітал у процесі свого функціонування забезпечує інтереси як держави так і власників та персоналу, що характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів [1].

Проблематика управління капіталом є актуальною, оскільки від його величини залежать показники фінансової стійкості та платоспроможності, а також забезпечується ефективна виробничо-господарська діяльність підприємства загалом. Важливість управління капіталом виникає не лише через внутрішні передумови, але і через залежність підприємств від факторів зовнішнього середовища, таких як потреба в отриманні інвестиційних коштів та необхідність залучення кредитних ресурсів задля фінансування діяльності і, зокрема, залучення інновацій.

Ефективність управління капіталом підприємства визначається як результативність управління маркетинговою, виробничою, фінансовою, інноваційною та кадровою діяльністю. Вона вказує на вибір вдалої системи, що характеризується відношенням високих кінцевих результатів її діяльності до вичерпних ресурсів.

Отже, у процесі діяльності будь-якого підприємства важливу роль відіграє вирішення проблеми забезпечення його функціонування необхідним та достатнім обсягом капіталу, що є запорукою ведення ефективної господарської діяльності й отримання високого кінцевого фінансового результату. Джерелами формування капіталу підприємства можуть бути як власні фінансові ресурси, так і позикові.

Структура капіталу підприємств є важливим стратегічним параметром та інструментом обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на підвищення раціональності і результативності формування джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств. З одного боку, надмірно низька частка позикового капіталу фактично означає недовикористання потенційно дешевшого, ніж власний капітал, джерела фінансування. У підприємства складаються вищі витрати на капітал, що створює завищені

вимоги до прибутковості майбутніх інвестицій. З іншого боку, структура капіталу, де домінують позикові засоби, також пред'являє дуже високі вимоги до прибутковості капіталу внаслідок підвищення вірогідності неплатежу і зростання ризику для інвестора [2, с.147].

Проблема формування ефективної системи управління структурою капіталу підприємства в умовах ринкової економіки є актуальною, оскільки її успішне вирішення попереджує виникнення кризових ситуацій, забезпечує високі темпи розвитку суб'єкта господарювання, максимізує його ринкову вартість шляхом досягнення оптимального співвідношення власних і позичкових засобів, забезпечує підтримку платоспроможності та ліквідності [3, с.34].

Однією з серйозних проблем управління капіталом є встановлення необхідних структурних пропорцій між власною і позиковою частинами. Вони в значній мірі визначають умови ефективного функціонування підприємства і кінцеві результати його діяльності. Шляхом оптимізації співвідношення власного і позикового капіталу забезпечується необхідний рівень рентабельності, стійка фінансова рівновага підприємства в процесі його розвитку, максимізація його ринкової вартості [4].

Комплекс питань, пов'язаних зі здійсненням фінансової діяльності підприємств, вимагає досить ґрунтовних знань теорії і навичок в системі розробки і реалізації управлінських рішень щодо формування оптимальної структури капіталу, розподілу, використання та обігу грошових коштів.

Таким чином, основним завданням по забезпеченню ефективного розвитку підприємств в умовах нестабільності політичної і економічної ситуації в країні є якісне управління його капіталом. При цьому стійкий розвиток підприємства забезпечує обґрунтування його оптимальної величини відповідно до обсягу, структури і змісту виробничо-господарської діяльності з урахування фінансових ризиків. Основною метою оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, яке б забезпечило сталий розвиток підприємства на перспективу та сприяло максимізації прибутку та мінімізації фінансових ризиків.

Список використаних джерел

1. Нужна О. Власний капітал сільськогосподарських підприємств: трактування, класифікація, структура. *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету*. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2012. Вип.9 (33). Ч.2. С. 498-507.

2. Рибіцька Аліна Василівна Управління капіталом підприємства на основі оптимізації структури позикового капіталу. *Фінансовий простір*. 2014. № 2 (14). С.144-148.

3. Кочкодан В. Б. Побудова системи управління структурою капіталу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Випуск 7, частина 2. С.34-37.

4. Сініцин О. О. Характеристика методів регулювання та оптимізації структури капіталу корпорації. *Ефективна економіка*. 2014. № 4.

Ситник І.В., асистент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне становлення ринкових відносин в Україні багато в чому визначається формуванням сучасних управлінських відносин, підвищенням керованості економіки. Саме менеджмент, управління забезпечує зв'язаність, інтеграцію економічних процесів в організації.

Управління (менеджмент) – це найбільш важлива і багатогранна сфера діяльності, від якої в значній мірі залежать і ефективність виробництва, і якість обслуговування населення.

У зарубіжних країнах накопичений значний досвід управління в області промисловості, торгівлі, кооперації, сільського господарства і т.п. внаслідок безпосередньої участі людей в управлінській діяльності. Він збагачується за рахунок знань основ науки управління, світових досягнень в практичній організації економічних і соціальних процесів.

В Україні поки ще не досягнуті значні успіхи в теоретичному і практичному освоєнні менеджменту. Управляти – означає вести підприємство до його мети, витягуючи максимум можливості з існуючих ресурсів. Фахівцям з управління необхідні глибокі знання з менеджменту, а для цього треба чітко представляти суть і поняття менеджменту. [1]

Зміна умов виробничої діяльності, необхідність адекватного пристосування до неї системи управління, позначаються не тільки на удосконалюванні її організації, але і на перерозподілі функцій управління по рівнях відповідальності, формам їхньої взаємодії і т.д. Мова йде насамперед про таку систему управління (принципах, функціях, методах, організаційній структурі), що породжена об'єктивною необхідністю і закономірностями ринкової системи господарювання, зв'язаними з задоволенням, у першу чергу, індивідуальних потреб, забезпеченням зацікавленості працівників у найвищих кінцевих результатах, з регулюванням товарно-грошових відносин, широким використанням новітніх досягнень науки і техніки.

Усе це жадає від підприємств адаптації до ринкових умов, подолання виникаючих протиріч в економічному і науково-технічному процесах.

Активізація інноваційної діяльності зумовлює принципові зрушення в формах і методах управління людськими ресурсами. [2]

Інновації в сфері управління персоналом:

- здійснюються зазвичай з меншими одноразовими витратами;
- складніше піддаються економічному обґрунтуванню до свого впровадження та оцінки після нього;
- специфічні по відношенню до того підприємства, в якому створені (якщо технологію перенести нескладно, то кадрове нововведення;
- проблематично);

- процес впровадження ускладнений психологічним фактором, що виражається у феномені опору змінам, який проявляється відчутніше, ніж при матеріальних інноваціях.

Визначивши необхідність в інноваційних рішеннях щодо управління персоналом, необхідно провести діагностику підприємства з метою виявлення реальних причин виникнення проблем, здійснити пошук відповідних шляхів їх усунення.

Вирішальним фактором у процесі впровадження інноваційних технологій в діяльності підприємства є ставлення його персоналу до цього процесу. Тому керівництву необхідно здійснити психологічну підготовку працівників з метою усвідомлення ними виробничої та економічної необхідності реалізації інновацій, особистого та колективного значення нововведень. [3]

Дослідивши закордонний досвід впровадження інноваційних технологій в систему управління персоналом, можна зробити висновок, що для підвищення ефективності діяльності сучасного підприємства доцільно впроваджувати:

1. Рекрутинг персоналу – це підбір кваліфікованих кадрів спеціалізованими підприємствами-провайдерами за винагороду. Однією із форм рекрутингу є лізинг персоналу, який слід розглядати як управлінську технологію, що забезпечує бізнес-процеси підприємства необхідними за кількісними та якісними ознаками трудовими ресурсами, використовуючи послуги сторонньої організації. Однією із форм лізингу, яку варто використовувати, є підбір тимчасового персоналу, що передбачає залучення персоналу на короткостроковий термін (від одного до трьох місяців).

Лізинг персоналу дозволяє уникнути труднощів, пов'язаних з підбором персоналу, оформленням кадрових документів, виплатою заробітної плати та податкових відрахувань. Крім того, дає можливість вести найбільш гнучку кадрову політику за рахунок залучення додаткового персоналу або скорочення кількості задіяного залежно від цілей та стратегій підприємства.

Проте при прийнятті рішення щодо впровадження цієї технології в систему управління персоналом керівництву необхідно проаналізувати її недоліки і врахувати можливе зниження лояльності працівників до підприємства.

2. Кадровий аудит – це комплексна оцінка діяльності працівників підприємства, яка дає змогу виявити відповідність професійного, освітнього та фахового рівня працівника займаній ним посаді та спрямований на здійснення аналізу організаційної структури та кадрового потенціалу. Проведення кадрового аудиту на підприємстві передбачає аналіз основних показників діяльності кадрової служби та вироблення рекомендацій щодо вдосконалення її функціонування.

З метою здійснення ефективного аудиту персоналу сучасного підприємства використовуються відповідні психодіагностичні методики, які дозволяють в досить короткий термін оволодіти необхідною інформацією про ступінь розвитку професійних та особистісних навиків персоналу, зокрема: відповідальності та навиків прийняття рішень; навиків командної роботи; лідерських якостей; комунікативної компетенції; креативності; стійкості до

стресових ситуацій; рівня самооцінки працівників; лояльності по відношенню до підприємства; чесності та порядності тощо.

У результаті проведення кадрового аудиту надаються конструктивні рекомендації, які, можливо, потребуватимуть від менеджменту підприємства проведення відповідних кадрових та організаційних змін.

3. Коучинг персоналу – це інструмент професійного та особистого розвитку працівників підприємства, спрямований на вдосконалення професіоналізму та кваліфікації, мобілізацію внутрішніх ресурсів та потенціалу, зокрема творчих та інтелектуальних здібностей, самосвідомості, ділових якостей, інноваційності.

Коучинг – це інструмент, що дозволяє знайти максимально ефективні шляхи досягнення цілей підприємства та втілити їх у життя. [4,5]

Управління інноваціями в кадровій роботі – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства та фахівців служби управління персоналом щодо забезпечення темпів і масштабів відновлення кадрової роботи на основі впровадження в практику кадрових інновацій у відповідності з поточними і стратегічними цілями підприємства.

Список використаних джерел

1. Антоненко А. Использование методики LAB-profile в практике управления персоналом / А. Антоненко // Менеджер по персоналу. – 2016. – № 10. – С. 70-77.
2. Новікова М.М. Технологія управління персоналом: теоретичні та методичні аспекти : [монографія] /М.М. Новікова, Л.О. Мажник ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 215 с. 7.
3. Кудрявцева Е.И. Инновационные технологии в кадровом менеджменте / Кудрявцева Е.И., Голянич В.М. // Управленческое консультирование. – 2013. – № 2. – С. 5-16.
4. Погорелова Т. О. Інноваційні технології в управлінні персоналом на сучасному підприємстві. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). Х.: НТУ «ХПІ». 2018. №15(1291). С. 101-10
5. Третяк О.П. Сучасні персонал-технології у системі управління персоналом на підприємстві / О.П. Третяк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 24(4). – С. 4-10

Смоленська О.М.,
 Науковий керівник – **Варнавська І.В.,** к.п.н., доцент
 ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
 м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Динамічність соціально-економічних і духовних процесів, що відбуваються під час науково-технічних й інформаційних змін у світі, висувають фахівцеві жорсткі умови: необхідність безпосереднього спілкування із спеціалістами різних напрямів, під час якого варто використовувати вербальні та невербальні засоби комунікації, здійснювати пошук необхідної інформації у мережі Інтернет. Тому вагомого значення набуває впровадження інноваційні методів навчання і виховання, яке є ефективним засобом в опануванні сучасних технологій, підвищенні успішності навчання і якості знань, формуванні життєвої і професійної компетентності сучасної молоді.

Так, завдяки використанню новітніх технологій, можливим і доступним є навчання з використанням інноваційних технології і методів навчання: групові тренінги, мозкова атака, метод синектики, метод вільних асоціацій, дидактичні ігри (ділова гра "Новий керівник", "Термінологічне доміно" тощо), метод кейсів (вирішення практичних проблем), метод "Коло Ідей", "Акваріум", розігрування ситуацій у ролях, метод "Ток-шоу", метод "Ажурна пилка" та ін.

Кейси (ситуаційні справи) мають чітко визначений характер і мету. Найчастіше, вони пов'язані з проблемою чи ситуацією, яка існувала чи існує.

Мета застосування кейс-методу при викладанні економічних дисциплін:

- активізація і мотивація пізнавальної діяльності школярів, студентів, заохочення до опрацювання інформації, що буде необхідною в майбутній професійній діяльності фахівця в галузі економіки;
- актуалізація необхідності вивчення економічних дисциплін, адже в україномовних джерелах (підручник, Інтернет) студент знаходить багато потрібної інформації, пов'язаної із майбутньою професійною діяльністю;
- розвиток комунікативних умінь і навичок, вербальної комунікації, що реалізується у формі діалогової взаємодії студента з комп'ютером, із викладачем, взаємодії студентів у парах і мікрогрупах за допомогою інформаційних комп'ютерних технологій;
- формування навичок професійної комунікативної поведінки у колективі, вміння аналізувати характер міжособистісних стосунків у різних ситуаціях спілкування (під час проведення уроків і тренувань).

Мета кейсів – детальний аналіз, а не оцінювання (особливо, завчасне оцінювання). Так, навчання за допомогою кейсів розвиває здатність аналізувати, уникати помилок, які часто виникають під час виконання конкретних завдань.

Кейс має задовольняти такі вимоги: відповідати чітко поставленій меті; мати відповідний рівень складності; ілюструвати різні аспекти життя; мати

національне забарвлення; бути актуальним; ілюструвати типові ситуації; розвивати аналітичне мислення; провокувати дискусію; мати кілька рішень.

Так, процес застосування методу кейсів при викладанні дисципліни «Глобальна економіка» має свої особливості та здійснюється за такою схемою:

- отримання завдань групами;
- обговорення проблеми усередині мікрогрупи та з учасниками інших груп;
- вирішення завдання;
- презентація по результатах виконаного завдання.

Застосування кейс-технології сприяє формуванню таких ключових і професійних компетенцій:

- уміння швидко знайти необхідну інформацію з теми та її важливі положення;
- уміння користуватися здобутою інформацією в практичних ситуаціях;
- засвоєння конкретних знань із економіки.

Під час застосування методу кейсів у навчальному процесі спостерігається отримання задоволення від самого процесу пізнання; інтерес до знань; допитливість; намагання розширити свій інтелектуальний рівень і оволодіти вміннями приймати креативні рішення і навичками співпраці у групах. Як результат – підвищення продуктивності на заняттях і покращення якості знань, що і є одним із основних завдань модернізації системи освіти країни.

Участь учнів, студентів у практичній діяльності щодо опрацювання кейс-ситуації сприяє розвитку їх інтелектуальних і комунікаційних здібностей, формуванню інформаційної грамотності, а відповідно і професійної компетентності.

На нашу думку, застосування кейс-методу у роботі зі студентами, учнями на заняттях із економічних дисциплін дозволяє підготувати майбутнього фахівця. Долучити його до роботи у сучасних динамічних умовах виробництва та соціуму, сформувати і розвинути компетенції, які необхідні сучасному професіоналу.

Список використаних джерел

1. Варнавська І.В. Кейс-метод у формуванні комунікативної компетентності студентів економічного напрямку з української мови (за професійним спрямуванням) // Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17 жовтня 2019 року). Переяслав-Хмельницький, жовтень, 2019. С.125-128.

2. Скринник З.Е. Проведення індивідуального заняття за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій: навчально-методичний посібник. Львів: ЛІБС УБСНБУ, 2012. 145 с.

Смоленюк Р. П., к. е. н., доцент
Хмельницький навчально-науковий інститут
Західноукраїнського національного університету,
м. Хмельницький

АГРОБІЗНЕС: ІНВЕСТУВАННЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Агробізнес є стратегічним сектором української економічної системи. Розвиток сільського господарства та земельна реформа мають сприяти створенню прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення і розбудові базових галузей сільського господарства. Програма ОЕСР «Конкурентоспроможність Євразії», яка має на меті прискорення реформ економіки та покращення бізнес-клімату, визнає, що ефективні фінансові ринки можуть виділити капітал на інноваційну діяльність та високопродуктивні інвестиційні проєкти як великих, так і малих інвесторів у сільське господарство, і це підвищує рівень доходів та сприяє економічній діяльності [1].

Особливої уваги заслуговують Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель» [2] і Указ Президента України «Про деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин» [3]. Подальше реформування земельних відносин потребує забезпечення набуття гарантованого права громадян на землю під час передачі у комунальну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, щодо яких громадянам надано дозволи на розроблення документації із землеустрою; активізації діяльності з передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності в комунальну власність; стимулювання оформлення територіальними громадами права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, передані з державної власності; фінансової підтримки фермерських господарств, удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин, встановлення прозорого процесу проведення електронних земельних аукціонів, а також створення, функціонування та розвитку національної інфраструктури геопросторових даних України. Фахівці визнають, що, передбачені ніякі нові права органів місцевого самоврядування на отримання у власність державних земель [4; 5].

Новітні стратегії розвитку земельних відносин в умовах фінансової децентралізації мають такі перспективи. По-перше, з'явилась можливість зміни цільового призначення сільськогосподарських та лісогосподарських земельних ділянок, за умови відшкодування власником (користувачем у разі якщо це земля державної та комунальної власності) витрат сільськогосподарського, лісогосподарського виробництва. По-друге, зміна виду цільового призначення повинна відповідати та узгоджуватись із містобудівною документацією. По-третє, ці законодавчі акти спрощують внесення змін щодо виду цільового призначення земельної ділянки, що зменшить маніпуляції з боку деяких органів, за умови внесення відповідних відомостей до Державного земельного кадастру. Це потребує реструктуризації виробничої інфраструктури в

аграрному секторі і оптових ринків сільськогосподарської продукції.

За даними Інституту аграрної економіки, обсяг прямих іноземних інвестицій в сільському господарстві України у 2020 році становитиме близько 560 млн. дол. США; загальні обсяги капітальних інвестицій у виробництво продукції сільського господарства у цінах 2019 року становитимуть близько 51 млрд грн, що на 5% менше показника 2019 року і на 17–20% менше результатів 2017 і 2018 років [6]. Прогнозований обсяг капітальних інвестицій стримуватиме розширення відтворення капіталу сільського господарства і, відповідно його експортного потенціалу.

Інноваційні підходи розвитку агробізнесу потребують пошуку нових механізмів і методів взаємодії всіх учасників. Це сприятиме реалізації інвестиційних проєктів в агробізнес і попередженню недостатньої ліквідності інвестицій. Фінансування інновацій потребує придбання патентів, ліцензій, концесій, а також суміжних прав. Формування комплексного механізму стимулювання і фінансування інноваційної діяльності потребує мобілізації внутрішніх ресурсів суб'єктів господарювання, довгострокового банківського кредитування та залучення прямих іноземних інвестицій. Застосування передового зарубіжного досвіду розвитку інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубатори, технопарки, особливі економічні зони) та підтримка інноваційних проєктів через інститути розвитку сприятиме розробці нових технологій в агробізнесі.

Підсумовуючи зазначимо, що для забезпечення продовольчої безпеки держави і гарантування довгострокових стимулів для інноваційної діяльності доцільно впорядкувати впровадження вільного обігу сільськогосподарських земель, яке може обернутися її спекулятивним відчуженням.

Список використаних джерел

1. Політика щодо інвестування у сільське господарство: Україна. URL: https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_UKR.pdf.

2. Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67111.

3. Про деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин: Указ Президента України за № 449/2020 від 15 жовтня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449/2020#Text>.

4. Чи отримають ОТГ землю за новим указом Президента? URL: <https://agrobusiness.com.ua/chy-otrymaiut-oth-zemliu-za-novym-ukazom-prezydenta>.

5. Планування використання земель: які зміни внесли у закон та чого очікувати аграріям. URL: <https://agrobusiness.com.ua/planuvannia-vykorystannia-zemel-yaki-zminy-vnesly-u-zakon-ta-choho-ochikuvaty-ahrariiam>.

6. Обсяги інвестицій в агросектор зменшаться до 1,6 млн. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/obsagi-investicij-v-agrosektor-zmensatsa-do-16-mln>.

Тимощук Д.О., Климчук О.В.,
Науковий керівник – *Вдовенко Л.О., д.е.н., професор*
Вінницький національний аграрний університет,
м. Вінниця

КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Досягнення стабільного соціально-економічного розвитку економіки залежить від можливості нарощування інвестиційних ресурсів та поліпшення їх структури. При цьому зростає роль банківської системи в активізації інвестиційної діяльності як найбільшого фінансового посередника на ринку країни. Банки, будучи посередниками в акумулюванні та перерозподілі тимчасово вільних коштів, визначають напрями й обсяги інвестування, опосередковуючи відтворювальні процеси в економіці. Банківська система як інвестиційний посередник акумулює величезні суми тимчасово вільних грошових капіталів господарств і грошові вклади населення через розрахункові, поточні рахунки, депозитні вклади, депозитні і ощадні сертифікати, банківські векселі та їх акцепт, через використання інших різноманітних грошово-кредитних і фінансових інструментів залучення коштів [1, с.4].

Величина інвестиційного потенціалу банку залежить від наявності внутрішніх інвестиційних ресурсів (власні кошти, залучені ресурси) з урахуванням можливостей притягнення зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів [2].

Інвестиційний потенціал банку необхідно розуміти як організовану сукупність наявних в банківській системі інвестиційних ресурсів, яка перебуває у системній єдності, зумовлених ними можливостей банківської системи щодо мобілізації на визначеному часовому проміжку внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів для реалізації стратегічних та тактичних цілей стимулювання економічного зростання, а також готовності економічної системи до сприйняття інвестицій, адекватного реагування на них. Слід відзначити, що сутність інвестиційного потенціалу банківської системи має двоякий характер: з одного боку, він характеризує систему економічних відносин, які виникають з приводу використання банківською системою тих інвестиційних ресурсів, які через неї проходять; з іншого боку, є одним із джерел розширеного відтворення [3].

Аналізуючи показники кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи України, можна зробити висновки, що в структурі грошових коштів банківської системи найбільшу питому вагу займають коррахунки, що відкриті в інших банках - 96,7%, причому ця частка значно зросла проти 2015 р. Обсяг грошових коштів банківських установ України скоротився з 734811 млн. грн. в 2015 р. до 123039 млн грн. в 2019 р. або в 5,9 раза. Обсяг вкладень в цінні папери зріс з 201520 млн.грн. до 437303 млн грн або в 2,2 раза, а обсяг кредитного портфеля банківської системи зріс в 1,1 раза (з 1009768 млн.грн до 1075249 млн грн.) [4].

В структурі кредитного портфеля банківських установ України найбільша частка належить кредитам суб'єктам господарювання 80,4%, кредити фізичним особам становили (станом на 01.09.2019 р.) – 19,3%, а незначною є частка кредитів небанківським фінустановам.

Ефективність діяльності банківських установ залежить від належного рівня їх кредитно-інвестиційного потенціалу. Його нарощення означає збільшення частки активних операцій банку. Вони відображають ринкову позицію банку, його бізнес-стратегію, стратегію управління ризиками та можливості банку щодо надання кредитів.

Позитивним тенденцією в розвитку банківської системи є зростання капіталу банків в 1,75 разів (з 103713 млн. грн. до 181058 млн. грн.). Пасиви банківських установ України зросли в 1,1 раза (з 1254385 млн. грн. в 2016 р. до 1379968 млн. грн. в 2019 р.) [4].

Отже, кредитно-інвестиційний потенціал банківських установ не обмежуються лише кредитуванням, а включає також інвестиційну діяльність щодо розміщення коштів у цінні папери. Його формування відбувається в межах визначеної банком структури капіталу.

Основою нарощування кредитно-інвестиційного потенціалу банківської системи та поступового посилення ролі банківських інвестицій у фінансовому забезпеченні структурних перетворень є формування валових заощаджень. Значне посилення інвестиційної складової в активах кредитно-інвестиційного портфелю банків України можливо лише за умови подальшого розвитку вітчизняного фондового ринку, стабілізації фінансової ситуації у країні, виходу на ринок цінних паперів більш привабливих емітентів цінних паперів.

Список використаних джерел

1. Панасенко Г. О. Інвестиційний потенціал банків в умовах посткризового відновлення економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. № 3.2012. С.4-6.
2. Воробйова О. І. Аналіз тенденцій в інвестиційній діяльності банків України *Економіка и управление*. 2009. №1. С. 10-16
3. Ляхова О.О. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив а проектне фінансування в Україні. *Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана*. 2011. №2. С. 17-29/
4. Офіційний сайт НБУ. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>

Хірса І.М., асистент
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
м. Херсон

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трансформаційні зміни в економічному механізмі господарювання товаровиробників аграрного сектору економіки України призвели до порушення організаційних зв'язків у ланцюзі «виробник–споживач», недосконалості ціноутворення, монополізму заготівельних, переробних і торгівельних підприємств, що стримує розвиток конкуренції на внутрішньому ринку. Сільськогосподарські підприємства як основні постачальники агропродовольства, які забезпечують продовольчу безпеку країни, функціонують в умовах невизначеності. У цій ситуації набувають актуальності завдання розробки та реалізації сільськогосподарськими підприємствами заходів щодо забезпечення ефективності виробничо-збутової діяльності на основі гнучкої адаптації до вимог ринку через реалізацію внутрішніх резервів удосконалення збутової діяльності, розвиток інфраструктурної складової, відповідного інформаційного забезпечення процесів прийняття управлінських рішень у цій сфері.

За умови недостатнього розвитку інфраструктури багатоканальний збут і його форми замінюються реалізацією більшої частини продукції посередницьким структурам. При цьому товаровиробник втрачає у ціні, відволікає від виробництва дефіцитні ресурси на створення бази зберігання і переробки вирощеної продукції.

У провідних країнах світу збут є складовою частиною маркетингу та зорієнтований на задоволення запитів споживачів, що дозволяє уникнути диспропорцій у виробництві, раціонально використовувати ресурси й нейтралізувати неефективні витрати.

Теоретичні, методологічні та прикладні положення щодо забезпечення ефективного збуту продукції висвітлені у працях провідних вітчизняних та іноземних учених. Сутність збутової діяльності у практиці зарубіжних товаровиробників висвітлена у працях Г. Астратової, Ф. Букереля, А. Дайана, В. Клюкача, П.Р. Колса, Р. Ланкара, А. Папцова, В. Узуна, М. Трейсі, Дж. Н. Уля та інших. Розвивають тему розвитку збуту сільськогосподарської продукції у вітчизняних умовах І. Баланюк, В. Гончаров, О. Варченко, А. Даниленко, С. Дусановський, О. Єраркін, С. Кваша, Д. Крисанов, Х. Махмудов, Л. Михайлова, Л. Молдаван, Т. Осташко, П. Саблук, І. Свиноус, І. Соловійов, М. Солодкий, Г. Шевченко, О. Шпикуляк, О. Шпичак та інші вчені. Їхні наукові праці стали основою для побудови теоретичної бази дослідження. Водночас питання розробки раціональної системи збуту сільськогосподарської продукції та розвитку елементів інфраструктури у нинішніх умовах потребують урахування динамічних змін в аграрному секторі економіки та внутрішніх можливостей товаровиробників. Отже, актуальність, теоретична та практична значущість

зазначених проблем, необхідність адаптації їх до мінливих умов зовнішнього середовища та конкретизації обумовлюють актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Вивчення теоретичних основ ринкової системи просування продукції дало підставу для висунення гіпотези про те, що розвиток збутової діяльності товаровиробників в аграрному секторі економіки буде супроводжуватися позитивними змінами за умови використання системи організаційно-економічних важелів, які включають: інтеграцію та кооперацію, оптимізацію трансакційних витрат, розвиток традиційних та альтернативних каналів реалізації сільськогосподарської продукції, удосконалення ринкової інфраструктури збуту, забезпечення умов гарантованого збуту продукції, організацію інформаційного забезпечення, формування маркетингово-логістичного забезпечення тощо.

Важливим ланцюгом збутової діяльності сільськогосподарських підприємств є організація та функціонування оптової системи розподілу сільськогосподарської продукції на основі логістичного підходу через створення розподільчо-збутових центрів, адаптивної системи інформаційного забезпечення, формування інформаційно-маркетингових центрів, що забезпечить цілісність і стійкість системи товароруку продукції, прискорення проходження продукції до споживача і збереження її якості, оптимізацію матеріальних, фінансових та інформаційних потоків.

Становлення ринкових відносин, формування нових конкурентоспроможних підприємницьких організаційних структур, загострення конкуренції обумовили потребу у розвитку експортного потенціалу АПК України, що має спрямовуватись на оптимізацію товарної структури експорту та географічної структури.

Публікації вітчизняних вчених свідчать, що процес збуту продукції українських товаровиробників займає головне місце у структурі управління зовнішньоекономічною діяльністю та є складним та багатогранним як в організаційному, так і в економіко-правовому аспектах. Слід відзначити, що збут можна розглядати на різних рівнях, а саме: на рівні підприємства, галузі, регіону, економіки країни в цілому.

На сучасному етапі значна увага приділяється підвищенню ролі збутової діяльності на підприємствах агропромислового комплексу України, що обумовлено необхідністю їх адаптації до вимог світового ринку, в тому числі:

- необхідністю пристосування організаційної структури підприємства до ринкових вимог;
- потребою в удосконаленні виробничої діяльності, оскільки збут є індикатором ефективності функціонування виробничої системи підприємства;
- боротьбою за споживача, адже у конкурентному середовищі саме споживачі самостійно вибирають постачальника, керуючись мотивом найбільшої вигоди.

Таким чином, в умовах ринкової економіки виробник продукції повинен управляти та контролювати увесь процес товароруку – починаючи від поставок сировини та закінчуючи споживанням [3].

Згідно з Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2020 року [4] в сфері зовнішньоекономічної діяльності головним є забезпечення інтеграції України до світового сільськогосподарського ринку та створення високоефективного конкурентоспроможного аграрного сектора на зовнішньому ринку, що дозволить:

- розширити участь підприємств АПК України в роботі міжнародних сільськогосподарських організацій;
- забезпечити конкурентоспроможність аграрного виробництва на внутрішньому і зовнішніх ринках,
- забезпечити розвиток організованого внутрішнього і зовнішнього аграрних ринків;
- збільшити обсяги експорту продукції сільського господарства та продовольчих товарів у 2- 3 рази;
- посилити експортну орієнтацію аграрного сектора з урахуванням тенденцій розвитку регіональних ринків та ринків окремих країн;
- розповсюджувати практику укладання дво- чи багатосторонніх міжурядових торговельних угод в аграрній сфері та надання інформації учасникам внутрішнього ринку щодо кон'юнктури зовнішніх ринків через систему створеного моніторингу;
- розвинути зовнішньоекономічну маркетингову кооперацію виробників;
- сприяти географічній диверсифікації зовнішніх ринків збуту продукції аграрного сектора;
- зміцнювати позиції українського експорту на зовнішніх ринках та забезпечити вихід на нові ринки;
- удосконалити інформаційне забезпечення щодо розвитку експортного потенціалу України.

Список використаних джерел

1. Артимонова І. В. Концепція маркетинг-мікс як основа програмно-цільового підходу до організації маркетингової діяльності підприємства / Артимонова І. В. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 94–101.
2. Балабанова Л. В. Управління збутовою політикою : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, Ю. П. Митрохіна. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 240 с.
3. Головка І., Тимощук О. У загальній структурі експорту до ЄС третина належить агропродукції. – Інтерв'ю з Міністром аграрної політики і продовольства України М. Присяжнюком / І. Головка, О. Тимощук // Вісник Міністерства доходів і зборів України. – 2013. № 39
4. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007р. № 1158.